

“Public Space”: Golden Triangle in Thailand <i>Chulasak Chamnarong</i>	1
A Study on Possibility of Law Enforcement: Bicycle License in Thailand <i>Chakrit Khunnapo</i>	13
Professional Standards for Hotel Staff in the ASEAN Economic Community <i>Natruedee Sinthipsomboon, Sujin Sukapong, Darawan Salaimanee, Orrathai Chumyen, Rayawadi Phadungkan</i>	24
Legal Problem Concerning the Protection of Local Wisdom: Case of the Creativity of Phi Ta Khon Dan Sai Mask <i>Danupat Tuetrong, Udomsak Sinthipong</i>	37
The Role of the Town and Country Planning Law to Promote and Support Bicycle Usage in Thailand <i>Duangden Nakseeharach</i>	52
Management Potential of Trat’s Special Border Economic Zone <i>Theerangkoon Warabamrungskul, Khompol Suvarnakuta</i>	63
Potential of Community Enterprises in Lower Central Provinces Region 1 in the Context of the ASEAN Community <i>Nipapan Jentsantikul</i>	78
Improving High-Vocational Students’ Invitation Letter Writing Ability by Using Genre-Based Activity <i>Papawee Parittawa, Intisarn Chaiyasuk</i>	88
Effective Factors to Eliminate Waste with LEAN Concept in Oil Company <i>Prateep Nark-On, Worarluck Lalitsasivimol, Sirluck Thongpoon, Yanyong Kodcharat</i>	97
Factors Affection the Propagation of Buddhism in Indonesia <i>Paitoon Trongtiang, Kasemchart Naressenie, Panuwat Pakdeewong</i>	109
A Study of the State of the Drug Problem of Youth in Bangkok Metropolitan Area <i>Piromsak Kidputtanasombut, Kasemchart Naressenie, Boonrueng Sriharun</i>	121
The Development Model of Competencies For Teachers of Private School In Udon Thani Province <i>Yod Sammeang, Prachon Kingminghae, Bussagorn Suksan</i>	133
Factor Analysis of Motivation in Choosing a Bachelor’s Degree of Rajabhat Maha Sarakham University <i>Ratawan Prawirat, Sombat Tayraukham</i>	142
The Comparison of Attitudes towards Mathematics with Game-Base Learning <i>Ladawan Yamkuan, Suphakit Niwattanakul</i>	154
Injured Person Protection from Trademark Infringement: Case of the Benefit from Confiscated Assets Measure <i>Sompong Chaodoi, Udomsak Sinthipong</i>	168
Accountancy Profession Knowledge of Textile and Leather Manufacturing Industry of Thailand: Impacts on Work Efficiency and Extrinsic Reward <i>Nuttavong Poonpool, Pakorn Sujchaphong, Prapatsorn Jarataroonchay, and Patchadaporn Sangtamat</i>	179
Citizens, Satisfaction Survey on the Public Services of Local Administration Organizations. Case Study : Local Administration Organizations in Southern Provinces, Fiscal Year 2016. <i>Sutham Khanabsak</i>	192
The Relationships between Accounting Practice Planning and Accounting Efficiency of the College Under the Office of Vocational Education Commission <i>Surawadee Emarat, Aukkaradej Chaveerug and Salakjit Nillaphay</i>	204
Effects from Amendment of Revenue Codes about Non-registered Ordinary Partnership and Group of Persons as non-legal Entity toward Public <i>Suwanai Thakumsorn, Charchawan Leerodanawutikun</i>	216
Graphic Design for Retirement by the Suntharaporn Songs Concept <i>Hattanut Nakpijit, Araya Srikanlayanabuth</i>	226
The Development of Problem Solving Ability and Achievement of Fifth Grade Students toward Physics Learning Management with Electricity Content <i>Usa Chomphoopruek, Prasert Ruannakam</i>	236
Competitive Advantage of SMEs in Thailand 4.0 <i>Pensuk Katemane, Worarluck Lalitsasivimol, Sirluck Thongpoon, Korkaew Jankingthong</i>	245

“พื้นที่สาธารณะ”สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย จุดศักดิ์ ชาญณรงค์.....	1
การศึกษาความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมาย: ใบอนุญาตขับขีรถจักรยานในประเทศไทย ชاکกริต ชันนาโพธิ์.....	13
มาตรฐานฝีมือแรงงานของบุคลากรวิชาชีพโรงแรมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ณัฐฤดี สินทิพย์สมบูรณ์, สุจินต์ สุชะพงษ์, คาราวรรณ ไสยมณี, อรทัย ชุ่มเย็น, รยวดี ผดุงกาญจน์.....	24
ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาการสร้างสรรค์หน้ากากผีตาโขนคำน้อชัย คณภัทร ถือตรง, อุคมศักดิ์ สินธิพงษ์.....	37
บทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทย ดวงเด่น นาคสีหราช.....	52
ศักยภาพการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด ธีรวัชร วรบำรุงกุล, คมพล สุวรรณภูฏ.....	63
ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ในบริบทประชาคมอาเซียน นิภาพรรณ เจนสันติกุล.....	78
การพัฒนาการเขียนจดหมายเชิญของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน ปภาวี ประติวา, อินธิสาร ไชยสุข.....	88
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำจัดความสูญเปล่าด้วยแนวคิดลีนในบริษัทผลัดน้ำมัน ประทีป นาคอ่อน, วรลักษณ์ ผลิตศิริวิมล, สิริลักษณ์ ทองพูน, ยรรยง คชรัตน์.....	97
ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พุทธศาสนาในประเทศไทยอินโดนีเซีย ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, ภานุวัฒน์ ภักดีวงศ์.....	109
ศึกษาสภาพปัญหาสาเหตุคิดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ภิรมย์ศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, บุญเรือง ศรีเหรียญ.....	121
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ยศ สามเมือง, ประจัญ กิ่งมิ่งแท้, นุชกร สุขแสน.....	133
การวิเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รตวรรณ ประวิรัตน์, สมบัติ ท้ายเรือคำ.....	142
การเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์จากการใช้เกมเพื่อการเรียนรู้ ลดาวัลย์ แยมครวญ, ศุภกฤษฎี นีวัฒน์ภูฏ.....	154
การคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดเครื่องหมายการค้า: ศึกษากรณีประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับจากการใช้มาตรการรับทรัพย์ สมพงษ์ ชาวคอบ, อุคมศักดิ์ สินธิพงษ์.....	168
ผลกระทบของความรู้ทางวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอและเครื่องหนังของประเทศไทย : ผลกระทบที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานและรางวัลตอบแทนพนักงาน ณัฐวงศ์ พูนพล, ปกรณ์ สัจจพงษ์, ประภัสสร จรัสอรุณฉาย และพัชฎาภรณ์ แสงทามาตย์.....	179
ผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคใต้ ปีงบประมาณ พ.ศ.2559 สุธรรม ชนابقศักดิ์.....	192
ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำบัญชีของวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สุรวดี เอ็มรัตน์, อัครเดช ฉวีรักษ์ และ สลักจิต นิลมัย.....	204
ผลกระทบจากการแก้ไขการเสียภาษีเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีนิติบุคคลต่อประชาชน สุนันท์ ทะคำสอน, ชัชวรัตน์ สิริโจนวุฒิภูฏ.....	216
การออกแบบเรขาคณิตสำหรับวัยเกษียณด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ ทัศนัฐ นาคไพจิตร, อารยะ ศรีภักถยานุบุตร.....	226
การพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคognition อุษา ชมภูพฤษ, ประเสริฐ เวื่อนนระการ.....	236
ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในยุค Thailand 4.0 เพ็ญสุข เกตุเมณี, วรลักษณ์ ผลิตศิริวิมล, สิริลักษณ์ ทองพูน, กอแก้ว จันทร์กิ่งทอง.....	245

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 37 ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ.2561

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา	อธิการบดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรสิทธิ์ชกร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รั้งกกุลณวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปฎิกริชต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิดวรรณ ตันติรจนาวงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวชิราวุธ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิดวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วณิช นิรันทรานนท์	สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูแว่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์สิทธิพร ภิรมย์รื่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์านนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ศ.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตตลิ่งชัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Mr.Paul Dulfer	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขานุการ

ฉวีวรรณ อรรถศรีษฐาน

ผู้ช่วยเลขานุการ

จิรารัตน์ ภูสิทธิ์ พัทตร์วิไล รุ่งวิสัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416

ราคาปก 60 บาท ราคาสมาชิก ราย 1 ปี 240 บาท ราย 2 ปี 480 บาท

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2561

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับที่ 4 ประจำปี 2561 ฉบับนี้ยังเข้มข้นด้วยเนื้อหาและสาระทางวิชาการ ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการ เพื่อให้วารสารเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในวงการศึกษา

ในการจัดทำวารสารทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่คัดเลือกนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ โดยบทความวิจัย และบทความทางวิชาการที่ถูกคัดเลือกตีพิมพ์จะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ท่านเหล่านี้ได้ใช้เวลาอันมีค่าในการช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็น อย่างดี กองบรรณาธิการ ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 22 เรื่อง ได้แก่ (1) “พื้นที่สาธารณะ”สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย (2) การบังคับใช้กฎหมายใบอนุญาตขับชั้รถจักรยาน (3) มาตรฐานฝีมือแรงงานของบุคลากรวิชาชีพโรงแรม (4) ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น (5) กฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยาน (6) ตักยภาพการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (7) ตักยภาพของวิสาหกิจชุมชน (8) การพัฒนาการเขียนจดหมายเชิญ (9) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำจัดความสูญเปล่าด้วยแนวคิดลีน (10) ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (11) สภาพปัญหาอาเสพติดในเยาวชน (12) รูปแบบการพัฒนาศมรรณะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน (13) การวิเคราะห์ห้องศ้ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี (14) การเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์จากการใช้เกมเพื่อการเรียนรู้ (15) การคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดเครื่องหมายการค้า (16) ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพในการทำงาน และรางวัลตอบแทนพนักงาน (17) ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (18) การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีและประสิทธิภาพการทำบัญชี (19) การแก้ไขการเสียหายเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีช้นิติบุคคล (20) การออกแบบเรขาคณิตสำหรับวัยเกษียณด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ (21) การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ (22) ความได้เปรียบ ในการแข่งขันของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยินดีต้อนรับสำหรับบรรดานักวิชาการและนิสิตนักศึกษาที่ต้องการนำเสนอผลงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความทั่วไป หรือบทความหนังสือ ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองบรรณาธิการยินดีต้อนรับ เปิดกว้าง และพร้อมรับต้นฉบับของท่านตลอดเวลา ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากทำวารสารแต่ละฉบับ ส่งมาให้ยังกองบรรณาธิการโดยไว หัวข้อเรื่องและประเด็นนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และอื่นๆ กองบรรณาธิการยินดี และพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการเปิดกว้างด้านเนื้อหาและสาระที่จะบรรจุในวารสารและ

เพื่อให้ครอบคลุมทุกสาขาและวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้เป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับในวงการศึกษาการอยู่เสมอและต่อเนื่อง

รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรลภัสสรชกร
บรรณาธิการ

สารบัญ

“พื้นที่สาธารณะ”สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.....	1
การศึกษาความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมาย: ใบอนุญาตขับขีรถจักรยานในประเทศไทย ชาคริต ชันนาโพธิ์.....	13
มาตรฐานฝีมือแรงงานของบุคลากรวิชาชีพโรงแรมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ณัฐฤดี สันทิพย์สมบุรณ์, สุจินต์ สุขะพงษ์, ดาราวรรณ ไสลมณี, อรทัย ชุ่มเย็น, รายวดี ผดุงกาญจน์.....	24
ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาการสร้างสรรค์หน้ากากผีตาโขนด่านซ้าย दनุภัทร ถือตรง, อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์.....	37
บทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทย ดวงเด่น นาคสีหราช.....	52
ศักยภาพการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด ธีรังกูร วรบำรุงกุล, คมพล สุวรรณภูมิ.....	63
ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ในบริบทประชาคมอาเซียน นิภาพรรณ เจนสันติกุล.....	78
การพัฒนาการเขียนจดหมายเชิญของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน ปภาวี ประติวา, อินธิสาร ไชยสุข.....	88
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำจัดความสูญเปล่าด้วยแนวคิดลีนในบริษัทผลิตน้ำมัน ประทีป นาคอ่อน, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, สิริลักษณ์ ทองพูน, ยรรยง คชรัตน์.....	97
ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์.....	109
ศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ภิรมย์ศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, บุญเรือง ศรีเหรียญ.....	121
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ยศ สามเมือง, ประจัญ กิ่งมิ่งแอ, บุษกร สุขแสน.....	133
การวิเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รตวรรณ ประวิรัตน์, สมบัติ ท้ายเรือคำ.....	142
การเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์จากการใช้เกมเพื่อการเรียนรู้ ลดาวัลย์ แยมครวญ, ศุภกฤษฎี นีวัฒนากุล.....	154

การคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดเครื่องหมายการค้า: ศึกษารณียประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับจากการใช้มาตรการริบทรัพย์	
<i>สมพงษ์ ชาวตอย, อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์</i>	168
ผลกระทบของความรู้ทางวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ และเครื่องหนังของประเทศไทย : ผลกระทบที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงาน และรางวัลตอบแทนพนักงาน	
<i>ณัฐวงศ์ พูนพล, ปกรณ์ สัจจงพงษ์, ประภัสสร จรัสอรุณฉาย และพัชฎาภรณ์ แสงทามาตย์</i>	179
ผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณสุขขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ ปีงบประมาณ พ.ศ.2559	
<i>สุธรรม ชนาบศักดิ์</i>	192
ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพ การทำบัญชีของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	
<i>สุรวดี เอ็มรัตน์, อัครเดช ฉวีรักษ์ และ สลักจิต นิลผาย</i>	204
ผลกระทบจากการแก้ไขการเสียภาษีเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคล ที่มีใช้นิติบุคคลต่อประชาชน	
<i>สุนัย ทะคำสอน, ชัชวรัตน์ สีโรจนวุฒิกุล</i>	216
การออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์	
<i>หัตถ์ณัฐ นาคไพจิตร, อารยะ ศรีกัลยาณบุตร</i>	226
การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคognition	
<i>อุษา ชมภูพฤษ, ประเสริฐ เรือนนะการ</i>	236
ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในยุค Thailand 4.0	
<i>เพ็ญสุข เกตุมณี, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, สิริลักษณ์ ทองพูน, กอแก้ว จันทร์กิ่งทอง</i>	245

Contents

“Public Space”: Golden Triangle in Thailand <i>Chulasak Charnnarong</i>	1
A Study on Possibility of Law Enforcement: Bicycle License in Thailand <i>Chakrit Khunnapo</i>	13
Professional Standards for Hotel Staff in the ASEAN Economic Community <i>Natruedee Sinthipsomboon, Sujin Sukapong, Darawan Salaimanee, Orrathai Chumyen, Rayawadi Phadungkan</i>	24
Legal Problem Concerning the Protection of Local Wisdom: Case of the Creativity of Phi Ta Khon Dan Sai Mask <i>Danupat Tuetrong, Udomsak Sinthipong</i>	37
The Role of the Town and Country Planning Law to Promote and Support Bicycle Usage in Thailand <i>Duangden Nakseeharach</i>	52
Management Potential of Trat’s Special Border Economic Zone <i>Theerangkoon Warabamrungkul, Khompol Suvarnakuta</i>	63
Potential of Community Enterprises in Lower Central Provinces Region 1 in the Context of the ASEAN Community <i>Nipapan Jentsantikul</i>	78
Improving High-Vocational Students’ Invitation Letter Writing Ability by Using Genre-Based Activity <i>Papawee Parittawa, Intisarn Chaiyasuk</i>	88
Effective Factors to Eliminate Waste with LEAN Concept in Oil Company <i>Prateep Nark-On, Woraluck Lalitsasivimol, Siriluck Thongpoon, Yanyong Kodcharat</i>	97
Factors Affection the Propagation of Buddhism in Indonesia <i>Paitoon Trongtiang, Kasemchart Naressenie, Panuwat Pakdeewong</i>	109
A Study of the State of the Drug Problem of Youth in Bangkok Metropolitan Area <i>Piromsak Kidputtanasant, Kasemchart Naressenie, Boonrueng Sriharun</i>	121
The Development Model of Competencies For Teachers of Private School In Udon Thani Province <i>Yod Sammeang, Prachon Kingminghae, Bussagorn Suksan</i>	133
Factor Analysis of Motivation in Choosing a Bachelor’s Degree of Rajabhat Maha Sarakham University <i>Ratawan Prawirat, Sombat Tayraukham</i>	142

The Comparison of Attitudes towards Mathematics with Game-Base Learning <i>Ladawan Yamkuan, Suphakit Niwattanakul</i>	154
Injured Person Protection from Trademark Infringement: Case of the Benefit from Confiscated Assets Measure <i>Sompong Chaodoi, Udomsak Sinthipong</i>	168
Accountancy Profession Knowledge of Textile and Leather Manufacturing Industry of Thailand: Impacts on Work Efficiency and Extrinsic Reward <i>Nuttavong Poonpool, Pakorn Sujchaphong, Prapatsorn Jarataroonchay, and Patchadaporn Sangtamat</i>	179
Citizens, Satisfaction Survey on the Public Services of Local Administration Organizations. Case Study : Local Administration Organizations in Southern Provinces, Fiscal Year 2016. <i>Sutham Khanabsak</i>	192
The Relationships between Accounting Practice Planning and Accounting Efficiency of the College Under the Office of Vocational Education Commission <i>Surawadee Emarat, Aukkaradej Chaveerug and Salakjit Nillaphay</i>	204
Effects from Amendment of Revenue Codes about Non-registered Ordinary Partnership and Group of Persons as non-legal Entity toward Public <i>Suwanaï Thakumsorn, Charchawan Leerodanawutikun</i>	216
Graphic Design for Retirement by the Suntharaporn Songs Concept <i>Hattanut Nakpijit, Araya Srikanlayanabuth</i>	226
The Development of Problem Solving Ability and Achievement of Fifth Grade Students toward Physics Learning Management with Electricity Content <i>Usa. Chomphoopruek, Prasert Ruannakarn</i>	236
Competitive Advantage of SMEs in Thailand 4.0 <i>Pensuk Katemane, Woraluck Lalitsasivimol, Siriluck Thongpoon, Korkaew Jankingthong</i>	245

“พื้นที่สาธารณะ”สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย

“Public Space”: Golden Triangle in Thailand

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์¹

Chulasak Charnnarong¹

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” ได้ขยายขอบเขตการให้ความหมายว่าเป็นมากกว่าพื้นที่ทางกายภาพที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทุกๆ คนสามารถเข้าไปใช้บริการ และถูกจัดเตรียมโดยภาครัฐเพื่อสาธารณชน พื้นที่สาธารณะในยุคปัจจุบันเกี่ยวข้องกับประเด็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายที่มีปฏิสัมพันธ์กันที่สะท้อนลักษณะเฉพาะบางประการ ในการศึกษาพื้นที่สาธารณะจึงต้องพิจารณาในหลากหลายบริบท โดยเฉพาะ มุมมอง ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ บทความชิ้นนี้กำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิเคราะห์คือพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทยที่มีพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ หรือกล่าวได้ว่ามีลักษณะของ “พื้นที่สาธารณะ” อย่างแท้จริง โดยใช้แนวทางวิเคราะห์ของ เยอร์เก็น ฮาเบอร์มาส เพื่อจำแนกพื้นที่ในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทยเป็นสามพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่ของภาครัฐ พื้นที่ปัจเจกหรือพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ของเอกชน และพื้นที่สาธารณะ พบว่า เมื่อใช้เกณฑ์การพิจารณาในเชิงกายภาพสามารถระบุประเภทของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้เกณฑ์การศึกษาว่าด้วยเรื่อง ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ พบว่าพื้นที่ต่างๆ มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างและทุกพื้นที่ที่มีความเป็น “พื้นที่สาธารณะ” แฝงแล้นอยู่เสมอ

คำสำคัญ : พื้นที่สาธารณะ ; สามเหลี่ยมทองคำ

Abstract

The concept of “public space” expands the meaning of space beyond the concept of a specific physical area to include areas that are openly available to the public sector. At the present time, the concept of “public space” seems to imply a sense of action by various groups who coalesced in part to reflect their unique characteristics. An analysis of the “public space” term itself

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Assistant Professor, of Public Administration at Department of Political Science Faculty of Social Science Srinakharinwirot University, brakmae@yahoo.com

² Assistant Professor, of Public Administration at Department of Political Science Faculty of Social Science Srinakharinwirot University, brakmae@yahoo.com

must include the point of “sense of public” to properly determine the reality of each “public space” area. This article discusses the study area commonly referred to as the “Golden Triangle” in Thailand. The area is not only a physical area but also an area of public interaction with a historical connection and strong economic and political ties. The analytical approach of Jürgen Habermas is used for classification of space into 3 categories, ‘political society’, ‘civil society’ and ‘public space’. The findings revealed that when analyzing using “sense of physical”, one can clearly specify the category of space into one of the 3 spaces. However, when analyzing using “sense of public”, one cannot clearly specify the category of space into one of the 3 spaces because every space is always hidden with a ‘public space’ sense.

Keywords : Public Space; Golden Triangle

บทนำ

สามเหลี่ยมทองคำ หมายถึงพื้นที่รอยต่อระหว่างสามประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (แขวงบ่อแก้ว) และ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (ท่าขี้เหล็ก และ รัฐฉาน) มีลักษณะเป็นพื้นที่สามเหลี่ยมบรรจบกัน โดยมีแม่น้ำโขงตัดผ่านชายแดนไทยและลาว นับเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค สามเหลี่ยมทองคำในส่วนของประเทศไทยอยู่ในเขตบ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีท่าเรือขนาดเล็กขนส่งสินค้าไปยังประเทศจีนและลาว บริเวณดังกล่าวยังเป็นที่ยังคงมีของแม่น้ำโขงและแม่น้ำรวกที่เรียกว่า สบรวก บริเวณนี้มีเคยมีชนกลุ่มน้อยและกองกำลังติดอาวุธอยู่หลายกลุ่ม พื้นที่ในแถบนี้เคยเป็นแหล่งปลูกฝิ่น และผลิตยาเสพติดแหล่งใหญ่ มีโรงงานผลิตเฮโรอีนกระจายอยู่ตามชายแดน ส่วนการลำเลียงฝิ่นจะไปเป็นขบวนลัดเลาะไปตามไหล่เขาพร้อมกำลังคุ้มกัน ว่ากันว่ายาเสพติดและฝิ่นจะถูกแลกเปลี่ยนด้วยทองคำในน้ำหนักที่เท่ากัน จึงเป็นที่มาของชื่อ สามเหลี่ยมทองคำ (<https://th.wikipedia.org>) ถ้าพิจารณาตามเส้นทางการเชื่อมต่อระหว่างประเทศ สามเหลี่ยมทองคำฝั่งประเทศไทยคือ บริเวณจุดผ่านแดนและด่านตรวจ

คนเข้าเมืองแห่งที่สาม (จุดผ่านแดนและด่านตรวจคนเข้าเมืองในบริเวณพื้นที่นี้มีสามจุด) จุดผ่านแดนและด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเชียงแสน (จังหวัดเชียงราย)สามารถเดินทางได้โดยทางน้ำ เริ่มเดินทางจากท่าเรือขนส่งสินค้าเชียงแสน ล่องไปตามแม่น้ำโขง ผ่านเมืองมอม ท่าเรือเชียงก (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ผ่านท่าเรือสบหลาย (สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์) ผ่านสามเหลี่ยมทองคำบน คือ ลาว พม่า และจีน ท่าเรือกวนเลย์ เมืองสิบสองปันนา (สาธารณรัฐประชาชนจีน (มณฑลยูนนาน) (การท่องเที่ยวชายแดน, <http://www.tourisminvest.tat.or.th>)

สามเหลี่ยมทองคำ จึงเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับทั้งประเด็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้วยแม้มีการกล่าวว่าสามเหลี่ยมทองคำมิได้เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเช่นในอดีตเมื่อรัฐบาลไทยทำการปราบปราม ในช่วง พ.ศ. 2510 - 2520 มีการผลักดันกองกำลังติดอาวุธออกจากพื้นที่ โดยเฉพาะกองกำลังของขุนส่าที่มีฐานที่มั่นอยู่ที่บ้านหินแตก อย่างไรก็ตามสำนักงานปราบปรามอาชญากรรม สหประชาชาติ ยังคงแถลงว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งผลิตยาเสพติดเป็นอันดับสองของโลกรองจากลาตินอเมริกา และพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ก็อยู่ในข่ายนั้น (<https://www.dailynews.co.th>) ดังนั้นสามเหลี่ยมทองคำจึง

มีอาจหลีกเลี่ยงจากประเด็นเรื่องของสังคมการเมืองระหว่างประเทศได้ ดังปรากฏด้วยเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างสามประเทศจากปัญหาเสถียรภาพ ไปจนถึงปัญหาความทับซ้อนทางสังคมวัฒนธรรม ดังปัญหาการค้นหาพระพุทธรูป (พระเจ้าล้านตื้อ) ที่จมอยู่ในลำน้ำโขง ที่กระทรวงมหาดไทย คณะสงฆ์และจังหวัดเชียงราย ต้องเข้าไปจัดการด้วยเกรงว่าจะมีปัญหาทางสังคมวัฒนธรรม โดยมีความเห็นร่วมกันว่าดินแดนเชียงแสนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และแหล่งประวัติศาสตร์อารยธรรมรวมทั้งพระเจ้าล้านตื้อถือเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงซึ่งหากค้นพบและสามารถนำขึ้นมาจากลำน้ำโขงได้ก็จะมีปัญหาในการอ้างสิทธิความเป็นเจ้าของจนอาจกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศและพุทธศาสนิกชน ในอนุภาคลุ่มน้ำโขงได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นชอบร่วมกันว่าควรถือเอาพระพุทธรูปที่ได้จัดสร้างไว้ถวายเป็นนามมงคลแด่องค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำหรือพระพุทธรูปเชียงแสนสี่แผ่นดินพระเกียรติเป็นองค์แทนพระเจ้าล้านตื้อ โดยร่วมใจกันถวายนามว่า พระพุทธรูปล้านตื้อ เชียงแสนสี่แผ่นดินเฉลิมพระเกียรติฯ (มูลนิธิพระเชียงแสนสี่แผ่นดิน, <http://www.phrachiangsan.com>) สามเหลี่ยมทองคำจึงเป็นรอยต่อระหว่างประเทศในเชิงวัฒนธรรมด้วยอีกทางหนึ่ง

ในแง่เศรษฐกิจสามเหลี่ยมทองคำ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ เนื่องจากเป็นแหล่งขนถ่ายสินค้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของไทย รวมถึงเป็นเขตติดต่อกับ เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2553 อยู่ในเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว มีขนาดพื้นที่เพื่อการพัฒนาประมาณ 18,750 ไร่ อยู่ตรงข้ามบ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยที่ทางการของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้อนุมัติเนื้อที่ให้แก่

กลุ่มดอกจิวคำ นำโดยบริษัทจินมูเหมิน จำกัด ของสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าดำเนินการทั้งหมด 14 โครงการ เพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้ ภายใต้สัญญาเช่า 99 ปี มีชื่อโครงการว่า Kings Romans of Laos Asian & Tourism Development Zone มีรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ออกเป็น 5 โซน คือ โซน A เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เน้นด้านการค้า พาณิชยกรรม กาลิโน การเงินการธนาคาร โซน B เป็นกิจการทำเรือ โซน C เป็นกิจการด้านวัฒนธรรม โซน D เป็นกิจการด้านโบราณสถาน และโซน E เป็นเขตการท่องเที่ยวธรรมชาติ ภายใต้แนวคิดพัฒนาชนบทให้กลายเป็นเมืองใหญ่ โดยปี 2030 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำจะครบเต็มพื้นที่ ซึ่งทางการของสาธารณรัฐประชาชนลาว มีแผนจะประกาศเป็น “นคร” การลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ทั้งนี้จึงพบได้ว่าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำด้วยเนื่องจากเป็นแหล่งบรรจบทางสังคมวัฒนธรรมจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งเชื่อมต่อถ่ายโอนสินค้า จึงเป็นฐานที่มั่นรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค อันนำไปสู่การจ้างงาน การทำมาหาเลี้ยงชีพในเชิงพาณิชย์ในระดับปัจเจก ชุมชน ไปจนถึงระดับภูมิภาค

จากความสำคัญและมิติที่หลากหลายดังกล่าว ทำให้สามเหลี่ยมทองคำมิได้มีความสำคัญเฉพาะประเด็นเรื่องพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่สามเหลี่ยมทองคำ มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ ศีลธรรม เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ สามเหลี่ยมทองคำ จึงเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้าง (กายภาพ) และประดิษฐ์สร้าง (นามธรรม) จากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและหรือปัจเจกชน ซึ่งมีทั้งการประสานประโยชน์หรือข้อขัดแย้งซึ่งกันและกันของหลายฝ่าย ดังเมื่อกรณีการสร้างบ่อนกาลิโน ที่เป็นการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของภาครัฐและเป็นการขยายโอกาสของตลาดแรงงานและสินค้าของภูมิภาค แต่ในขณะเดียวกันย่อมขัดต่อหลักศีลธรรมจารยาของชุมชนวัฒนธรรมและ

ความเสื่อมระดับปัจเจกบุคคล ดังนั้นเพื่อการทำ ความเข้าใจทั้งผลดีผลเสีย ปัญหา ระดับปัญหา และ แนวทางการพัฒนา จึงจำต้องเข้าใจตั้งแต่ พัฒนาการของพื้นที่ ลักษณะการใช้พื้นที่ คุณค่าเชิง สังคม และ บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม อันจำต้องอาศัยแนวทางการศึกษา ที่เรียกว่า “พื้นที่สาธารณะ” ด้วยพื้นที่สาธารณะเป็น พื้นที่ทางกายภาพที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน แสดงให้เห็นถึงรูปแบบเชิงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาบริเวณสาธารณะและอาณาบริเวณส่วนตัวใน แนวคิดของการอยู่ร่วมกัน บนเงื่อนไขของการแบ่งปันผลประโยชน์สาธารณะ บนพื้นที่เดียวกัน โดยใน ที่นี้ได้กำหนดขอบเขตการเขียนเฉพาะสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทยเป็นกรณีศึกษาเบื้องต้น โดยเริ่มจากการตรวจสอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดดังกล่าว

แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น “พื้นที่สาธารณะ” ในปัจจุบันผูกโยงกับแนวคิดของกลุ่มแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ กล่าวคือ มีมุมมองเกี่ยวกับเรื่อง “พื้นที่” ที่แตกต่างจากเดิมที่มองพื้นที่ในเชิงความจริงทางเรขาคณิตที่วัดด้วยมิติกว้าง ยาว และ ลึก หรือศึกษาพื้นที่ที่กายภาพในฐานะความจริงเชิงประจักษ์ ภาษาที่ใช้บรรยายพื้นที่จะเป็นภาษาเชิง ปริมาตร พื้นที่จึงเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ในฐานะ สิ่งของสิ่งหนึ่งในโลกเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างหยุดนิ่ง ปลอดภัยจากการให้คุณค่าและอำนาจ คู่มือความเป็น กลางโดยธรรมชาติ (โคจิลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล, 2556) Henri Lefebvre (1991) อธิบายว่า พื้นที่ คือ “ผลผลิตจากการให้ความหมายของผู้คนในสังคม” ซึ่งความหมายหรืออัตลักษณ์ที่ถูกสร้างให้กับพื้นที่ หนึ่ง ๆ นั้นเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของพื้นที่ทั้งสาม คือ พื้นที่กายภาพ (Physical Space) พื้นที่ จินตนาการ (Mental Space) และพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ความหมายของพื้นที่ เป็นสิ่งที่ไม่

ตายตัว มนุษย์ได้สร้างความหมายใหม่ให้กับพื้นที่ ตลอดเวลาเพื่อเป็นเป้าหมายในการยึดครองและ ครอบงำ ตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือในการโต้ตอบ ต่อ รอง และขัดแย้งอำนาจที่เกิดจากความขัดแย้งเรื่อง ผลประโยชน์บนพื้นที่ ชีวิตประจำวันของคนใน สังคมจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความสัมพันธ์เชิง อำนาจของพื้นที่ หรือ การต่อสู้ช่วงชิงในการให้ ความหมายกับพื้นที่รอบตัวที่เรียกว่า “การเมือง เรื่องพื้นที่” (Politics of Space) เป็นอย่างมาก คำ ว่า พื้นที่ (Space) จึงมีความหมายมากกว่าเรื่องทาง กายภาพบนฐานความคิดที่ว่าสภาพแวดล้อมทาง กายภาพในฐานะสิ่งที่ปรากฏนั้นเป็นผลผลิตของ ความสัมพันธ์ทางสังคม หาใช้สิ่งที่เกิดขึ้นโดยตัวมัน เอง การขยายขอบเขตของชุดความหมายดังกล่าว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อความเข้าใจพื้นที่ใน ฐานะปฏิบัติการนอกเหนือไปจากพื้นที่เชิงกายภาพ ที่มีลักษณะเป็นพลวัตมากขึ้นไปกว่าเพียงมิติพื้นที่ ในฐานะสิ่งที่ปรากฏ หากแต่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ ทางจินตภาพอื่น ๆ ได้แก่ พื้นที่ทางสังคม พื้นที่ ทางการเมือง พื้นที่ต่อรอง (Massey, 1998)

สำหรับ “พื้นที่สาธารณะ” (Public Space) ในอดีตจึงถูกอธิบายในเชิงกายภาพเช่นเดียวกัน และการขยายมโนทัศน์เช่นเดียวกับเรื่องพื้นที่ว่า เป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทุกๆ คน เปิดรับ สามารถเข้าถึงได้หรือแบ่งปันร่วมกันกับ สมาชิกทุกๆ คนในชุมชน และถูกจัดเตรียมด้วย ภาครัฐเพื่อสาธารณชน ดังนั้น พื้นที่สาธารณะจึง เป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ในเชิงกายภาพซึ่ง สามารถมองเห็นได้จากทุกคนและมีการเข้าถึงได้ มากกว่าพื้นที่ส่วนตัว ยกตัวอย่างเช่น ทางเท้า ถนน สวนสาธารณะ ลานชุมชน ลานเมือง เป็นพื้นที่ สาธารณะที่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้โดยไม่ต้องขอ อนุญาต (ศุภชัย ชัยจันทร์ และ ณรงพน ไส้ประกอบ ทรัพย์, 2559) เมื่อเกิดการขยายมโนทัศน์เรื่องพื้นที่ แนวคิดเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” จึงมีระดับของความ เป็นสาธารณะที่แปรผันตามลักษณะของการครอบ ครอบงำและการจัดการของผู้มีส่วนร่วมในพื้นที่ที่มี

ความหลากหลายที่รวมถึงทั้งช่วงอายุ เพศ กลุ่มชาติพันธุ์ ระดับชนชั้น รวมถึงกลุ่มคนอื่นๆ ที่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงพฤติกรรมในสังคม ดังที่ Mark Francis (1989) อธิบายว่าพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่รวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายที่มีปฏิสัมพันธ์กันที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน ในการศึกษาพื้นที่สาธารณะจึงควรพิจารณาตั้งแต่พัฒนาการของพื้นที่ ลักษณะการใช้พื้นที่ คุณค่าเชิงสังคม และลักษณะการเป็นสถานที่ในแต่ละช่วงเวลาของยุคสมัย จากการขยายขอบเขตแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน จึงต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นการพิจารณาปัจจัยอื่นๆที่ไม่ใช่เพียงการมองพื้นที่สาธารณะในทางกายภาพแต่เพียงมุมมองเดียว จำต้องศึกษาพื้นที่สาธารณะในมุมมองที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่นๆประกอบด้วยทั้งมุมมองทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ข้อถกเถียงเชิงทฤษฎี

นักคิดคนสำคัญที่เสนอแนวคิด เรื่องพื้นที่สาธารณะ หรือ “ปริมนทลสาธารณะ” คือฮาเบอร์มาส (Habermas, 1989) ตามทัศนะของ นิยามฮาเบอร์มาส “พื้นที่สาธารณะ” คือ พื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความรู้สึกเป็นส่วนรวม” (sense of public) พื้นที่เช่นนี้มีความสำคัญมากสำหรับสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่บุคคลเข้าไปในปริมนทลนั้นจะมีสถานะเป็น ‘ผู้กระทำการ’ (actor) ที่มีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการสื่อสารแบบอภิปรายโต้แย้งกันด้วยการใช้เหตุใช้ผลเชิงการสื่อสาร (communication rationality) เพื่อตัดสินใจหาคำตอบที่ดีที่สุดร่วมกัน มิใช่การตัดสินใจบนฐานอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือตัดสินใจตามแบบประเพณีที่เคยๆ ทำ ๆ กันมาฮาเบอร์มาส อธิบายพื้นที่สาธารณะต่อยอดแนวคิดจากนักปรัชญารุ่นดั้งเดิม เช่น Georg Wilhelm Friedrich

Hegel, Karl Heinrich Marx และ Antonio Gramsci ที่แยกพื้นที่ในสังคมออกเป็น 2 ส่วน โดยในแต่ละพื้นที่นั้นมีกลไกวิธีทำงานกันคนละแบบและมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันนักปรัชญา เช่น เฮเกล ได้แบ่งพื้นที่ในสังคมออกเป็น 2 ส่วน โดยใช้เกณฑ์เรื่องความเป็นส่วนรวมและส่วนตัว เรื่องราวที่เป็นผลประโยชน์ส่วนรวมนั้นจะเป็นพื้นที่สาธารณะที่เรียกว่า ‘political society’ เช่น เรื่องการเมืองการปกครอง ซึ่งในชั้นต่อมา ทรัมซีได้ขยายว่าการทำงานของกลไกรัฐใน political society นี้ ได้แก่ กลไกรัฐด้านการควบคุมปราบปราม (repressive apparatus) เช่น ศาล กฎหมาย ตำรวจ ทหาร รัฐสภา พรรคการเมือง คุณ เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ที่ปัจเจกใช้อย่างเป็นส่วนตัว เรียกว่า ‘civil society’ เช่น ชีวิตในครอบครัว การทำงาน ชีวิตวัฒนธรรมของบุคคล ฯลฯ พื้นที่ส่วนนี้ทำงานด้วยกลไกรัฐด้านอุดมการณ์ (ideological apparatus) เช่น การสั่งสอนของศาสนา การปลูกฝังค่านิยมผ่านสื่อมวลชน การอบรมจากพ่อแม่ เป็นต้น ขณะที่ฮาเบอร์มาสเสนอสิ่งที่เรียกว่า ‘พื้นที่สาธารณะ’ ว่าหมายถึง พื้นที่ที่อยู่กึ่งกลาง/เชื่อมต่อระหว่าง political society และ civil society ตัวอย่างรูปธรรมก็คือ ในร้านอาหารกาแฟ ร้านน้ำชา ที่เรารู้จักกันในนาม ‘สภากาแฟ’ มีการพูดคุยถกเถียงเรื่องราวต่างของสังคม หรือในห้องรับแขก โรงเหล้า เพื่อการพูดคุยถกเถียงกันอย่างเปิดเผย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17-18 ในยุโรป ซึ่งดูเป็น ‘พื้นที่ส่วนตัว’ แต่ในพื้นที่เหล่านี้จะมีกลุ่มบุคคลมานั่งพูดคุยถกเถียงกันในเรื่องราวของ ‘สาธารณะ’ เช่น ปัญหาบ้านเมือง และหากยึดตามความหมายนี้บรรดารายการโทรทัศน์ ในหน้าหนังสือพิมพ์ ก็สามารถถือได้ว่าเป็น ‘พื้นที่สาธารณะ’ ตามทัศนะของฮาเบอร์มาสด้วย หน้าที่ของพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน การพบปะพูดคุยของกลุ่มผู้สนทนาต้องการให้ผลลัพธ์จากการพูดคุยนั้นแปรออกไปเป็นการกระทำด้วย ดังนั้น พื้นที่สาธารณะจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ต่อสู่ทางการเมืองของชนชั้นกลางไปด้วย

เพราะเป็นช่องทางหนึ่งให้ชนชั้นกลางได้เข้ามามีส่วนร่วมมีสิทธิ์เสียงในชีวิตสาธารณะ (public life) และยังสามารถเป็นช่องทางการตรวจสอบ/การคานอำนาจรัฐบาลในขณะนั้นด้วย (อารีดา สาเมื้อ และ จูตินบ โกลนินมี, <http://www.deepsouthwatch.org>) จากแนวคิดของ ฮาเบอร์มาส “พื้นที่สาธารณะ” คือพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับ ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ (sense of public) อันเป็นพื้นที่ที่อยู่กึ่งกลางระหว่างพื้นที่ส่วนรวมที่เรียกว่า ‘political society’ และพื้นที่ที่ปัจเจกใช้อย่างเป็นส่วนตัว เรียกว่า ‘civil society’ ซึ่งเป็นการให้ความสนใจเรื่องผลหรือผลลัพธ์ของความรู้สึกเป็นส่วนรวม พื้นที่สาธารณะจึงมีขอบเขตกว้างขวางจากพื้นที่ทางกายภาพหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่มีในเชิงรูปธรรม เช่น ข่าว ผลลัพธ์หน้าเฟซบุ๊ก การแสดงทางตัวตนทางอินสตาแกรมด้วยแนวคิดดังกล่าวเมื่อต้องการทราบขอบเขตหรือเขตแดนของพื้นที่สาธารณะใด จึงต้องทราบหรือทำความเข้าใจ ประเด็นเรื่องพื้นที่ส่วนรวมที่เรียกว่า ‘political society’ และ พื้นที่ที่ปัจเจกใช้อย่างเป็นส่วนตัว เรียกว่า ‘civil society’ เป็นอันดับแรก

“พื้นที่” และ “พื้นที่สาธารณะ” ทางกายภาพ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย

การศึกษาเพื่อให้ถึงและเข้าใจพื้นที่ และพื้นที่สาธารณะ ในความหมายใหม่ จำต้องเริ่มพิจารณาพื้นที่ในความหมายของพื้นที่ในเชิงความจริงทางเรขาคณิตที่วัดด้วยมิติกว้าง ยาว และ ลึก หรือศึกษาพื้นที่ทางกายภาพในฐานะความจริงเชิงประจักษ์เสียก่อน ทั้งนี้ พื้นที่ และพื้นที่สาธารณะในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย มีอาณาบริเวณค่อนข้างกว้างเป็นแนวยาวมีสัญลักษณ์สำคัญและเห็นเด่นชัด คือ องค์กรพระนวลันตื้อ ซึ่งรายล้อมไปด้วยสถานที่ราชการ เช่น ด้านตรวจคนเข้าเมือง เชียงแสน สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ สำนักงานตำรวจท่องเที่ยว ศูนย์โอทอป ศูนย์อำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว

เที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ ศูนย์แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สถานที่ของเอกชนหรือปัจเจกชน ทั้งที่เป็นของชุมชนและผู้ค้าขายทั่วไป เช่น ร้านกาแฟ ไม่มีที่นั่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า บริการเรือนำเที่ยว ศูนย์อาหาร เรือแพขนส่งสินค้า ทำเรือนาวาทำพระ พื้นที่เชิงวัฒนธรรม ความเชื่อ โดยสำนักงานมูลนิธิพระเชียงแสน สี่แผ่นดิน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ลานตุงเฉลิมพระเกียรติ ลานบุญ อนุสาวรีย์พญาแสนภู ลานด้านข้าง มีรูปปั้นองค์เทพเจ้าให้ศกการหลายองค์ เช่น องค์จตุคามรามเทพประจำลุ่มน้ำโขง พระโพธิสัตว์เจ้าแม่กวนอิม พญานาค ช้างเอราวัณ พระสังกัจจายน์ บริเวณองค์พระนวลันตื้อ มีพระบรมรอด พระยอดขุนพล พระตนลือโขง พระลีลาวรีมน้ำโขง รอยพระพุทธรูป เพลารัศมีพระเจ้าล้านตื้อองค์จำลอง พระพุทธรูปภูมิบาลี ครุฑเจ้าศรีวิชัย และ พระพรหม และ พื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคนที่เข้ามาในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย เช่น จุดชมวิว หรือ ลานชมทิวทัศน์ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สวนดอกไม้และต้นไม้ (สวนหย่อมหรือสวนสาธารณะขนาดเล็ก) แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวตามลำน้ำโขง ชมภาพถ่ายภาพรูปแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวตามลำน้ำโขง

นอกจากการแยกประเภทเป็นสี่ประเภทดังกล่าวข้างต้น เมื่อใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะเป็นฐาน จึงอาจจำแนกพื้นที่เป็น 3 ประเภท (ทั้งนี้ได้คัดเลือกพื้นที่จำนวน 8 พื้นที่ ประกอบด้วย องค์กรพระนวลันตื้อ สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ ร้านกาแฟไม่มีที่นั่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า จุดชมวิว หรือ ลานชมทิวทัศน์ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สวนดอกไม้ และ ต้นไม้ บริการเรือนำเที่ยว และ ด้านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน เพื่อเป็นกรณีศึกษาของ

งานเขียนชิ้นนี้) คือ 1) พื้นที่ส่วนรวม ‘political society’ หรือ พื้นที่ของภาครัฐ คือ สถานีตำรวจ ชุมชนสามเหลี่ยมทองคำและด่านตรวจคนเข้าเมือง เชียงแสน 2) พื้นที่ปัจเจกหรือพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ของเอกชน ‘civil society’ คือ ร้านกาแฟไม่มีที่นั่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า และ บริการเรือ นำเที่ยว 3) พื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ในเชิงกายภาพสามารถมองเห็นได้จากทุก

คนและมีการเข้าถึงได้มากกว่าพื้นที่ส่วนตัวเป็นพื้นที่สาธารณะที่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้โดยไม่ต้องขออนุญาต คือ องค์พระนิวล้านตื้อ ลานตุงเฉลิมพระเกียรติ จุดชมวิว หรือ ลานชมทิวทัศน์ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ สวนดอกไม้ และ ต้นไม้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดง“พื้นที่”และ “พื้นที่สาธารณะ”ทางกายภาพบริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย

ประเภทของพื้นที่	ตัวอย่างตามประเภทของพื้นที่
พื้นที่ส่วนรวม (พื้นที่ของภาครัฐ)	สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน
พื้นที่ปัจเจก (พื้นที่ของเอกชน)	ร้านกาแฟไม่มีที่นั่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า บริการเรือนำเที่ยว
พื้นที่สาธารณะ (ของประชาชนโดยทั่วไป)	องค์พระนิวล้านตื้อ ลานตุงเฉลิมพระเกียรติ จุดชมวิว หรือ ลานชมทิวทัศน์ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สวนดอกไม้ และ ต้นไม้

“พื้นที่”และ “พื้นที่สาธารณะ”บริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทยในมุมมอง ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ (sense of public)

การศึกษาเพื่อให้ถึงและเข้าใจพื้นที่ และพื้นที่สาธารณะ ในความหมายใหม่ไม่อาจศึกษาพื้นที่ในแง่มุมของพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น สำหรับ ‘พื้นที่สาธารณะ’ ในความหมายใหม่ หรือตามมุมมองของความเป็นจริงคือ พื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับ ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ (sense of public) อันเป็นพื้นที่ที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง พื้นที่ส่วนรวมที่เรียกว่า ‘political society’ และ พื้นที่ที่ปัจเจกใช้อย่างเป็นส่วนตัว เรียกว่า ‘civil society’ ซึ่งเป็นการให้ความสนใจเรื่องผลหรือผลลัพธ์ของความรู้สึกเป็นส่วนรวม พื้นที่สาธารณะจึงมีขอบเขตกว้างขวางจากพื้นที่ทางกายภาพหรือเป็นพื้นที่ที่

ไม่มีในเชิงรูปธรรม ทั้งนี้ประเภทของพื้นที่แต่ละแห่งจึงอาจเปลี่ยนแปลงไปและหรือมีความทับซ้อนหรือซับซ้อน กว่ามุมมองพื้นที่แบบดั้งเดิม และการปรับมุมมองตามความเป็นจริงดังกล่าวจะช่วยปรับทิศทางการขยาย หรือ ปรับเปลี่ยน หรือ พัฒนาให้เกิดพื้นที่สาธารณะที่มีประสิทธิภาพและก่อประสิทธิผลมากขึ้นได้ ดังเช่น เมื่อพิจารณาสถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ เป็นเพียงพื้นที่ของภาครัฐหรืออยู่ภายใต้กลไกของภาครัฐที่ปลอดจากค่านิยมในเชิงสังคมชุมชน การปรับบทบาทและกรพัฒนาย่อมไม่เกิดขึ้นกับบริเวณพื้นที่ดังกล่าว พื้นที่สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำจะกลายเป็นอาณาบริเวณเพื่อธำรงรักษากฎระเบียบ ผ่านกลไกการสั่งการของภาครัฐเท่านั้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะมีการอภิปรายต่อไป

พื้นที่เช่นนี้มีความสำคัญมากสำหรับสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่บุคคลเข้าไปในปริมาตรนั้นจะมีสถานะเป็น ‘ผู้กระทำการ’ ที่มีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการสื่อสารแบบอภิปรายโต้แย้งกัน ด้วยการใช้เหตุใช้ผลเชิงการสื่อสาร เพื่อตัดสินใจหาคำตอบที่ดีที่สุดร่วมกัน มิใช่การตัดสินใจบนฐานอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือตัดสินใจตามแบบประเพณีที่เคยๆ ทำ ๆ กันมา

ดังนั้นเพื่อการวิเคราะห์ อภิปราย จึงต้องจำแนกประเภทของพื้นที่ และ พื้นที่สาธารณะเสียใหม่ ดังนี้ 1) องค์พระนวล้านคือ คือ พื้นที่ทั้งสามประเภทตามกรอบกรอบวิเคราะห์ด้วยองค์พระนวล้านคือ นอกจากจะเป็นพื้นที่สาธารณะแต่เดิม โดยแท้จริงการสร้าง การบริหาร การพัฒนา ทำนุบำรุง อยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐ และ ภาคเอกชน หรือ มูลนิธิพระเชียงแสนสี่แผ่นดิน จึงมีลักษณะของพื้นที่ทั้งสามประเภทภายใต้พื้นที่องค์พระนวล้านคือ คือเป็นทั้งพื้นที่ส่วนรวม (พื้นที่ของภาครัฐ) พื้นที่ปัจเจก (พื้นที่ของเอกชน) และพื้นที่สาธารณะ (พื้นที่ที่มีความรู้สึกเป็นส่วนรวม) 2) สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ ได้เพิ่มการเป็นพื้นที่สาธารณะนอกจากเป็นเพียงพื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่ของภาครัฐ ด้วยในความเป็นจริงสถานีตำรวจชุมชนย่อมเป็นพื้นที่ติดต่อสื่อสารระหว่างกันในประเด็นต่างๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในบริเวณพื้นที่โดยเฉพาะดังนั้นถ้ามีการตีความว่าพื้นที่สาธารณะคือ พื้นที่ที่แสดงความรู้สึกเป็นส่วนรวม สถานีตำรวจชุมชนย่อมรวมอยู่ในคำจำกัดความนี้ 3) ลานตุงเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งแต่เดิมคือพื้นที่สาธารณะแต่ในความเป็นจริง ลานตุงเฉลิมพระเกียรติ อยู่ในความดูแล และเป็นสถานที่จัดสร้างโดยภาครัฐ ลานตุงเฉลิมพระเกียรติจึงเป็นพื้นที่ในสองลักษณะคือ พื้นที่ส่วนรวม (พื้นที่ของภาครัฐ) และ พื้นที่สาธารณะ (ความรู้สึกเป็นส่วนรวม) 4) ร้านกาแฟไม่มีที่นั่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า ได้เพิ่มการเป็นพื้นที่สาธารณะ

นอกจากเป็นเพียงพื้นที่ของภาคเอกชนหรือปัจเจกด้วยเป็นพื้นที่การแสดงตัวตนและพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ ส่งต่อและส่งผ่านข้อมูล ทั้งด้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งคล้ายกับสภากาแฟในอดีต ทั้งนี้จากการได้ติดต่อสื่อสารกับร้านค้าต่างๆพบว่าระดับของความเป็นสาธารณะของพื้นที่อาจมีสูงกว่าสถานที่ที่ถูกมองว่ามีความเป็นพื้นที่สาธารณะในระดับสูง เช่น สวนสาธารณะ ด้วยถ้าในการทำกิจกรรมแบบปัจเจก เช่น การต่างคนต่างออกกำลัง ย่อมไม่มีหรือมีในระดับที่ต่ำในมิติเรื่องความรู้สึกเป็นส่วนรวม 5) จุดชมวิว หรือ ลานชมทิวทัศน์ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีลักษณะเหมือนลานตุงเฉลิมพระเกียรติกล่าวคือเป็นพื้นที่ในสองลักษณะคือ พื้นที่ส่วนรวม (พื้นที่ของภาครัฐ) และ พื้นที่สาธารณะ (ความรู้สึกเป็นส่วนรวม) 6) สวนดอกไม้ และ ต้นไม้ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน 7) บริการเรือนำเที่ยว พื้นที่ปัจเจก(พื้นที่ของเอกชน) ได้เพิ่มการเป็นพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ ส่งต่อและส่งผ่านข้อมูล ทั้งด้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ด้วยบริการดังกล่าวมีมีคฤหาสน์ หรือ ไกด์ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ข้อมูล ความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ร่วมสมัยต่างๆแก่บุคคลที่อยู่ในกลุ่มท่องเที่ยว และ 8) ด้านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสนได้เพิ่มการเป็นพื้นที่สาธารณะนอกจากเป็นเพียงพื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่ของภาครัฐ ด้วยในความเป็นจริงด่านตรวจคนเข้าเมืองย่อมเป็นพื้นที่ติดต่อสื่อสารระหว่างกันในประเด็นต่างๆ ในบริเวณพื้นที่โดยเฉพาะดังนั้นถ้ามีการตีความว่าพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ที่แสดงความรู้สึกเป็นส่วนรวม ด้านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสนย่อมรวมอยู่ในคำจำกัดความนี้เช่นเดียวกัน ซึ่งสังเกตได้ว่าการวิเคราะห์ในแนวทางนี้จะพิจารณาบทบาทของพื้นที่นั้นๆเป็นตัวตั้งทดแทนการพิจารณาประเภทของการใช้สอยพื้นที่เป็นตัวตั้งตั้งที่กระทำในการศึกษาแบบเดิมที่มองพื้นที่เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ในฐานะสิ่งของสิ่ง

หนึ่งในโลกเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างหยุดนิ่ง ปลอดภัยจากการให้คุณค่าและอำนาจ ดูมีความเป็นกลางโดย

ธรรมชาติ และจะพบว่าทุกพื้นที่ที่มีความเป็นพื้นที่สาธารณะทั้งสิ้น

ตารางที่ 2 แสดง“พื้นที่”และ “พื้นที่สาธารณะ”บริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย ในมุมมอง ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ (sense of public)

พื้นที่	พื้นที่ส่วนรวม (พื้นที่ของภาค รัฐ)	พื้นที่ปัจเจก (พื้นที่ของ เอกชน)	พื้นที่สาธารณะ (ความรู้สึกเป็น ส่วนรวม)
องค์พระนวล้านตื้อ	✓	✓	✓
สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ	✓		✓
ลานตุงเฉลิมพระเกียรติ	✓		✓
ร้านกาแฟไม่มีที่นั่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า		✓	✓
จุดชมวิว หรือ ลานชมทิวทัศน์ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	✓		✓
สวนดอกไม้ และ ต้นไม้	✓		✓
บริการเรือนำเที่ยว		✓	✓
ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน	✓		✓

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้นำเสนอประเด็นเรื่อง“พื้นที่สาธารณะ”ที่มีความหมายเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่เน้นการจำกัดขอบเขตหรือการให้ความหมายว่าพื้นที่สาธารณะหมายถึง พื้นที่ทางกายภาพที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทุกๆ คน เปิดรับให้สามารถเข้าถึงได้หรือแบ่งปันร่วมกันกับสมาชิกทุกคน และถูกจัดเตรียมด้วยภาครัฐเพื่อสาธารณชน เช่น สวนสาธารณะ ลานกีฬาสาธารณะของชุมชน อย่างไรก็ตามได้มีแนวทางการให้ความหมายและแนวทางการศึกษา“พื้นที่สาธารณะ”ในมุมมองใหม่ คือ เป็นพื้นที่รวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายที่มีปฏิสัมพันธ์กันที่สะท้อนลักษณะเฉพาะ ในการ

ศึกษาพื้นที่สาธารณะจึงควรพิจารณาตั้งแต่พัฒนาการของพื้นที่ ลักษณะการใช้พื้นที่ คุณค่าเชิงสังคม และลักษณะการเป็นสถานที่ในแต่ละช่วงเวลาของยุคสมัย ทั้งนี้กำหนดพื้นที่ศึกษา พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทยที่มีใช้พื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ ศิลธรรม เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ของเยอร์เก้น ฮาเบอร์มาส เพื่อจำแนกพื้นที่ในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย เป็นสามพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่ของภาครัฐ พื้นที่ปัจเจกหรือพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ของเอกชน และพื้นที่สาธารณะ พบว่า เมื่อใช้การพิจารณาในเชิงกายภาพสามารถระบุประเภทของพื้นที่ได้อย่าง

ชัดเจน กล่าวคือ เมื่อใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะเป็นฐาน จึงจำแนกพื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำเป็น 3 ประเภท (ทั้งนี้ได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาจำนวน 8 พื้นที่ย่อย ประกอบด้วย องค์พระนวล้านคือ สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ ร้านกาแฟไม่มีที่หนึ่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า จุดชมวิว หรือ ลานชมทิวทัศน์ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สวนดอกไม้ และต้นไม้ บริการเรือท่องเที่ยว และ ด้านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน เพื่อเป็นกรณีศึกษาของงานเขียนชิ้นนี้) พบว่าสามารถระบุประเภทของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ 1) พื้นที่ส่วนรวม ‘political society’ หรือ พื้นที่ของภาครัฐ เช่น สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ 2) พื้นที่ปัจเจกหรือพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ของเอกชน ‘civil society’ เช่น ร้านกาแฟไม่มีที่หนึ่ง ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเสื้อผ้า และ 3) พื้นที่สาธารณะ เช่น ลานตุงเฉลิมพระเกียรติ อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้เกณฑ์การศึกษาดังกล่าวเรื่อง ‘ความรู้สึกเป็นส่วนรวม’ พบว่าพื้นที่ต่างๆ มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างและทุกพื้นที่ที่มีความเป็น “พื้นที่สาธารณะ” ผ่งแล่นอยู่เสมอ ดังเช่น สถานีตำรวจชุมชนสามเหลี่ยมทองคำ ได้เพิ่มการเป็นพื้นที่สาธารณะนอกจากเป็นเพียงพื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่ของภาครัฐ ด้วยในความเป็นจริงสถานีตำรวจชุมชนย่อมเป็นพื้นที่ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ในประเด็นต่างๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในบริเวณพื้นที่โดยเฉพาะดังนั้นถ้ามีการตีความว่าพื้นที่สาธารณะคือ พื้นที่ที่แสดงความรู้สึกเป็นส่วนรวม สถานีตำรวจชุมชนย่อมรวมอยู่ในคำจำกัดความนี้

สำหรับงานเขียนชิ้นนี้จึงเปรียบเทียบสถานการณ์จัดพื้นที่ใหม่ เพื่อให้เห็นสภาพที่แท้จริงของพื้นที่ตามกรอบการวิเคราะห์แบบยุคหลังสมัยใหม่ โดยใช้กรอบแนวคิดของ เยอร์เก้น ฮาเบอร์มาส อันมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือการนำเสนอความรู้สึก ความเข้าใจในสถานภาพที่แท้จริงของพื้นที่เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่

สาธารณะ ที่ดูเหมือนว่าเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่ทุกคนใช้ร่วมกัน ทุกคนเป็นเจ้าของ จนท้ายสุดจึงกลายเป็นพื้นที่ไร้เจ้าของที่ไร้ประสิทธิภาพและก่อประสิทธิภาพที่น้อยกว่าที่ควรเป็น แต่เมื่อมีการจัดพื้นที่ใหม่ที่แสดงให้เห็นว่าในแต่ละพื้นที่ย่อมมีเจ้าของหรือเจ้าภาพหลักในการดำเนินการบริหาร การพัฒนาทำนุบำรุง ดังนั้นในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่มีผู้รับผิดชอบตรงจากการเป็นเจ้าของคือ ปัจเจก ชุมชน และประชาชน จึงต้องร่วมกันทำให้พื้นที่สาธารณะให้มีความเป็นพื้นที่สาธารณะได้อย่างเต็มศักยภาพ คือ การทำให้เป็นพื้นที่ของความรู้สึกเป็นส่วนรวม ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงควรปรับมโนทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะเสียใหม่ว่ามีใช้ที่พื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ในฐานะพื้นที่ที่ดำรงอยู่อย่างหยุดนิ่ง ปลอดภัยจากการให้คุณค่าและอำนาจ ดูมีความเป็นกลางโดยธรรมชาติ แต่เมื่อทุกพื้นที่เป็นพื้นที่สาธารณะ เช่นนั้นทุกคนต้องมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ยังต้องมีการสร้างภาวะการเป็นเจ้าภาพหลัก ในการทำให้พื้นที่สาธารณะมีความเป็นสาธารณะที่มีเจ้าของ นั่นก็คือต้องผู้ที่มีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่นั้นๆนั่นเอง ดังพื้นที่ของภาคเอกชน ที่ดูจะไม่ใช่พื้นที่สาธารณะแต่ที่แท้จริงเป็นพื้นที่สาธารณะ เพราะเป็นพื้นที่ติดต่อสื่อสาร ก็จำเป็นต้องปรับบทบาทให้มีความเป็นพื้นที่สาธารณะด้วย และ ภาครัฐก็เช่นกัน จะต้องปรับบทบาทของตนให้พื้นที่ที่เน้นการทำตามกรอบกฎระเบียบเป็นพื้นที่ผ่อนปรนทางความคิด การมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับชุมชนหรือตามค่านิยมของงานเขียนชิ้นนี้คือต้องสร้างภาวะการเป็นพื้นที่สาธารณะนั่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สนับสนุนงบประมาณในโครงการ “เปิดโลกรัฐศาสตร์ ข้ามชายแดนเพื่อการศึกษา” นอกสถานที่ของ

คณาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุน ภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ” เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในงานเขียน

ชิ้นนี้และขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับเจ้าของพื้นที่
สาธารณะบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ทุกท่านด้วย
ความจริงใจ

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). “การท่องเที่ยวชายแดน” (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://www.tourisminvest.tat.or.th> (2 ตุลาคม 2560)
- มูลนิธิพระเชียงใหม่แผ่นดิน. (2553). “พระเชียงใหม่แผ่นดิน.” (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://www.phrachiangsan.com> (2 ตุลาคม 2560)
- ระวีวรรณ โอพารัตน์มณี และ วีระ สัจกุล. (2555). การใช้พื้นที่สาธารณะเป็นถนนคนเดินแบบตลาดนัดในเมืองของไทย. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง* : ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม.
- วิกิพีเดีย. (2550). “สามเหลี่ยมทองคำ” (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org> (1 ตุลาคม 2560)
- โศจิลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล. (2556). ตลาดย้อนยุคสามชุก: การเมืองเรื่องพื้นที่และธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ* : ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (28) มกราคม - มิถุนายน.
- ศุภชัย ชัยจันทร์ และ ณรงค์พล ไส้ประกอบทรัพย์. (2559). แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม.
- อารีดา สาเมื้อ และ จูตินบ โกมลนินิ. (2556). “การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อหาทางออกของความรุนแรง: ความคาดหวัง บทบาทสื่อทางเลือกชายแดนใต้” (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://www.deepsouthwatch.org> (2 ตุลาคม 2560)
- อำพิกา สวัสดิ์วงศ์. (2560). “เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำประเทศไทย” (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://www.uniserv.buu.ac.th> (2 ตุลาคม 2560)
- Arendt, Hannah. (1998). *The Human Condition*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. & Tiesdell, S. (2013). *Public places urban spaces*. Oxford: Elsevier.
- Habermas, Jergen. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: an Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: MIT Press.
- Lefebvre, Henri.(1991). *The Production of Space*. Malden, Massachusettes: Blackwell Publishers. (Translated by Donald Nicholson-Smith).
- Massey, D. (1998). *Power-geometries and the politics of space-time*. Heidelberg: Jürgen-J. Sause (HettnerLecture 1998).
- McGee, Gary Terrence. (1967). *The Southeast Asian City: a Social Geography of the Primate Cities of Southeast Asia*. New York: Frederick A. Praeger.
- Francis, M. (1989). “Control as a Dimension of Public Space Quality”. In Altman, I and Zube, E. (Edited). *Public Places and Spaces* pp. 147-172. New York: Plenum Press.

การศึกษาความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมาย: ใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานในประเทศไทย

A Study on Possibility of Law Enforcement: Bicycle License in Thailand

ชาคริต ชันนาโพธิ์¹

Chakrit Khunnapo¹

บทคัดย่อ

ใบอนุญาตขับขี่ หมายถึง ใบอนุญาตให้ขับเคลื่อนยานพาหนะได้ซึ่งมีวัตถุประสงค์สามประการได้แก่ 1) เป็นการสร้างกฎระเบียบเพื่อปกป้องสังคม 2) เป็นการสร้างความสะดวกให้กับการจราจร 3) ป้องกันการโจรกรรมยานพาหนะใบอนุญาตขับขี่จักรยานในต่างประเทศนั้น ประเทศแคนาดา เมืองโตรอนโต แบ่งใบอนุญาตออกเป็น ใบขับขี่ยานพาหนะ และใบขับขี่แต่ละบุคคล กฎหมายอเมริกาขึ้นอยู่กับกฎหมายระดับมลรัฐ ในบางมลรัฐไม่ถือเป็นกฎหมายที่บังคับให้ต้องมี เช่น เมืองวอชิงตัน ดีซี นิวยอร์ก ไอโอวา โอเรกอน แต่ในบางมลรัฐก็ถือบังคับใช้ให้ประชาชนในมลรัฐต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่รถจักรยาน เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มลรัฐแคนซัส หรือบางมลรัฐก็ถือเอาความสมัครใจของผู้ใช้จักรยานว่าจะจดทะเบียนหรือไม่ เช่น มลรัฐมินเนโซตาในประเทศไทยใบอนุญาตขับขี่จักรยานกำลังได้รับความสนใจที่จะถูกนำกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง นับตั้งแต่ถูกยกเลิกไปเมื่อปี พ.ศ. 2546 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสมควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างละเอียด และควรต้องอยู่ภายใต้เหตุผลสามประการ 1) การมีใบขับขี่จักรยาน จะต้องไม่เป็นสร้างแรงบันดาลใจของผู้ใช้จักรยาน เพราะจะทำให้ความนิยมของประชาชนในการใช้จักรยานลดลง 2) การบังคับใช้ใบขับขี่จักรยานจะต้องช่วยแก้ปัญหาเรื่องอุบัติเหตุต่าง ๆ ลดจำนวนลงตามจุดประสงค์ของกฎหมาย 3) ใบขับขี่จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนนิยมชมชอบที่จะใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางมากขึ้น

คำสำคัญ : รถจักรยาน, ใบอนุญาตขับขี่, การบังคับใช้

Abstract

A bicycle license by definition is a license, usually issued by a state authority that permits the operation and/or identification of a bicycle. The license typically serves three purposes: It contributes an understanding of driving rules, it assists the flow of traffic through teaching proper driving techniques and routing, and it can be a valuable tool for identifying lost or stolen units. Bicycle licenses in some foreign countries, for example Canada, are divided into vehicle licenses

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, Faculty of Laws, Mahasarakham university

and Operator Licenses, while in America; the legal system in each state sets the rules for their own state. In some locations (Washington DC , New York , Iowa , Oregon) it is not compulsory to enact bicycle laws. In other states (California, Kansas) bicycle licenses are compulsory, and in Minnesota a volunteer type arrangement is practiced. Bicycle licensing in Thailand presents an interesting issue that needs to be explored. In the writer's opinion, there should be further research in this subject especially in 3 discussion points: 1) Issuing a bike license would not reduce the conduct of rule breakers which will reduce the support of bike policy 2) By enforcing the licensing of bikes; there will be a reduction of lawless behavior. 3) Bike license will assure the bike user will be familiar with routing and traffic flow.

Keywords : Bicycle, License, Law Enforcement

บทนำ

จักรยานถือเป็นยานพาหนะที่นอกจากจะสร้างความสะดวกสบายต่อการสัญจรของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองซึ่งมีการจราจรคับคั่งแล้ว การปั่นจักรยานยังช่วยให้ผู้ขับขี่มีสุขภาพแข็งแรง อีกทั้งยังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยในขณะเดียวกัน เนื่องจากข้อเสียจากกำลังของผู้ปั่นจักรยานเอง ดังนั้น ความนิยมของการจักรยานและการใช้งานจักรยานสำหรับผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองการปั่นจักรยานในหลาย ๆ ประเทศจึงได้รับความนิยม เช่น ประเทศในภาคพื้นยุโรปมีพัฒนาการทางกฎหมายและนโยบายที่ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในประเทศของตนปั่นจักรยาน

สำหรับประเทศไทย เริ่มรู้จักจักรยานเป็นครั้งแรกในการประชุมจักรยาน ที่วังบูรพาภิรมย์ เนื่องในโอกาสที่ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสด็จกลับจากยุโรป และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชเสด็จพระราชดำเนิน เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2442 ต่อมาได้มีการใช้จักรยานกันอย่างแพร่หลาย และในช่วงสงครามอินโดจีน กองทัพบกของไทยได้นำจักรยานมาใช้เป็นยานพาหนะด้วยส่วนหนึ่งในปี พ.ศ. 2453-

2468 ต่อมาในปี พ.ศ. 2474 ได้มีระเบียบให้ผู้ขับรถจักรยานต้องจดทะเบียนจักรยานเป็นพาหนะประเภทล้อเลื่อน โดยกำหนดให้ไปจดทะเบียนที่กรมทางหลวงแผ่นดิน (ไชยยศ รัตนพงษ์, ๒๕๖๓: ๘๓) และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้อเลื่อน พ.ศ. 2478 ซึ่งต่อมาได้ถูกยกเลิกแล้ว แม้พัฒนาการการใช้จักรยานของประเทศไทยมีทั้งช่วงถดถอย แต่ก็กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งเพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน เนื่องจากน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูง คนไทยส่วนหนึ่งจึงหันมาปั่นจักรยานกันมากขึ้นรวมถึงการปั่นเพื่อสุขภาพและเพื่อเป็นยานพาหนะในเขตชุมชนเมือง

เนื่องจากจักรยานเป็นพาหนะประเภทหนึ่งในการคมนาคม จึงมีความเกี่ยวข้องกับการกักตุนควบคุมการขับขี่จักรยานบนท้องถนนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้ใช้และประชาชนทั่วไป ซึ่งยานพาหนะอื่น ๆ เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ มักมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้พาหนะนั้น ๆ เช่น การควบคุมโดยผู้ขับขี่ยานพาหนะจะต้องผ่านการสอบใบอนุญาตขับขี่เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวกรณีใบอนุญาตขับขี่จักรยาน ประเทศไทยเคยได้มีการบังคับใช้ โดยประกาศใช้ในพระราชบัญญัติล้อเลื่อน พ.ศ. 2478 ซึ่งต่อมาได้ถูกยกเลิก ตามที่กล่าวข้างต้น

การศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานในประเทศไทย โดยศึกษาถึงเจตนารมณ์ ข้อดีข้อเสียของการออกใบอนุญาตขับขี่ยานพาหนะต่าง ๆ และกฎหมายของต่างประเทศ ย่อมจักเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้จักรยานได้รับการยอมรับ และมีการควบคุมความปลอดภัยแก่ประชาชนทั่วไปโดยรวมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมา และแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตขับขี่แก่ผู้ใช้งานพาหนะทั้งในและต่างประเทศ
2. ศึกษากฎหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตขับขี่แก่ผู้ใช้รถจักรยานของต่างประเทศจำนวนทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 3 ประเทศ
3. เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตขับขี่แก่ผู้ใช้งานพาหนะที่เหมาะสมในประเทศไทย

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญของการวิจัยนี้ทำให้ได้ทราบถึงความความเป็นไปได้ในการบังคับใช้เกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานในประเทศไทย

วิธีการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษากฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย รวมถึงเอกสารทางวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอันได้แก่ กฎหมาย หนังสือ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ สารนิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตขับขี่แก่ผู้ใช้งานพาหนะในต่างประเทศ และ

สัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวของประเทศไทย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

1. นักวิชาการทางการคมนาคมจำนวน 1 คน
2. นักวิชาการทางกฎหมายจำนวน 2 คน
3. ประชาชนทั่วไปในจังหวัดมหาสารคามจำนวน 30 คน
4. ผู้ใช้จักรยานเป็นประจำในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน

ผลการศึกษา

ใบอนุญาตขับขี่ตามความหมายที่ให้โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายว่าหมายถึง “ใบอนุญาตให้ขับเคลื่อนยานยนต์ได้” ส่วนพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ได้บัญญัตินิยามของใบอนุญาตขับขี่ว่า “ใบอนุญาตขับรถยนต์ตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ ใบอนุญาตสำหรับคนขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถจักรยานยนต์ ใบอนุญาตขับขี่ตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน และใบอนุญาตผู้ประจำเครื่องอุปกรณ์การขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่ง” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามนิยามดังกล่าวจะต้องหมายความว่า ใบอนุญาตขับขี่นั้น เป็นเอกสารที่เมื่อผู้ใดได้รับ หรือมีสิทธิที่จะใช้ใบอนุญาตดังกล่าว ผู้นั้นย่อมสามารถขับเคลื่อนยานยนต์ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นในทางตรงกันข้ามหากผู้ใดขับเคลื่อนยานยนต์ โดยไม่มีหรือไม่ได้รับใบอนุญาตขับขี่ ผู้นั้นก็จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

วัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่ มีหลักการร่วมกันคล้าย ๆ กันในทุก ๆ ประเทศ สามประการได้แก่

- 1) เป็นการสร้างกฎระเบียบเพื่อปกป้องสังคมเป็นวงกว้าง จากผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายเมื่อมีการกระทำผิด โดยความผิดต่อระเบียบเหล่านี้ ทั่วไปจะไม่ถูกกล่าวหาว่าผิดศีล

ธรรม แต่เป็นเทคนิคทางกฎหมายที่ต้องการควบคุมความประพฤติของคน ให้อยู่ในระบบระเบียบเพื่อป้องกันความเสียหาย

2) เป็นการสร้างความสะดวกให้กับการจราจร โดยเป็นวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายจราจรในทุก ๆ ประเทศ ทั้งนี้เพราะใบอนุญาตขับขี่จำเป็นต้องมีการอนุมัติจากทางราชการ ซึ่งมักเป็นการสอบเพื่อให้ได้รับใบอนุญาต ทำให้ผู้ขอใบอนุญาตจำเป็นต้องรู้ระเบียบ กฎจราจร รวมทั้งมีทักษะในการขับขี่ อันเป็นผลให้เมื่อไปขับขี่ยานพาหนะในการจราจรย่อมเกิดความสะดวกทั้งแก่ผู้ขับขี่เองและบุคคลรอบข้าง

3) ป้องกันการโจรกรรมยานพาหนะ หรือช่วยในการนำยานพาหนะที่ถูกโจรกรรมกลับคืนสู่เจ้าของ เมื่อจับกุมผู้กระทำความผิดได้กล่าวคือใบอนุญาตขับขี่นั้นจะระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เป็นเจ้าของบัตร รวมทั้งรายละเอียดของยานพาหนะที่ได้รับอนุญาตพอสมควรซึ่งหากมีการโจรกรรม ใบขับขี่ย่อมเป็นส่วนหนึ่งในการพิสูจน์ความเป็นเจ้าของยานพาหนะนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 42 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการเรียกตรวจได้ทันทีหากเจ้าพนักงานเรียกตรวจ

การบังคับใช้ใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานในสหรัฐอเมริกาเนื่องจากประเทศอเมริกา เป็นประเทศที่มีความเป็นรัฐรวม หรือสหรัฐ ทำให้เกิดความหลากหลายของกฎหมาย โดยกฎหมายก็ถือตามกันในแต่ละศาลมลรัฐของตนเป็นเอกเทศและแม้เคยอยู่ในอาณาเขตของอังกฤษ แต่อเมริกาก็มิได้รับเอากฎหมายแบบอย่างของอังกฤษมาทั้งหมด แต่มีหลายส่วนที่อเมริกาเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้แตกต่างออกไปเป็นแบบของตนเอง จึงมีผู้เรียกกฎหมายอเมริกันว่า “แองโกล-อเมริกัน” จะเห็นได้จากปัจจุบันอเมริกาได้พัฒนากฎหมายของตนให้มีความคล่องตัวด้วยการออกกฎหมายใหม่ ๆ มาให้ทันสมัย และมีความเป็นอเมริกัน มากกว่าความเป็นแองโกล

ใบอนุญาตขับขี่จักรยานในประเทศอเมริกานั้น ขึ้นอยู่กับกฎหมายระดับมลรัฐ ในบางมลรัฐไม่ถือเป็นกฎหมายที่บังคับให้ต้องมี เช่น เมืองวอชิงตัน ดีซี นิวยอร์ก ไอโอวา โอเรกอน เป็นต้น แต่ในบางมลรัฐก็ถือบังคับใช้ให้ประชาชนในมลรัฐต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่รถจักรยาน การทำใบขับขี่จักรยานไม่ใช่เรื่องใหม่ หลายเมืองในมลรัฐต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีการจดทะเบียนจักรยานภาคบังคับ มิใช่เพื่อกระตุ้นให้ผู้ขับขี่จักรยานเคารพกฎจราจรบนท้องถนน แต่การจดทะเบียนจักรยานมีวัตถุประสงค์หลักในการขจัดปัญหาการโจรกรรมจักรยาน และการช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบตำแหน่งของจักรยานอยู่ที่ไหนและส่งคืนเจ้าของได้เมื่อพบจักรยานที่ถูกโจรกรรมตั้งจะยกตัวอย่างดังนี้

ใบอนุญาตขับขี่จักรยานและจดทะเบียนจักรยานในมลรัฐแคลิฟอร์เนียมีการอนุญาตให้รัฐบาลท้องถิ่นของเมืองต่างๆ มีเขตอำนาจท้องถิ่น (local jurisdiction) ในการกำหนดให้มีการทำใบขับขี่จักรยาน ภายใต้กฎหมาย License Requirement VC 39002 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) เมืองหรือเคาท์ตี้ (county) มีข้อบัญญัติหรือข้อมติในการทำใบอนุญาตขับขี่จักรยาน ซึ่งห้ามมิให้ผู้อยู่อาศัยคนใดขับขี่จักรยานถนน หรือทางหลวง หรือทรัพย์สินของสาธารณะอื่นใด หากไม่มีใบขับขี่จักรยานตามที่กำหนดไว้ในภาคนี้ (in accordance with this division)

2) จักรยานใดที่ไม่มีใบขับขี่ภายใต้ส่วนนี้อาจถูกกำหนดบังคับให้ มีใบขับขี่ หรือใบขับขี่เพิ่มเติมได้ตามที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือตามคำร้องขอของเจ้าของจักรยาน

3) บุคคลใด ทำให้ใช้การไม่ได้ ทำลาย ทำให้เสียหาย หรือเปลี่ยนแปลงเครื่องหมายหรือรูปแบบการจดทะเบียน หรือลบ เปลี่ยนแปลงหรือทำให้เสียหายซึ่งหมายเลขประจำจักรยาน (Serial Number) หรือเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของหน่วยงานที่ออกใบขับขี่จักรยานบนโครง (Frame)

จักรยานใดที่ได้รับอนุญาต เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ใบอนุญาตขับขี่จักรยานและจดทะเบียนจักรยานในมลรัฐแคนซัสกำหนดให้จักรยานต้องจดทะเบียน หรือมีใบขับขี่จักรยาน ภายใต้ข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการจดทะเบียนจักรยานสามารถทำได้ง่ายกว่าเมื่อจักรยานนั้นระบุตัวตน และสามารถส่งคืนเจ้าของที่แท้จริงง่ายในกรณีที่จักรยานหายหรือถูกโจรกรรม รวมถึงกรณีเกิดอุบัติเหตุด้วย นอกจากนี้ บางเมืองก็กำหนดให้มีค่าธรรมเนียมในการดำเนินการจดทะเบียน ส่วนบางเมืองก็ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

เมืองในมลรัฐแคนซัสยังคงมีการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับใบขับขี่จักรยานและจดทะเบียนจักรยานเช่น เมือง Augusta ซึ่งมีข้อกำหนดให้ทำใบขับขี่จักรยานตามข้อบัญญัติท้องถิ่น City Code 14-402, 14-403 ซึ่งวางหลักว่า “บุคคลทุกคนที่เป็นเจ้าของจักรยานขับขี่จักรยานทั้งหมด หรือบางส่วนโดยพลังงานกล้ามเนื้อ จะต้องจัดให้มีใบขับขี่จักรยาน โดยกรอกข้อมูลลงในเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อใดก็ตามที่บุคคลใดได้กรรมสิทธิ์จากการซื้อขาย หรือการให้จักรยานเช่นว่านั้น หรืออย่างอื่นในทำนองเดียวกันนั้น บุคคลดังกล่าวจะต้องกรอกข้อมูลลงในเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อทำใบขับขี่ภายใน 5 วันนับแต่ได้กรรมสิทธิ์ซึ่งออกให้โดยหน่วยงาน Department of Public Safety ในใบขับขี่จักรยานจะต้องให้สิทธิผู้มีใบขับขี่จักรยานสามารถขับขี่จักรยานบนถนน ตรอกหรือทางสาธารณะ รวมถึงทางเดินเท้าได้ (exclusive sidewalk) เมืองจะต้องจัดทำแผ่นป้ายหรือสิ่งอื่นใดทางกายภาพที่แสดงให้เห็นถึงการจดทะเบียนพร้อมกันกับบัตรจดทะเบียนซึ่งมีตราประทับตัวเลขซึ่งเป็นหมายเลขประจำจักรยานและติดแผ่นป้ายหรือสิ่งอื่นใดทางกายภาพที่แสดงให้เห็นถึงการจดทะเบียนลงบนโครงจักรยานซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ตลอดเวลา และให้ Department of Public Safety จะต้องรวบรวมข้อมูลและบันทึกการออกใบขับขี่

แต่ละครั้ง และหมายเลขดังกล่าวที่ได้รับการจดทะเบียน การขับขี่จักรยานโดยไม่มีใบขับขี่หรือได้รับการจดทะเบียนเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

นอกจากนี้ เมือง Arkansas City เมือง Belleville เมือง Colby และเมือง Derby ยังคงกำหนดให้จักรยานต้องมีใบขับขี่และจดทะเบียนเป็นต้น

อย่างไรก็ดี บางเมืองได้ยกเลิกกฎหมายฉบับดังกล่าวไป เช่นเมือง Fort Scott ยกเลิกประมวลข้อบัญญัติท้องถิ่น City Code 10.40 ไป เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2012 เนื่องจากมาตรการดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมให้มีการใช้จักรยานในการเดินทาง และเป็นอุปสรรคแก่นักท่องเที่ยวจากต่างเมืองให้ไม่สามารถนำจักรยานของตนเองเข้ามาขับขี่ได้

เมือง Lola มลรัฐแคนซัสได้ยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนจักรยานภาคบังคับ City Code 90-142 เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2013 เนื่องจากข้อบัญญัติกำหนดให้ผู้ขับขี่จักรยานคนใดในเมือง Lola ต้องมีใบขับขี่จักรยานและต้องจดทะเบียน และติดแผ่นป้ายทะเบียนจักรยานให้เห็นอย่างชัดเจน และต้องไปทำใบขับขี่และจดทะเบียนที่สถานีตำรวจ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยวในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองอย่างมาก และได้แก้ไขจากกฎหมายจากบทบังคับให้เป็นแบบทางเลือก (optional) แก่ผู้ขับขี่จักรยานตาม Sec. 90-142. Registration แทนที่การให้เป็นภาคบังคับ

ใบอนุญาตขับขี่จักรยานและจดทะเบียนจักรยานในมลรัฐมินเนโซตา กำหนดให้การทำใบขับขี่จักรยานและจดทะเบียนจักรยานเป็นทางเลือกและโดยสมัครใจของผู้อยู่อาศัยในเมือง แทนที่จะกำหนดให้เป็นภาคบังคับ เช่นแต่เดิมเมือง Minneapolis เคยบังคับใช้การจดทะเบียนจักรยานผ่านโครงการของมลรัฐ แต่ปัจจุบันยกเลิกไปแล้ว สภาแห่งเมือง Minneapolis ได้กำหนดให้การจด

ทะเบียนจักรยานเกิดขึ้นเป็นทางเลือกหรือโดยสมัครใจ และดำเนินการโดยหน่วยงาน Department of Public Safety หนึ่ง มลรัฐมินเนโซตาเป็นเพียงมลรัฐเดียวของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดเฉพาะระบบการจดทะเบียนจักรยาน โดยมีได้บังคับให้จักรยานใหม่ทุกคันต้องจดทะเบียน การจดทะเบียนจักรยานจึงเป็นเกิดขึ้นโดยสมัครใจ อย่างไรก็ตามเมืองหรือ county อาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นของตนเองให้การจดทะเบียนจักรยานเป็นแบบภาคบังคับก็ได้ ระบบของมลรัฐนี้กำหนดเพียงการจดทะเบียนจักรยาน (bicycle registration) เท่านั้น ที่ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายแห่งมลรัฐมินเนโซตา

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าอเมริกาเป็นประเทศที่เคยมีทั้งใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการทำใบอนุญาตขับขี่จักรยาน และจดทะเบียนจักรยาน และมีทั้งบางมลรัฐถูกประกาศยกเลิกไปแล้ว ทั้งนี้คงเป็นเพราะความไม่เหมาะสมและอุปสรรคบางอย่างของการบังคับใช้ เช่น เป็นการบั่นทอนความรู้สึกของประชาชนในรัฐทำให้ไม่อยากใช้จักรยานแทนที่จะส่งเสริม หรือชาวต่างประเทศไม่สะดวกในการใช้จักรยานที่จะต้องมีการทำใบอนุญาตขับขี่ เป็นต้น

อีกประเทศที่น่าสนใจในเรื่องใบอนุญาตขับขี่จักรยานคือในประเทศแคนาดา: เมืองโตรอนโต มีการแบ่งประเภทของใบอนุญาตขับขี่จักรยานและการจดทะเบียนจักรยานทั้งนี้ ใบขับขี่หรือใบอนุญาตขับขี่ (license) ที่ใช้ในโตรอนโตสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการใช้ ได้แก่

1. การออกใบอนุญาตประเภทยานพาหนะ (vehicle license) เป็นการกำหนดให้ติดแผ่นป้ายทะเบียนบนรถจักรยานเพื่อให้ง่ายต่อการระบุตัวตนไม่ว่าจะใช้ประโยชน์ในการป้องกันการโจรกรรมหรือการบังคับใช้กฎหมายจราจรก็ตาม

2. การออกใบอนุญาตประเภทผู้ขับขี่ (Operator License) เป็นการประกันว่าผู้ขับขี่จักรยานได้ผ่านระดับความรู้และความสามารถขั้นต่ำก่อนที่จะได้รับอนุญาตให้ขับขี่บนท้องถนน

การทำใบขับขี่จักรยานและการจดทะเบียนจักรยานในโตรอนโตกำหนดขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้

1. ป้องกันการโจรกรรมจักรยาน หรือช่วยในการนำจักรยานที่ถูกโจรกรรมกลับคืนสู่เจ้าของเมื่อจับกุมผู้กระทำผิดได้

2. ปรับปรุงข้อบังคับ (compliance) ด้วยกฎหมายโดยผู้ขับขี่จักรยาน

3. ช่วยรัฐในการรายงานว่าผู้ขับขี่จักรยานได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการจราจรทางหลวง และข้อบัญญัติท้องถิ่น

4. ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถออกไปสั่ง (ticket) แก่ผู้ขับขี่จักรยานซึ่งได้กระทำความผิดในฐานความผิดต่างๆ เกี่ยวกับการจราจร

ใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานในประเทศไทยได้มีการพัฒนามาจากกฎหมายเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคมยานพาหนะและระบบจราจรมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยลำดับการตรากฎหมายออกใช้ในรูปพระราชบัญญัติต่างๆดังต่อไปนี้

เมื่อ พ.ศ. 2460 ได้เริ่มประกาศใช้กฎหมายชื่อว่า พระราชบัญญัติล้อเลื่อนพระพุทศักราช 2460 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับล้อเลื่อนและจักรยานเป็นครั้งแรกต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงเป็นพระราชบัญญัติล้อเลื่อนพระพุทศักราช 2478

พระราชบัญญัติล้อเลื่อน พ.ศ. 2478 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้จักรยานโดยตรงในหลายเรื่องเช่นการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตรถจักรยาน 2 ล้อ 3 ล้อ และ 4 ล้อ, การจดทะเบียนและออกใบอนุญาตขับขี่รถจักรยาน 2 ล้อ 3 ล้อ และ 4 ล้อ, ลักษณะล้อเลื่อนเครื่องหมายล้อเลื่อนรับจ้างและเครื่องแต่งกายผู้ขับขี่ล้อเลื่อนรับจ้าง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับใช้ใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานนั้น พระราชบัญญัติล้อเลื่อน พ.ศ. 2478 มีการกำหนดเอาไว้ในมาตราหลัก ๆ ดังนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้วันแต่จะมีข้อความแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(1) "ล้อเลื่อน" หมายความว่า ยานพาหนะเช่นรถเกวียนอันประกอบด้วยเพลาล้อและล้อ

ซึ่งเคลื่อนไปได้ด้วยกำลังคนหรือสัตว์ทั้งนี้ไม่รวมถึงรถลากและรถจ้างซึ่งกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติรถลากและรถจ้างในท้องที่ที่ใช้พระราชบัญญัตินั้นๆ หรือล้อเลื่อนสำหรับเด็กซึ่งผู้ใหญ่ไม่อาจใช้เป็นพาหนะได้

มาตรา 17 การฝึกหัดขับขี่ย้อเลื่อนนั้นจะฝึกหัดบนทางหลวงก็ได้แต่ต้องได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ใบอนุญาตให้ฝึกหัดขับขี่ย้อเลื่อนนั้นให้กำหนดวันเวลาและเขตทางหลวงที่อนุญาตให้ทำการฝึกหัด

มาตรา 18 ห้ามมิให้บุคคลใดขับขี่ย้อเลื่อนนอกจากเกวียนบนทางหลวงเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตขับขี่จากพนักงานเจ้าหน้าที่

สำหรับผู้ขับขี่ย้อเลื่อนที่เป็นของกระทรวงกลาโหมให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้นเพื่อการออกใบอนุญาตขับขี่

มาตรา 19 ใบอนุญาตขับขี่ย้นแบ่งออกเป็นสองประเภท

(1) ใบอนุญาตขับขี่รถจักรยาน 2 ล้อ

(2) ใบอนุญาตขับขี่ย้อเลื่อนอื่นนอกจากเกวียน

ใบอนุญาตเหล่านี้ให้ใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร ใบอนุญาตตาม (1) ให้ใช้ได้ตลอดชีพของผู้ได้รับใบอนุญาตขับขี่โดยไม่ต้องต่ออายุใบอนุญาต ใบอนุญาตตาม (2) ให้ใช้ได้ตลอดเวลาสิบสองเดือนนับแต่วันออกใบอนุญาต

จะเห็นได้ว่าใบอนุญาตขับขี่รถจักรยาน เคยถูกบัญญัติในพระราชบัญญัติล้อเลื่อนดังกล่าว เป็นกฎหมายที่บังคับให้บุคคลที่ขับขี่ย้อเลื่อนนอกจากเกวียนบนทางหลวงจะต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่จากพนักงานเจ้าหน้าที่และใบขับขี่ดังกล่าวใช้ได้ตลอดอายุของผู้ถือบัตร

บทกำหนดโทษผู้ที่ฝ่าฝืนนั้นพระราชบัญญัติล้อเลื่อนบัญญัติเอาไว้ในมาตรา 25

มาตรา 25 ผู้ใด

(1) ใช้ล้อเลื่อนที่มีได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตหรือใช้ล้อเลื่อนซึ่งไปอนุญาตได้ถูกยึดหรือเพิกถอนแล้ว

(2) ใช้ล้อเลื่อนนอกเขตจังหวัดที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือโดยไม่ถูกต้องตามที่ได้รับอนุญาต

(3) ใช้ล้อเลื่อนที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตบรรทุกคนหรือของเกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) ใช้ล้อเลื่อนโดยไม่ได้รับใบอนุญาตขับขี่หรือโดยใบอนุญาตขับขี่ถูกยึดหรือเพิกถอนแล้ว หรือ

(5) เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองล้อเลื่อนยอมให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีใบอนุญาตขับขี่ย้อเลื่อนขับขี่ย้อเลื่อนนอกจากเกวียน

มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

พระราชบัญญัติล้อเลื่อนใช้บังคับมาได้สักระยะหนึ่ง ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศขึ้น ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอให้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติรถจักรยานโกสินทร์ศก 120 พระราชบัญญัติรถจักรยานโกสินทร์ศก 124 และพระราชบัญญัติล้อเลื่อนพุทธศักราช 2478 ต่อมาเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2546 พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. 2546 ได้มีผลบังคับใช้อันเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติล้อเลื่อนพุทธศักราช 2478 ส่งผลให้ "ใบอนุญาตขับขี่ย้อเลื่อนและรถจักรยานทุกชนิด" ต้องยกเลิกไปทั้ง 2 กรณีคือ

1. ไม่ต้องสอบขอรับใบอนุญาตขับขี่จากพนักงานเจ้าหน้าที่และไม่มีโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาทอีกต่อไป

2. ไม่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวขณะขับขี่และไม่มีโทษปรับเป็นเงินไม่เกินสิบสองบาทอีกต่อไป

ในปัจจุบันจักรยานได้รับความนิยมในฐานะพาหนะที่รักษาสีสิ่งแวดล้อมและช่วยเสริมสร้างสุขภาพที่ดีแก่ผู้ใช้งาน เมื่อได้รับความนิยมอุบัติเหตุที่เกิดกับจักรยานก็มากขึ้น เพราะเหตุว่าปัจจุบันกฎหมายที่ใช้ควบคุมการขับขี่จักรยานนั้นมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับรถจักรยานน้อยมาก และไม่มีหมวดหมู่เฉพาะ บทบัญญัติที่มีอยู่ เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ

มาตรา 37 การให้สัญญาณด้วยมือและแขน : ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (1) ลดความเร็วให้ยื่นแขนขวาออกไปเสมอไหล่และโบกมือขึ้นลงหลายครั้ง
- (2) หยุดรถให้ยื่นแขนขวาออกไปเสมอไหล่ ยกแขนขวาท่อนล่างตั้งฉากกับแขนท่อนบนและตั้งฝ่ามือขึ้น
- (3) จะให้รถคันอื่นแซงให้ยื่นแขนขวาออกไปเสมอไหล่และโบกมือไปข้างหน้าหลายครั้ง
- (4) จะเลี้ยวขวาหรือเปลี่ยนช่องเดินรถไปทางขวาให้ยื่นแขนขวาไปนอกรถเสมอไหล่
- (5) จะเลี้ยวซ้ายหรือเปลี่ยนช่องเดินรถไปทางซ้ายให้ยื่นแขนขวาออกไปนอกรถเสมอไหล่และงอข้อศอกขึ้นโบกไปทางซ้ายหลายครั้ง

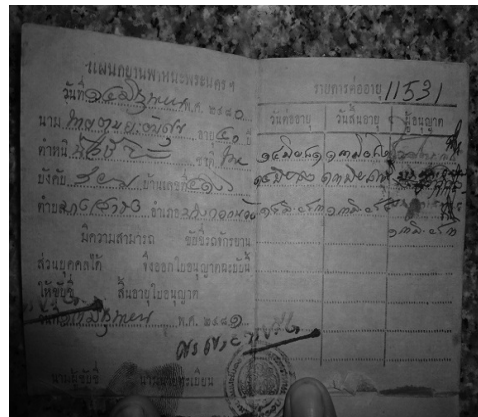
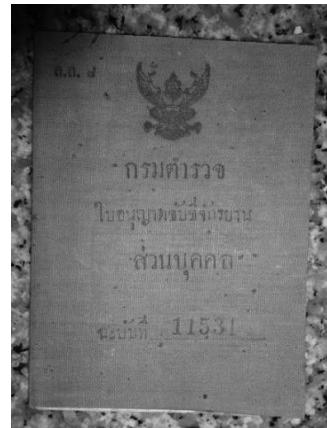
มาตรา 43 ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถ

- (1) ในขณะที่หย่อนความสามารถในอันที่จะขับ
- (2) ในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น
- (3) ในลักษณะกีดขวางการจราจร
- (4) โดยประมาทหรือน่าหวาดเสียวอันอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน
- (5) ในลักษณะที่ผิดปกติวิสัยของการขับรถตามธรรมดาหรือไม่อาจแลเห็นทางด้านหน้าหรือด้านหลังด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งสองด้านได้พอแก่ความปลอดภัย
- (6) คร่อมหรือทับเส้นหรือแนวแบ่งช่องเดินรถเว้นแต่เมื่อเปลี่ยนช่องเดินรถเลี้ยวรถหรือกลับรถ

(7) บนทางเท้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรเว้นแต่รถลากเข็นสำหรับทารกคนป่วยหรือคนพิการ

(8) โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยหรือความเดือดร้อนของผู้อื่น

ตัวอย่างการจดทะเบียน และใบอนุญาตขับขี่จักรยานตาม พ.ร.บ. ล้อเลื่อน

ตารางแสดงการเปรียบเทียบเรื่องการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยใบอนุญาตขับขี่รถจักรยาน

ประเทศ/มลรัฐ	ใช้บังคับ	เคยใช้บังคับ	นำกลับมาใช้บังคับ	อนุญาตให้ผู้ขับขี่เลือก
มลรัฐแคลิฟอร์เนีย	บังคับใช้ภายใต้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			
มลรัฐแคนซัส	บังคับใช้ภายใต้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			
มลรัฐมินเนโซตา				การจดทะเบียนจักรยาน ถ้าความสมัครใจของผู้ขับขี่
มลรัฐ วอชิงตัน ดีซี, นิวเจอร์ซีย์, ไอโอวา, โอเรกอน		ประกาศยกเลิกใบอนุญาตขับขี่จักรยาน		
ประเทศสวิสเซอร์แลนด์		ประกาศยกเลิกใบอนุญาตขับขี่จักรยาน		
ประเทศไทย		ประกาศยกเลิกใบอนุญาตขับขี่จักรยาน		
ประเทศแคนาดา เมืองโตรอนโต			นำใบอนุญาตขับขี่จักรยานกลับมาใช้อีกครั้ง	

ตารางสรุปข้อดีข้อเสียของการบังคับใช้ใบอนุญาตขับขี่รถจักรยาน

ประเด็น	ข้อดี	ข้อเสีย
1. ความเท่าเทียมในการใช้ถนนร่วมกัน	- ผู้ใช้จักรยานควรจ่ายค่าธรรมเนียมสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจักรยาน เช่น ทางจักรยาน เป็นต้น จึงจำเป็นต้องทำให้ผู้ใช้จักรยานและจดทะเบียนจักรยานเพื่อเก็บค่าธรรมเนียมในการใช้ถนนในการสัญจรอย่างเท่าเทียมกัน	- ผู้ขับขี่จักรยานส่วนใหญ่มักจะได้อำนาจที่ชัดเจนและเป็นเจ้าของรถยนต์ส่วนบุคคลด้วย - ถนนเป็นทรัพย์สินของสาธารณะที่ประชาชนทุกคนสามารถใช้ร่วมกันได้และประชาชนที่มีรายได้เพียงประพินก็เสียภาษีในแต่ละปีอยู่แล้ว และเงินภาษีที่จัดสรรมาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็นำมาจัดทำสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน รวมถึงการสร้างทางสำหรับจักรยานด้วย จึงไม่จำเป็นต้องทำให้ผู้ใช้จักรยาน ดังนั้น การเก็บค่าธรรมเนียมและการทำให้ผู้ใช้จักรยานจึงเป็นการทำให้เกิดอุปสรรคในการเลือกใช้จักรยานเป็นการคมนาคมทางเลือกและเป็นอุปสรรคในการขับขี่
2. การส่งเสริมให้เคารพกฎจราจร	- ลดการไม่ปฏิบัติตามและฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ขับขี่จักรยาน - ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถออกใบสั่งแก่ผู้ขับขี่จักรยานที่ฝ่าฝืนกฎจราจร ดังเช่นที่ออกไปสั่งให้กับผู้ขับขี่รถยนต์ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ช่วยให้ประชาชนเคารพกฎจราจรมากยิ่งขึ้น	- มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าผู้ขับขี่จักรยานมักจะฝ่าฝืนกฎจราจรและมีความจำเป็นที่ต้องลงโทษในการทำให้ผู้ขับขี่จักรยานปฏิบัติตามกฎจราจรมากยิ่งขึ้นโดยการทำใบสั่งและจดทะเบียนจักรยาน เพื่อสร้างสภาพบังคับในทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม แม้จริงแล้วไม่มีหลักฐานยืนยันว่าผู้ขับขี่จักรยานเป็นกลุ่มที่ฝ่าฝืนกฎจราจรมากกว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะชนิดอื่นบนท้องถนน - วัตถุประสงค์ของการทำให้ผู้ใช้จักรยานมีวินัยแตกต่างจากจักรยานตรงที่ รถยนต์เป็นยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล มีขนาดใหญ่จึงมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้อื่นได้มากกว่า ส่วนการขับขี่จักรยานไม่ได้ก่อให้เกิดภัยที่คุกคามต่อความปลอดภัยของสาธารณะและไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการออกใบสั่งเช่นเดียวกับรถยนต์ - การจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการขับขี่จักรยานและการใช้จักรยานแก่ทั้งผู้ขับขี่จักรยานและรถยนต์เป็นวิธีการที่ทำให้สามารถทำให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ถนน โดยไม่สร้างอุปสรรคในการใช้จักรยานและการทำให้ผู้ใช้จักรยานจะต้องมีใบสั่งบังคับว่าจะต้องทำ
3. การลดการโจรกรรมจักรยาน	- ลดการโจรกรรมจักรยาน - สามารถนำจักรยานที่ถูกโจรกรรมส่งกลับคืนเจ้าของได้อย่างถูกต้อง เมื่อตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้	- ไม่สามารถลดปัญหาการโจรกรรมได้ และเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ

วิเคราะห์เนื้อหาทางกฎหมายประกอบบทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกของงานวิจัย

จากกฎหมายที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายในประเทศไทยยังขาดเรื่องสำคัญเกี่ยวกับการใช้รถจักรยานมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การควบคุมการใช้ความเร็วรถจักรยาน อายุของผู้ที่สามารถใช้รถจักรยาน อุปกรณ์ที่ต้องมีในจักรยานเพื่อความปลอดภัยขณะขับขี่ อีกทั้งใบอนุญาตขับขี่จักรยานที่เคยถูกบังคับใช้มาแล้วในพระราชบัญญัติล้อเลื่อน พ.ศ. 2478 แต่ก็ถูกยกเลิกไป ส่วนพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ ก็มีได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานเลย ทั้งที่ในปัจจุบันจักรยานมีการนิยมใช้อย่างแพร่หลายบนท้องถนน และอุบัติเหตุก็เกิดกับผู้ใช้งานพาหนะประเภทนี้บ่อยครั้ง

การจะจัดให้ในประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยใบอนุญาตขับขี่นั้น สมควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างละเอียด ทั้งต้องวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของการนำมาใช้ว่ามีประโยชน์แก่รัฐและประชาชนอย่างไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลทั่วไปทั้งผู้ใช้จักรยาน และบุคคลทั่วไป รวมถึงนักวิชาการทางกฎหมายและคมนาคม อาจสรุปความคิดเห็นเรื่องความเหมาะสมต่อการบังคับใช้ได้ว่า

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับจราจรให้มีการบังคับใช้เรื่องใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานนั้น บุคคลทั่วไปและผู้ใช้จักรยานส่วนใหญ่ รวมถึงนักวิชาการทางกฎหมายและคมนาคมถึงจำนวนร้อยละเก้าสิบ เห็นว่า การมีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานเป็นประโยชน์ มากกว่าเป็นโทษ โดยกฎหมายที่จะบังคับใช้ให้มีใบอนุญาตขับขี่ดังกล่าว เรื่องการสอบใบอนุญาตต้องไม่เป็นภาระที่ทำให้รู้สึกว่าจะไม่อยากใช้ยานพาหนะประเภทจักรยาน และความเห็นส่วนใหญ่ยังเห็นว่า ใบขับขี่ต้องแสดงให้เห็นว่าใช้จักรยานได้จริง และลดอุบัติเหตุได้เป็นรูปธรรม โดยเทียบจากพาหนะประเภทอื่น ๆ

ส่วนในเรื่องของความยุ่งยากที่จะเกิดกับประชาชน หากต้องให้มีการสอบใบอนุญาตขับขี่ตามกฎหมาย พบว่า ประมาณร้อยละห้าสิบของบุคคลทั่วไปเห็นว่า ใบขับขี่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ประชาชนที่ต้องมีภาระเพิ่มขึ้น อันจะทำให้การใช้จักรยานอาจได้รับความนิยมนลดลง ส่วนอีกประมาณร้อยละห้าสิบ เห็นว่าเป็นประโยชน์และไม่ยุ่งยากมากนักเกี่ยวกับการสอบใบอนุญาต

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่ยังไม่มีการบังคับใช้ใบอนุญาตขับขี่จักรยาน ประกอบกับความคิดเห็นของการสัมภาษณ์เชิงลึก การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ควรเกิดมีขึ้น แต่รูปแบบที่จะให้มันนั้นมีความเห็นที่หลากหลาย ทั้งที่เห็นว่าควรเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ หรือเป็นกฎระเบียบ หรือให้เป็นนโยบายของรัฐ แต่ทางนักกฎหมายและนักวิชาการทั้งสองท่านเห็นตรงกันว่า ควรมีการบังคับใช้ แต่ต้องศึกษาวิจัยรูปแบบเกี่ยวกับการบังคับใช้โดยละเอียด

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับจราจรให้มีการบังคับใช้ใบขับขี่รถจักรยาน โดยการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ต้องมีการเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำเสนอต่อประชาชนในการให้ความเห็นแก่เรื่องดังกล่าว และต้องอยู่ภายใต้เหตุผลสามประการ

- 1) การมีใบขับขี่จักรยาน จะต้องไม่เป็นสร้างแรงบั่นทอนจิตใจของผู้ใช้จักรยาน เพราะจะทำให้ความนิยมของประชาชนในการใช้จักรยานลดลง
- 2) การบังคับใช้ใบขับขี่จักรยานจะต้องช่วยให้ปัญหาเรื่องอุบัติเหตุต่าง ๆ ลดจำนวนลงตามจุดประสงค์ของกฎหมาย
- 3) ใบขับขี่จะต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนนิยมชมชอบที่จะใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางมากขึ้น

อันจักเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ ประชาชน ทั้งยังเป็นการลดอุบัติเหตุบนท้องถนน
จักรยานเป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ยอมรับของ ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ รัตนพงษ์และณัฐฐ์ นิลวัชร. (2546). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการใช้
จักรยานในประเทศไทย. (กรุงเทพฯ: ในนามของชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทยยื่น
ต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ).

เอกรัตน์ โลหะ.(2553). "ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ศึกษา
กรณีการขอตรวจใบอนุญาตขับขี่", วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

www.thestar.com/news/gta/2009/05/23/mandatory_bicycle_licensing_fair.html (retrieved on
December, 26, 2015)

www.dot.state.mn.us/bike/other.html(retrieved on December, 26, 2015)

www.kansascyclist.com/bicycle-registration.html (retrieved on December, 26, 2015)

[www.genevalunch.com/blog/2011/05/23/last-year-for-bike-licenses-but-third-party-insurance-manda-
tory/](http://www.genevalunch.com/blog/2011/05/23/last-year-for-bike-licenses-but-third-party-insurance-mandatory/)(retrieved on December, 26, 2015)

มาตรฐานฝีมือแรงงานของบุคลากรวิชาชีพโรงแรมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Professional Standards for Hotel Staff in the ASEAN Economic Community

ณัฐฤดี สินทิพย์สมบุญ¹, สุจินต์ สุขะพงษ์², ดาราวรรณ ไสยมณี², อรทัย ชุ่มเย็น²,
รายวดี ผดุงกาญจน์²

Natruedee Sinthipsomboon¹, Sujin Sukapong², Darawan Salaimanee²,
Orrathai Chumyen², Rayawadi Phadungkan²

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญในการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ทำธุรกิจหรือรักษาตัวในโรงพยาบาลชั้นนำ อีกทั้งในปี 2560 เป็นปีที่ 2 ของการเข้าร่วมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะมี 8 สาขา คือ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ นักบัญชี และบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยว ที่มีข้อตกลงเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี บทความนี้จะกล่าวถึงบุคลากรวิชาชีพด้านงานโรงแรม ซึ่งอยู่ในกลุ่มเดียวกับบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยว ซึ่งก่อนหน้านี้มีการเตรียมความพร้อมของภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา มีการศึกษาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เป็นแนวทางในการพัฒนา เตรียมบุคลากรให้มีศักยภาพในมาตรฐานสมรรถนะของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในวิชาชีพด้านการโรงแรม มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาฝีมือแรงงานโรงแรมให้ได้มาตรฐาน ภายใต้หลักสูตรที่มุ่งเน้นจัดการศึกษาและพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมบริการให้มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเกิดทักษะความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ จากกรณีวิเคราะห์ธุรกิจโรงแรม พบว่า มีความต้องการแรงงานที่มีความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญที่ได้มาตรฐาน สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี มีภาษาที่ 3 เพิ่มการให้ความรู้ด้านมาตรฐานสมรรถนะของบุคลากรวิชาชีพโรงแรมให้สอดคล้องกับวิชาชีพในหลักสูตรจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อการจะขึ้นสู่ระดับหัวหน้างาน มีโอกาสเลือกทำงานในต่างประเทศที่และ มีรายได้สูงขึ้น

คำสำคัญ : มาตรฐานฝีมือแรงงานบุคลากรวิชาชีพโรงแรม การเตรียมความพร้อม ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ²อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ 02 287 9600 ต่อ 7017 Nutruedee.s@rmutk.ac.th หรือ S.natruedee@gmail.com

¹ Assistant Professor., ²Lecturer in Hospitality Program, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep. 02 287 9600 ต่อ 7017 Nutruedee.s@rmutk.ac.th หรือ S.natruedee@gmail.com

Abstract

The tourism industry plays a crucial role in increasing economic growth in Thailand. There are a variety of reasons visitors have for visiting the country; they include tourism itself, travel related to business and health matters. In the second year of the establishment of the ASEAN Economic Community (AEC) in 2017, eight professional areas were established. Free movement of labor was agreed upon for engineering services, nursing services, architectural services, surveying qualifications, accountancy services, dental practitioners, medical practitioners, and tourism in the ASEAN countries. This study focuses on the preparation of personnel working in the hotel industry. SWOT analysis was used to propose pathways to develop as well as prepare personnel working in the hotel industry and ensure they meet the ASEAN tourism standard needs. Institutes that provide hospitality program take the main responsibilities to ensure their students gain abilities that correspond to hotel professional standards including logical thinking, creativities, and professional skills. According to the analysis on hotel businesses, hotel staff are required to have professional knowledge, skills, expertise, and abilities to use English and other foreign languages to communicate effectively. Consequently, the provision of performance standards of professional personnel in hotel businesses must be in line with a professional curriculum. This will put them in a position to achieve promotion faster, create opportunities to work abroad and earn a higher salary.

Keywords: Professional Standards for Hotel Staff, Preparation, ASEAN Economic Community

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้สูงถึง 1,486 พันล้านบาทให้กับประเทศไทย รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกยุคสมัย ล่าสุดรัฐบาลกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการขยายมาตรการยกเว้นวีซ่าและปรับลดค่าธรรมเนียมวีซ่าที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ 21 ประเทศที่จะสิ้นสุดวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2560 ออกไปอีก 6 เดือน คือ มีผลถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2560 ส่งผลให้ในปี 2560 ธุรกิจโรงแรมจะมีรายได้ 564,000 – 574,000 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 3.7-5.5 จากปี 2559 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559)

จากสถิติของกรมการท่องเที่ยว (ณ 10 มกราคม 2560) พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่าง

ชาติ ในปี 2558 มีจำนวน 29,923,185 คน ส่วนในปี 2559 มีจำนวน 32,588,303 คน ซึ่งจำนวนสูงขึ้นจากปี 2558 ร้อยละ 8.91 และในปี 2560 คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยว อยู่ที่ 33.50 - 34.15 ล้านคน ขยายตัวร้อยละ 2.8 – 4.8 จากปี 2559 เกิดรายได้สู่การท่องเที่ยว 1.76 – 1.79 ล้านล้านบาท ทำให้สถานการณ์การท่องเที่ยวดีขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจโรงแรมเกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จำนวนโรงแรมและห้องพักในตลาดมีแนวโน้มสูงขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559) ธุรกิจโรงแรม เป็นส่วนหนึ่งในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้กับเศรษฐกิจในประเทศเป็นอันดับหนึ่งและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง บุคลากรที่เป็นแรงงานฝีมือมาตรฐานในงานอาชีพโรงแรม เป็นความต้องการของตลาดแรงงานอย่างสูงโดยเฉพาะเมื่อเปิด

ประชาคมอาเซียน ตลาดแรงงานมีการแข่งขันสูงขึ้น ความต้องการฝีมือแรงงานมาตรฐานอาเซียนยิ่งเพิ่มมากขึ้น บทความนี้จะวิเคราะห์ว่า ในภาพการณปัจจุบัน ปี 2560 ที่ว่าการดำเนินงานตามแผนในการปรับตัวสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2553-2554 ได้ร้อยละ 64 สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของอาเซียนที่ร้อยละ 53 สะท้อนการเตรียมการพร้อมในส่วนภาครัฐ (อัจฉรา แก้วกำชัยเจริญ, 2558) ส่วนภาคเอกชนในธุรกิจโรงแรมและสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพการโรงแรมได้มีความพร้อมในการเข้าร่วมกับประชาคมอาเซียนในอาชีพการท่องเที่ยวที่เปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างไร

มาตรฐานสมรรถนะของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน

การยกระดับองค์กรเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ส่งผลให้ประเทศสมาชิกมีการตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์โดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งรายได้หลักของภูมิภาคนี้ โดยมีการได้ทำข้อตกลงร่วมกันในการยอมรับคุณสมบัติบุคลากรวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (MRA: ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Tourism Professionals) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานด้านบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวในอาเซียน
2. แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) ด้านการสอนและฝึกอบรมบุคลากร วิชาชีพบริการการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน โดยใช้สมรรถนะเป็นหลัก (competency-based)
3. เปิดโอกาสในการสร้างความร่วมมือและเพิ่มขีดความสามารถในหมู่สมาชิกอาเซียน

และเพื่อให้ข้อตกลงนี้บรรลุเป้าหมายอาเซียนได้จัดทำ"มาตรฐานสมรรถนะขั้นพื้นฐาน

ของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน" (ASEAN Common Competency Standards for Tourism Professionals: ACCSTP) ขึ้นโดยระบุถึงสมรรถนะพื้นฐานขั้นต่ำของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวในสายงานสาขาต่างๆ ผู้ผ่านการรับรองคุณสมบัติและได้รับรองมาตรฐานวิชาชีพท่องเที่ยวมีสิทธิในการเดินทางไปทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียน แต่ยังคงต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องของประเทศ

MRA บุคลากรวิชาชีพด้านการท่องเที่ยว จะครอบคลุม 32 ตำแหน่งงาน ใน 2 สาขา คือ สาขาธุรกิจโรงแรม ประกอบด้วย แผนกต้อนรับ แผนกแม่บ้าน แผนกครัว แผนกอาหารและเครื่องดื่ม และสาขาธุรกิจท่องเที่ยว ประกอบด้วย แผนกธุรกิจนำเที่ยวและแผนกบริหารธุรกิจนำเที่ยว จึงเป็นโอกาสดีที่จะมีการพัฒนากำลังแรงงานในสาขาเหล่านี้ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ACCSTP เพราะนอกจากส่งผลดีต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีแล้ว แรงงานภายในประเทศยังได้รับการยกระดับทักษะฝีมือ ทำให้เข้าถึงแหล่งรายได้ทั้งเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าบริการ (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2558)

กระทรวงแรงงานได้มีนโยบายในการผลิตแรงงานฝีมือใน "โครงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสมรรถนะร่วมวิชาชีพการท่องเที่ยวอาเซียน" ใช้งบประมาณ 25,000,000 บาท คาดว่าจะสามารถผลิตแรงงานได้จำนวน 5,000 คน จะมีการฝึกอบรม 32 ตำแหน่งงาน 32 หลักสูตร ได้แก่ แผนกต้อนรับ จำนวน 5 ตำแหน่งงาน 5 หลักสูตร แผนกแม่บ้าน จำนวน 6 ตำแหน่งงาน 6 หลักสูตร แผนกประกอบอาหาร จำนวน 7 ตำแหน่งงาน 7 หลักสูตร เป็นต้น ทุกหลักสูตรฝึกอบรมจะใช้เกณฑ์มาตรฐาน ACCSTP ประกอบด้วย 3 มาตรฐานสมรรถนะ ดังนี้

มาตรฐานสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ได้แก่

1. ความรู้และความสามารถในการบริการลูกค้า และทำงานกับเพื่อนร่วมงานอย่างมี

ประสิทธิภาพ

2. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

3. ความสามารถในการนำความรู้ด้านความปลอดภัยมาปฏิบัติให้เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน

4. ความรู้ด้านสุขอนามัยของสถานที่ทำงาน

5. ความรอบรู้ในอุตสาหกรรมบริการ

6. จิตสำนึกในการบริการ

มาตรฐานสมรรถนะทั่วไป (Generic Competencies) ได้แก่

1. สามารถสื่อสารทางโทรศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปฏิบัติงานธุรการทั่วไป

3. เข้าใช้และสืบค้นข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์

4. สามารถใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีทางธุรกิจ

5. นำเสนอสินค้าและบริการแก่ลูกค้า

6. ดำเนินธุรกรรมทางการเงิน

7. จัดการและแก้ปัญหาความขัดแย้งในสถานการณ์ต่าง ๆ

8. สื่อสารภาษาอังกฤษในระดับปฏิบัติการพื้นฐานได้

ส่วนมาตรฐานสมรรถนะหน้าที่ (Functional Competencies) จะเน้นความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละตำแหน่งงานนั้น เช่น ตำแหน่งพนักงานดูแลห้องพัก มี 4 ข้อ ได้แก่

1. การให้บริการดูแลทำความสะอาดห้องพักแก่ลูกค้า

2. การทำความสะอาด และเตรียมห้องพักสำหรับลูกค้า

3. การอำนวยความสะดวกกรณีสิ่งของสูญหาย

4. การส่งเสริม และแสวงหาความรู้ให้ทันสมัยและการเปลี่ยนแปลง (กระทรวงพาณิชย์, 2559)

ในส่วนที่เกี่ยวกับงานโรงแรม จะมี 4 แผนก 23 ตำแหน่งงาน ดังนี้ คือ 1) แผนกต้อนรับ (Front

Office) มี 5 ตำแหน่งงาน ได้แก่ ผู้จัดการฝ่ายต้อนรับ ผู้ควบคุมดูแลฝ่ายต้อนรับ พนักงานต้อนรับ พนักงานรับโทรศัพท์ และพนักงานยกกระเป๋า

2) แผนกแม่บ้าน (House Keeping) มี 6 ตำแหน่งงาน ได้แก่ ผู้จัดการแผนกแม่บ้าน ผู้จัดการฝ่ายซักรีด ผู้ควบคุมดูแลห้องพัก พนักงานซักรีด พนักงานดูแลห้องพัก และพนักงานทำความสะอาด

3) แผนกประกอบอาหาร (Food Production) มี 7 ตำแหน่งงาน ได้แก่ หัวหน้าพ่อครัว พ่อครัวแต่ละงาน ผู้ช่วยพ่อครัวฝ่ายอาหาร พ่อครัวงานขนมหวาน ผู้ช่วยพ่อครัวขนมหวาน งานขนมปังและงานเนื้อ 4) แผนกอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage Service) มี 5 ตำแหน่งงาน ได้แก่ ผู้อำนวยการแผนกอาหารและเครื่องดื่ม ผู้จัดการอาหารและเครื่องดื่ม หัวหน้าพนักงานบริการ พนักงานผสมเครื่องดื่ม พนักงานบริการ (องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2557)

ซึ่งถ้าระบบจัดการศึกษาและข้อตกลง MRA เป็นไปตามแผนพัฒนา แรงงานในสาขาการท่องเที่ยวจะมีโอกาสเลือกไปทำงานในประเทศอาเซียนมากขึ้น โดยเฉพาะสิงคโปร์ที่มีค่าตอบแทนสูงกว่าไทย 3 - 4 เท่าและเป็นประเทศที่เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวมาก ประกอบกับคุณภาพแรงงานของไทยที่มีจุดเด่นในเรื่อง service mind จึงมีความเป็นไปได้สูงที่แรงงานไทยจะมีโอกาสไปทำงานที่สิงคโปร์มากขึ้น แม้จะมีปัญหาภาษาอังกฤษค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับฟิลิปปินส์ แต่ MRA จะมีส่วนช่วยพัฒนามาตรฐานให้ดีขึ้นในอนาคต

สรุป นักศึกษาหรือบัณฑิตที่เลือกวิชาชีพการโรงแรม ควรมีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ยังศึกษาเล่าเรียนอยู่ ก่อนที่จะเข้ามาสู่การทำงานในอาชีพโรงแรม การกำหนดมาตรฐานสมรรถนะ เป็นสิ่งที่ทำให้สามารถเตรียมตัวได้เป็นอย่างดี เพื่อโอกาสในการได้รับการคัดเลือกไปทำงานในประเทศที่มีค่าตอบแทนสูง หรือทำงานในประเทศก็มีโอกาสได้รับตำแหน่งงานที่สูงได้

การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อให้ได้มาตรฐานฝีมือแรงงาน

จากปีพ.ศ. 2558 ที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมกับประชาคมอาเซียนตามข้อตกลงในกฎบัตรอาเซียน ที่มีการลงนามร่วมกัน 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย บรูไน ดารุสซาลาม เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการบริหาร ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ซึ่งประชาคมอาเซียน มีประชากรประมาณ 600 ล้านคนและแรงงานรวมประมาณ 307 ล้านคน โดยอินโดนีเซีย มีแรงงานสูงสุด 120 ล้านคน รองลงมา คือเวียดนาม 52.6 ล้านคน ส่วนฟิลิปปินส์ และไทยมีแรงงานประเทศละ 40 ล้านคน แรงงานจากอาเซียนที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ประมาณ 1.8 ล้านคน (องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2560) การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีตามกรอบ AEC เป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ และต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (MRAs) ของอาเซียน ซึ่งมี 8 สาขา คือ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ นักบัญชี และบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยว ซึ่งความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบันประมาณร้อยละ 50 เป็นกลุ่มที่อยู่ในธุรกิจโรงแรม อยู่ในกลุ่มร้านอาหาร ร้อยละ 20 ธุรกิจสปา ร้อยละ 15 และการท่องเที่ยวและของที่ระลึก ร้อยละ 15 ในอีก 5 ปีข้างหน้าหลังจากเปิดเขตเศรษฐกิจการค้าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทนี้จะมีความต้องการแรงงานเพิ่มถึงประมาณ 1 แสนคน (จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และ รินา ต๊ะดี, 2558)

ในเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อให้ได้มาตรฐานในประชาคมอาเซียน ใน

ระดับนโยบายของประเทศไทย ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 ที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมต่อการเข้าร่วมกับประชาคมอาเซียน การพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการ พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานอาเซียน สาขาอาชีพบริการและท่องเที่ยว เป็น 1 ใน 8 สาขาอาชีพที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีจึงสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการ “พัฒนาแรงงานของภาคอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งแรงงานวิชาชีพ แรงงานมีทักษะและแรงงานไม่มีทักษะ โดยการเร่งรัดและขยายผลการใช้ระบบคุณวุฒิวิชาชีพให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงความเป็นเอกภาพกับระบบมาตรฐานฝีมือแรงงาน และมาตรฐานวิชาชีพใน 8 กลุ่มที่มีข้อตกลงการเปิดเสรีในอาเซียนควบคู่ไปกับการวางแผนด้านการผลิต”

ในระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาให้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนแก่เด็ก เยาวชน บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนทั่วไป การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาอาเซียน การพัฒนาทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) การจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษา ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอุดมศึกษา และการอาชีวศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา การพัฒนาทักษะวิชาชีพที่จำเป็นในตลาดแรงงานอาเซียน เพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2555) อีกทั้งในระดับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนก็มีการประสานงานอย่างใกล้ชิด และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ได้กำลังคนที่มีทักษะแรงงานที่มีฝีมือ และเป็นแรงงานที่มีมาตรฐาน โดยจะให้ความสำคัญกับการฝึกงานในรูปแบบต่าง ๆ และถือว่าการฝึกงานเป็นกระบวนการสำคัญที่สะท้อน

ถึงมาตรฐานของทักษะแรงงานในภาคปฏิบัติ ซึ่ง การเข้าร่วมกับประชาคมอาเซียน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหลาย ๆ ด้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับ สภาพเศรษฐกิจ สังคมของโลก ส่งผลให้มีการ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงาน และแผนการเตรียมความพร้อมในหน่วยงาน ระดับต่าง ๆ เพื่อให้ได้กำลังคนที่มีคุณลักษณะตาม ที่ต้องการ กล่าวคือ คุณลักษณะของกำลังคนของ อาเซียนที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะ การคิด ทักษะการร่วมมือ ทักษะการสื่อสาร และ ทักษะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี

หลักสูตรและการสอนของประเทศไทย จึง ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาไปในทิศทางเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะ และทักษะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การ ศึกษา หลักสูตร และการสอนของไทยเท่าที่ผ่านมา ยังมีปัญหาและอุปสรรคเป็นผลให้คุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในขั้นวิกฤติ กล่าวคือ การบริหาร วิชาการ การจัดการกรรมการเรียนรู้ และคุณภาพ ของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ ยังไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ คุณลักษณะของคนไทยและการบริหารจัดการทางการศึกษาในหลาย ๆ ด้านยังไม่เป็นที่ น่าพอใจ ดังนั้น นับจากนี้เป็นต้นไปจนถึงปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยจึงมีแนวโน้มที่จะมีรูปแบบ หลักสูตรและการสอนใหม่ ๆ และหลากหลายเกิดขึ้น นำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคอร์สรับ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ (จุไรศิริ ชูรักษ์, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับโครงการเตรียม ความพร้อมเพื่อการสอบ TOEIC ของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ โดยเปิดโอกาสให้ อาจารย์ นักศึกษาได้อบรมตัวก่อนสอบ เมื่อสอบได้ คะแนนตามเกณฑ์ นักศึกษาได้รางวัลเป็นทุนการศึกษาเรียนฟรี 1 ปี ส่วนอาจารย์ได้รางวัลเงินสด 20,000 บาท เป็นการกระตุ้นให้มีการพัฒนาและให้ ความสำคัญในด้านภาษาอังกฤษที่ยังเป็นจุดอ่อน ของคนส่วนใหญ่ และโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การจัดการศึกษาแบบ CDIO เป็นแนวทางการสอน จากประเทศสิงคโปร์ โดยเน้นเทคนิคการสอนแบบ มุ่งเน้นการลงมือทำ การทำโครงการ (Project based learning) การทดลองงาน (Engineering practice) การเยี่ยมชมงาน (Site visits) ซึ่ง นักศึกษาจะได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงาน ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ไขปัญหา

ในภาคเอกชนในส่วนของธุรกิจโรงแรม เมื่อ เปิดประชาคมอาเซียน การเจรจาเปิดเสรีด้านการ คำบริการภายใต้ข้อตกลง ASEAN Framework Agreement on Services (AFAS) มีการทำข้อ ผูกพันเพื่อเปิดตลาดการค้าบริการในสาขาต่าง ๆ มา แล้วทั้งหมด 7 ฉบับในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งทั้งไทยและ หลายชาติอาเซียนได้อาศัยความยืดหยุ่นของข้อ ตกลง เพื่อสงวนและจำกัดเขตแดนการของนักลงทุน ต่างชาติในธุรกิจโรงแรมโดยตลอด สำหรับ ประเทศไทยนั้นไม่ได้สงวนแค่ธุรกิจโรงแรมเท่านั้น แต่จำกัดเขตแดนการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติไว้ ที่ 49% ครอบคลุมทุกสาขาบริการมาโดยตลอด แต่ การเจรจาจัดทำข้อผูกพันในฉบับ 8 ที่ผ่านมา เป็นการขยายเขตแดนการถือหุ้นธุรกิจโรงแรมในไทย ให้กับนักลงทุนอาเซียนเป็นครั้งแรก ซึ่งจะทำให้ นัก ลงทุนอาเซียนเข้ามาทำธุรกิจโรงแรมในไทยได้ง่าย ขึ้นมาก และส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการแข่งขันที่สูง ขึ้น แต่การอนุญาตดังกล่าวยังไม่เห็นผลกระทบ มากนัก เพราะไทยกำหนดเงื่อนไขว่า เปิดเสรี เฉพาะโรงแรมระดับหกดาวขึ้นไป ซึ่งมักเป็นการ ลงทุนขนาดใหญ่มูลค่ามากกว่า 500 ล้านบาท ซึ่ง อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติถือหุ้นได้ถึง 100% (องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2557)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการบริหารปฏิบัติงานตามมาตรฐาน อาเซียนและรูปแบบการพัฒนาฝีมือแรงงานของ บุคลากรสำหรับธุรกิจโรงแรมในยุคประชาคม

เศรษฐกิจอาเซียน พบว่า โครงร่างรูปแบบการพัฒนาฝีมือแรงงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานโรงแรมไทยในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ 1) ความรู้ธุรกิจโรงแรม 2) ทักษะการใช้ภาษาและเทคโนโลยี 3) องค์ความรู้ในงานที่รับผิดชอบที่ถูกต้อง 4) ทักษะตามมาตรฐานของ MRAs 5) ความรอบคอบในการปฏิบัติงาน 6) มีจิตมุ่งให้บริการ และ 7) การทำงานเป็นทีม (สุรียรีรัตน์ ดวงสุวรรณ, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในภาคธุรกิจบริการเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน : ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะและสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในภาคธุรกิจบริการในปัจจุบันและการรองรับอาเซียน ในด้านธุรกิจโรงแรม จะเกี่ยวข้องกับ 1) สมรรถนะด้านความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยว ห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ การต้อนรับ สุขภาพและความปลอดภัย 2) สมรรถนะด้านทักษะเกี่ยวข้องในเรื่องการจัดห้องพัก การประกอบอาหาร การจัดสวน การตกแต่งสถานที่ และภาษาอังกฤษ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลเกี่ยวข้องในเรื่องการยิ้มแย้มแจ่มใส การแต่งกายที่เหมาะสม จิตใจในการให้บริการ และการตรงต่อเวลา ในส่วนของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ จะเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาต่อ การพัฒนาตนเอง การมอบหมายงาน การสอนงาน การให้คำปรึกษา และการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (เอกพล วงศ์เสรี และคณะ, 2557)

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มอาเซียน: กรณีศึกษา โรงแรมในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการและการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการ แบ่งได้เป็น 1) ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) ได้แก่ การเดินทางมาโรงแรมสะดวก ง่ายดาย ปลอดภัย พนักงานแต่งกายเรียบร้อย มีห้องสะอาด และห้องอาหาร

ฮาลาล 2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ได้แก่ พนักงานปฏิบัติงานได้ดี มีทักษะในการแก้ปัญหา โรงแรมมีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดี 3) การตอบสนองรวดเร็ว (Responsiveness) ได้แก่ เรื่องการจองห้องพัก พนักงานให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การให้ความมั่นใจ (Assurance) ได้แก่ พนักงานปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริการ มีระบบรักษาความปลอดภัย และ 5) การเข้าใจความต้องการ (Empathy) ได้แก่ พนักงานพูดภาษาอังกฤษและภาษาอื่นได้ดี มีความใส่ใจในการทำงาน (นิตยา พรวรรณ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับการฝึกอบรมและพัฒนา พนักงานบริการอาหารเครื่องดื่ม โรงแรม เดอะ เวสทิน แกรนด์ สุขุมวิท ในการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน (P) เกี่ยวกับเรื่องพนักงาน การกล่าวคำทักทาย และการเต็มใจในการให้บริการ มีความรู้ความสามารถในการบริการ ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ด้านการปฏิบัติงาน (D) ได้แก่ พนักงานมีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน และบริการด้วยความรวดเร็ว 3) ด้านการตรวจสอบงาน (C) พนักงานให้การบริการได้ถูกต้องตามลำดับก่อน – หลัง รับฟังปัญหา และกล่าวคำขอบคุณเสมอ และ 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไขงาน (A) เช่น พนักงานยิ้มแย้มแจ่มใสในการรับคำสั่ง และการบริการด้วยความถูกต้อง จำนวนพนักงานเพียงพอ และพร้อมให้บริการ มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ (ประไพ มงคลนิมิตย์, 2556)

สรุป จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาบุคลากรของโรงแรมเพื่อรองรับการเข้าร่วมในประชาคมอาเซียน ในด้านการอบรมบุคลากร การพัฒนาคุณภาพงานบริการของพนักงาน พบว่า โรงแรมมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดีทั้งด้านความรู้ในธุรกิจโรงแรม ความรู้ด้านท่องเที่ยว ทักษะการใช้ภาษา และเทคโนโลยี ด้านการบริการทั้งที่เป็นความรู้ ทักษะและบุคลิกภาพที่จะสร้างความประทับใจให้กับผู้มารับบริการ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยว

เที่ยวกลับมาใช้บริการซ้ำอีกด้วยความประทับใจ

สถานการณ์ธุรกิจโรงแรม ปี 2020

จากการพยากรณ์ว่าในปี 2020 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน และภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมได้แก่ ภูมิภาคเอเชียตะวันออก เอเชียแปซิฟิก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลาดเอเชียและแอฟริกาใต้ จะมีอัตราการเติบโตสูงที่สุด แต่ยุโรปยังคงเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดที่นักท่องเที่ยวยังคงสนใจ แม้ว่าอัตราการเติบโตจะไม่สูงเท่ากับภูมิภาคอื่นๆ ก็ตาม กลุ่มประเทศ BRIC (บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน) จะมีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวขึ้นใหม่ การเติบโตของกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ (Emerging Market) โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ BRIC จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีศักยภาพในการส่งออกนักท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางออกนอกภูมิภาคจากร้อยละ 18 เป็นร้อยละ 24 ในปี 2020 ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะมีนักท่องเที่ยวมากถึง 416 ล้านคน หรือ 1 ใน 4 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลก สำหรับประเทศไทยในปี 2020 ประมาณการเติบโตด้านการท่องเที่ยวจะเติบโตต่ำ สุดที่ร้อยละ 6.5 หรืออัตรานักท่องเที่ยว 41.5 ล้านคน เติบโตสูงสุดร้อยละ 15 หรืออัตรานักท่องเที่ยว 71 ล้านคนเทียบเท่ากับประชากรไทยในปี 2020 (องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ, 2558)

ส่วนธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยในปี 2020 จากการประเมินจำนวนโรงแรม พบว่า มีโรงแรมที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องรวมทั้งสิ้น 28,000 แห่ง มีอัตราการจ้างงานรวม 1,260,000 อัตราซึ่งในปี 2019 ธุรกิจโรงแรมเติบโตร้อยละ 4.7-6.0 มีเม็ดเงินสะพัดสู่ธุรกิจโรงแรม 537,000-544,000 ล้านบาท (ประสาน ไทยแท้, 2558) สอดคล้องกับโอกาสธุรกิจท่องเที่ยวไทยในอาเซียน และทิศทางการท่องเที่ยวในแถบประเทศอาเซียน มีการขยาย

ตัวที่สูงมาก มีนักท่องเที่ยวเดินทางในอาเซียนกว่า 80 ล้านคนเดินทางเข้ามาในไทยกว่า 20 ล้านคน ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในไทยที่ได้รับความนิยม จะเป็น 2 ลักษณะ คือท่องเที่ยวในเชิงสุขภาพ โดยไทยเป็นประเทศอันดับ 2 ของเอเชีย ที่ชาวต่างชาติเลือกที่จะเดินทางมา รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศอินเดียอยู่ในอันดับ 3 ส่วนการท่องเที่ยวอีกประเภท คือ การท่องเที่ยวในเชิงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งชาวไทยมีวัฒนธรรมที่เก่าแก่สืบทอดต่อกันมายาวนาน มีประเพณีที่ยังคงรักษารูปแบบตามแบบแผนดั้งเดิมไว้ รวมทั้งมีอาหารไทยที่ประกอบด้วยสมุนไพรในการช่วยรักษาสุขภาพซึ่งมีชื่อเสียงไปทั่วโลก นักท่องเที่ยวจากทุกสารทิศทั่วโลกมีความต้องการเข้ามาเยี่ยมเยียนประเทศไทยเพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทย โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง (สุทธาวรรณ จีระพันธ์, 2556)

ฉะนั้นจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ในด้านความต้องการแรงงาน บุคลากรวิชาชีพโรงแรมที่เกี่ยวกับมาตรฐานฝีมือแรงงานในปัจจุบัน ยังมีต้องการสูงอยู่ได้แก่ กลุ่มที่อยู่ในธุรกิจโรงแรมประมาณร้อยละ 50 กลุ่มร้านอาหาร ร้อยละ 20 กลุ่มธุรกิจสปา ร้อยละ 15 และการท่องเที่ยวและของที่ระลึก ร้อยละ 15 เมื่อศึกษาถึงแนวโน้มดังกล่าว จะเห็นว่าความต้องการในตลาดงานมีมูลค่าสูงขึ้น การผลิตบัณฑิตที่มีทักษะฝีมือมาตรฐานโรงแรมให้เพียงพอและมีคุณภาพเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต้องตระหนักและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ไม่เช่นนั้นก็ได้แต่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดไป

จุดแข็งและจุดอ่อนในธุรกิจโรงแรม

จากการศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ในธุรกิจโรงแรมไทย พบว่า จุดแข็ง คือ ไทยมีทำเลที่ตั้งที่ดี เป็นพื้นฐานการผลิตสินค้า

อุตสาหกรรมและสินค้าเกษตรหลายรายการใหญ่ของโลก เป็นจุดศูนย์กลาง มีการให้บริการที่ต่างชาตินั้นชอบทั้งสปา โรงแรม มีอาหารหลากหลาย มีสมุนไพรต่างๆ มีโครงสร้างพื้นฐาน ระบบธนาคาร ระบบสื่อสาร โทรคมนาคม และสาธารณูปโภคที่อำนวยความสะดวกทั่วถึง มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีความหลากหลาย รวมทั้งสินค้า มีแรงงานจำนวนมาก การบริการที่เป็นมิตรของคนไทย มีความสะอาด ความคุ้มค่ากับราคาที่ย่ำ คุ้มค่าในการรักษาและหลังจากรักษาแล้ว ซึ่งมูลค่าตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยมีมูลค่า 70,000 ล้านบาท (องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2559) อีกทั้งแรงงานมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะการบริหารจัดการ ทักษะเฉพาะทาง (Technical skills) ทักษะการทำงานเป็นทีมได้รับการพัฒนา และปรับตัวได้ดี มีศักยภาพสามารถพัฒนาความรู้ เรียนรู้ได้เร็วและยกระดับความสามารถในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2557)

ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ มีบุคลากรที่มีทักษะด้านภาษาต่างประเทศมีจำกัด การไม่กล้าแสดงออก หรือแสดงความคิดเห็น ขาดทักษะการบริหารงาน เจอปัญหาไม่กล้าตัดสินใจ ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ แรงงานยังขาดทักษะด้านคอมพิวเตอร์ (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้จัดการแผนกบริการอาหารและเครื่องดื่มในโรงแรมระดับ 4-5 ดาวจำนวน 150 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรวิชาชีพการโรงแรมว่า ควรให้นักศึกษาฝึกงาน ทำงานนอกเวลาอยู่เป็นประจำ เพื่อให้ได้ประสบการณ์ฝึกให้ทำงานเป็นทีม เพื่อให้สามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ควรฝึกทักษะด้านภาษาให้มากขึ้น และเพิ่มภาษาที่ 3 เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น อีกทั้งฝึกวินัยให้รู้หน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อให้สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี (ณัฐฤดี สิ้นทิพย์สมบูรณ์ และดรรารวรรณไศลมณี, 2558) นอกจากนี้ยังมีจุดอ่อนในด้านคุณภาพของ

การบริการยังไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะ SMEs และไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนามาตรฐานทางด้านไอซีที และในด้านสถานประกอบการบางรายไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน (องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2558)

สำหรับโอกาสของธุรกิจโรงแรม พบว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่มุ่งแสวงหาความแปลกใหม่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของสื่อออนไลน์ทำให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้กว้างขวางและรวดเร็ว ทุกธุรกิจควรมีเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษในการให้ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการติดต่อซื้อขาย และภาครัฐมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จัดทำฐานข้อมูลท่องเที่ยว มีนโยบายและแคมเปญที่จะช่วยบูมธุรกิจท่องเที่ยวของไทยให้เป็นที่น่าสนใจในสายตาคนต่างชาติ การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศในอาเซียนและวัฒนธรรมของชาวต่างชาติ การทำสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐาน เช่น อาหาร ฮาลาล ซึ่งจากผลสำรวจครั้งใหม่ระบุว่า คนมุสลิมมีจำนวนประมาณ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งโลก และอาศัยอยู่ในทวีปเอเชียมากกว่าส่วนอื่นๆ (ประชากรมุสลิม, 2017) ส่วนอุปสรรคของธุรกิจโรงแรมไทย ได้แก่ ปัญหาด้านการเมืองภายในประเทศ การแข่งขันตัดราคา ความผันผวนของปัจจัยในตลาดโลก การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ภาวะโลกร้อน และการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวของประเทศคู่แข่ง

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค พบว่า ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบมากกว่าประเทศอื่น คือมีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถหรือต้นทุนที่มากกว่าประเทศอื่นในอาเซียน ถ้าเปรียบกับประเทศสิงคโปร์ ซึ่งไม่มีทรัพยากรใดเลย อาศัยการนำเข้าจากต่างประเทศทั้งสิ้น แต่ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวจึงผลักดันให้ผู้นำประเทศเน้นการพัฒนาคนให้มีการศึกษา คุณภาพของคนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ที่ปลูกฝังกันมา สร้างความเป็นระเบียบ ความอดทนให้กับคนของประเทศจนมี

ความมั่นคง ยืนหยัดเป็นอันดับหนึ่งของโลก ประเทศไทยมีการศึกษาวิเคราะห์แก้ไขจุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค แต่ทำได้ไม่เต็มที่ เป็นเพียงบางจุดที่แก้ไขได้ เช่น ในสถานศึกษา ซึ่งพยายามผลักดันให้นักศึกษาตระหนักถึงความจำเป็นของภาษาอังกฤษ แต่หนักศึกษาอ่อนภาษามาตั้งแต่มีวัย เมื่อออกไปทำงานในโรงแรมก็คงเข้าระบบการทำงานที่ต้องอบรมพัฒนากันอย่างหนัก เพราะการไม่เตรียมความพร้อมไปก่อน

การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ

ประเด็นเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนมักจะสร้างความสับสนอยู่เสมอ เนื่องจากหลายๆ คนเข้าใจว่าเมื่อมีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในปี 2558 แล้วแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะจากเมียนมาร์ ลาว และ กัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ (UN-SKILLED LABOUR) จะไหลเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งในความเป็นจริงประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ แม้จะมีเป้าหมายในการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี ก็เป็นเพียงการตั้งเป้าหมายว่าจะให้แรงงานฝีมือ (SKILLED LABOUR) สามารถเคลื่อนย้ายได้เท่านั้น และในความเป็นจริง ปัจจุบันการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี ก็ยังไม่ได้เกิดขึ้น จะมีก็เพียงการกำหนดคุณสมบัติไว้ก่อนเท่านั้นว่า ถ้าในวันหนึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนมีการอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือได้อย่างเสรีแล้วแรงงานที่ทำได้ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วม MUTUAL RECOGNITION ARRANGEMENTS: MRAS) เหล่านี้เท่านั้นที่จะสามารถเข้ามาทำงานและออกไปทำงาน ในประเทศอาเซียนได้อย่างเสรี การเข้ามาของแรงงานต่างด้าว ที่เป็นแรงงานระดับล่างหรือแรงงานไร้ฝีมือที่เราพบเห็นอยู่ทุกวันนี้ เป็นผลมาจากกฎข้อบังคับอื่นๆ ที่ฝ่ายไทยสร้างขึ้นมาเอง นั่นคือ การอนุญาตให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว

ซึ่งก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากในปัจจุบัน ในตลาดแรงงานของไทยเริ่มประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานที่พร้อมจะทำงานที่ใช้แรงงานเข้มข้น สำหรับอาเซียนปัจจุบันได้มีการกำหนดคุณสมบัติของแรงงานหรือ MRAS เสร็จไปแล้ว 8 วิชาชีพโดยสามารถจำแนก MRAS ได้เป็น 3 รูปแบบ (ปิติ ศรีแสงนาม, 2557) ในรูปแบบที่สาม จะเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยว มีตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยวอยู่ถึง 32 ตำแหน่งงาน ภายใน MRA ที่บังคับใช้ไปแล้ว โดยมีตั้งแต่ระดับล่างสุด เช่น พนักงานเสิร์ฟอาหาร ไปจนถึงระดับบน เช่น ผู้จัดการโรงแรมด้านการต้อนรับ ดังนั้น MRA เรื่องการท่องเที่ยวจึงมีลักษณะเป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะมาขออนุญาตออกไปรับรองการทำงานแบบ COMPETENCY BASE นั่นคือจะกำหนดคุณสมบัติเป็นตำแหน่งงานย่อยๆ ว่า คนที่จะมาขอทำงานในตำแหน่งงานนี้ ต้องมีความสามารถทำอะไรได้บ้าง ไม่ได้มีการกำหนดในลักษณะของวุฒิการศึกษา หรือใบอนุญาตการทำงานในประเทศเช่นเดียวกับอีก 7 วิชาชีพ

ในการเตรียมความพร้อมสำหรับโรงแรม สิ่งที่ต้องพัฒนา ได้แก่ การคิดกลยุทธ์กระตุ้นยอดจองห้องพักล่วงหน้า การนำเสนอความเป็นไทย เป็นจุดเด่น เพื่อเป็นจุดขาย การพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยเพื่อรองรับกลุ่มลูกค้ารุ่นใหม่ และการเตรียมภาษาอังกฤษให้กับบุคลากร ในการแข่งขันของแรงงานในธุรกิจโรงแรม ในช่วง 1-3 ปีแรก คาดว่า จะมีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเป็นจำนวนมาก ด้วยชื่อเสียงด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแรงดึงดูดดูดี แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี แรงงานระดับล่างจะถูกแรงงานประเทศเพื่อนบ้านเข้าแทนที่ก่อน สิ่งที่น่ากลัวในปี 2020 ด้วยความสามารถด้านภาษาอังกฤษ แรงงานเหล่านี้จะเรียนรู้งานสะสมประสบการณ์การทำงานและขยับจึงเป็นหัวหน้างานหรือผู้บริหารระดับกลางได้ทันที ทำให้ผู้ประกอบการมั่นใจว่า จะผลักดันให้

แรงงานไทยลงเป็นแรงงานระดับล่าง (ประธาน ไทย แท้, 2558) การปรับตัวของสถาบันการศึกษาในการผลิตบัณฑิต เพื่อให้มีโอกาในการทำงานในต่างประเทศจะต้องเข้มข้นมากขึ้นในเชิงลึกที่มีรายละเอียดของตำแหน่งงานที่จะทำในอนาคต เช่น พนักงานต้อนรับ พนักงานแม่บ้าน พนักงานบริการ และพนักงานครัว เพื่อให้บัณฑิตจบการศึกษามีความสามารถตรงกับงานที่จะทำและการใช้ภาษาอังกฤษจะปรับตัวดีขึ้นหลังปี 2020 (เอกพล วงศ์เสรี และคณะ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับการปรับปรุงหลักสูตรสาขาวิชาการโรงแรม (2559) ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพที่มีการสอนวิชาชีพการโรงแรมครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริการงานส่วนหน้า ด้านบริการอาหารและเครื่องดื่ม ด้านงานครัวและด้านงานแม่บ้าน จากผลประเมินการฝึกงานของสถานประกอบการโรงแรม กล่าวถึงเกี่ยวกับหลักสูตรว่า หลักสูตรของสาขาวิชาการโรงแรม ได้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะทั้งความรู้ บุคลิกภาพ ได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับการปฏิบัติงานได้จริง สามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ และจากการประชุมในการวิพากษ์หลักสูตรปรับปรุงปี 2559 ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว ได้เสนอแนะให้จัดทำหลักสูตรโดยให้คำนึงถึงสมรรถนะวิชาชีพของอาเซียนเพื่อการเตรียมความพร้อมนักศึกษาสู่สากล และแนะนำว่าควรมีห้องปฏิบัติการ (LAB) ในแต่ละด้านของวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งปัจจุบันสาขาวิชาการโรงแรม มีห้องปฏิบัติการครบทุกด้าน อีกทั้งในการเรียนการสอนมีการนำสื่อและเทคโนโลยี มาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น เช่น การใช้วิธีการของ CDIO-based

Education และเพิ่มชั่วโมงการฝึกงาน เป็น 1,200 ชั่วโมง โดยฝึกช่วงปิดภาคเรียนของชั้นปีที่ 3 จำนวน 400 ชั่วโมงและฝึกในภาคเรียนที่ 2 ของชั้นปีที่ 4 จำนวน 800 ชั่วโมงเพื่อให้ นักศึกษามีโอกาสได้งานทำหลังจากการฝึกงานเสร็จสิ้น นอกจากนี้มีการเพิ่มรายวิชาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้แก่ วิชาธุรกิจการบิน ธุรกิจเรือสำราญ การออกแบบตกแต่งอาหาร และธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาสายวิชาชีพเป็นอย่างมาก และมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนหันมาสนใจศึกษาสายวิชาชีพ เพื่อลดความเสี่ยงของการว่างงานหลังจากจบการศึกษาระดับปริญญา เพราะคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักโฆษกรัฐบาลไทย, 2558)

บทสรุป ฝีมือแรงงานโรงแรมจะได้มาตรฐานมากหรือน้อยเป็นไปตามที่ประชาคมอาเซียนกำหนด และแรงงานไทยจะพัฒนาตนเองได้ ขึ้นอยู่กับการรู้จักตนเองก่อนว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร การใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่เสริมจุดอ่อนของตนเอง การตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนอย่างแท้จริง การปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของตนเอง ส่วนภาครัฐ ควรประชาสัมพันธ์ในเรื่องเกี่ยวกับอาเซียน ความก้าวหน้าในการพัฒนา ตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อแรงงานที่ได้รับการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองและตระหนักรู้ถึงความจำเป็นที่ต้องเข้าร่วมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อความอยู่รอดและความมั่นคงในสถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว.(2560). *สถิติของกรมการท่องเที่ยว*.
- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน. (2558). *แนวทางกรมพัฒนาฝีมือแรงงานไทยใน 32 ตำแหน่งงาน สาขาการท่องเที่ยว*.
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *สถานการณ์ท่องเที่ยวชาวต่างชาติ*.
- กระทรวงพาณิชย์. (2559). *มาตรฐานสมรรถนะของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน*.
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และรีนา ต๊ะดี. (2558). *ข้อท้าทายในการผลิตแรงงานฝีมือไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*.
- จุไรศิริ ชูรักษ์. (2557). *ผลกระทบด้านการศึกษาหลักสูตรและการสอนของไทยจากการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน*.
- ณัฐฤดี สันทิพย์สมบูรณ์,ดาราวรรณ ไสลมณี. (2558). *ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ใช้บัณฑิตของผู้ใช้บัณฑิต สาขาการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มของโรงแรมระดับ 4-5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร*.วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.9(2): 80-89.
- ประชากรมุสลิม. (2017). ได้มาจาก <http://www.muslimthai.com>
- ประสาน ไทยแท้. (2558). *สถานการณ์ธุรกิจโรงแรมปี 2020 และตลาดแรงงานบัณฑิตการโรงแรมในยุคเศรษฐกิจประชาคมอาเซียน*. ได้มาจาก (<http://km.bus.ubu.ac.th/?p=2603>)
- ประไพ มงคลนิมิตย์. (2556). *การฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานบริการอาหารเครื่องดื่ม โรงแรม เดอะ เวสทิน แกรนด์ สุขุมวิท*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปิติ ศรีแสงนาม. (2557). *แรงงานข้ามชาติกับประชาคมอาเซียน*. ศูนย์อาเซียนศึกษา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา พริ้วราม. (2558). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว กลุ่มอาเซียน : กรณีศึกษาโรงแรมในอำเภอ หาดใหญ่จังหวัดสงขลา*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2555). *แผนยุทธศาสตร์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา*. ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2555-2559).
- สำนักโฆษกรัฐบาลไทย. (2558). *กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนการประชาสัมพันธ์*.
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. (2557). *องค์ความรู้ “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (ASEAN Economic Community: AEC) (2555), Result for Development Institute (2012), Milio, Garnizova, & Shkreli (2014), Srikhatthanaprom & Harkins (2012)*
- สุธารวรรณ จีระพันธ์. (2556). *การปรับตัวกลยุทธ์รับ AEC โอกาสธุรกิจท่องเที่ยวไทยในอาเซียน* ได้มาจาก <http://www.thai-aec.com/category/adjust-oneself->
- สุรีย์รัตน์ ดวงสุวรรณ. (2559). *ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาเซียนและรูปแบบการพัฒนาฝีมือแรงงานของบุคลากรสำหรับธุรกิจโรงแรม ในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2559). *SMEs ธุรกิจท่องเที่ยวปรับกลยุทธ์รับโอกาสและความท้าทาย ปี 2560*. ได้มาจาก <http://www.kasikornbank.com>.
- หลักสูตรสาขาวิชาการโรงแรม. (2559). *มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ*. กรุงเทพฯ

- องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ. (2558). *สถานการณ์ธุรกิจโรงแรม ปี 2020* ได้มาจาก (oknation.nationtv.tv/blog/akom/2015/04/17/entry-1)
- องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2557). *การปรับตัวกลยุทธ์ รับ AEC*. ได้มาจาก <http://www.thai-aec.com/553>.
- องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2558). *การปรับตัวกลยุทธ์รับ AEC*
- องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2559). *การปรับตัวกลยุทธ์รับ AEC โอกาสธุรกิจท่องเที่ยวไทยในอาเซียน*. ธุรกิจโรงแรมปี 60 สามดาวสูงสุดเด็ด. ได้มาจาก (marketer.co.th/archives/110927).
- องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2560). *แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานและอาชีพของประเทศใน AEC*.
- อัจฉรา แก้วกำชัยเจริญ. (2558). *มาตรฐานฝีมือแรงงานกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*.
- เอกพล วงศ์เสรี, เฉลิมพร วรพันธ์กิจ และ กมลวรรณ กิตติอุดมรัตน์. (2557). *การพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในภาคธุรกิจบริการ เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับประชาคมอาเซียน กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน : ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. ได้มาจาก (<http://km.bus.ubu.ac.th/?p=2603>)

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศึกษาการสร้างสรรค์ หน้ากากผีตาโขนด่านซ้าย

Legal Problem Concerning the Protection of Local Wisdom: Case of the Creativity of Phi Ta Khon Dan Sai Mask

دنۇپات تۇترونگ¹, อดุมศักดิ์ สินธิพงษ์²

Danupat Tuetrong¹, Udomsak Sinthipong²

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า ผีตาโขน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมและการละเล่น เป็นองค์ความรู้ของบุคคลในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์กิจกรรมในท้องถิ่น และการเรียนรู้จากธรรมชาติ หน้ากากผีตาโขนด่านซ้าย เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ คืออำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ด้วยประโยชน์ที่มากมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างสรรคหน้ากผีตาโขนด่านซ้ายนี้เอง ที่อาจทำให้มีการอ้างความเป็นเจ้าของ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้ความคุ้มครองการสร้างสรรคภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม แม้จะมีกฎหมายว่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ เช่น กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย แต่กฎหมายเหล่านี้ก็มิได้ให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นครอบคลุมทั้งหมด ส่วนกฎหมายว่าด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ให้ความคุ้มครองเฉพาะสินค้าหัตถกรรมและสินค้าเกษตรกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ จึงเสนอแนะให้จัดทำกฎหมายเฉพาะที่กำหนดขอบเขตความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทมรดกทางวัฒนธรรมที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์โดยตรง โดยกำหนดไว้ในคำนิยามของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น รวมทั้งจัดตั้งองค์กรเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครอบคลุมความหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศ

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, หน้ากากผีตาโขน, มาตรการทางกฎหมาย

¹ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

² รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

¹ Master of Law in Intellectual Property and Information Technology, Faculty of Law, Bangkok University

² Associate. Professor, School of Law, Bangkok University

Abstract

One of Thailand's most memorable cultural heritage and local wisdom sites that reflects belief, tradition, ritual, and recreational activities of the local people is Phi Ta Khon in Loei province. The local wisdom has been passed on from generation to generation. It incorporates the knowledge and direct experiences of people in the community who have joined in local activities and learned from their surroundings. This local wisdom has its geographical origin in Dan Sai district, Loei province. There is concern however that foreign businesses, or outside developers could exploit the local wisdom and benefit themselves by acquiring it and claiming ownership. Unless the local wisdom is protected by law, a risk exists.

Unfortunately, Thailand has no law or enforcement regarding the protection of creative local wisdom. There are however, other local wisdom protections such as Plant Varieties Protection Act and the Protection and Promotion of Traditional Thai Medicine Wisdom Act. Even though Thailand passed the geographical indication law that protects handicraft and agricultural products according to their geographical origin, it would be a significant step forward if the country could pass a similar law that mandates the protection of local wisdom according to geographical origin, such as the Phi Ta Khon mask in Dan Sai. This present study recommends that Thailand pass a specific law to protect local wisdom based on geographical origin, and clearly define the term local wisdom. In addition, organizations should be established to oversee the local wisdom in different locations and communities throughout the country, so that we can protect our own cultural heritage for the next generation.

Keywords: Local wisdom, Geographical indication, Phi Ta Khon mask, Legal measures

บทนำ

ประเพณีผีตาโขน เป็นการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อบวงสรวงบูชาวิญญาณผีบรรพชน ที่กลุ่มชนชาติพันธุ์ไท-ลาว มีความเชื่อถือร่วมกันว่า บรรพชน คือ ต้นตระกูลเผ่าพันธุ์ผู้สร้างบ้านเมือง เมื่อตายเป็นผี จึงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่น่าเกรงขาม มีอำนาจที่จะดลบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์หรือความหายนะแก่บ้านเมืองได้ (ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2550). เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและเพื่อความอุดมสมบูรณ์พูนสุขของบ้านเมือง เมื่อถึงงานบุญประเพณีสำคัญๆ จึงจะต้องทำการละเล่นเต้นฟ้อนผีตาโขนเพื่อเซ่นสรวงบูชาให้เป็นที่ถูกต้อง

ถูกใจแก่ผีบรรพชน การละเล่นผีตาโขนจึงเป็นการละเล่นที่มีมาแต่โบราณ และผ่านการสืบทอดทางพิธีกรรมจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน

ผีตาโขนด่านซ้าย เป็นการละเล่นส่วนหนึ่งในงานบุญหลวงของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น และศิลปกรรม ที่ทำชื่อเสียงให้อำเภอด่านซ้ายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้ความสำคัญคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม แม้จะมีกฎหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น เช่น กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

แต่ก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ครอบคลุมทุกประเภท ในขณะที่กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่คุ้มครองด้วยการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น คุ้มครองเฉพาะสินค้าหัตถกรรม และสินค้าเกษตรกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ยังไม่มีการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากาศผิวดินที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ ไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยแต่อย่างใด (ปัจจุมา ธนสันติ, 2554) ดังนั้นหากนำกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาขยายขอบเขตให้มีความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการให้ความคุ้มครองการสร้างสรรคภูมิปัญญาผิวดินดังกล่าว

ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มาหลายปีแล้ว แต่การบังคับใช้กฎหมายยังประสบปัญหาในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างครอบคลุม โดยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพียง ในสินค้าหัตถกรรม สินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมเท่านั้น ไม่ได้ขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น และศิลปกรรม ทำให้เกิดปัญหาในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย อาจทำให้มรดกภูมิปัญญาเหล่านั้นถูกนำไปใช้โดยชาติอื่นในเชิงพาณิชย์ และทำให้เสียอัตลักษณ์ในความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยได้ (ธนพจน์ เอกโยคยะ, 2547) ด้วยเหตุนี้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยควรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ครอบคลุมคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการป้องกันการทำลายภูมิปัญญาที่เป็นมรดกของไทยไปใช้ในเชิงพาณิชย์ที่อาจทำให้ประเทศเสียประโยชน์

ในขณะที่สหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญกับกฎหมายในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาอย่าง

ยาวนานในชื่อเรียกที่ต่างกันออกไปตามกฎหมายหรือความตกลงระหว่างประเทศที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้รับความคุ้มครอง ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลายใกล้เคียงกับสหภาพยุโรป สินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดไม่น้อยเป็นสินค้าทางด้านเกษตรกรรมที่มีลักษณะหรือคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ในขณะที่ยุโรปจะนำเอาชื่อแหล่งผลิตซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้ามาเป็นชื่อเรียก อีกทั้งยังมีการนำเอาชื่อของสินค้าผนวกเข้ากับแหล่งกำเนิดเพื่อให้เรียกแทนสินค้า ทำให้คุณค่าของชื่อซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันมีชื่อเสียงบอกรับแหล่งกำเนิดของสินค้านั้นต้องถูกทำลายไป ทำให้เกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นมา

สหภาพยุโรปได้มีการผลักดันประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย เกิดเป็นความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) เพื่อที่จะขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งไม่จำกัดเพียงประเทศในแถบยุโรปอีกต่อไป กลุ่มประเทศอาเซียนรวมถึงประเทศไทยที่เข้าร่วมเป็นภาคีในข้อตกลงดังกล่าวต้องดำเนินการจัดทำกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นกัน ข้อตกลงนี้เป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำที่ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เห็นได้จากในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปทั้ง 27 ประเทศที่มีการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้นใช้บังคับภายในระหว่างประเทศสมาชิก จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศสหภาพยุโรปนั้นมีการผลักดันอยู่เรื่อยๆ จึงว่าจะนำเป็นแบบอย่างในการพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยได้

เมื่อพิจารณาจากขอบเขตการคุ้มครองสหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับสินค้าไวน์และสุรา

เป็นอย่างมาก โดยได้บัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเรื่องไวน์และสุราเป็นการเฉพาะ ดังระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1439/1999 ที่คุ้มครองสำหรับไวน์ และระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1576/81 ที่คุ้มครองสำหรับสุรา ส่วนพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 นั้น บัญญัติให้มีการคุ้มครองไวน์ไว้ร่วมกับสินค้าประเทศอื่น โดยมีได้มีการแยกการคุ้มครองเป็นเรื่องเฉพาะ ส่วนรัฐบัญญัติสหภาพยุโรปที่ 1151 (EC Regulation 1151/2012) ในมาตรา 17 ที่บัญญัติว่า ระบบมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์พิเศษซึ่งรับรองการผลิตด้วยวิธีดั้งเดิมกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมด้วยการช่วยให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมในการทำการตลาดและสื่อคุณลักษณะที่เป็นตัวเพิ่มมูลค่าของสูตรและผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมให้ผู้บริโภคทราบ เพียงแต่ข้อบัญญัตินี้ใช้กับผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารไม่รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านด้วย

จะเห็นได้ว่าแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยกับสหภาพยุโรปนั้นมีลักษณะการให้ความคุ้มครองที่สอดคล้องกัน อาจแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด หากประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะให้ความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมโดยนำหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ ย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

ดังนั้น จึงควรศึกษาปัญหาการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายภายใต้กฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางการบัญญัติกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายตามกฎหมายของไทย
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทย เปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสอดคล้องและความแตกต่างของมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนของไทย

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น เปรียบเทียบกับมาตรฐานกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสอดคล้องและความแตกต่างในมาตรการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของหน้ากากผีตาโชน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของไทยในการคุ้มครองภูมิปัญญา

ท้องถิ่นกับกฎหมายของต่างประเทศ โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตำรากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของการวิจัย บทความวารสารต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต วิทยานิพนธ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537, พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนด้านซ้ายตามกฎหมายของไทย
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
3. ทำให้ทราบถึงความสอดคล้องและความแตกต่างของมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศลาว
4. เป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโขนของไทย

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น
ผลจากการศึกษาเอกสารพบว่ามีความคิดที่หลากหลายในการกำหนดขอบเขตภูมิปัญญาวัฒนธรรม คติชน ซึ่งอาจจะใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น ประเภท สาขา เป็นต้น เมื่อนับจำนวนความซ้ำของ

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยมีขอบเขตจำแนกได้ 9 ด้าน ดังนี้ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2554)

- 1) ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรม จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK)
- 2) ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิค ด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเอง ในสภาวะการณ์ต่าง ๆ อาจจะเป็นในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication - GI)
- 3) ด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอน ทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจสังคม จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK) หรือ การแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม (Traditional Cultural Expressions - TCEs)
- 4) การละเล่น การแสดง ดนตรีและนันทนาการ ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ การละเล่น การแสดง ดนตรีและนันทนาการ จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK)
- 5) ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ จะเป็นในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional Knowledge - TK)
- 6) ด้านอาหารและโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์ และปรุงแต่งอาหารและยาได้ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่

หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร ด้วย อาจจะเป็นในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication – GI)

7) ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคน ในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ อาจจะเป็นในเรื่องของทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources - GR)

8) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมชาติ อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดจนทั้งการผลิตและการจำหน่าย ผลผลิตทางหัตถกรรม จะเป็นในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication – GI)

9) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์พัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน อาจจะเป็นในเรื่องของทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources - GR)

ผีตาโชนด้านซ้ายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่โบราณมีความเกี่ยวข้องกับพระเวสสันดร และยังเกี่ยวข้องกับผูกพันกับตำนานแห่งพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองด้านซ้ายคือ พระธาตุศรีสองรัก ของชาวอีสานทางด้านซ้ายด้วย ผีตาโชนนั้นยังเล่นการละเล่นที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรม เพื่อบวงสรวงบูชาติดต่อกับผู้ชมดูการละเล่น คือ วิญญาณผีบรรพชน ที่กลุ่มชนชาติพันธุ์ไท-ลาวเชื่อถือร่วมกันว่าบรรพชน คือ ต้นตระกูลเผ่าพันธุ์ผู้สร้างบ้านแปงเมือง บรรพชนเมื่อตายเป็นผี จึงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่น่าเกรงขาม มีอำนาจที่จะดลบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์ (กาญจนา สวนประดิษฐ์, 2533) ในส่วนของหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายในการ

ประดิษฐ์หน้ากากก็อาศัยภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่ใช้ความชำนาญเฉพาะตัวของคนในท้องถิ่นในการประดิษฐ์ก็จะมีรูปแบบของหน้ากาก จมูกของผีตาโชน และลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของหน้ากาก ผีตาโชนที่เป็นศิลปกรรมที่ประกอบขึ้นจาก เส้นแสลงสี และอื่นๆ ซึ่งหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้นจะเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ด้านภาษาและวรรณกรรม (2) ด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น การแสดง ดนตรีและนันทนาการ (3) ด้านศิลปกรรม และ (4) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม จะเห็นได้ว่าหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้นมีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหลายด้าน

2. การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามความตกลงระหว่างประเทศ

ในอดีตการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่ภายใต้กฎหมายภายใน (National Law) ของแต่ละรัฐเท่านั้น โดยประเทศฝรั่งเศสเป็นผู้ริเริ่มการพัฒนาและส่งเสริมระบบการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่เมื่อสินค้าถูกส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศ การคุ้มครองโดยกฎหมายภายในแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจสร้างประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้ ดังนั้นจึงเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างหลักประกันว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับการคุ้มครองในระดับระหว่างประเทศ

2.1 การให้ความคุ้มครองภายใต้อนุสัญญากรุงปารีส

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของอนุสัญญากรุงปารีสนี้ มีขอบเขตในการคุ้มครองที่ค่อนข้างกว้างพอสมควร แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะโดยตรง โดยกำหนดลักษณะข้อห้ามการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมไว้อย่างชัดเจนในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมใดที่ได้รับการคุ้มครอง หากไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ซึ่งอนุสัญญากรุงปารีสนั้นมีข้อบกพร่องบางประการ คือ

1) เป็นมาตรการที่ให้การคุ้มครองในทางอ้อม โดยห้ามเฉพาะการใช้สิ่งบ่งชี้ที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ได้แสดงแหล่งกำเนิดอันแท้จริงของสินค้าเท่านั้น จึงทำให้ความมีประสิทธิภาพของการใช้มาตรการทางกฎหมายนี้ กลับขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจการร้องขอให้ยึดสินค้านำเข้าเป็นสำคัญ โดยเจ้าหน้าที่ต้องทำการพิจารณาว่า สิ่งบ่งชี้กับสินค้านำเข้าเป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดตามความหมายของข้อ 10 ของอนุสัญญากรุงปารีสหรือไม่ หรือเป็นเพียงชื่อสามัญที่โดยทั่วไปอาจนำมาใช้กับสินค้าได้โดยไม่มีข้อจำกัด

2) อนุสัญญาฯ ไม่ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับชื่อทางภูมิศาสตร์ที่ได้กลายมาเป็นชื่อสามัญกับสินค้า แต่บางประเทศกลับห้ามการใช้ชื่อสามัญ

3) อนุสัญญาฯ ไม่ได้ห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดที่ถูกต้องแท้จริง แต่มีลักษณะที่อาจทำให้ประชาชนสับสนหลงผิด ว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดจากพื้นที่อีกแห่งหนึ่ง กล่าวคือ การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บ่งระบุพื้นที่ที่สินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดอันแท้จริง แต่อาจทำให้สาธารณชนเข้าใจว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในอีกพื้นที่หนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งกำเนิดของสินค้ากับพื้นที่นั้นมีชื่อเรียกเป็นอย่างเดียวกัน (Paris Convention, Article 9, 10)

2.2 การให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลงมาดริด

อนุสัญญาฯ มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาหรือ Indication of Sources เป็นการเปิดโอกาสให้มีการจับ (ยึด) สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาป้องกันสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงสาธารณชนที่อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิด

ส่วนการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในสินค้าไวน์เพื่อไม่ให้กลายเป็นชื่อสามัญ เป็น

ไปตามความต้องการของประเทศแถบยุโรปที่มีสินค้าประเภทไวน์ที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เพื่อเป็นการป้องกันสินค้าของตน หากพิจารณาถึงกฎเกณฑ์ดังกล่าวแล้วเป็นไปได้ว่าประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ของอนุสัญญากรุงปารีสต้องสูญเสียประโยชน์หากเข้าเป็นสมาชิกในความตกลงนี้

2.3 การให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลงกรุงลิสบอน

ความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนสากลเป็นเพียงมาตรการเพิ่มเติมจากอนุสัญญากรุงปารีสเพื่อที่จะทำให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีประสิทธิภาพมากขึ้น และป้องกันผลประโยชน์ประเทศสมาชิกที่เป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายในประเทศสมาชิกที่ได้รับความคุ้มครองตามความตกลงของกรุงลิสบอนนั้นยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาองค์ประกอบของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดได้ ดังนี้

1) ต้องมีลักษณะเป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ แคว้น หรือท้องถิ่น

2) ต้องแสดงถึงประเทศ แคว้น หรือท้องถิ่นอันเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้า

3) ต้องแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น

2.4 การให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลง TRIPS

ความตกลง TRIPS ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกิดขึ้นจากการประนีประนอมของสองกลุ่มประเทศกลุ่มแรกเป็นประเทศในแถบยุโรป กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มประเทศโลกใหม่ คือกลุ่มประเทศที่ประชากรจากทวีปยุโรปอพยพมาอาศัย ซึ่งในกลุ่มประเทศแรกประเทศจะผลักดันให้มีการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเคร่งครัด เพราะเกิดการเสีย

เปรียบเทียบพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ที่กลุ่มประเทศโลกใหม่นั้นได้เปรียบมากกว่า การอพยพของกลุ่มประเทศโลกใหม่นั้นได้นำสูตรกรรมวิธีจากแหล่งภูมิศาสตร์ของยุโรปโดยใช้ชื่อเดียวกันกับแหล่งกำเนิดเดิมที่อพยพมาจำหน่ายภายในประเทศ และส่งออกนอกประเทศโดยประเทศโลกใหม่อาศัยหลักเกณฑ์ในประเทศตนเองสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์กลายเป็นชื่อสามัญหรือกึ่งสามัญของสินค้าประเภทนั้นไป ทำให้กลุ่มประเทศโลกใหม่ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของความตกลงระหว่างประเทศเพราะไม่ต้องการที่จะให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเคร่งครัด แต่การคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลง TRIPs กลุ่มประเทศโลกใหม่ได้เข้าร่วมแต่ก็พยายามแก้ไขความตกลง TRIPs ที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มประเทศแถบยุโรปฝ่ายเดียว

นิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะที่ไม่เคร่งครัดเท่าความตกลงอื่น ตามความตกลง TRIPs นั้นสินค้าต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดของสินค้า ซึ่งก็คือสินค้านั้นต้องมีชื่อเสียง มีคุณภาพ และมีลักษณะที่เฉพาะ กำหนดเพียงสินค้าต้องมีคุณลักษณะอันสืบเนื่องจากแหล่งกำเนิดเท่านั้นตามความตกลง TRIPs นั้น ไม่ได้เป็นพันธกรณีหรือบรรทัดฐานที่ประเทศสมาชิกต้องนำมาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายใน

3. การคุ้มครองหน้ากากผีตาโชนตามกฎหมายของไทย

3.1 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

พระราชบัญญัติฉบับนี้ขาดความเหมาะสมหากนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองหน้ากากผีตาโชน เนื่องจากหน้ากากผีตาโชนด้านซ้าย เป็นหน้ากากที่ผู้สวมใส่สร้างสรรค์ลายและสีลงบนหน้ากากด้วยตัวผู้สร้างสรรค์เอง หน้ากากผีตาโชนแต่ละอันจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีการสร้างสรรค์ขึ้นตลอดเวลา หากหน้ากากผีตาโชนได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์แล้ว อาจจะมีปัญหาตามมาหากมีผู้ที่สร้างสรรค์ลายของหน้ากาก

ที่คล้ายหรือเหมือนกันขึ้นก็จะมี การฟ้องร้องกันเกิดขึ้น อาจจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายกลายเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล การที่คนในชุมชนจะทำหน้ากากหรือสร้างสรรค์ลายจะเป็นเรื่องยากอีกต่อไป และอาจจะทำให้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นนี้ไม่ใช่ประเพณีของชุมชนอีกต่อไป

3.2 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2542

การที่จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนั้น จะต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม หน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้นเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ใช่แค่เพียงคนในท้องถิ่นที่รู้จัก แต่เป็นที่รู้จักของคนในประเทศจึงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย จึงมิใช่กรณีเป็นการออกแบบใหม่ ดังนั้นการที่จะให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนั้นจึงเป็นไปได้ เพราะหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มียุหรือแพร่หลายมานานแล้ว

3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการให้ความคุ้มครองโดยรวมทั้งสินค้าที่เป็นสินค้าจำพวกอาหาร สินค้าเกษตรแปรรูป รวมทั้งสินค้าหัตถกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งทอและหัตถกรรมเครื่องปั้น อาทิ ผ้าไหมยกดอกลำพูนและเครื่องปั้นดินเผาศิลาตล แต่การคุ้มครองสินค้าหัตถกรรมต้องเป็นสินค้าที่มีการเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ ดังนั้น สินค้าหัตถกรรมที่ผลิตด้วยภูมิปัญญาของชาวบ้านแต่ไม่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์จึงไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายฉบับนี้ แม้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้มีมาตรการในการคุ้มครองสินค้าหัตถกรรมแต่เป็นเพียงมาตรการ

คุ้มครองในชั้นธรรมดาสำหรับสินค้าทั่วไปเท่านั้น เมื่อเทียบกับสินค้า ไวน์ สุรา ผ้าไหม ข้าวหอมมะลิ ซึ่งได้รับการคุ้มครองในชั้นเข้มข้น โดยยังมีได้ขยาย มาจนถึงสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตด้วยภูมิปัญญาของ ชาวบ้านแต่ไม่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย นั้น เป็นการให้ความคุ้มครองในสินค้าโดยรวมที่เป็น สินค้าอาหาร และสินค้าการเกษตร ซึ่งสินค้าที่จะได้ กับการคุ้มครองนั้นต้องเชื่อมโยงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์ ส่วนการคุ้มครองสินค้าที่เกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และ แม้จะมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ก็ยังไม่ ได้รับการคุ้มครอง หากกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของไทยได้ขยายความคุ้มครองให้ ครอบคลุมถึง สินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยังเชื่อมโยงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์จะเป็นผลดีในหลายด้าน ซึ่งวัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่นนั้นจะมีความละเอียดอ่อน ที่มีความ แตกต่างกันไปตามแหล่งภูมิศาสตร์สินค้าที่คล้าย กันที่มาจากคนละแหล่งภูมิศาสตร์ภูมิหลังก็จะมี วัฒนธรรมที่ต่างกัน การที่สินค้าที่เกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยัง เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ได้รับความคุ้มครอง นั้นจะเป็นการรักษาวรรณกรรมไม่ให้กลืนกินกัน เป็นการทำให้คงความเป็นเอกลักษณ์ และผู้บริโภค ก็ยังเกิดความมั่นใจได้ว่าสินค้าสินค้าที่ซื้อนั้นเป็น สินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นจริงยังสามารถ ป้องกันผู้บริโภคในการถูกลอกได้อีกทาง

4. การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามกฎหมายต่างประเทศ

4.1 สหภาพยุโรป

ตามระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 แบ่งการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็น 2 ประเภท คือการระบุแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) การที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์นั้น จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงลักษณะ

ที่สำคัญในเรื่องคุณสมบัติ ชื่อเสียง หรือลักษณะเฉพาะอื่นๆ อันเนื่องมาจากถิ่นกำเนิดทางภูมิศาสตร์ ของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว และมีขั้นของการผลิตอย่างน้อยหนึ่งขั้นเกิดขึ้นในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น (ตะวัน เดชภีรตันมงคล, 2550) สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์สำหรับสหภาพยุโรปจะเน้นในเรื่องทาง ด้านชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว รวมถึงขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต การแปรรูปสำหรับการคุ้มครอง แต่ไม่ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางธรรมชาติ และปัจจัยจากมนุษย์ เมื่อกล่าว ถึงความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ สิ่งบ่งชี้แหล่ง กำเนิดนั้นขั้นตอนทุกขั้นตอนในการเตรียมวัตถุดิบ ไปจนถึงการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องทำใน พื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์นั้น สหภาพยุโรปจะเน้นใน การให้ความคุ้มครองสินค้าอาหารและสินค้า การเกษตรแปรรูป โดยจะเน้นสินค้าที่เป็นจำพวก ไวน์หรือสุราที่เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของประเทศใน สหภาพยุโรป แต่ก็ได้ให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ แบบพิเศษที่รับรองการผลิตด้วยกรรมวิธีแบบ ดั้งเดิมโดยไม่จำเป็น ต้องเชื่อมโยงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์แต่อย่างใด แต่ระเบียบนี้ไม่ได้ให้ความ คุ้มครองรวมไปกับการวิธีในการประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ โดยคุ้มครองเพียงสินค้าอาหารและ สินค้าการเกษตรแปรรูป แต่ไม่ได้คุ้มครองสินค้า หัตถกรรม ระเบียบประชาคมยุโรปไม่ได้ให้ความ คุ้มครองไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่ง ภูมิศาสตร์ ดังนั้นเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของสหภาพยุโรปนั้น ยังคงให้ความ คุ้มครองเพียงแต่ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับกรรมวิธีในการ ผลิตที่เกี่ยวกับสินค้าอาหารและการเกษตรแปรรูป แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมที่ เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ไม่ได้อยู่ในขอบเขตการ คุ้มครองของระเบียบประชาคมยุโรปนี้

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ของไทยและระเบียบประชาคมยุโรปใน การให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณี หน้ากากผีตาโขนด่านซ้ายนั้น พบว่าประเทศไทย

และสหภาพยุโรปมีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกฎหมายเฉพาะเหมือนกัน โดยประเทศไทยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะ คือพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองจะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรม ส่วนสหภาพยุโรปให้ความคุ้มครองกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกัน คือ ระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 แยกการคุ้มครองเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) โดยเน้นให้การคุ้มครองกับผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตร โดยระเบียบประชาคมยุโรปให้การคุ้มครองวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาในการผลิต ซึ่งภูมิปัญญาที่กล่าวนั้นไม่จำเป็นต้องอิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ในการคุ้มครองภูมิปัญญาของระเบียบประชาคมยุโรปนี้ให้การคุ้มครองเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตรเท่านั้น ไม่รวมถึงภูมิปัญญาของผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

4.2 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสมีพันธกรณีตาม ระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 ที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง ในฐานะภาคีสมาชิกของสหภาพยุโรปที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในระเบียบนี้ ซึ่งแบ่งการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท คือ การระบุแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ที่ให้ความคุ้มครองกับสินค้าอาหารและสินค้าการเกษตรแปรรูป รวมทั้งความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบพิเศษในกรรมวิธีการผลิต แต่กรรมวิธีการผลิตที่จะได้รับการคุ้มครองนั้น ต้องเป็นกรรมวิธีในการผลิตอาหารและในสินค้าการเกษตรแปรรูปที่ไม่จำเป็นว่าสินค้านั้นจะมีความเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์หรือไม่ โดยไม่มีขอบเขตการคุ้มครอง

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกับกรณีของสหภาพยุโรปและฝรั่งเศสยังมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่บังคับใช้ภายในประเทศที่ให้ความคุ้มครองในรูปแบบของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดที่ให้ความคุ้มครองกับสินค้าอาหารและสินค้าเกษตรแปรรูป ที่จะต้องมีลักษณะเด่นทางธรรมชาติและปัจจัยของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์นั้น โดยต้องบรรยายชื่อเสียง ลักษณะพิเศษ และควมมีลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์นั้น รวมทั้งผลิตภัณฑ์นั้นไม่จำเป็นต้องผลิตในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ทั้งหมด มีเพียงขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดที่ทำในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นก็เพียงพอแล้ว แต่ก็ไม่ได้มีขอบเขตการคุ้มครองถึงภูมิปัญญาในสินค้าหัตถกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ฝรั่งเศสยังมีกฎหมายในการรับรองสินค้าที่เรียกว่าฉลากรับรองคุณภาพ โดยสินค้าที่ใช้ชื่อทางแหล่งภูมิศาสตร์ของพื้นที่ใด อาจได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายว่าด้วยเรื่องฉลากรับรองคุณภาพเพื่อเป็นการรับรองคุณภาพในสินค้า หรือสามารถใช้ประกอบชื่อแหล่งกำเนิดไวน์และสุราที่เป็นสินค้าสำคัญของประเทศฝรั่งเศส แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาในสินค้าหัตถกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน

ฝรั่งเศสออกกฎหมายที่มีขอบเขตการคุ้มครองถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยขยายความคุ้มครองไปถึงสินค้าหัตถกรรมที่คล้ายกับการให้ความคุ้มครองในรูปแบบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่มีลักษณะการคุ้มครองที่คุ้มครองสินค้าหัตถกรรมที่จะต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ ภูมิภาค หรือท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งทั้งคุณภาพที่ได้และชื่อเสียงที่มีมานานหรือคุณลักษณะอื่น ๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองถึงสินค้าหัตถกรรมที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งภูมิศาสตร์ ที่ต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ซึ่งทั้งคุณภาพที่ได้และชื่อเสียงที่มี

มานานหรือคุณลักษณะอื่น ๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งอาจนำมาปรับใช้เพื่อการคุ้มครองในกรณีของหน้ากากฝิตาโซนด้านซ้ายได้

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากฝิตาโซนด้านซ้ายนั้น พบว่าทั้งประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองเช่นเดียวกัน โดยของไทยจะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยให้ความคุ้มครองกับสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรม ส่วนประเทศฝรั่งเศสให้ความคุ้มครองในรูปแบบสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด โดยให้ความคุ้มครองสินค้าเกษตรกรรม ต่อมาได้เพิ่มเติมการคุ้มครองในสินค้าหัตถกรรมและสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในรูปแบบการคุ้มครองที่เหมือนกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับ ปี ค.ศ. 2014 ซึ่งรายละเอียดในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับใหม่ของฝรั่งเศสเป็นการให้ความคุ้มครองกับสินค้าหัตถกรรมที่จะต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ ภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งคุณภาพและชื่อเสียงที่มีมานานหรือคุณลักษณะอื่น ๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งเป็นการคุ้มครองที่มีขอบเขตถึงสินค้าหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงแหล่งภูมิศาสตร์

4.3 ประเทศลาว

ประเทศลาวไม่มีกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีเพียงข้อเสนอแนะของสมัชชาแห่งชาติของประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.2011 (Resolution of the National Assembly of the Lao People's Democratic Republic) ที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาไว้ รวมถึงการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย โดยได้ให้นิยามของสิ่งบ่งชี้

ภูมิศาสตร์เอาไว้ว่า “เครื่องหมายที่ใช้ในการแสดงผลิตภัณฑ์ที่มีต้นกำเนิดจากประเทศแหล่งภูมิภาคท้องถิ่นหรือพื้นที่เฉพาะที่มีคุณภาพ และชื่อเสียงที่กำหนด” การที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายของประเทศลาวนั้น จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงลักษณะของชื่อเสียง คุณภาพ และลักษณะเฉพาะของสินค้าที่ต้องประกอบด้วยปัจจัยทางธรรมชาติ รวมทั้งสภาพของดิน อากาศ น้ำ ระบบนิเวศ และสภาพธรรมชาติอื่น ๆ และองค์ประกอบทางด้านมนุษย์ในเรื่องความรู้ ประสบการณ์ดั้งเดิมที่มาจากพื้นที่ดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์ จะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศลาวเน้นเรื่องชื่อเสียงของสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่มาจากพื้นที่ดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์พอสมควร ประเทศลาวจะกล่าวถึงสินค้าที่เป็นสินค้าทางอุตสาหกรรมซึ่งไม่ได้เน้นในการให้ความสำคัญกับสินค้าประเภทใด เป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบบกว้างๆ ไม่เหมือนกับสหภาพยุโรปที่กำหนดเน้นในการให้ความคุ้มครองสินค้าอาหารและสินค้าการเกษตรแปรรูป ไม่มีการกล่าวถึงการคุ้มครองที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายได้ ดังนั้นเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประเทศลาวให้ความคุ้มครองเพียงสินค้าที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ก็ไม่ได้อยู่ในขอบเขตการคุ้มครองของกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ฉบับนี้เช่นกัน

บทวิเคราะห์ทางกฎหมาย

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและระเบียบประชาคมยุโรปในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากฝิตาโซนด้านซ้ายนั้น พบว่าประเทศไทยและสหภาพยุโรปมีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกฎหมายเฉพาะเหมือนกัน โดยประเทศไทยให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะ คือพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองจะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรม ส่วนสหภาพยุโรปให้ความสำคัญคุ้มครองกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในรูปแบบกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกัน คือ ระเบียบประชาคมยุโรปที่ 1151/2012 แยกการคุ้มครองเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด(Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) โดยเน้นให้การคุ้มครองกับผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตร โดยระเบียบประชาคมยุโรปให้การคุ้มครองวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาในการผลิต ซึ่งภูมิปัญญาที่กล่าวนั้นไม่จำเป็นต้องอิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ แต่ในการคุ้มครองภูมิปัญญาของระเบียบประชาคมยุโรปนี้ให้การคุ้มครองเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารและการเกษตรเท่านั้น ไม่รวมถึงภูมิปัญญาของผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสในการให้ความสำคัญคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้น พบว่าทั้งประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสมีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองเช่นเดียวกัน โดยของไทยจะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 โดยให้ความสำคัญคุ้มครองกับสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรม ส่วนประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญคุ้มครองในรูปแบบสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด โดยให้ความสำคัญคุ้มครองสินค้าเกษตรกรรม ต่อมาได้เพิ่มเติมการคุ้มครองในสินค้าหัตถกรรมและสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในรูปแบบการคุ้มครองที่เหมือนกับการให้ความสำคัญคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับ ปี ค.ศ. 2014 ซึ่งรายละเอียดในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับใหม่ของฝรั่งเศสเป็นการให้ความสำคัญคุ้มครองกับสินค้าหัตถกรรมที่จะต้องมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ ภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่

อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งคุณภาพและชื่อเสียงที่มีมานานหรือคุณลักษณะอื่นๆ เป็นผลเนื่องมาจากแหล่งกำเนิดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นๆ ซึ่งเป็นการคุ้มครองที่มีขอบเขตถึงสินค้าหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงแหล่งภูมิศาสตร์

จากการวิเคราะห์กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยและกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของลาวในการให้ความสำคัญคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหน้ากากผีตาโชนด้านซ้ายนั้น พบว่าประเทศไทยและประเทศลาวต่างกันคือไทยมีกฎหมายเฉพาะ คือพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองจะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรม ต่างจากลาวที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะ โดยลาวให้ความสำคัญคุ้มครองกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นรูปแบบกฎหมายที่เรียกว่า ข้อเสนอนะของสมัชชาแห่งชาติของประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.2011 แต่เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในกฎหมายมีลักษณะที่คล้ายกับ กล่าวคือ สินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองนั้นที่มีต้นกำเนิดจากประเทศแหล่งภูมิภาคท้องถิ่นหรือพื้นที่เฉพาะที่มีคุณภาพ และชื่อเสียง โดยข้อเสนอนะของสมัชชาแห่งชาติฯ นี้ ไม่มีข้อกฎหมายที่ให้การคุ้มครองถึงวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาในการผลิตซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ให้การคุ้มครองเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์เท่านั้น

บทสรุป

สหภาพยุโรปไม่ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมในระเบียบประชาคมยุโรป เพียงแต่ให้ความสำคัญคุ้มครองในภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับสินค้าอาหารและการเกษตร แต่ในการคุ้มครองเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีลักษณะในการคุ้มครองที่เหมือนกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ซึ่งทั้งประเทศไทยและ

สหภาพยุโรปยังไม่มีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน ดังนั้น กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและระเบียบประชาคมยุโรปของสหภาพยุโรปนั้นให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่ซึ่งยังไม่มีขอบเขตการคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์

ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้ให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับสินค้าหัตถกรรม แต่ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่คล้ายกับการให้ความคุ้มครองในกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยได้ให้ความคุ้มครองในสินค้าหัตถกรรม โดยที่สินค้าหัตถกรรมนั้นจะต้องมีส่วนใดส่วนหนึ่งอิงกับแหล่งภูมิศาสตร์มีความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะกับสถานที่ที่ทำการผลิตหรือแหล่งภูมิศาสตร์ ซึ่งประเทศฝรั่งเศสมีการคุ้มครองสินค้าหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ดังนั้นกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของฝรั่งเศสมีการให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ประเทศลาวไม่ได้ให้ความคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นวิธีการผลิตและสูตรแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในข้อเสนอแนะของสมัชชาแห่งชาติของประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ.2011 เพียงแต่ให้การคุ้มครองในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะการคุ้มครองที่เหมือนกับกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ซึ่งทั้งประเทศไทยและประเทศลาวยังไม่มีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน ดังนั้นกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศลาวนั้นให้ความคุ้มครองในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้

ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่ซึ่งยังไม่มีขอบเขตการคุ้มครองถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้วิเคราะห์มาตรการการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายของไทยและต่างประเทศ ปัญหาที่ไม่มีกฎหมายใดให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ดังในกรณีของหน้ากากผีตาโขนนั้น จึงขอเสนอแนวทางการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

1. บัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ โดยให้ความหมายหรือนิยามของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับหัตถกรรมที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรง คือ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับภายในท้องถิ่น อันได้แก่ วัด ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์กร ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ และการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม และนำภูมิปัญญาที่ได้มาผลิตวัตถุดิบด้วยการสังเคราะห์หรือวัตถุดิบจากธรรมชาติรวมถึงการที่นำทั้งวัตถุดิบธรรมชาติและส่วนหนึ่งส่วนใดเป็นวัตถุดิบสังเคราะห์มาสร้างสรรค์เป็นผลงานด้วยมือและมีการผลิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นนั้น เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ในพื้นที่เฉพาะพื้นที่เดียว และกำหนดให้มีการระบุถึงแหล่งที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเปิดเผยแหล่งที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะขอรับความคุ้มครอง เพื่อป้องกันการฉกฉวยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้โดยไม่สุจริต และจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างเป็นระบบให้มีการติดตามตรวจสอบการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและแยกความแตกต่างระหว่างการขอรับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิ่ง

บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ

2. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปกป้องผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นในการจัดการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ ควรมีการร่วมมือกันระหว่างท้องถิ่นที่เป็นต้นกำเนิดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นและหน่วยงานราชการในการจัดทำระเบียบหรือร่างเสนอให้มีการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ในการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น

3. เพื่อเป็นการป้องกันและคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งให้มีการสงวนรักษาเผยแพร่การให้ความคุ้มครองในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงกับแหล่งภูมิศาสตร์ อันเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ใน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ท้องถิ่นจะได้รับ อันเป็นการสร้างอนุรักษ์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสร้างรายได้ในชุมชนและระดับประเทศ

4. จัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกประเภท เพื่อแก้ปัญหาการดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปัจจุบันมีหน่วยงานของรัฐกำกับดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไปทำให้การดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาการละเมิดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแก้ไขที่ล่าช้า การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นควรปรับปรุงการดูแลภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่ในการปกป้อง และคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยให้อำนาจองค์กรในการดำเนินคดีกับผู้ที่จะละเมิดกฎหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สวนประดิษฐ์. (2533). *ศิลาโชน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2557) *สหภาพยุโรปเตรียมให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2554) *ระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย*. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2559 จาก http://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=527&Itemid=371.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2557) *ศิลาโชน หน้ากากแห่งอารยธรรมและตำนานอันเกริกไกร*. *วารสารวัฒนธรรมมูนมังอีสาน*. 12(1) : 24-38.
- ตะวัน เดชภักดิ์นวมงคล. (2550). *การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยกับสหภาพยุโรป*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนพจน์ เอกโยคะ. (2547). *กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชั่น.
- ปัจฉิมา ธนสันติ. (2554). *การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: ตำรากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- เพชร ลิ้มปจันทร. (2550) *การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กฎหมายไทยเปรียบเทียบความตกลงระหว่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ. (2557). *การศึกษาวิจัยแนวทางการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2559 จาก http://www.research.chula.ac.th/web/rs_news/2551/N004_02.htm.
- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ. (2550). *รายงานการศึกษาการรอบความคิดการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย*. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2559 จาก http://www.research.chula.ac.th/N004_02.htm
- องค์กรรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. (2549). *คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

บทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทย¹

The Role of the Town and Country Planning Law to Promote and Support Bicycle Usage in Thailand¹

ดวงเด่น นาคสีหราช²

Duangden Nakseeharach²

บทคัดย่อ

การกำหนดมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองให้เอื้ออำนวยต่อการใช้รถจักรยานเป็นอีกกลไกในการทำให้การใช้จักรยานเป็นนโยบายสาธารณะของประเทศไทย ชุมชนที่เป็นมิตรกับจักรยานนั้น จำเป็นต้องมีการวางผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานด้วย ตัวอย่างเช่น การพัฒนาถนนและโครงข่ายเส้นทางจักรยาน ผิวถนนที่ดี การจำกัดความเร็วของรถที่ใช้เครื่องยนต์ และความปลอดภัย เพื่อผลักดันให้ประชากรของตนใช้จักรยานอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม และระบบนิเวศเข้าด้วยกัน เมื่อมีความปลอดภัยประกอบกับมีเส้นทางที่ดี รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้จักรยานแล้ว ประชาชนย่อมใช้จักรยานกันมากขึ้นตามมาด้วย และกฎหมายภายในของประเทศไทยที่มีบทบาทสำคัญในการวางผังเมืองของประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกจากส่วนกลางของรัฐแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัด และเจ้าพนักงานท้องถิ่น ควรกำหนดกฎหมายและนโยบายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยาน ด้วยการจัดให้มีผังเมืองเฉพาะเพื่อสร้างทางจักรยาน และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดจักรยานและที่ร่มจอดพักจักรยาน เป็นต้น ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพด้วย โดยเริ่มต้นกำหนดเป็นกฎหมายและนโยบายหลักจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย เนื่องจากส่วนท้องถิ่นมีบทบาทโดยตรงในกำหนดนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนของตนตามผังเมืองเฉพาะ เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาไปสู่ นโยบายสาธารณะระดับประเทศต่อไป

¹ บทความวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย โครงการผลักดันการเดินทางและการใช้จักรยานไปสู่ นโยบายสาธารณะของประเทศไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ประจำปี พ.ศ. 2557 และได้ร่วมนำเสนอผลงานการประชุมวิชาการของบทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทย” ในการประชุมระดับชาติในการส่งเสริมการเดินทางและการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน ครั้งที่ 3 “ความปลอดภัยต่อ เดิน-จักรยาน” The 3rd Thailand Bike & Walk Forum: Safety Today is Safety Tomorrow วันที่ 2 เมษายน 2558 ณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Assistant Professor, Faculty of Law, Mahasarakham University.

การศึกษาโครงการวิจัยนี้จึงศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งได้แก่ เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ เยอรมนีและสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับนโยบายและกฎหมายว่าด้วยผังเมืองเฉพาะให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการใช้จักรยานในประเทศของตนในทิศทางใด และเพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยผังเมืองของไทย รวมถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองเฉพาะ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีงานวิจัยที่ยังไม่มีบทบัญญัติมาตราใดของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 โดยเฉพาะเรื่องผังเมืองเฉพาะ เกี่ยวกับการออกแบบหรือการวางผังชุมชนเมืองที่ดีที่ส่งเสริมและสนับสนุนการการใช้จักรยาน ดังนั้น ผลของการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ เช่นว่านั้น ย่อมเป็นตัวอย่างที่ดีในการกำหนดตัวบทกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับการใช้จักรยานในประเทศได้

คำสำคัญ : กฎหมายว่าด้วยการผังเมือง, การใช้จักรยาน, ทางจักรยาน, ส่งเสริม, สนับสนุน

Abstract

To impose legal measures on town and country planning that promote and support bicycle usage is one of the cycling mechanisms of Thailand's public policy. Policies should be created at the local level that likewise promote infrastructure, bicycle route networks, road surface development, speed limit of motor vehicles and safety. Bike paths and nearby roads should be well designed and established to encourage effective cycling. Moreover, a system could be developed to be friendly toward urbanites and environmentalists by applying a town and country planning law that is in harmony with the local culture, society and eco-system. The creation of safe and convenient roadways will encourage people to increasingly use their bicycles. Thailand's domestic law, which plays an important role in town and country planning, is the City Planning Act B.E. 2518.

The central authority of the government, the governor, mayors and local officer should effectively and physically impose specific local laws and policies to promote and support their own local cycling plan, especially the establishment of a specific plan for bicycle usage that includes comfortable facilities for bike parking and shelters. New laws, regulations and policies should be primarily established by local organizations and educational institutions, such as a university, as role models to develop a public service in conformity with the needs of local community and those who fall under the jurisdiction of the plan. A comparative study with developed countries was applied in this research. Data from The Netherlands, England, Germany and the United States of America were used to compare the laws and policies of town and country planning including the role of local organizations and officers, who have a duty to move such laws and policies under a specific plan. The comparison study served as the guideline and practice to modify and improve City Planning laws in Thailand. However, the study finds that currently there is no provision of the

City Planning Act B.E. 2518, especially a specific plan to promote and support bicycle usage. Thus, the comparative study of each country's plan will serve as a good example to create a suitable and effective town and country planning law and policy for cycling in Thailand.

Keywords : town and country planning Law, bicycle usage, bicycle lane, promote, support

บทนำ

จักรยานถือเป็นยานพาหนะประเภทหนึ่งที่ใช้ซบซึ้งกันมาอย่างช้านานแล้ว นอกจากจะสร้างความสะดวกสบายต่อการสัญจรของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองซึ่งมีการจราจรคับคั่งแล้ว การปั่นจักรยานยังช่วยให้ผู้ขับขี่มีสุขภาพแข็งแรง อีกทั้งยังอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยในขณะเดียวกัน เนื่องจากขับเคลื่อนจากกำลังของผู้ปั่นจักรยานเอง ดังนั้น ความนิยมของการจักรยานและการใช้งานจักรยานสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองการปั่นจักรยานในเมืองหลวงของหลาย ๆ ประเทศ เช่น เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ เยอรมนี สหรัฐอเมริกาและแคนาดา เป็นต้น จึงเป็นยานพาหนะที่ได้รับความนิยม และมีพัฒนาการทางกฎหมายและนโยบายที่กำหนดให้มีประสิทธิภาพที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนของตนปั่นจักรยาน เช่น การสร้างทางสำหรับจักรยาน เป็นต้น รวมถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ขึ้นเพื่อให้คนปั่นจักรยานสามารถใช้จักรยานได้อย่างสะดวกสบาย เช่น การจัดที่จอดสำหรับจักรยานโดยเฉพาะในเขตชุมชนเมือง หรือระบบการรักษาความปลอดภัยจากการโจรกรรม เป็นต้น เพื่อให้การใช้จักรยานเป็นทางเลือกในการสัญจรของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง และเมืองที่ต้องการผลักดันให้ประชากรของตนใช้จักรยานในการสัญจร จำเป็นต้องสร้างถนนและโครงข่ายเส้นทาง ผิดถนนที่ดีและจำกัดความเร็วของรถยนต์ โดยอาจเริ่มต้นในย่านชุมชน เช่น มหาวิทยาลัย ขยายไปสู่เทศบาล เป็นต้น และเมื่อมีความปลอดภัยประกอบกับมีเส้น

ทางที่ดีรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้จักรยาน ประชากรย่อมใช้จักรยานกันมากขึ้นตามมาด้วย ทั้งนี้ เหตุผลของการสนับสนุนให้เกิดการเดินทางด้วยจักรยานอันเป็นประโยชน์ด้านต่างๆ มีพื้นฐานมาจาก “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (sustainable development) โดยเฉพาะการคมนาคมและขนส่งอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาการขนส่งที่หลีกเลี่ยงการทำลายสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในระยะยาว และส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์น้อยที่สุด การขนส่งแบบยั่งยืนเป็นการวางแผนการขนส่งที่ให้ความสำคัญต่อคนมากกว่ารถยนต์ภายในเมือง และแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยอาศัยกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทยนั้น มีข้อพิจารณา 4 ข้อ (พลชัย ศิริอินทร์: thaicyclingclub.org) ได้แก่

- 1) **เกณฑ์ของการเข้าถึง** เช่น การสร้างทางเลือกที่หลากหลายในการเข้าถึงพื้นที่เมืองโดยการจัดการอุปสงค์ของการเดินทาง
- 2) **เกณฑ์ของคนและชุมชน** เช่น การเน้นการระจุกตัวของเมือง การจัดให้มีทางเท้า และทางจักรยานเพื่อเป็นทางเลือกแทนการใช้รถยนต์ การส่งเสริมระบบขนส่งสาธารณะในเมือง เป็นต้น
- 3) **เกณฑ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม** เช่น การลดปริมาณของเสียที่ปล่อยสู่สภาพแวดล้อมอันเนื่องมาจากการขนส่งให้น้อยที่สุด การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการใช้พลังงานรูปแบบอื่นๆ หรือพลังงานที่ทดแทนได้ เป็นต้น
- 4) **เกณฑ์ของระบบเศรษฐกิจ** เช่น การคิดต้นทุนในการขนส่งที่สะท้อนให้เห็นถึงต้นทุน

ทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์และสังคม และการจัดการค่าใช้จ่ายรวมของการเดินทางอย่างเท่าเทียมกันภายในเมือง

สำหรับประเทศไทย เริ่มรู้จักจักรยานเป็นครั้งแรกในการประชุมจักรยาน ที่วังบูรพาภิรมย์ เนื่องในโอกาสที่ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสด็จกลับจากยุโรป และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชเสด็จพระราชดำเนินฯ เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2442 ต่อมาได้มีการใช้จักรยานกันอย่างแพร่หลาย และในช่วงสงครามอินโดจีน กองทัพบกของไทยได้นำจักรยานมาใช้เป็นยานพาหนะด้วยส่วนหนึ่งในปี พ.ศ. 2453-2468 ต่อมาในปี พ.ศ. 2474 ได้มีระเบียบให้ผู้ใช้รถจักรยานต้องจดทะเบียนจักรยานเป็นพาหนะประเภทล้อเลื่อน โดยกำหนดให้ไปจดทะเบียนที่กรมทางหลวงแผ่นดิน (ไชยยศ รัตนพงษ์ และณัฐวีร์ นิลวัชร, 2546: 40) และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้อเลื่อน พ.ศ. 2478 ซึ่งต่อมาได้ถูกยกเลิกแล้ว³ แม้พัฒนาการการใช้จักรยานของประเทศไทยมีช่วงถดถอย แต่ก็กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง เพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน เนื่องจากน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูง คนไทยส่วนหนึ่งจึงหันมาขี่จักรยานกันมากขึ้น (ไชยยศ รัตนพงษ์ และณัฐวีร์ นิลวัชร, 2546: 40) รวมถึงการปั่นเพื่อสุขภาพ และเพื่อเป็นยานพาหนะในเขตชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนเมือง

สำหรับการวางแผนหลัก เสนอแนวนโยบาย กำหนดมาตรฐานการจัดระบบและมาตรการแก้ปัญหาการจราจร ตลอดจนกำกับดูแล เร่งรัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประสานการปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรการ นโยบาย และแผนแม่บทที่กำหนด อีกทั้งเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายที่มีผลต่อการจัดระบบการจราจรนั้น จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับงานในความรับผิดชอบของกรมโยธาธิการและ

ผังเมือง (ไชยยศ รัตนพงษ์ และณัฐวีร์ นิลวัชร, 2546: 83) และกฎหมายภายในของประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการวางผังเมืองของประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ได้ให้นิยามศัพท์ถ้อยคำต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากบทนิยามศัพท์ของบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่า การกำหนดมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยผังเมืองให้เอื้ออำนวยต่อการใช้รถจักรยานเป็นพาหนะเป็นอีกกลไกหนึ่งในการผลักดันให้การใช้จักรยานได้รับความส่งเสริมและสนับสนุน ส่วนนโยบายสาธารณะของประเทศไทย นอกจากกฎหมายว่าด้วยจราจรที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยในการปั่นจักรยานแล้ว นอกจากภาครัฐแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ดำเนินการในระดับท้องถิ่น ควรกำหนดกฎหมายท้องถิ่นและนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานด้วยการจัดให้มีผังเมืองเฉพาะเพื่อสร้างทางจักรยาน และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มต้นกำหนดเป็นกฎหมายและนโยบายหลักจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เนื่องจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีบทบาทโดยตรงในกำหนดนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนของตนตามผังเมืองเฉพาะ เพื่อเป็นต้นแบบและพัฒนาไปสู่ นโยบายสาธารณะระดับประเทศต่อไป อย่างไรก็ตาม การจัดหาที่ดินเพื่อใช้สร้างระบบทางจักรยาน ตลอดจนบทบัญญัติที่ใช้ในการดูแลบำรุงรักษาทางจักรยานให้อยู่ในสภาพดีมีความสะดวกต่อการใช้ และไม่ถูกรุกล้ำสิทธิโดยยานยนต์หรือการตั้งวางสิ่งของกีดขวางการสัญจรด้วยจักรยาน ดังนั้น การจะได้มาซึ่งที่ดินที่จะใช้ทำเป็นทางจักรยานนั้น อาจได้มาได้หลายทาง ซึ่งมีทั้งวิธีที่ต้องใช้และไม่ใช้งบประมาณในการจัดหา เช่น รับผิดชอบ หรือใช้พื้นที่บางส่วนของถนนหนทางที่มีอยู่แล้ว หรือ

³ ต่อมาถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. 2546 ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ ข้อที่ 24-29

ตลิ่งริมคลองที่อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน หรือใช้ที่ดินของหน่วยงานทางราชการ หรือจัดงบประมาณซื้อ และออกพระราชกฤษฎีกาเวนคืน (ไชยยศ รัตนพงษ์ และณัฐ ธีลวัชร, 2546)

ในส่วนการวางผังและแผนที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการออกแบบหรือการวางผังชุมชนเมืองที่ดีที่ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งานจักรยานอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะผังเมืองเฉพาะ จึงควรศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ เยอรมนี สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ว่านโยบายและกฎหมายว่าด้วยผังเมืองเฉพาะให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการใช้งานจักรยานในประเทศของตนในทิศทางใด และเพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยผังเมืองของไทย อันจะเป็นการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนชาวไทยในการใช้และขับขี่จักรยาน เพื่อทดแทนการใช้งานรถยนต์ส่วนบุคคลประเภทอื่นๆ หรือเพื่อให้สามารถใช้งานจักรยานเชื่อมโยงกับบริการสาธารณะด้านคมนาคมขนส่งประเภทอื่นๆ ด้วย รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาของต่างประเทศและการกำหนดแผนแม่บทต่างๆ ที่อาศัยบทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งานจักรยานของประเทศไทย เพื่อผลักดันกลายเป็นนโยบายสาธารณะต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งานจักรยานในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากฎหมาย และนโยบายเปรียบเทียบเกี่ยวกับบทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งานของต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษานโยบายและทางปฏิบัติของส่วนท้องถิ่น เทศบัญญัติ รวมถึงข้อบัญญัติเกี่ยวกับ

บทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งานจักรยาน เช่น จังหวัดมหาสารคาม

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาบทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งานจักรยานในประเทศไทย และเพื่อผลักดันการใช้งานอย่างปลอดภัยไปสู่นโยบายสาธารณะของประเทศไทย

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญของการวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงบทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งานจักรยานในประเทศไทย ด้วยการศึกษารูปแบบแนวทางและตัวอย่างของกฎหมายผังเมืองต่างประเทศที่ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้งาน ประเทศเนเธอร์แลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา พบว่า การดำเนินการจัดทำและวางผังเมืองเฉพาะจะจัดทำเป็นผังโครงการพื้นที่เฉพาะหรือปรับปรุงพื้นที่เฉพาะแห่ง โดยกำหนดให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นของแต่ละเมืองสามารถดำเนินการและมีอำนาจตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและกฎหมายท้องถิ่นได้เองตามหลักกระจายอำนาจ แต่ต้องสอดคล้องกับนโยบายหลักและกฎหมายของประเทศ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาระบบการคมนาคมและขนส่งอย่างยั่งยืนโดยใช้กฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเป็นบรรทัดฐานในการวางโครงสร้างเส้นทางจักรยานต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงการทำลายสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในระยะยาว และส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์น้อยที่สุด

วิธีการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยมุ่งศึกษากฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย รวมถึงเอกสารทางวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอันได้แก่ กฎหมายหนังสือ งานวิจัย คุชฎินิพนธ์ สารนิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทย และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและกฎหมายว่าด้วยผังเมืองของประเทศไทยเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยผังเมืองโดยตรงและโดยอ้อม อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นักวิชาการ สมาคม ชมรมจักรยาน และประชาชนทั่วไป แล้วถอดบทเรียนจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคคลที่สัมภาษณ์เชิงลึกดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำผังเมือง ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 สถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม) ได้แก่ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 1 คน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมและผังเมือง 1 คน

กลุ่มที่ 3 ชมรมจักรยานในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 ชมรม

กลุ่มที่ 4 ประชาชนทั่วไป จำนวน 6 คน ส่วนรายละเอียดของคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่

1. ในมุมมองท่านผังเมืองของประเทศไทยภาพรวมในปัจจุบัน เอื้อต่อการใช้รถจักรยานหรือไม่

2. เทศบัญญัติขององค์กรส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในเขตเมืองของจังหวัดมหาสารคาม และเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคามหรือไม่

3. พื้นที่ถนนซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะของทุกคนได้ใช้ร่วมกัน แต่ยานพาหนะประเภทจักรยานจะใช้ถนนร่วมกันได้อย่างไร เพราะ ในสภาพปัจจุบันที่ดูเหมือนว่ารถยนต์จะมีสิทธิในพื้นที่ถนนมากกว่ายานพาหนะอื่นๆ

4. การขี่จักรยานเป็นสิ่งที่ดี อาจช่วยลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาจราจร เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน มีวิธีการออกแบบเมืองให้เหมาะสมกับการขี่จักรยานหรือส่งเสริมให้คนอยากขี่จักรยานเพิ่มมากขึ้นหรือไม่

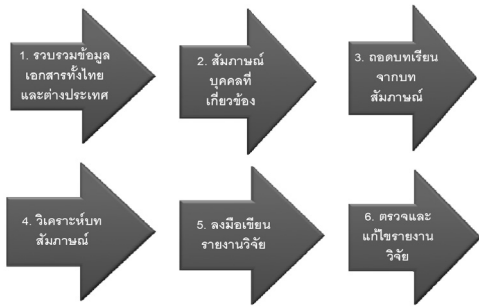
5. การวางผังเมืองและการวางผังการจราจรที่ดีของไทย โดยเฉพาะผังเมืองเฉพาะควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

6. การออกแบบผังเมืองให้มีถนนสำหรับผู้ใช้จักรยานโดยเฉพาะ เป็นไปได้หรือไม่ และจะมีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร

7. หากต้องใช้พื้นที่ในการจัดทำทางจักรยาน ควรมีการเวนคืนที่ดินหรือไม่ หากต้องการเวนคืนอย่างไรจึงจะเป็นธรรม หรือควรดำเนินการอย่างไร ที่รัฐจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเวนคืนที่ดิน

8. เทศบัญญัติมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้จักรยานอย่างไร เพียงพอหรือไม่ หากไม่เพียงพอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการอย่างไร

9. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

ผลการศึกษา

การวางผังเมืองตามกฎหมายไทยนั้น อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 เพื่อกำหนดแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยหน่วยงานส่วนท้องถิ่นจัดทำบริการสาธารณะด้านคมนาคมขนส่งให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการคมนาคมขนส่งได้ทุกประเภทอย่างเสมอภาค รวมถึงการใช้จักรยานด้วย กล่าวคือ การจัดทำพัฒนาสิ่งก่อสร้างและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศและท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับการคมนาคมขนส่งประเภทต่างๆ ให้เอื้ออำนวยในการเดินทางและการใช้งานจักรยานเป็นพาหนะในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการเสริมสร้างค่านิยมและพฤติกรรมของประชาชนชาวไทยให้เกิดความมั่นใจในการปั่นจักรยานอย่างเท่าเทียมกันด้วย

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แบ่งผังเมืองเป็น 2 ประเภทได้แก่ การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ โดยผังเมืองรวม (master plan) นั้นจะเป็นแผนผัง นโยบายและโครงการ รวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อมเพื่อบรรลุนโยบายประสงค์ของการผังเมือง เพื่อให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ครอบครองที่ดินในพื้นที่ดังกล่าวได้ทราบ แนวทางหลักในการใช้ประโยชน์ใน

ที่ดินไว้ก่อน จะได้เตรียมตัวโดยถูกต้องและสามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับผังเมืองเฉพาะที่ใช้บังคับในภายหน้าต่อไป โดยผังเมืองรวมนี้จะออกหรือไม่ออกก็ได้ กล่าวคือ ถ้าสามารถจัดทำผังเมืองเฉพาะให้แล้วเสร็จไปโดยเร็วก็ไม่ต้องมีการออกผัง เมืองรวมให้เสียเวลา แต่ถ้าไม่สามารถจัดทำผังเมืองเฉพาะได้เร็ว และสมควรออกผังเมืองรวมไว้เป็นหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ นั้นก่อนเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ ก็ให้ดำเนินการออกกฎกระทรวงบังคับใช้ผังเมืองรวม ซึ่งกฎกระทรวงนี้มีอายุการใช้บังคับไม่เกิน 5 ปี และสามารถขยายการใช้บังคับกฎกระทรวงได้อีก 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ปี ส่วน “ผังเมืองเฉพาะ” (specific plan) นั้นเป็นผังเมืองที่จะนำไปใช้บังคับกันจริงๆ ในท้องที่ที่กำหนด จึงเป็นเรื่องที่กระตือรือร้นและเสรีภาพในทรัพย์สินของประชาชน การใช้บังคับจึงต้องกระทำโดยพระราชบัญญัติ (หยุด แสงอุทัย: 2)

สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองที่ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติมาตราใดของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 โดยเฉพาะเรื่องผังเมืองเฉพาะกำหนดเนื้อหาและอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีบทบาทในการกำหนดผังเมืองเฉพาะ เช่น เทศบาล เป็นต้น และผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองเฉพาะ อันได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือในระดับมหาวิทยาลัยซึ่งได้แก่ อธิการบดี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกฎหมายว่าด้วยผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในประเทศไทยว่าอย่างไร เนื่องจากการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานอย่างมีประสิทธิภาพจะมีขึ้นไม่ได้ หากส่วนท้องถิ่นไม่มีการจัดให้มีทางจักรยานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจักรยานให้เกิดขึ้นได้จริง และการเริ่มต้นจากส่วนท้องถิ่นภายใต้

เทศบัญญัติซึ่งถือเป็นกฎหมายท้องถิ่นที่ให้อำนาจ เช่น เทศบัญญัติเทศบาลตำบลฆ้อง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามซึ่งมีเขตอำนาจในพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นต้น สามารถผลักดันทางจักรยานให้เกิดผลเพื่อเป็นต้นแบบในการวางผังเมืองในพื้นที่ต่างๆ ต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับนโยบายและกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยาน เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา พบว่า การดำเนินการจัดทำและวางผังเมืองเฉพาะจะจัดทำเป็นผังโครงการพื้นที่เฉพาะหรือปรับปรุงพื้นที่เฉพาะแห่ง โดยกำหนดให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นของแต่ละเมืองสามารถดำเนินการและมีอำนาจตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและกฎหมายท้องถิ่นได้เองตามหลักกระจายอำนาจ แต่ต้องสอดคล้องกับนโยบายหลักและกฎหมายของประเทศ แผนการพัฒนาที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดในระดับชาติ ซึ่งคล้ายคลึงกับประเทศไทย เพียงแต่ในต่างประเทศการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากกว่าโดยอาศัยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจุบัน ยังไม่มีบทบัญญัติมาตราใดของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 โดยเฉพาะเรื่องผังเมืองเฉพาะกำหนดเกี่ยวกับการวางผังและแผนที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการออกแบบหรือการวางผังชุมชนเมืองที่ดีที่ส่งเสริมและสนับสนุนการในต่อการใช้งานจักรยานอย่างชัดเจนเพียงพอ ดังนั้น ในการกำหนดผังเมืองเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานนั้น ยังมีความเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้กับกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 หรือพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 เป็นต้น

นอกจากนี้ ในเรื่องบทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 ในการดำเนินการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ แม้ว่าพระราชบัญญัติตั้ง

กล่าวจะอนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการดำเนินการในกรณีพื้นที่มีประกาศบังคับใช้กฎหมายกระทรวงผังเมืองรวมได้แต่กรณีที่ไม่มีการกระทรวงผังเมืองรวมต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของพระราชบัญญัติ เช่น มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 38 และมาตรา 39 จึงถือว่ายังไม่เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตัดสินใจอนุมัติและประกาศผังเมืองเฉพาะด้วยตนเองอย่างเต็มที่ตามหลักกระจายอำนาจ กล่าวคือต้องส่งให้คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมพิจารณาอนุมัติอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งยังคงเป็นอำนาจตัดสินใจของรัฐบาลกลางอยู่เช่นเดิม อีกทั้งการวางผังเมืองเฉพาะกำหนดมาตรการเชิงลบซึ่งก่อให้เกิดการกระทบสิทธิของประชาชน เช่น การเวนคืนที่ดิน (มาตรา 43) เป็นต้น ก่อให้เกิดทัศนคติไม่ดีจากการดำเนินงานของภาครัฐ มากกว่าจะเป็นการกำหนดแผนผังในการพัฒนาพื้นที่อย่างเหมาะสมและเป็นมิตรกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน จึงไม่สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานที่ต้องมีการจัดทำเส้นทางจักรยาน

ส่วนผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของทุกกลุ่มที่สอดคล้องและตรงกัน พอข้อสรุปคำตอบของคำถามในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

ประการแรก ผังเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน ยังพอมีถนนที่ถูกจัดทำเป็นทางจักรยานอยู่บ้าง แต่จำกัดเฉพาะพื้นที่ เนื่องจากใช้ร่วมกับถนนหลวง หรืออาจแยกส่วนออกมา

ประการที่สอง ยังไม่มีเทศบัญญัติขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานในเขตเมืองของจังหวัดมหาสารคาม กำหนดถึงการใช้จักรยานเลย ประการที่สาม ในทางทฤษฎียานพาหนะทุกชนิดมีความเสมอภาคและสิทธิในพื้นที่ถนนของผู้ใช้จักรยานเท่าเทียมกัน แต่ในทางปฏิบัติรถยนต์จะมีสิทธิมากกว่ารถอื่นๆ ตามนโยบายของรัฐในการจัด

ทำโครงสร้างพื้นฐานและเป็นหลักในการสัญจร การใช้จักรยานจึงเป็นเสมือนทางเลือกในการสัญจรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาสุขภาพของผู้ใช้จักรยานเท่านั้น

ประการที่สี่ การออกแบบเมืองให้เหมาะกับการใช้จักรยาน ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เช่น พื้นผิวการจราจรที่เป็นหลุมเป็นบ่อ และยังไม่ตอบสนองแรงจูงใจการขี่จักรยานของประชาชน เช่น ประเทศไทยเป็นเมืองร้อน จึงควรมีที่กำบังมิให้ถูกแดดหรือที่พิงสำหรับจักรยานด้วย หรือเส้นทางในการสัญจรระหว่างบ้านกับที่ทำงานไกลกันมากเกินไป เป็นต้น

ประการที่ห้า การวางผังเมืองและการวางผังการจราจร รวมถึงป้าย สัญญาณหรือเครื่องหมายจราจรต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นในทำให้เกิดความปลอดภัยในการขี่ และลดอุบัติเหตุด้วยการจำกัดความเร็วของรถยนต์

ประการที่หก การออกแบบผังเมืองให้มีถนนสำหรับผู้ใช้จักรยานโดยเฉพาะ ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้บริหารทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายในขณะนั้น

ประการที่เจ็ด การเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างผังเมืองเกี่ยวกับจักรยานเป็นวิธีการที่สร้างความขัดแย้งและไม่สมควรทำ ควรอาศัยความร่วมมือและประนีประนอมอย่างค่อยเป็นค่อยไปมากกว่า

ประการที่แปด พื้นที่ในจังหวัดมหาสารคาม เช่น เทศบาลตำบลขามเรียง เป็นต้น ยังไม่มีการกำหนดเทศบัญญัติมีในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้จักรยาน

ประการที่เก้า ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ เช่น ควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองให้สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ที่จอดจักรยานแบบเฉพาะ และระบบการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 ให้มีความชัดเจน และให้อำนาจในการตัดสินใจหน้าที่แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน หรืออาจออกกฎหมายเฉพาะเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จักรยานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้จักรยานอย่างแท้จริง

2. ส่งเสริมการใช้จักรยาน ด้วยการรณรงค์การใช้จักรยาน การประกวดเทศบาลหรือมหาวิทยาลัยที่ออกแบบผังเมืองเฉพาะที่เป็นมิตรกับเมืองจักรยาน ด้านการศึกษา อบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการวางผังเมือง แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจประโยชน์ที่แท้จริงของผังเมืองที่จะเป็นประโยชน์แก่จักรยาน การให้ความรู้และทำความเข้าใจหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่นและประชาชน และจัดบริเวณที่มีใช้ทางเท้าให้เป็นตลาดในการขายสินค้าให้แก่พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอย เพื่อเพิ่มทางจักรยานในกรณีที่กำหนดให้สร้างทางจักรยานร่วมกับทางเท้า และไม่ควรใช้วิธีการเวนคืนที่ดินเพื่อทำทางจักรยาน เพราะการทำทางจักรยานควรเป็นมิตรกับวิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนโดยไม่เบียดเบียนกันด้วย

3. มีการกำหนดโทษและการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายจราจรอย่างแท้จริงต่อผู้ที่ฝ่าฝืนเส้นทางจักรยาน

4. การกำหนดแผนแม่บทสำหรับการวางผังเมืองจักรยานโดยกำหนดเทศบาลนำร่อง

เอกสารอ้างอิง

- กองผังเมืองเฉพาะ กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2553). *คู่มือการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นตามแนวทางผังเมืองเฉพาะ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมืองผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ.
- ชนิษฐา เทียบจริยาวัฒน์, (2553). "การศึกษาแนวทางการวางผังเมืองและจัดทำผังเมืองเฉพาะใหม่", การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาออกแบบและการวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการจัดการความรู้. (2554). *เอกสารประกอบการเสวนาเครือข่ายมหาวิทยาลัยจักรยาน บทเรียนการขับเคลื่อนวัฒนธรรมจักรยานจากต่างประเทศ*. โครงการมหิตลสร้างเสริมสุขภาพ: วิถีจักรยาน วิถีมหิตล, 7 กันยายน 2554.
- เฉลิม แก้วกั้วาล, ปัจจัยที่ทำให้ผังเมืองไทยแตกต่างจากผังเมืองประเทศพัฒนาแล้ว (อเมริกา), *วารสารกรมโยธาธิการและการผังเมือง* from http://eservices.dpt.go.th/eservice_6/ejournal/33/33-06.pdf?journal_edition=33 (Retrieved on September 1, 2014)
- ชัยภัทร ทังทอง. (2552). *การจัดทำบริการสาธารณะท้องถิ่น โดยองค์การบริหารกิจการท้องถิ่นเฉพาะอย่าง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยยศ รัตนพงษ์ และณัฐ นิลวัชร. (2546). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการใช้จักรยานในประเทศไทย*. (กรุงเทพฯ: ในนามของ ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย ยื่นต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ), 2546 from <http://www.thaicycling.com/board/viewtopic.php?f=7&t=8411#p42262> (Retrieved on March 1, 2014).
- ธงชัย พรรณสวัสดิ์ และพรชัย ลีลานุภาพ. (2536). *จักรยานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม, ในองค์กรพัฒนาเอกชนร่วมจัดการสัมมนาสิ่งแวดล้อม. '36, สิ่งแวดล้อม '36* กรุงเทพฯ: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- ประยูร กาญจนดุล. (2528). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปานิสรา ดาวเรือง. (2555). *รายงานการไปราชการเพื่อศึกษาดูงานต่างประเทศ ณ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ และสมาพันธ์รัฐสวิส*. จัดโดย คณะกรรมการศึกษาและจัดทำผังเมืองประเทศ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 29 กันยายน 12 ตุลาคม 2555, from http://www.dpt.go.th/nrp/images/stories/pdf/NL_GER_CH_121212.pdf (Retrieved on September 1, 2014)
- ปิติเทพ อยู่ยี่นง. (2014). *กฎหมายผังเมืองของอังกฤษที่สนับสนุนวัฒนธรรมการใช้จักรยานในพื้นที่ชุมชนเมือง*. from <http://prachatai.com/journal/2013/01/44929> (Retrieved on September 1, 2014)
- สิริพร มณีภักดิ์. (2538). *การจัดทำบริการสาธารณะท้องถิ่นในประเทศไทย: ศึกษาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีเทศบาลและกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักผังเมืองและผังเมืองเฉพาะ กรมโยธาธิการและผังเมือง, *การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*, from <http://www.dpt.go.th/knowledges/TCplanning /txt/ king- rama5.pdf> (Retrieved on September 1, 2014.)

Nadja Bautz. (2011). *Planning for Cycling in Germany: Cycling Coordinators and Offices*. A Short Survey from Frankfurt am Main, Case Studies in Sustainable Urban Transport #4. Transport Policy Advisory Service on Behalf of Federal Ministry for Economic Cooperation and Development.

SFMTA, Bicycle Facility Types, from <http://www.sfmta.com/getting-around/bicycling/bike-lanes> (Retrieved on September 1, 2014).

Ton Welleman. (1999). *The Dutch Bicycle Master Plan: Description and Evaluation in an Historical Context*, Ministry of Transport. Public Works and Water Manage, Directorate-General for Passenger Transport.

Types of Bike Infrastructure, from <http://www.bostonbikes.org/infrastructure/types-of-bike-lanes/> (Retrieved on September 1, 2014)

ศักยภาพการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด

Management Potential of Trat's Special Border Economic Zone

ธีรังกูร วรบำรุงกุล¹, คมพล สุวรรณกู่²

Theerangkoon Warabamrungkul¹, Khompol Suvarnakuta²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดตราด และ 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดตราด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยทำการวิเคราะห์จำแนกประเภทและแยกแยะหมวดหมู่ข้อมูลแล้วสังเคราะห์ข้อมูลสรุปผลภาพรวม

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่นเกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคนไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้แรงงาน ด้านทรัพยากรมีความสมบูรณ์มากที่สุดจังหวัดหนึ่งในประเทศ และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีการดำเนินการสอดคล้องกันได้เป็นอย่างดีตั้งแต่ระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติการ ส่วนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะพบว่า มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาของหน่วยงานรัฐปฏิบัติ เช่น ปัญหาขยะ มลพิษ แรงงานต่างด้าว อาชญากรรม เป็นต้น ทั้งที่รัฐเองได้พยายามแก้ไขปัญหาเหล่านั้นแต่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรดำเนินการตามนโยบายให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยเร็วและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ด้วยความจริงใจ

คำสำคัญ : ศักยภาพการจัดการ, เศรษฐกิจชายแดน, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

An analysis was conducted on the potential of public, private, and local agencies, in terms of manpower, resources, and policy implementation, to support Trat's special border economic zone policy, and study the obstacles and suggestions for Trat's special border economic zone. The research was qualitative research. An in-depth interview was used with the key informants. Content analysis was employed for typology and taxonomy analysis and synthesis.

¹ อาจารย์, ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹ Lecturer, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

² Assistant Professor, Department of Social Studies, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

The results suggested that the potential of public, private, and local agencies in terms of manpower availability was insufficient to meet labor demands. In terms of resources Trat province was one of the richest provinces in the country, and in terms of policy implementation, has been well coordinated from policy to operational levels. Obstacles and suggestions have shown that there were old problems from the development process of government agencies that included waste problem, pollution, foreign workers, crime and etc. The state itself had tried to solve those problems, but they could not be resolved tangibly. It is suggested that those in government positions follow the policies quickly and solve the problems of the people in the area of concern.

Keywords : management potential, border economic, special economic zone

บทนำ

การวิจัยเรื่องนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราดมาก เพราะมีความสำคัญต่อการค้าและการลงทุนของประเทศโดยใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอาเซียนตามข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียนและข้อตกลงภายใต้กรอบเศรษฐกิจอื่น รวมทั้งจากการค้าบริเวณพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กอปรกับมีนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถให้บริการสาธารณะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญเพื่อการเตรียมพร้อมรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) จึงได้กำหนดให้ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นรวม 10 พื้นที่ ได้แก่ ดากสระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นครราชสีมา โดยรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมต่าง ๆ รวมถึงทำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้สิทธิและประโยชน์ ทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่อภาษี ดั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service: OSS) และ มาตรการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ (สำนักงาน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557: ฉ-ญ, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2558: 4) เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญต่อการลงทุน การเติบโตด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง สิ่งแวดล้อม เขตเศรษฐกิจพิเศษเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการและมีเป้าหมายที่ชัดเจนตั้งแต่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่างระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556: 1-8) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการค้าส่งขนส่งต่อเนื่องระหว่างประเทศ และศูนย์กลางให้บริการการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคเป็นหนึ่งใน 10 พื้นที่ ประกอบด้วย 3 ตำบลของอำเภอคลองใหญ่ ได้แก่ ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก และตำบลไม้รูด รวม 50.2 ตารางกิโลเมตร (31,375 ไร่) ห่างจากกรุงเทพมหานคร 420 กิโลเมตร เดินทางโดยทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 (กรุงเทพมหานคร-ชลบุรีสายใหม่) ทางหลวงหมายเลข 344 หมายเลข 3 และหมายเลข 31 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2558: 7, 14-15) เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราดจึงมีความสำคัญต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและมีความสำคัญต่อ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากระดับการออมภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการลงทุนในประเทศ ดังนั้น จึงต้องอาศัยเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพื่อใช้ในการลงทุนภายในประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศนี้ไม่ได้มาในรูปของเม็ดเงินการลงทุนเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความรู้ด้านเทคโนโลยีการจัดการและทุนทางปัญญาจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศและกระตุ้นการเติบโตด้านเศรษฐกิจของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี 2540 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ล้วนประสบปัญหาขาดสภาพคล่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้อำนาจซื้อการบริโภคของประชาชนลดน้อยลงเป็นผลให้กิจการ SMEs ต้องชะลอหรือลดการผลิต การจำหน่าย หรือถึงขั้นปิดกิจการไปในที่สุด จากข้อมูลของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs Bank พบว่ายอดสินเชื่อคงค้างของธุรกิจ SMEs ได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยในปี 2556 มีหนี้เสียสูงถึง 33.74% ทำให้มีการตื่นตัวในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมีมากขึ้น โดยเฉพาะ SMEs ได้ถูกกล่าวถึงมากในแง่มุมที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในปี 2556 จำนวนวิสาหกิจรวมทั้งประเทศ 2,844,757 ราย จำแนกเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 2,763,997 ราย คิดเป็นร้อยละ 97.16 ของวิสาหกิจทั้งหมด และก่อให้เกิดการจ้างงานสูงถึงร้อยละ 80.96 ของการจ้างงานทั้งประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557: ข; สำนักงานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ, 2558: 24-25) ประเทศไทยจึงมียุทธศาสตร์ของแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ได้วางยุทธศาสตร์ของแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555 – 2559) กำหนดทิศทางการส่งเสริมและพัฒนา SMEs ไว้เพื่อการสนับสนุนปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ SMEs โดยเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ และเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รัฐบาลจึงได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจตามนโยบายเร่งด่วนต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจพิเศษตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่และได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านบุคลากรตลอดจนสาธารณูปโภคในปี 2558-2559 ในพื้นที่เป้าหมายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกทั้ง 5 พื้นที่ 6 ด้าน ในวงเงิน 10,000 ล้านบาท

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด จึงต้องมีความพร้อมทั้งด้านกำลังคนด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านบุคลากร รวมถึงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้แบ่งการพัฒนาออกเป็น 2 ระยะ และพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราดได้มีการวางแผนให้ดำเนินการในระยะที่ 2 ในพื้นที่ตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2558: 27) รวมถึงคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้เห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 4 เรื่อง ได้แก่ 1) สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุน 2) การให้บริการจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ 3) มาตรการสนับสนุนการใช้แรงงานต่างด้าว และ 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านบุคลากรในพื้นที่เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและเชื่อมโยงในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนี้ได้

กำหนดแผนการดำเนินงานและมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ประกอบกับให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ทำการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 5 พื้นที่ ในเรื่องความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงความพึงพอใจของภาคส่วนต่าง ๆ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปรับปรุงเพื่อการปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำมาใช้ประกอบในการพัฒนาและจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ จำเป็นต้องผ่านการศึกษ การวางยุทธศาสตร์การพัฒนารวมไปถึงการพิจารณาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นับเป็นอีกหนึ่งกุญแจสำคัญเพื่อให้การดำเนินการสอดคล้องไปกับกฎระเบียบ ไม่ว่าจะเป็นการนำกฎหมายที่มีมาบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ หรือการลดอุปสรรคทางด้านกฎหมาย แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า ในการพัฒนาแม้จะนำมาซึ่งโอกาสอันเป็นผลดีต่อภาคเศรษฐกิจ แต่ในทางกลับกันก็นำมาซึ่งผลกระทบในหลายมิติ โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านสังคมที่จำต้องพิจารณาควคู่ไปกับการพัฒนาด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการวิจัยศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด รวมถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับแนวการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview Guide) ด้วยการกำหนดประเด็นหลัก ๆ ของคณะผู้วิจัยไว้ล่วงหน้าเพื่อสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informants) จำนวน 20 คน
2. **ขอบเขตด้านประชากร** การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเฉพาะด้านศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อรองรับนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในมุมมองของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น จากการวิเคราะห์เอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นในระดับนโยบาย
3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** การวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยเน้นศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อรองรับนโยบายเขตพัฒนา

เศรษฐกิจพิเศษ ในมุมมองของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น จึงได้วางกรอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใน 3 ตำบลของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด คือ ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก และตำบลไม้รุูด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Current Problem) ที่ไม่สามารถหาคำตอบได้จากเอกสารเล่มใดเล่มหนึ่ง จึงต้องเก็บข้อมูลจากสนามวิจัยซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และ 2) การวิจัยภาคสนาม (Field Work Research) คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ 2 ประการ คือ เป็นบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นระดับหัวหน้าส่วนงานในระดับจังหวัด หรือในอำเภอคลองใหญ่ หรือเป็นบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่นระดับปฏิบัติและประชาชนในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก และตำบลไม้รุูด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ใช้แนวการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Interview Guideline) เป็นเครื่องมือ โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นหลัก ๆ ไว้ล่วงหน้าเพื่อสัมภาษณ์ หลังจากได้ข้อมูลแล้วคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์จำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ด้วยการจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค คือ การวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) แยกแยะหมวดหมู่ข้อมูลแล้วสังเคราะห์สรุปผลภาพรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดตราด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1.1 ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคนโดยภาพรวม พบว่า ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้แรงงาน แต่สามารถเตรียมการและวางแผนเพื่อให้จังหวัดตราดสามารถเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่มีประสิทธิภาพได้ สามารถจำแนกศักยภาพออกเป็น 3 ส่วน คือ

1.1.1 ภาครัฐขาดศักยภาพด้านกำลังคน ภาครัฐสามารถส่งเสริม สนับสนุนและเตรียมความพร้อมด้วยการสร้างความเข้าใจ การเผยแพร่ความรู้ ข่าวสารข้อมูล สร้างเจตคติที่ดี พัฒนาศักยภาพบุคลากร เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและฝึกอบรมทางวิชาชีพ เป็นต้น

1.1.2 เอกชนขาดศักยภาพด้านกำลังคน เอกชนสามารถส่งเสริมและพัฒนาได้ด้วยการช่วยเหลือเกี่ยวกับสวัสดิการต่าง ๆ การสร้างความเข้าใจโดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อการสร้างเจตคติที่ดี สร้างความตระหนักร่วมกันของประชาชน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของกำลังคนด้านภาษา ทักษะ ความชำนาญ เป็นต้น

1.1.3 ท้องถิ่นขาดศักยภาพด้านกำลังคน ท้องถิ่นสามารถสร้างความเข้าใจ ปลุกฝังทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพ อย่าเลื่องงาน ให้ขยันอดทน เป็นต้น

1.2 ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านทรัพยากร พบว่า ทรัพยากรด้านต่าง ๆ เช่น

ทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่างๆ มีอยู่อย่างสมบูรณ์ สามารถ จำแนกศักยภาพออกเป็น 3 ส่วน คือ

1.2.1 ภาครัฐมีศักยภาพด้าน ทรัพยากร เพราะสามารถดำเนินการตามแผน พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตราดได้ตาม แผนและเป็นระบบ จังหวัดตราดจึงเป็นจังหวัดที่มี ทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มากที่สุด จังหวัดหนึ่งของประเทศ ทำให้ได้เปรียบเกี่ยวกับ ธุรกิจการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พักแบบ รีสอร์ท โฮมสเตย์ โรงแรม ธุรกิจการท่องเที่ยวทั้ง ทางทะเล ชายหาด ป่าชายเลน ปะการัง รวมถึงมี ผลไม้ชนิดต่าง ๆ เช่นทุเรียน มังคุด และพืช เศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา เป็นต้น ส่วนโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่าง ๆ กำลังมีการดำเนินการให้สมบูรณ์พร้อมใช้งานใน สิ้นปี 2560

1.2.2 เอกชนมีศักยภาพด้าน ทรัพยากร เพราะมีการรวมกลุ่มของนักธุรกิจการ ท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พักแบบรีสอร์ท โฮม สเตย์ โรงแรม ธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งทางทะเล ชายหาด ป่าชายเลน ปะการัง เป็นต้น เพื่อเตรียม กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตราด

1.2.3 ท้องถิ่นมีศักยภาพด้าน ทรัพยากร เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่รวม 31,375 ไร่ หรือ 50.2 ตารางกิโลเมตร สามารถ พัฒนาให้เป็นจุดเชื่อมโยงระดับภูมิภาคอาเซียนได้ และเพราะประชาชนใน 3 ตำบล คือ ไม้รูด คลองใหญ่ หาดเล็ก ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

1.3 ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้าน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ พบว่า มีการดำเนินการ สอดรับกันได้เป็นอย่างดีตามแผนการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด ตั้งแต่ ระดับจังหวัด อำเภอ ส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ แต่ต้องมีการติดตามตรวจสอบ การดำเนินการให้รอบครอบและรัดกุมเพื่อไม่

ให้เกิดปัญหากับประชาชนในพื้นที่ สามารถจำแนก ศักยภาพออกเป็น 3 ส่วน คือ

1.3.1 ภาครัฐมีศักยภาพด้านการนำ นโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพราะสามารถเชื่อมโยง การดำเนินการตามแผน ตามนโยบายได้ตั้งแต่ ระดับรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

1.3.2 เอกชนมีศักยภาพด้านการนำ นโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพราะมีการวางแผนร่วม กันของกลุ่มนักธุรกิจการท่องเที่ยว การให้บริการ ด้านที่พักแบบรีสอร์ท โฮมสเตย์ โรงแรม ธุรกิจการ ท่องเที่ยวทั้งทางทะเล ชายหาด ป่าชายเลน ปะการัง เป็นต้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ของผู้บริโภค

1.3.3 ท้องถิ่นมีศักยภาพด้าน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพราะมีวางแผน ชุมชน เตรียมประชาชนในพื้นที่เพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลง ไม่มีการก่อกบฏประท้วงการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด เพราะ เข้าใจถึงความเจริญที่จะได้รับ

2. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะใน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัด ตราด พบว่า มีปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับมลภาวะ เช่น จำนวนขยะที่เพิ่มจำนวนขึ้นมากกว่าเดิม ปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม การเพิ่มขึ้นของ แรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย ความวิตกกังวลของ ประชาชนในพื้นที่จนทำให้เกิดความเครียดสะสม การแย่งพื้นที่ทำกิน ปัญหาเศรษฐกิจ เช่น ค่าครองชีพที่แพงขึ้น ราคาที่ดินสูงขึ้น และมีข้อเสนอแนะ ส่วนมากกว่า เป็นการระบุให้ผู้มีอำนาจรัฐ ผู้รับผิดชอบ ในภาคส่วนต่าง ๆ ให้ใส่ใจดูแลประชาชนใน พื้นที่ให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ เช่น ควรดำเนินการตาม นโยบายให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยเร็วและแก้ไข ปัญหา ความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ด้วยความ จริใจ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวแล้ว สามารถอภิปรายผล โดยมีประเด็นสำคัญ กล่าวคือ

1. ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคนไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้แรงงาน แต่สามารถเตรียมการและวางแผนเพื่อให้จังหวัดตราดสามารถเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่มีประสิทธิภาพได้ด้วยการช่วยเหลือเกี่ยวกับสวัสดิการต่างๆ การสร้างความเข้าใจโดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อการสร้างเจตคติที่สร้างความตระหนักร่วมกันของประชาชน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของกำลังคนด้านภาษา ทักษะ ความชำนาญ เป็นต้น จะส่งผลให้จังหวัดตราดมีความพร้อมด้านกำลังคนมากขึ้นได้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการดำเนินการและการส่งเสริมสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด ในระดับนโยบาย 3 ประการ คือ 1) การสร้างความเข้าใจ การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมเจ้าหน้าที่ และประชาชนทั้งจังหวัด เพื่อก้าวเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร เจ้าหน้าที่ และประชาชนต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม และการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของประชาชน รวมทั้งการพิจารณาแผนผลิตกำลังคน การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของผู้เรียนและครู เช่น โรงเรียนบ้านไม้รูด ตำบลไม้รูด อำเภอกลองใหญ่ ได้มีเชิญครูกัมพูชามาสอนภาษา

และรับลูกหลานของคนกัมพูชามาเรียนในโรงเรียน เพื่อส่งเสริม พัฒนาและให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกัน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาลดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุง และ 3) ส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพ ทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศไทยและกัมพูชา ยังไม่มีการดำเนินการอย่างกว้างขวางเป็นรูปธรรม รวมถึงอาจยังขาดปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาความพร้อมด้านกำลังคนดังที่อดิเรก พันเขียว (2557: 1, 9) สรุปไว้ในงานวิจัยของเขาเรื่อง การยอมรับ ความคาดหวัง และปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในจังหวัดตากว่าประกอบด้วย 1) นโยบายรัฐบาล ที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างชัดเจนจริงจังและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายแรงงาน กฎหมายที่ดิน กฎหมายอุทยานแห่งชาติ การผังเมือง และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ ต้องมีความชัดเจน รวมทั้งการมอบอำนาจในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องให้ส่วนราชการในพื้นที่มีอำนาจในการบริหารจัดการ เช่น การบริหารที่ดิน การใช้ประโยชน์จากที่ดิน การบริหารแรงงานต่างด้าว การอุตสาหกรรม การค้าการลงทุน เป็นต้น 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ควรร่วมมือในการผลักดันการยกระดับพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เนื่องจากปัญหาในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ที่พบ คือความไม่ต่อเนื่องของหน่วยงานและผู้บริหารระดับสูง ทำให้เมื่อดำเนินการขาดความต่อเนื่องต้องเริ่มต้นใหม่หลายครั้ง ทั้งการให้ข้อมูลและนำเสนอปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตนเอง รวมทั้งการขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง

จริงจัง 3) ความเหมาะสมของกฎหมายที่เกี่ยวข้องพบว่ายังมีปัญหาความล่าช้า เพราะการปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เกิดขึ้นนั้นเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐและกฎหมายจำนวนมาก เช่น กฎหมายที่ดิน กฎหมายการเข้าเมือง กฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว กฎหมายการนิคมอุตสาหกรรม กฎหมายศุลกากร กฎหมายผังเมือง กฎหมายแรงงาน เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันยังเป็นปัญหาในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการเมือง เนื่องจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมีความเกี่ยวข้องกับหลายมิติ ทั้งด้านผลประโยชน์ของหน่วยงาน ผลประโยชน์ของบุคคล คณะเสี่ยง เงินรายได้ของหน่วยงาน เขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ สิทธิประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลพิษ ปัญหาชุมชนแออัด การย้ายถิ่นฐาน แรงงานผิดกฎหมาย การแก่งแย่งใช้ทรัพยากรและระบบสาธารณสุขโรค ขยะมูลฝอย เป็นต้น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากทุกมิติ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคประชาชนจากผู้นำชุมชน พบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษน้อย เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเป็นผู้ผลักดันให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่านั้น การมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่มีน้อย ทำให้ประชาชนมีข้อมูลน้อยและส่วนใหญ่เป็นความกังวลในมิติต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ การจ้างงาน สาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม มลพิษ 5) การบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ควรมีหน่วยงานบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยอาจเป็นคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงานในพื้นที่และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดองค์กรเพื่อรองรับกับการพัฒนาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ไม่ถูก

ครอบงำจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น เพื่อวางระเบียบและขอบเขตของการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น โครงสร้างองค์กร การบริหารจัดการ อำนาจหน้าที่ ประเภทการดำเนินการ สิทธิประโยชน์ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน การจ้างแรงงาน รายได้และรายจ่าย เป็นต้น ซึ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการค้า การลงทุน และ 6) ศักยภาพหรือความพร้อมของพื้นที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะปัจจัยสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ เช่น ท่าเลที่ตั้งของพื้นที่ โรงงานอุตสาหกรรม บริษัทห้างร้าน การนำเข้าส่งออก ค่าจ้างแรงงานราคาถูก วัตถุดิบทางการเกษตรจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าความพร้อมด้านกำลังคนจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์เพียงพอต่อความต้องการของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด ต้อง 1) สร้างความเข้าใจ เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมเจ้าหน้าที่ และประชาชนทั้งจังหวัด 2) พัฒนาศักยภาพบุคลากร เจ้าหน้าที่ และประชาชนต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะที่เหมาะสม 3) ส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพ ทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศไทยและกัมพูชา และสร้างปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาความพร้อมด้านกำลังคนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ 1) นโยบายรัฐบาลที่ต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐควรร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง 3) ปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัย 4) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม 5) มีหน่วยงานบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และ 6) พัฒนาศักยภาพหรือความพร้อมของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้มีความพร้อม เป็นต้น

2. ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านทรัพยากรด้านต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่าง ๆ มีอยู่อย่างสมบูรณ์ ดึงคำให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งในพื้นที่ว่า

“ถ้าถามถึงความพร้อมด้านทรัพยากรโดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดตราดมีความพร้อมมาก เพราะมีพื้นที่ป่าที่ยังคงสภาพที่สมบูรณ์โดยเฉพาะบริเวณเกาะต่าง ๆ ทางตอนกลาง แต่ตอนบนของจังหวัดพื้นที่ป่าบางส่วนได้ถูกทำลายลงมากทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ปัจจุบันมีป่าสงวนแห่งชาติ 14 แห่ง นอกจากทรัพยากรป่าไม้แล้ว จังหวัดตราดยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ และมีชื่อเสียงอีกอย่างหนึ่งคือแร่รัตนชาติ มีในพื้นที่ในเขตอำเภอไร่และอำเภอเขาสมิง แร่รัตนชาติที่สำคัญ ได้แก่ พลอยแดง หรือที่รู้จักกันในชื่อทับทิมสยาม ไพสิน และโกเมน เป็นต้น มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่แม่น้ำตราด ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ใหญ่ที่สุด เป็นแหล่งต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัดไหลผ่านหลายท้องที่ โดยเฉพาะตำบลบ่อพลอยและตำบลหนองบอน อำเภอไร่ ซึ่งเป็นแหล่งชุดพลอยที่สำคัญของจังหวัดตราดและผลจากการชุดล้างพลอย ทำให้แม่น้ำตราดขุ่นข้นเกิดตะกอนสันดอนปากแม่น้ำและทำให้ร่องน้ำแคบและตื้นเขิน จึงเป็นอุปสรรคต่อการใช้น้ำ และการคมนาคมทางน้ำ ส่วนแม่น้ำที่สำคัญอีกสายหนึ่งของจังหวัดตราด คือ แม่น้ำเวฬุ เป็นแม่น้ำที่แบ่งเขตแดนจังหวัดตราด และจังหวัดจันทบุรี และไหลผ่านเขตเกษตรกรรมของทั้งสองจังหวัด ส่วนการชลประทานของจังหวัดตราดมีความสำคัญในการเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้งที่ไม่ผลเจริญเติบโตใกล้เก็บเกี่ยว และเป็นการป้องกันน้ำเค็มหนุน และยังเป็นผลพลอยได้ในการเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จะเห็นได้ว่า จังหวัดตราดมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มาก ส่วนทรัพยากรที่

เป็นโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่าง ๆ ในส่วนจังหวัดก็ได้มีการวางแผนเพื่อดำเนินการแล้ว”

(หัวหน้าส่วนราชการ 2 : สัมภาษณ์)

“จังหวัดตราดเรามีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลกที่อำเภอเกาะช้าง มีแหล่งดำน้ำและท่องเที่ยวชั้นดีที่อำเภอเกาะกูด มีแหล่งเกษตรชั้นดีของจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและพืชหลักทางเศรษฐกิจ เช่นทุเรียน มังคุด ยางพารา ปาล์มน้ำมัน รวมถึงเป็นแหล่งผลิตอาหารทะเลขนาดใหญ่”

(หัวหน้าส่วนราชการ 1 : สัมภาษณ์)

“เราเป็นเมืองชายแดนที่มีศักยภาพในด้านการค้า การท่องเที่ยวและการลงทุน เป็นประตูเชื่อมโยงการค้ามาคมชนส่งไปสู่ภูมิภาคอินโดจีน การรวมกลุ่มสร้างธุรกิจริゾート หรือโฮมสเตย์ที่เราได้รวมกลุ่มกันในปัจจุบัน จึงเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านทรัพยากรที่บริเวณพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวนโยบายของภาครัฐอีกประการหนึ่ง”

(ผู้ประกอบการในพื้นที่ 3 : สัมภาษณ์)

“การท่องเที่ยวและเกษตรกรรมเป็นเรื่องที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดมากที่สุด เพราะจังหวัดเรามีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้งทางทะเล ชายหาด ป่าชายเลน ปะการัง และหมู่เกาะ เช่น เกาะช้าง เกาะกูด เกาะหมาก ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากและสร้างได้ให้กับรัฐและชุมชนได้มากเช่นกัน

(ผู้ประกอบการในพื้นที่ 4 : สัมภาษณ์)

“หน่วยงานได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ มีการจัดการและจัดสรรงบประมาณเข้ามาในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมากขึ้นตามแผน ประชาชนจึงได้รับความสะดวกมากขึ้น ทำให้การค้าการลงทุนมีจำนวนสูงขึ้น”

(ผู้ประกอบการค้าชายแดน 1 : สัมภาษณ์)

“เราโชคดีที่จังหวัดตราดนอกจากจะมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์แล้วเรายังตั้งอยู่ในจุดเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษเกาะกงของกัมพูชา สามารถเชื่อมเข้าถึงท่าเรือสีหนุวิลล์ด้วยระยะทางเพียง 223

กม. และท่าเรือแหลมมงดังด้วยระยะทาง 230 กม. มีพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์หลายพื้นที่ที่สามารถขนส่งต่อเนื่องได้หลายรูปแบบ มีคลังสินค้าสามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์โลจิสติกส์ได้”

(หัวหน้าส่วนราชการ 1 : สัมภาษณ์)

จังหวัดตราดจึงเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มากที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศ ทำให้ได้เปรียบเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พักแบบรีสอร์ท โฮมสเตย์ โรงแรม ธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งทางทะเล ชายหาด ป่าชายเลน ปะการัง รวมถึงมีผลไม้ชนิดต่าง ๆ เช่นทุเรียน มังคุด และพืชเศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ เช่นปาล์มน้ำมัน ยางพารา เป็นต้น ส่วนโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่าง ๆ กำลังมีการดำเนินการให้สมบูรณ์พร้อมใช้งานในสิ้นปี 2560 เพราะจังหวัดตราดมีสภาพภูมิสังคมที่ตั้งอยู่ชายแดนสุดฝั่งทะเลตะวันออกมีรูปร่างลักษณะคล้ายหัวช้าง อาณาเขตด้านชายแดนติดกับประเทศกัมพูชาทั้งทางบกและทางทะเล ยาว 330 กิโลเมตร มีแนวชายแดนธรรมชาติติดทิวเขาบรรทัด และมีแนวอาณาเขตทางทะเลยาว 165.5 กิโลเมตร มีอาณาเขตพื้นที่ทางบก 2,819 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,761,000 ไร่ มีพื้นที่ปกครองทางทะเล 7,257 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือ ติดกับอำเภอคลอง จังหวัดจันทบุรีและประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติดกับอ่าวไทยและน่านน้ำทะเลประเทศกัมพูชา ทิศตะวันออกติดกับประเทศกัมพูชา มีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขต และทิศตะวันตกติดกับอำเภอคลอง จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะภูมิประเทศที่สามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ อาณาบริเวณที่เป็นแผ่นดิน ภูเขา พื้นน้ำ และทะเล คือ 1) บริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะสำหรับปลูกผลไม้ ปาล์มน้ำมัน ทำนาข้าว และการปศุสัตว์ 2) ที่ราบบริเวณเชิงภูเขา บริเวณนี้มีพื้นที่ที่กว้างขวางมาก เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำสวนผลไม้ ยางพารา และสับปะรด 3) บริเวณพื้นที่ภูเขาสูง ส่วนมากมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกาะ 4) ที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล และพื้นที่ทะเล บริเวณ

พื้นที่นี้ประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ต่าง ๆ 52 เกาะ มีป่าชายเลนอย่างหนาแน่น เป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์น้ำและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ส่วนอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีลักษณะภูมิอากาศที่ไม่ร้อนจัดหรือหนาวจนเกินไป แต่มีฝนตกชุกมาก เพราะมีพื้นที่ติดทะเลและมีภูเขาโอบล้อม อากาศไม่หนาวมากนัก เป็นเมืองฝนแปดแดดสี่ มีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในประเทศรองจากจังหวัดระนอง เมื่อพิจารณาจากขนาดพื้นที่ อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด จึงเป็นเขตที่มีความพร้อมและสมรรถนะสูงในการเป็นเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เพราะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทางบก ทางทะเล มีสภาพภูมิอากาศและทำเลที่ตั้งเหมาะสมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีหมู่เกาะน้อยใหญ่ที่ยังคงความสวยงามตามธรรมชาติ นับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งในปี พ.ศ. 2546 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณหมู่เกาะช้างและพื้นที่ใกล้เคียง จึงทำให้จังหวัดตราดมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ดีกว่าจังหวัดอื่น ๆ หลายจังหวัดในประเทศไทย อาจมองภาพอนาคตได้ว่า จังหวัดตราดจะสามารถพัฒนาเป็น “ศูนย์กลางการค้าส่ง ขนส่งต่อเนื่องระหว่างประเทศ และศูนย์กลางให้บริการการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค” ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดตราดสามารถส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้จังหวัดได้ผลประโยชน์สูงสุด เพราะอุตสาหกรรมไมซ์เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ข้องกับกิจกรรม 4 ประเภท ได้แก่ Meetings (การประชุม สัมมนา) Incentives (การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล) Conven-

tions (การประชุมขนาดใหญ่) และ Exhibitions (การจัดงานแสดงสินค้า) ธุรกิจไมซ์เป็นหนึ่งในธุรกิจบริการและเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้กับประเทศในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่าตลาดในภาคธุรกิจสูงปีละ 50,000 ล้านบาท อีกทั้งยังช่วยกระจายรายได้ไปยังภาคธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร สายการบิน รถเช่า ร้านขายของที่ระลึก บริษัทนำเที่ยว ธุรกิจออกแบบและตกแต่งพื้นที่แสดงสินค้า (Exhibition design) ธุรกิจรับจัดงาน (Event organizer) ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้า (Exhibition & Event Hall) เป็นต้น ธุรกิจไมซ์จึงเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่ทำให้เกิดปฏิริยาการกระตุ้นเศรษฐกิจแบบทวีคูณ (Economic catalyst) เพราะการประชุมและการจัดงานแสดงสินค้าในระดับนี้จะช่วยเร่งการติดต่อและดำเนินธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ซื้อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้ามาพบปะพูดคุย ตกลงเจรจากัน โดยใช้เวลาในการค้นหา ติดต่อ และดำเนินการในช่วงเวลาสั้น ๆ (วิโรจน์ ระจิตดำรงค์, 2554: 22) และที่สำคัญ คือ คุณภาพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเพื่อร่วมกิจกรรมไมซ์นั้น แม้จะมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวทั่วไป แต่กลับมีการใช้จ่ายสูงกว่านักท่องเที่ยวทั่วไปถึง 2 เท่าตัว อุตสาหกรรมไมซ์จึงเป็นเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะจังหวัดตราดมีเป้าหมายในการเป็นศูนย์กลางการให้บริการการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค และได้ระบุอุตสาหกรรมไมซ์ไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ของจังหวัด คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ, อุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) และเป็นประตูเชื่อมโยงไปภูมิภาคอื่น โดยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา จังหวัดตราดได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 11 แห่ง จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาศักยภาพการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่หมู่เกาะช้าง การสร้างภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จังหวัดตราดให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย สร้างศูนย์ฝึก

อบรมพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างแหล่งเพาะพันธ์ุและขยายทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งปรับปรุงระบบนิเวศแนวปะการัง ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดตราดเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.79 ในปี พ.ศ. 2553 มีรายได้ 3,894.52 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2554 มีรายได้ 4,665.44 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดตราด, 2558: 18) และตำบลไม้รูดซึ่งเป็นที่ตั้งของการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมบริการต่าง ๆ ยังมีพื้นที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด นอกจากนี้จะมีทรัพยากรดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นในอีกหลายด้าน เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบการคมนาคมและขนส่ง โดยการขยายถนนหลวงหมายเลข 3 เป็น 4 เลน และสร้างท่าเรือน้ำลึกขนาด 500 ตันกรอส อีกทั้งความพร้อมด้านทรัพยากรเฉพาะในพื้นที่ที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประกอบด้วยพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก และตำบลไม้รูด อยู่ในเขตอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีพื้นที่ทั้งหมด 31,375 ไร่ หรือ 50.2 ตร.กม. สามารถพัฒนาให้เป็นจุดเชื่อมโยงระดับภูมิภาคอาเซียนได้อีกแห่งหนึ่ง เพราะถือเป็นประตูฝั่งตะวันออกของประเทศไทย บนแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตอนใต้เชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษเกาะกงของกัมพูชา สามารถเชื่อมเข้าถึงท่าเรือสีหนุวิลล์ด้วยระยะทาง 233 กม. และท่าเรือแหลมฉบังด้วยระยะทาง 230 กม. สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ คลังสินค้า ศูนย์โลจิสติกส์ การค้าชายแดน พื้นที่การค้าชายแดนปลอดภาษี มีคณะทำงานร่วมไทย-กัมพูชาเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด จึงมีความพร้อมในการเป็นเมืองประตูการค้าชายแดน เพราะมีด่านการค้าบ้านหาดเล็กรองรับการพัฒนา มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กระจายสินค้า โลจิสติกส์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีหาดที่สมบูรณ์ทั้งธรรมชาติและความ

สวยงาม เช่น หาดบานชื่น หาดทรายขาว หาดทรายดำ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีความพร้อมด้านทรัพยากรในทุกด้านที่จำเป็นต่อการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้

3. ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับความพร้อมด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีการดำเนินการสอดรับกันได้เป็นอย่างดีตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ แต่ต้องมีการติดตามตรวจสอบการดำเนินการให้รอบครอบและรัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับสำนักงานจังหวัดตราด (2558: 29) ที่มีการกำหนดยุทธศาสตร์ 3 เรื่อง เพื่อใช้เป็นเป้าหมายของจังหวัดตราด เพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด คือ 1) เป็นศูนย์กลางสนับสนุนและให้บริการ การนำเข้า-ส่งออก 2) เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ทั้งระบบ คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ และ 3) เป็นศูนย์กลางให้บริการการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค จึงเป็นการวางเป้าหมายในการเข้าเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราดที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจนว่า จังหวัดตราดจะเป็น “ศูนย์กลางการค้าส่ง ขนส่งต่อเนื่องระหว่างประเทศ และศูนย์กลางให้บริการการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค” ความพร้อมด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของจังหวัดตราดเกิดขึ้นได้เพราะการกำหนดเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับจังหวัดตราดอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม เพื่อการปฏิบัติให้เป็นไปในแนวเดียวกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคลากรในทุกภาคส่วนที่จะส่งเสริมให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จครบคลุม ครบถ้วน ได้ผลผลิตที่สมบูรณ์ เพราะได้ดำเนินการตามคุณลักษณะสำคัญของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ 1) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการ ต้องเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมดในการนำ

นโยบายไปปฏิบัติ 2) กระบวนการหลักในการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดเป้าประสงค์ของนโยบายและการปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า มาตรการในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องสอดคล้องกับการปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย ในกรณีนี้เป้าประสงค์จึงเป็นเสมือนเข็มมุ่งของการปฏิบัติ ดังนั้น การกำหนดเป้าประสงค์จึงต้องคำนึงถึงความชัดเจน ความเที่ยงตรงในการแก้ไขปัญหา และความเป็นไปได้ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ส่วนการปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์จะต้องประกอบด้วยบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญเหมาะสม มีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติ บุคลากรมีความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าประสงค์ของนโยบายอย่างชัดเจน และผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำ สามารถกระตุ้นและสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติมีความตั้งใจและความเชื่อมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ 3) การประเมินผลสำเร็จเป็นการกำหนดกรอบในการวัดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีความชัดเจน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินความสำเร็จให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับแก่ผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น การประเมินผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงต้องมีทั้งความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ หมายความว่า การประเมินผลจะต้องกระทำอย่างเป็นระบบถูกต้องตามระเบียบวิธีการประเมินผล (Method) เพื่อให้การประเมินผลสำเร็จ สามารถระบุระดับของความสำเร็จได้อย่างชัดเจน และสามารถให้ข้อเสนอแนะได้ว่ามีปัญหาคืออะไรบ้างในระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง และ 4) การแปลงความเป็นนามธรรมของเป้าประสงค์ไปสู่ความเป็นรูปธรรมที่มีความเฉพาะเจาะจง และสามารถนำไปปฏิบัติได้ จึงกล่าวได้ว่าความพร้อมด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดขึ้นได้เพราะจังหวัดตราดมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และ

มีขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมดังกล่าวแล้ว

4. ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีปัญหาเดิม ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาของหน่วยงานรัฐปกติ ทั้งที่รัฐเองก็พยายามแก้ปัญหาเหล่านั้นแต่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรมเสียที เช่น ประชาชนบางส่วนมีความเห็นต่าง ปัญหาขยะมลพิษ ปัญหาแรงต่างค่าตัว ปัญหาอาชญากรรม การแย่งพื้นที่ทำงานของคนต่างด้าว แรงงานคนไทยขาดแคลน ขาดการวางแผนพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ที่ดินราคาแพงขึ้นมาก เป็นต้น และข้อเสนอแนะส่วนมากเป็นการระบุให้ผู้มีอำนาจรัฐ ผู้รับผิดชอบในภาคส่วนต่าง ๆ ให้ใส่ใจดูแลประชาชนในพื้นที่ให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ สอดคล้องกับมจรุตา สมัยกุล (2557: 22) ที่สรุปไว้ในงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษาตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ว่ามีจุดอ่อนคือ การจัดการขยะ การจัดการระบบระบายน้ำในฤดูฝน เป็นต้น รวมถึงอดีต พินเขี้ยว (2557: 1, 6-8) ที่ได้สรุปไว้ว่า 1) หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและควรมีการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องหรือปรับปรุงแก้ไขระเบียบจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมาก ทั้งกฎหมายว่าด้วยที่ดิน อุทยานแห่งชาติ การผังเมือง การทำงานของแรงงานต่างด้าว การเข้าเมือง ฯลฯ เนื่องจากเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงควรปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องในทางปฏิบัติด้วย 2) ผู้ประกอบการ ยอมรับและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าควรเร่งดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขันและจะทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่และประเทศก้าวหน้าขึ้น รวมทั้งให้ข้อสังเกตว่าควรมีความชัดเจนเรื่องการจ้างแรงงานและการให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าการลงทุน เพื่อดึงดูดภาคธุรกิจการลงทุนให้เข้ามามากยิ่งขึ้น เพราะหากได้รับสิทธิ

ประโยชน์ทั้งด้านภาษีและไม่ใช่ภาษี จะทำให้ผู้ประกอบการภายนอกพื้นที่และต่างประเทศเข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้นด้วย 3) ภาคประชาชนยังได้รับข้อมูลและมีส่วนร่วมน้อย จึงควรมีการให้ข้อมูลสร้างการมีส่วนร่วมและสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ให้มากกว่านี้ทุกเรื่อง เช่น พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ชีวิตความเป็นอยู่ การผังเมือง ระบบสาธารณสุขโรค ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างและจะเกิดผลกระทบอย่างไร โดยเฉพาะปัญหาที่จะติดตามมา เช่น การใช้ที่ดิน สิทธิทำกิน ปัญหาการแย่งทรัพยากรน้ำประปา ไฟฟ้า อาชญากรรม การจ้างงาน ความแออัด อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวประชาชนยังไม่ทราบข้อมูลแต่อย่างใด สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด จะสอดคล้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจในพื้นที่อื่น ๆ เช่น จังหวัดตาก จังหวัดสระแก้ว และเกี่ยวข้องกับปัญหาขยะ มลพิษ ปัญหาแรงต่างค่าตัว ปัญหาอาชญากรรม การแย่งพื้นที่ทำงานของคนต่างด้าว แรงงานคนไทยขาดแคลน ขาดการวางแผนพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ที่ดินราคาแพงขึ้นมาก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมด้านกำลังคนไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้แรงงาน จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในระดับนโยบายให้มีการผลักดันนโยบายให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยเร็วให้ทันต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ตามเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาของหน่วยงานรัฐจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติในการดูแลความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจังและมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อความผาสุกของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด

3.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา อุปสรรคที่จะเกิดกับประชาชนในพื้นที่อันเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราด

การนำผลงานไปประยุกต์ใช้

หน่วยงานในระดับชุมชน เช่น เทศบาล ตำบลไม้รูด เทศบาลตำบลคลองใหญ่ เทศบาลตำบลหาดเล็ก รวมถึงตำบลต่าง ๆ ในจังหวัดตราด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด หน่วยงานในระดับจังหวัด เช่น จังหวัดตราด หอการค้าจังหวัดตราด อุตสาหกรรมจังหวัดหน่วยงานเอกชนที่ทำธุรกิจในพื้นที่และระหว่างประเทศ รวมถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้ทราบถึงศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อรองรับนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมด้านกำลังคน ด้านทรัพยากร และด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของจังหวัดตราดเพื่อรองรับนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิจะสามารถนำผลการวิจัยไป

ประยุกต์ใช้ได้ตามพันธกิจของแต่ละหน่วยงานได้ เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตราดและการเข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ตามบริบทของแต่ละพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปี 2559 และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่าน จนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

- มธุรดา สมัยกุล. (2557). “แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษาตลาดมิตรภาพชายแดน ไทย-กัมพูชา.” วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน): 22-30.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ.2556, (2556, 24 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 87 ง, หน้า 1-8.
- วิโรจน์ ระจิตดำรงค์. (2554). ความพร้อมด้านบุคลากรของศูนย์ประชุมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่อการรองรับงานในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE). หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2558). คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2559. จาก (www.boi.go.th)
- สำนักงานจังหวัดตราด. (2558). แผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ.2558-2561. ตราด: สำนักงานจังหวัดตราด กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). สารสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). สารสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ. (2558). โครงการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา : เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อกล.
- อดิเรก พันเขียว. (2557). “การยอมรับ ความคาดหวังและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในจังหวัดตาก.” วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 (มกราคม-มิถุนายน): 1-14.

ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ในบริบทประชาคมอาเซียน

Potential of Community Enterprises in Lower Central Provinces Region 1 in the Context of the ASEAN Community

นิภาพรรณ เจนสันติกุล¹

Nipapan Jentsantikul¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่าวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีศักยภาพในการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ SWOT Analysis พบว่า มีจุดแข็งด้านผลิตภัณฑ์และการเรียนรู้ของสมาชิก มีจุดอ่อนด้านการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน มีโอกาสจากนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และมีภัยคุกคามภายนอกจากการเปลี่ยนแปลงกฎ กติกาด้านการค้า แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพ คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มี 4 คุณลักษณะ คือ มีคุณค่า หายาก ไม่สามารถทดแทนได้ และทดแทนไม่ได้อย่างสมบูรณ์ และการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ : ศักยภาพ วิสาหกิจชุมชน ภาคกลางตอนล่าง 1

Abstract

With a view toward improving business activities, the potential of community enterprises in the Lower Central Provinces Region 1 was examined. Qualitative research was conducted and data were collected from 12 key informants. The research instruments were an interview and recording of data; analysis was by content analysis. The research found that community enterprises in the lower central provinces region 1 had the potential to manage at a moderate level. SWOT analysis showed that the strengths were product and member learning. The weaknesses were the implementation of government agencies that lack linkage and integration

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹ Lecture, Department of Public Administration, Faculty Humanities and Social Science, Nakhon Pathom Rajabhat University

between agencies. The opportunity was the policy of government to focus on community enterprise development. External threats were changing the rules and trade rules. The approach of the potential of community enterprises was the development of products with 4 attributes: valuable, rare, in-imitable and non-substitutable and established community enterprise network.

Keywords: Potential, Community enterprises, Lower Central Provinces Region 1

บทนำ

ภายใต้นโยบายระดับภูมิภาคอาเซียนที่มีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนมีผลกระทบต่อการปรับตัวของกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนทั้งในด้านการสร้างเครือข่ายธุรกิจ การบริหารจัดการ การตลาด การผลิต การเงินและแหล่งทุน เทคโนโลยี และการสนับสนุนจากภาครัฐ (Parinyasutinun, 2017: 134) การรวมตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียนส่งผลให้มีความเชื่อมโยงระหว่างกันในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเอื้อให้ประเทศสมาชิกในอาเซียนได้รับประโยชน์ทั้งในด้านการค้าและการลงทุนจากขอบเขตการตลาดที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจากการรวมเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน และการลดอุปสรรคการค้ากันทางการค้าโดยเฉพาะมาตรการที่มีใช้ภาษี โดยการกำหนดให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน และแรงงานที่มีทักษะโดยเสรีระหว่างประเทศสมาชิก

สำหรับวิสาหกิจชุมชนพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมาทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่มีการดำเนินกิจกรรมและผลิตสินค้าในลักษณะวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน คือ เป็นกิจการที่มุ่งผลิตสินค้าเพื่อการใช้งานท้องถิ่นเป็นหลักเน้นสินค้า 5 อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร สิ่งของเครื่องใช้ และปุ๋ย ซึ่งการผลิตสินค้าเหล่านี้อยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านที่จะทำได้ เพราะเป็นสิ่งของที่ต้องบริโภคในชีวิตประจำวัน จึงช่วยลดค่าใช้จ่าย

จากการซื้อสินค้าจากภายนอกชุมชน และเมื่อพิจารณาผลการประเมินศักยภาพการดำเนินกิจการ พบว่า ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีและระดับปานกลาง สอดคล้องกับ Parinyasutinun (2017: 142) ที่มีการทบทวนปัญหาของวิสาหกิจชุมชน พบว่า 1) มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แม้ว่าปัจจุบันสถาบันการเงินให้ความสำคัญกับกลุ่มดังกล่าวแต่หากมีผลิตภัณฑ์สินเชื่อเป็นการเฉพาะทั้งที่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันหรือใช้เฉพาะบุคคลค้ำประกัน ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เท่าที่ควรเพราะวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้และความเข้าใจด้านการขอสินเชื่อ 2) ขาดความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้ความเข้มแข็งและอำนาจการต่อรองทางการตลาดมีน้อย 3) ไม่มีการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม 4) ผู้ประกอบการขาดความรู้ความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการธุรกิจของประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน (Jearakul, 2014: 181-182)

จากเหตุผลข้างต้นส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนต้องมีการปรับตัวเพื่อพร้อมกับการแข่งขันที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความท้าทายในการบริหารจัดการภายใต้โอกาสและภัยคุกคามที่มาควบคุมกันเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนยังสามารถดำรงอยู่ได้และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ (Siriphattrasophon, 2016:11)

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้นเป็นที่มาของบทความวิจัยเรื่องศักยภาพของ

วิสาหกิจชุมชนพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ในบริบทประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน และเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันในบริบทประชาคมอาเซียน และนำผลการวิจัยที่ได้รับไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในมิติภาพรวมและมีความพร้อม สามารถดำรงอยู่และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการและค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันในบริบทประชาคมอาเซียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูล** ประกอบด้วย ผู้ประกอบการหรือตัวแทนผู้นำที่ได้รับการยกย่องให้เป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นในแต่ละจังหวัด ตัวแทนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัด หรือสำนักงานเกษตรอำเภอในแต่ละจังหวัด ตัวแทนจากธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และนักวิชาการที่มีความชำนาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสัมภาษณ์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “บริบทของวิสาหกิจชุมชนรูปแบบและระบบการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบัน เงื่อนไขหรือปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารจัดการ รูปแบบและระบบการสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจ

ชุมชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการแข่งขันในประชาคมอาเซียน” และประเด็นอื่น ๆ ที่มาจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

จำนวนผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ

1) ผู้ประกอบการหรือตัวแทนผู้นำที่ได้รับการยกย่องให้เป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ 1 คน รวม 4 คน 2) ตัวแทนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัด หรือสำนักงานเกษตรอำเภอในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ 1 คน รวม 4 คน 3) นักวิชาการที่มีความชำนาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 คน 4) ตัวแทนจากธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน 5) ตัวแทนจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 1 คน และ 6) ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

2. **เกณฑ์ในการคัดเลือก** คือ 1) ตำแหน่งงาน และ 2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ

วิสาหกิจชุมชนไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือมีผลงานทางวิชาการเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนไม่น้อยกว่า 2 เรื่อง ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงและทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างกรณีหลากหลาย (maximum variation sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างที่ครอบคลุมความหลากหลาย (Sutheewasinon and Pasunon, 2016: 36) ที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่ต่างกันในจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี และในระยะเวลาที่ต่างกัน โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลนี้เป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กแต่ครอบคลุมความหลากหลายและเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและตรงประเด็น ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัด

เลือกในเรื่องประสบการณ์ในการทำงานและผลงานทางวิชาการไว้เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดมุมมองและประสบการณ์ในการทำงานด้านวิสาหกิจชุมชนและสามารถสะท้อนแนวปฏิบัติที่เหมาะสมหรือการอธิบายถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1) แบบสัมภาษณ์ 1 ฉบับ โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคกลางฝั่งตะวันตกที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพตามผลการตรวจประเมินดัชนีความตรงของเครื่องมือวิจัย (CVI) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 1.00 3.2) แบบบันทึกข้อมูลการรายงานผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (Community Enterprise Promotion Division, 2017)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากผลสัมภาษณ์และรายงานผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามอย่างเป็นระบบเพื่อตีความหมายและสรุปผลศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 4 จังหวัด

5. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบสามเส้าจากแหล่งข้อมูล เพื่อพิจารณาข้อสรุปที่ได้และข้อคิดเห็นที่ตรงกัน

6. จริยธรรมการวิจัย งานวิจัยฉบับนี้ได้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เลขที่การรับรอง 023/59

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า ในปี 2560 วิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 503 แห่ง เมื่อประเมินศักยภาพโดยมีประเด็นในการประเมินได้แก่ 1. ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2. การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3. การบริหารตลาด 4. การจัดการความรู้และข้อมูล 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6. การจัดการสินค้าหรือบริการ และ 7. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนกเป็น ระดับดี 87 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.30 ระดับปานกลาง 305 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 60.64 และระดับปรับปรุง 111 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.07 ของจำนวนที่ประเมิน

วิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครปฐม มีจำนวน 215 แห่ง เมื่อประเมินศักยภาพโดยมีประเด็นในการประเมินได้แก่ 1. ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2. การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3. การบริหารตลาด 4. การจัดการความรู้และข้อมูล 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6. การจัดการสินค้าหรือบริการและ 7. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนกเป็น ระดับดี 122 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 57.74 ระดับปานกลาง 78 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.28 และระดับปรับปรุง 15 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.98 ของจำนวนที่ประเมิน

วิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี มีจำนวน 312 แห่ง เมื่อประเมินศักยภาพโดยมีประเด็นในการประเมินได้แก่ 1. ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2. การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3. การบริหารตลาด 4. การจัดการความรู้และข้อมูล 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6. การจัดการสินค้าหรือบริการ และ 7. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนกเป็น ระดับดี 112 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.90 ระดับปาน

กลาง 146 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.79 และระดับปรับปรุง 54 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.31 ของจำนวนที่ประเมิน

วิสาหกิจชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีจำนวน 535 แห่ง เมื่อประเมินศักยภาพโดยมีประเด็นในการประเมินได้แก่ 1. ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2. การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3. การบริหารตลาด 4. การจัดการความรู้และข้อมูล 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6. การจัดการสินค้าหรือบริการและ 7. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนกเป็นระดับดี 237 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 44.30 ระดับปานกลาง 213 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 39.81 และระดับปรับปรุง 85 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.89 ของจำนวนที่ประเมิน

แม้ว่าในแต่ละปีมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นโดยในปี 2559 มีจำนวนวิสาหกิจชุมชน 1,986 แห่ง และในปี 2560 มีจำนวนวิสาหกิจชุมชน 2,082 แห่ง แต่กลับพบว่าการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ นอกจากนี้หากพิจารณาถึงผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนพบว่า ในจังหวัดนครปฐมมีจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินศักยภาพระดับดีในพื้นที่มีแนวโน้มลดลง โดยในเดือนมกราคม-ธันวาคม 2559 พบว่า อยู่ในระดับดีจำนวน 55 แห่ง แต่ในเดือนมกราคม-ธันวาคม 2560 พบว่า อยู่ในระดับดี 23 แห่ง (Community Enterprise Promotion Division, 2017) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัด คือ การสนับสนุนจากรัฐบาลขาดความต่อเนื่องและขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและเมื่อทำการวิเคราะห์ SWOT Analysis สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

จุดแข็ง

1. วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเป็นไปเพื่อรับการสนับสนุนจากภาครัฐ
2. โครงสร้างของกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน
3. การสื่อสารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินการเป็นประจำ
4. การผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตรงกับความต้องการและมีคุณภาพ
5. คณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความร่วมมือและมีความเข้มแข็ง
6. คณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความผูกพันและมีความเป็นกลุ่มสูง
7. มีการนำผลิตภัณฑ์ในชุมชนมาใช้ เช่น กลัวย กระเจี๊ยบ ฝักข้าว เห็ด เป็นวัตถุดิบของการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน
8. ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการเรียนรู้ด้านทำบัญชีสหกรณ์
9. ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้และความเชี่ยวชาญ
10. ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

จุดอ่อน

1. มีสินค้าประเภทเดียวกันจำนวนมาก
2. ลักษณะการผลิตดำเนินการตามลูกค้าสั่ง จึงไม่สามารถระบุรายได้ที่แน่นอน
3. ลูกหลานไม่สืบทอดกิจการ
4. การดำเนินกิจกรรมการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชนไม่ต่อเนื่อง
5. สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีเวลาเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมเนื่องจากประกอบอาชีพประจำ
6. ศักยภาพการผลิตไม่สามารถทำได้ตามมาตรฐานสากลเพราะปัจจัยและกระบวนการผลิตมีลักษณะเป็นท้องถิ่น
7. ขาดข้อมูลในการวางแผนธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ

8. หน่วยงานภาครัฐขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

โอกาส

1. มีตลาดท้องถิ่นรองรับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนชัดเจน

2. ผู้นำท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3. ได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น

4. มีเครือข่ายพันธมิตรวิสาหกิจชุมชนร่วมกันชัดเจน อาทิ วิสาหกิจชุมชนกรุ๊ปรักดอนเจดีย์ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด กลุ่มวิสาหกิจที่เลี้ยงโคกึ้นนำมูลโคมาขายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านกึ้นนำ แกลบมาขายให้วิสาหกิจชุมชนกรุ๊ปรักดอนเจดีย์มีลักษณะของการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์กันก็มีความเป็นเครือข่ายร่วมกัน

5. นโยบายของรัฐบาลและแผนยุทธศาสตร์ในด้านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ดำเนินธุรกิจโดยใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

6. มีการกำหนดพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ที่สนับสนุนให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

7. มีการเปิดเสรีทางการค้า (FTA) และการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เพื่อลดอุปสรรคทางการค้าหรือข้อจำกัดทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก

8. การเชื่อมโยงคมนาคมและโลจิสติกส์ในภูมิภาคอาเซียนสะดวกต่อการติดต่อค้าขายทั้งใน

และต่างประเทศ

9. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลทำให้เกิดยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่งทุกอย่าง (internet of things) เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด เปิดโอกาสในการผลิตและขายสินค้าเชิงสร้างสรรค์ที่มีมูลค่าสูง เกษตรกรในอนาคตจะต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้ประกอบการที่มีทักษะสูงและมีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นรูปแบบและวิธีการทำงานส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลรวมทั้งสอดคล้องกับแนวทางขับเคลื่อนภาคการเกษตรยุคไทยแลนด์ 4.0

10. รัฐบาลสนับสนุนโครงการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2560-2564 โดยใช้งบประมาณรวม 3,500 ล้านบาท แบ่งเป็นงบประมาณปี 2561 จำนวน 300 ล้านบาท งบประมาณปี 2562 จำนวน 1,200 ล้านบาท และงบประมาณปี 2563 จำนวน 2,000 ล้านบาท

ภัยคุกคาม

1. ผลกระทบด้านภาษีที่คำนวณจากผลประกอบการของวิสาหกิจชุมชน

2. กฎหมายและระเบียบขั้นตอนการขอมาตรฐานเพื่อรับรองคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความยุ่งยาก

3. การเปลี่ยนแปลง กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลก ทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับบทบาทและพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การแข่งขันทางการค้าจะมีความรุนแรงและมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีมากขึ้น (Non-Tariff Barriers: NTB) ดังนั้นเกษตรกรและผู้ประกอบการด้านการเกษตรต้องยกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐานเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ ประกอบกับการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคนำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบ และศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชีย

4. การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) อาจมีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีแหล่งวัตถุดิบและค่าแรงถูก เช่น เวียดนาม และสหภาพเมียนมาร์

5. หน่วยงานภาครัฐบาลขาดการประสานงาน และบูรณาการ แผนการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. สถาบันการเงินมีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการให้สินเชื่อเพิ่มขึ้น

7. การดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เน้นการทำงานตามหน้าที่ ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

อภิปรายผลการวิจัย

วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีศักยภาพการบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน ที่รวบรวมโดยกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตรในปี 2560 ซึ่งมีประเด็นในการประเมิน 7 ด้าน ได้แก่ 1. ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2. การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3. การบริหารตลาด 4. การจัดการความรู้และข้อมูล 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6. การจัดการสินค้าหรือบริการ และ 7. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และจัดเป็นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานมุ่งเน้นตลาดภายใน มีจุดแข็งด้านผลิตภัณฑ์และการเรียนรู้ของสมาชิก มีโอกาสที่ดีเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ดำเนินธุรกิจโดยใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีจุดอ่อนด้านการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เน้นการทำงานตามหน้าที่ขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และมีภัยคุกคาม

ภายนอกจากการเปลี่ยนแปลงกฎ กติกาด้านการค้าทำให้ต้องเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มี 4 คุณลักษณะ คือ มีคุณค่า หายาก ไม่สามารถทดแทนได้ และทดแทนไม่ได้อย่างสมบูรณ์ และการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaroenwanit and Deeboonmee (2015: 93) ที่กล่าวถึงการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และการมุ่งเน้นตลาดเชิงธุรกิจ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับ Goffin and Mitchell (2005: 9-12) ที่กล่าวถึงนวัตกรรมและการเรียนรู้มีส่วนต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การใช้เทคโนโลยีในการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความซับซ้อน แม้ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานมุ่งเน้นตลาดภายใน และมีจุดแข็งด้านผลิตภัณฑ์แต่ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในพื้นที่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตร สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้ด้านการเก็บรักษาและพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สามารถเก็บไว้ได้นานขึ้น โดยการสร้างนวัตกรรมให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับ Drucker (1985: 30-35) ที่กล่าวถึงการสร้างความแตกต่างด้านนวัตกรรม (innovation differentiation) โดยการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น (value creation) ทั้งในแง่ของลูกค้าและผู้ผลิต ดังนั้นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้และการเรียนรู้ของสมาชิกเพิ่มขึ้นเพื่อการสร้างนวัตกรรมให้กับผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้นโยบายรัฐบาลยังได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและมีการวางกลไกต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับวิสาหกิจชุมชนสำหรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อย่างไรก็ตามในส่วนของจุดอ่อนและภัย

คุกคามได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อาทิ กฎ กติกาด้านการค้า การลงทุนของโลก การแข่งขันทางการค้าที่รุนแรงขึ้น การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีแหล่งวัตถุดิบและค่าแรงถูก เป็นต้น ซึ่งในงานวิจัยของ Jaroenwanit and Deeboonmee (2015: 93-100) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือของตัวแทนภาครัฐและตัวแทนภาคธุรกิจเอกชนในการร่วมมือกันระดับภูมิภาคในแผนปฏิบัติการและการพัฒนา นโยบายให้ครอบคลุม 1) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 2) การยกระดับความสามารถทางการตลาด 3) การเข้าถึงแหล่งทุน 4) การเข้าถึงเทคโนโลยี 5) การสร้างสภาพแวดล้อมทางนโยบาย ในขณะที่เดียวกันวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงมุมมองการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงความต้องการของท้องถิ่นและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์สู่ระดับนานาชาติด้วยการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้าและสถาบันการเงิน

ดังนั้นการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 คือ ควรสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมี 4 คุณลักษณะ คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่า (valuable) หายาก (rare) ไม่สามารถทดแทนได้ (in-imitable) และทดแทนไม่ได้ อย่างสมบูรณ์ (non substitutable) (Barney, 1991) และควรมีการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อช่วยสร้างกลไกและโอกาสทางธุรกิจระหว่างประเทศที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันหลายคน ได้แก่ ลูกค้า (customers) ผู้จัดหาปัจจัยการผลิต (suppliers) คู่แข่งขัน (competitors) ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายทรัพยากรร่วมกัน (network resources) (Coviello, 2006) นอกจากนี้ควรส่งเสริมธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนส่งเสริมนวัตกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาช่องทางการค้าใหม่ ๆ เช่น E-marketplace การพยายามคิดค้นสินค้า

ใหม่ ๆ เพื่อพยายามเข้าสู่ช่องว่างของตลาดในภาวะที่ต้นทุนการดำเนินธุรกิจไม่สูงมาก (Siriphatrasophon, 2016: 28) เป็นไปตามทฤษฎี Five forces model ของ Porter (2008) ที่ระบุว่า องค์การที่รักษาศักยภาพในการแข่งขันได้ (competitive advantage) จะต้องมีการประเมินสถานการณ์ความรุนแรงทางการแข่งขันของธุรกิจจากปัจจัย 5 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์คู่แข่งรายเดิม การวิเคราะห์คู่แข่งรายใหม่ สินค้าทดแทน อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ และอำนาจการต่อรองของผู้จัดส่งวัตถุดิบ โดยนำผลการวิเคราะห์มากำหนดความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ด้วยการสร้างนวัตกรรม โดยทั่วไปแล้วนวัตกรรมสามารถจำแนกเป็น 4 ประเภท (4P's of Innovations) ได้แก่ 1) Product Innovation เป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือพัฒนา การเปลี่ยนแปลงใน "สินค้าหรือบริการ" ขององค์การ (tangible product and intangible product) 2) Process Innovation เป็นนวัตกรรมกระบวนการที่มองในเรื่องของการเพิ่มผลผลิต การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิต หรือกระบวนการนำเสนอผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการนำนวัตกรรมสู่ตลาด โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการใช้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีมาพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น 3) Position Innovation การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสินค้าหรือบริการหรือเปลี่ยนตำแหน่งนวัตกรรมสินค้าหรือบริการที่เคยออกสู่ตลาดมาแล้วให้เกิดการรับรู้ใหม่ 4) Paradigm Innovation เป็นการมุ่งให้เกิดนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงกรอบความคิด (change in mental model) (Tidd, Bessant and Pavitt, 2005: 10) นอกเหนือจากการสร้างนวัตกรรม รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจในแต่ละอุตสาหกรรมทั้งด้านภูมิศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทและสถาบันความสัมพันธ์แนวตั้งและแนวนอนระหว่างผู้จัดหาวัตถุดิบ ผู้ผลิต และลูกค้า ตลอดจนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การใช้เทคโนโลยี การมีเป้าหมาย

ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนและมีบุคลากรที่มีศักยภาพ (Tohidi, 2011; Eydi, 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maximilian (2013: 84) ที่กล่าวถึงการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนโดยเน้นการใช้เทคโนโลยี การปรับปรุงคุณภาพของปัจจัยการผลิต การแข่งขันด้านผลิตภัณฑ์และบริการ และคำนึงถึงเศรษฐกิจโลก

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการมุ่งเน้นพัฒนามูลค่าของสินค้าในพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ด้วยการสร้างคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์จากการกำหนดกลยุทธ์การสร้างคุณค่าแตกต่างให้มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น
2. ควรมีการปรับปรุงระบบการคมนาคมและการขนส่งให้มีประสิทธิภาพพร้อมต่อการเคลื่อนย้ายและการสร้างฐานการผลิต
3. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเก็บรักษา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจัดทำบัญชีต้นทุน การทำแผนการตลาด และการทำแผนธุรกิจให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ควรมีการสร้างช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่เป็นต้นแบบด้านการบริหารจัดการที่ดีเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปสู่การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในภูมิภาคอื่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและมีความ

แตกต่างสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของตลาด

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันในประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคกลางฝั่งตะวันตก ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่อนุเคราะห์เวลาและเติมเต็มข้อมูลจนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณที่ปรึกษาโครงการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขมภักดิ์ เย็นเปี่ยมที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่จริง

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ให้การสนับสนุนงบประมาณประจำปี 2560

เอกสารอ้างอิง

- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage, *Journal of Management*. 17 (1): 99-120.
- Coviello, N.E. (2006). The Network Dynamics of International New Ventures, *Journal of International Business Studies*. 37 (5): 713-731.
- Community Enterprise Promotion Division. (2017). *Community Enterprise Information System*. Retrieved March 2017, from <http://smce.doae.go.th/index.php>
- Drucker, P. F. (1985). *The Innovator and Entrepreneur*. New York: Harper & Row Publishers.
- Eydi, H. (2015). Organizational Effectiveness Models: Review and Apply in Non-Profit Sporting Organizations. *American Journal of Economics, Finance and Management*. 1 (5): 460-467.
- Goffin, K., & Mitchell, R. (2005). *Innovation Management: Strategy and Implementation Using the Pentathlon Framework*. New York: Palgrave MacMillan.
- Jaroenwanit, P., & Deeboonmee, S. (2015). Development of e-Commerce Competencies Among Community Enterprise and SMEs in the Northeastern Region of Thailand, *GMSARN International Journal*. 9: 93-100.
- Jearakul, T. (2014). The Problems and the Adaptation of OTOP to AEC, *Executive Journal*. 34 (1): 177-191.
- Maximilian ROBU. (2013). The dynamic and importance of SMEs in economy, *The USV Annals of Economics and Public Administration*. 13 (17): 84-89.
- Parinyasutinun, U. (2017). Community Enterprise: The Paradox of the Competition of Business. *Silpakorn University Journal*. 37 (2): 131-150.
- Porter, M. E. (2008). *On competition*. Boston, MA.: The Harvard Business School Press Review Book.
- Siriphattrasophon, S. (2016). Competitive capacity and readiness of Thai small and mediums enterprises for entering the ASEAN Economic Community, *Journal of the Association of Researchers*. 21 (1): 9-33.
- Sutheewasinnon, P. & Pasunon, P. (2016). Sampling Strategies for Qualitative Research, *Parichart Journal*. 29 (2): 31-48.
- Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2005). *Managing innovation, integrating technological, market and organizational change*. England: John Wiley & Sons.
- Tohidi, H. (2011). Teamwork productivity & effectiveness in an organization base on rewards, leadership, training, goals, wage, size, motivation, measurement and information technology, *Procedia Computer Science*. 3: 1137-1146.

การพัฒนาการเขียนจดหมายเชิญของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน

Improving High-Vocational Students' Invitation Letter Writing Ability by Using Genre-Based Activity

ปภาวี ประริตวา¹, อินธิสาร ไชยสุข²

Papawee Parittawa¹, Intisarn Chaiyasuk²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายเชิญ โดยใช้กิจกรรมการ
สอนแบบอรรถฐานของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ห้อง 1/1 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์
ธุรกิจ และเพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ห้อง 1/1 แผนกวิชา
คอมพิวเตอร์ธุรกิจที่มีต่อการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยคือนักศึกษาระดับชั้น
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ห้อง 1/1 แผนกคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยการอาชีพร้อยเอ็ด จำนวน 16 คน โดย
วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการ
เขียนจดหมายเชิญ โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบอรรถฐาน ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
แผนกคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยการอาชีพร้อยเอ็ด จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ละ 2
ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่มีอิสระ
ต่อกัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายเชิญ โดยการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน
จำนวน 16 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 13.81 คิดเป็นร้อยละ 27.63 และค่าเฉลี่ยทดสอบ
หลังเรียนเท่ากับ 38.31 คิดเป็นร้อยละ 71 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถการเขียนจดหมาย
เชิญ โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เจตคติต่อการสอนเขียนจดหมายเชิญ โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบอรรถฐาน ของ
นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Candidate in English Language Teaching, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

เมื่อนำไปแปลงผลจะอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่านักศึกษาที่มีเจตคติต่อการสอนเขียนจดหมายโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรณฐานอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : การพัฒนา, การเขียนจดหมายเชิญ, กิจกรรมการสอนแบบบรรณฐาน

Abstract

The purposes of this research were to study and improve invitation letter writing ability using a Genre-Based activity of High-Vocational students. The study included an assessment of the students' attitude towards teaching English based on Genre-Based learning. The research sample consisted of 16 High-Vocational students in the Business Computer Department at Roi-et Industrial and Community Education College, obtained by purposive sampling. The research was a one group pretest-posttest design. The research instruments were five lesson plans, pretest-posttest, and an attitude questionnaire form. The experiment lasted five weeks: two hours a week, or ten hours overall. The mean, percentage, standard deviation and t-test for Dependent samples were employed to analyze the data. The findings of this research were as follows:

1. The students' pretest and posttest invitation letter writing ability score were 27.63 and 71 respectively. The mean score on the posttest was higher than that of the pretest. The mean score on the posttest was higher than that of the pretest. The students' invitation letter writing ability was found significantly different at the 0.01 level.

2. The students' attitude toward teaching English writing based on the Genre-Based activity was at a good level.

Keywords : Developing, Invitation Letter Writing, Genre-Based Activity

บทนำ

ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน นั้น การเขียนนับเป็นทักษะที่ยุ่งยากและซับซ้อน ทักษะหนึ่ง เนื่องจากผู้เขียนต้องฝึกฝนที่จะคิดและเรียบเรียงถ้อยคำเข้าเป็นประโยค รวมทั้งการเขียนให้ถูกต้องตามแบบฟอร์ม เนื่องจากการเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิดผ่านสื่อคือคำศัพท์ ซึ่งต้องอาศัยการเรียบเรียงคำศัพท์ให้เป็นประโยคที่มีความหมายสัมพันธ์กัน และถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ จึงกล่าวได้ว่า การเขียนเป็นการคิดหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ด้วยเหตุผลนี้สถานศึกษาในระดับ

ต่างๆ จึงได้จัดมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาการเขียนของผู้เรียน การเขียนมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งการเขียนจดหมายเป็นทางการ เป็นวิธีการเขียนอีกอย่างหนึ่งที่มีรูปแบบและโครงสร้างของการเขียน การเขียนจดหมายมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับผู้เขียนจดหมายต้องการสื่อสารในรูปแบบใด การเขียนจดหมายในปัจจุบันมีตัวอย่างการเขียนจดหมายและตัวอย่างรูปแบบของจดหมายในแต่ละประเภท แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีตัวอย่างให้ศึกษาแต่ผู้เรียนก็ไม่สามารถเขียนจดหมายได้ มิฉะนั้นการสอนการเขียนจดหมายก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนพบว่า ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศประสบปัญหาอย่างมากในการเขียน แม้ว่าจะได้เรียนรู้เรื่องการเขียนมาไม่น้อยก็ตาม จากงานวิจัยของ Latief (1990) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะการเขียนเกี่ยวกับภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศของสถาบันการฝึกหัดครูในประเทศอินโดนีเซีย พบว่าแม้ว่านักศึกษาจะผ่านรายวิชาการเขียนมามากขึ้นงานเขียนก็ไม่ได้มีคุณภาพดีขึ้นทั้งในด้านการใช้ถ้อยคำและความสัมพันธ์ของเนื้อความ รวมทั้งไม่มีการใช้ประโยคที่ซับซ้อนขึ้นและเขียนได้ยาวขึ้น แต่อย่างไรก็ตามนอกจากนั้นจำนวนข้อผิดพลาดก็ไม่ลดน้อยลงกว่าเดิมสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2532) ที่พบว่านิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสามารถทางการเขียนอยู่ในระดับค่อนข้างอ่อนและมีปัญหาการเขียนอย่างมาก

แนวคิดการสอนเขียนแบบเน้นวรรณฐานเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนามาจากกลุ่ม นักภาษาศาสตร์ชาวออสเตรเลียกลุ่มหนึ่งได้แก่ Jim Martin, Joan Rothery, Frances Christie, Brian Gray และ Mary Macken (Martin and Rothery, 2009) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยึดหลักการเกี่ยวกับทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบหน้าที่ (Systemic Functional Linguistics Theory) ของ M.A.K. Halliday ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับ นับถือในกลุ่มของนักภาษาและผู้สอนภาษา โดยทฤษฎีภาษาศาสตร์ดังกล่าวชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและหน้าที่ทางสังคม กิจกรรมการเรียนการสอนแบบวรรณฐาน (Genre-based Activities) เป็นกิจกรรมการสอนที่มีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจนซึ่งเหมาะสมกับการสอนการเขียน เป็นการสอนที่เริ่มจากการเรียนรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และบริบท เรียนรู้ลักษณะโครงสร้างทางภาษาและไวยากรณ์ที่ใช้ มีขั้นตอนในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถด้านการ

เขียนอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ผู้เรียนได้เรียนรู้การเขียนจากตัวอย่างงานเขียนในเรื่องนั้นๆ และศึกษาจากตัวอย่างก่อนแล้วค่อยลงมือเขียนเอง รวมถึงผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่มและแสดงความคิดเห็นได้จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเขียนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้กิจกรรมการสอนแบบวรรณฐานในการสอนเขียนจดหมายเชิญ

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาด้านการเขียนโดยเน้นในเรื่องการเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบวรรณฐาน ของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และผู้วิจัยต้องการหาคำตอบว่า การสอนการเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบวรรณฐานนั้นสามารถ จะช่วยพัฒนาความสามารถด้านการเขียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้นหรือไม่ และผู้เรียนมีเจตคติต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบวรรณฐานอยู่ในระดับใด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายเชิญ (Invitation Letter) โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบวรรณฐานของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ห้อง 1/1 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ห้อง 1/1 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจที่มีต่อการเรียนการสอน

วิธีการศึกษา

1. ประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนกคอมพิวเตอร์

ธุรกิจ วิทยาลัยการอาชีพร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2560 จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียน 48 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนกคอมพิวเตอร์ ธุรกิจ วิทยาลัยการอาชีพร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 16 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเขียนจดหมายเชิญ (Invitation Letter) จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องของหน่วยการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ได้แก่

หน่วยที่ 1 Invitation Letter

หน่วยที่ 2 Exercises

หน่วยที่ 3 Birthday Invitation Letter

หน่วยที่ 4 Wedding Invitation Letter

หน่วยที่ 5 Graduation Invitation Letter

2. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ในแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนจะเป็นข้อสอบอย่างละชุดแต่มีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน มีทั้งหมด 5 ข้อ คะแนนเต็ม 50 คะแนน ดังนี้

ตอนที่ 1 ให้จับคู่คำศัพท์และความหมาย

ตอนที่ 2 การแปล

ตอนที่ 3 เขียนโครงสร้างของจดหมาย

ตอนที่ 4 อ่านและตอบคำถาม

ตอนที่ 5 เขียนจดหมาย

ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว และมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้เท่ากับ 1.00 โดยเกณฑ์การประเมินใช้ตารางรูปรีคของกรอบอ้างอิง CEFR ที่เป็นเกณฑ์การให้

คะแนนในการเขียนจดหมายเชิญ

3. แบบวัดเจตคติที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้การสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน เป็นการประมาณค่า (Rating scale) โดยวิธีการของลิเคิร์ต มี 5 ระดับความคิดเห็น ซึ่งเป็นข้อความเชิงบวกและลบ จำนวน 20 ข้อ และผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มีค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้เท่ากับ 1.00 การสอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย (Mean) คะแนนร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. เกณฑ์การประเมินคะแนนใช้แบบรูปรีด ในการตรวจคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้ตารางรูปรีดของกรอบอ้างอิง CEFR ที่เป็นเกณฑ์การให้คะแนนในการเขียนจดหมายเชิญ

3. เปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาทางการเขียน โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent samples) คะแนนที่ได้จากแบบวัดเจตคติต่อการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานนำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาแปลค่าตามเกณฑ์การแปลผลคะแนน

ผลการศึกษา

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนจดหมายเชิญ (Invitation Letter) โดยการใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาเจตคติต่อการสอนเขียนจดหมายเชิญ (Invitation Letter) โดยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบอรรถฐาน ของนักศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 อยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

1. การศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายเชิญ (Invitation Letter) โดยการใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานของนักศึกษาก่อนเรียนและ

หลังเรียน จากการพิจารณาคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผู้เรียนแต่ละระดับมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น กลุ่มอ่อนถึงแม้ว่าจะมีคะแนนที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น แต่เมื่อพิจารณาระยะห่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแล้วก็มีระยะห่างของคะแนนที่พัฒนา มากกว่ากลุ่มเก่งและแต่ละกลุ่มก็มีคะแนนด้านการพัฒนาการเขียนที่เพิ่มขึ้นทุกกลุ่ม

จากผลการทดลองในครั้งนี้พบว่า ค่าร้อยละของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 27.63 และหลังเรียนร้อยละ 71 จากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาจะเห็นได้ว่า ความรู้พื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการวิจัยอยู่ในระดับอ่อนนั้น ทั้งนี้เนื่องจากว่านักศึกษามีปัญหาในการเขียนภาษาอังกฤษและเขียนไม่ถูก นอกจากนั้นแล้วยังมีปัญหาคำศัพท์จำกัด อีกทั้งกลัวเขียนผิด ทำให้นักศึกษาไม่ยอมเขียนภาษาอังกฤษ แต่หลังที่นักศึกษาได้เรียนเรื่องการเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจและกล้าที่จะเขียนมากขึ้น เนื่องจากนักศึกษาได้ฝึกการเขียนอย่างพอเพียง ประการสำคัญ คะแนนการพัฒนาด้านการเขียนจดหมายเชิญของนักศึกษาหลังเรียนสูงขึ้นมีค่าร้อยละเท่ากับ 71 ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสอนการเขียนที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีการฝึกเขียนเป็นกลุ่มตามอรรถลักษณะต้นแบบเพื่อสร้างความมั่นใจในการเขียนของนักศึกษา ทำให้ได้ร่วมกันคิดก่อนลงมือได้นำเสนองานเพื่อให้ครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น รวมทั้งร่วมแก้ไขงานเขียนจากขั้นตอนดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความมั่นใจลงมือเขียนรายบุคคลในอรรถลักษณะที่เรียนแล้วมากขึ้น ซึ่งผลคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสามารถกล่าวได้ว่าการสอนเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานในครั้งนี้สามารถพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายเชิญของนักศึกษาให้ดีขึ้นได้

2. นักศึกษาที่ได้รับการสอนการเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานมีระดับคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ด้วยปัจจัย 2 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก การสอนเขียนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานสามารถช่วยพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายของนักศึกษาได้ดี ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศของเซน (Krashen, 1981) ดังสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยป้อน (The input hypothesis) ที่ว่ามนุษย์เราสามารถรับรู้และเข้าใจภาษาใดได้หนึ่ง ต้องเข้าใจความหมายของภาษานั้นก่อน แล้วจึงเรียนรู้ความถูกต้องทางไวยากรณ์และการออกเสียง กระบวนการรับรู้ภาษาจะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนได้เขียนงานที่ยากกว่าระดับภาษาที่ได้เรียนมา 1 ระดับ ซึ่งสอดคล้องตามขั้นตอนการสอนเขียนโดยกิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน ที่เริ่มจากการสร้างความรู้ด้านคำศัพท์และบริบท เรียนรู้ลักษณะโครงสร้างทางภาษาและไวยากรณ์ที่ใช้ นักเรียนได้ร่วมกันเขียนเป็นกลุ่มและเขียนตามอรรถลักษณะต้นแบบรายบุคคลในลำดับสุดท้าย เนื่องจากว่านักเรียนได้รับปัจจัยป้อนในการฝึกเขียนแล้วจึงสามารถพัฒนาการเขียนได้

ประการที่สอง ในการจัดกิจกรรมการสอนเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน มีขั้นตอนในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการเขียนอย่างชัดเจนเป็นระบบ ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความคิดรวบยอดในการเขียนแต่ละอรรถลักษณะพร้อมทั้งเรียนรู้ บริบททางภาษา ศัพท์ ไวยากรณ์ การจัดเรียงเนื้อหา และกลวิธีการเขียน มีเป้าหมายชัดเจนที่จะให้นักศึกษาสามารถเรียงการเขียนให้เป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์ได้โดยการฝึกเขียนตามอรรถลักษณะต้นแบบ อีกทั้งการที่นักศึกษาได้ร่วมกันฝึกเขียนเป็นกลุ่ม ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในการเขียนมากขึ้นก่อนการเขียนเป็นรายบุคคล การได้ร่วมกันเขียนเป็นกลุ่มทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการเขียนร่วมกัน พร้อมทั้งนำเสนอโดยมีครูและ

นักศึกษากลุ่มอื่นช่วยตรวจสอบงานเขียน ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้องค์ประกอบการเขียน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าขั้นตอนและวิธีการสอนเขียนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานสามารถพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายได้ ซึ่งทำให้ผลคะแนนการทดสอบของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยการเรียนการสอนด้านการเขียนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานในระดับมัธยมศึกษาที่เปรียบเทียบกับการสอนแบบเดิม พบว่า วิธีการสอนเขียนโดยการสอนแบบอรรถฐาน นักเรียนมีความสามารถด้านเขียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นมากกว่าแบบเดิมหรือตามคู่มือครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริมาน ยูโสภีร์ (2545) ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ เจตคติและความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ที่ได้รับการสอนเขียนตามแนวการสอนแบบอรรถฐานและการสอนแบบเดิม ผลการศึกษาพบว่า การสอนเขียนภาษาอังกฤษแบบอรรถฐานทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษมากกว่าการสอนแบบเดิม ที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สมสมัย วิสูตรรุจิรา (2545) ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ และเจตคติต่อการเขียนภาษาเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่พระฟาติมากรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการสอนเขียนตามอรรถฐานกับการสอนเขียนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนตามแนวการสอนแบบอรรถฐานสูงกว่าการสอนเขียนตามคู่มือครูที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวรรณ ไชยวงศ์ (2549) ที่ทำการศึกษาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย ที่เรียนโดย

การสอนแบบอรรถฐาน มีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้การสอนเขียนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนแบบอรรถฐานยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

3. การศึกษาเจตคติต่อการสอนเขียนจดหมายเชิญ (Invitation Letter) โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบอรรถฐาน จากการทดลองพบว่า เจตคติของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนเรื่องการเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาจากการเขียนแสดงความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานในส่วนที่เป็นข้อเสนอนั้นในแบบวัดเจตคติ พบว่า นักศึกษาชอบกิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน เพราะมีกระบวนการสอนที่ชัดเจน ทำให้เข้าใจในวิธีการเขียน นักศึกษาชอบทำงานเป็นกลุ่ม เพราะว่าการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อนในกลุ่มจะได้ช่วยกันทำงาน และระดมความคิดในการทำงาน งานที่ทำก็จะสำเร็จ นักศึกษาสามารถนำเสนองานเป็นกลุ่มและอภิปรายงานที่ทำได้ นักศึกษามีความมั่นใจในการเขียนมากขึ้น เนื่องจากได้ศึกษาการเขียนจากตัวอย่างแล้วค่อยลงมือเขียนด้วยตนเองซึ่งนักศึกษามีความสามารถเขียนได้ตามตัวอย่าง นักศึกษาชอบให้ครูอธิบายเนื้อหาของงานก่อนทำงานจริง และศึกษาจากตัวอย่างในการทำงาน กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้ นักศึกษาชอบวิธีที่ครูสอน เพราะเป็นการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น สามารถนำหลักการเขียนและการเรียนภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการเรียนรู้เรื่องการเขียนจดหมายมีประโยชน์อย่างมากทำให้สามารถสื่อสารโดยผ่านการเขียนได้อย่างเข้าใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ากิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องแต่ละขั้นตอน นักศึกษาได้ลงมือ

ปฏิบัติการเขียนตั้งแต่ระดับกลุ่ม การระดมความคิดและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายระดับกลุ่ม นักศึกษาทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษารู้ตัวด้วยการจัดกิจกรรมทางภาษาอย่างหลากหลายรูปแบบตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐานมีเจตคติที่ดีต่อการสอนเขียนจดหมายซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมสมัย วิสูตรรุจิรา (2545) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษตามทฤษฎีการสอนแบบอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนเขียนตามแนวทฤษฎีการสอนแบบอรรถฐานแตกต่างจากเรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พาลทริจ (Paltridge, 2004) ไฮแลนด์ (Hyland, 2003) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนเขียนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนแบบอรรถฐานว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้การเขียนที่เริ่มต้นด้วยตนเอง การพัฒนาการเขียนมีความต่อเนื่อง ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบการเขียนจากสื่อต่างๆ หรือเรื่องใกล้ตัวจึงทำให้สามารถพัฒนาทักษะภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและเป็นระบบ จากสาเหตุดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำเสนองานเขียนได้ถูกต้องตามรูปแบบอรรถลักษณะและทำให้มีเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนแบบอรรถฐานอยู่ในระดับค่อนข้างดี จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า การที่ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบอรรถฐาน จะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้จากการวิจัย พบว่าการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายเชิญโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐาน ทำให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านการเขียนภาษาอังกฤษ และมีเจตคติต่อการเรียนการสอนด้านการเขียนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานอยู่ในระดับดีมาก และเพื่อให้กิจกรรมการสอนเขียนภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 การศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนจดหมายเชิญ (Invitation Letter) โดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้นครูควรนำวิธีการสอนนี้ไปทดลองใช้กับระดับชั้นอื่นๆ และกลุ่มวิชาอื่น ซึ่งในการนำกิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นครูผู้สอนก็ควรพิจารณาบริบทของผู้เรียนและเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม การเรียนการสอนนั้นสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

1.2 เจตคติต่อการเรียนการสอนเขียนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาจากข้อความแสดงความคิดเห็นในข้อเสนอแนะในแบบวัดเจตคติ พบว่าผู้เรียนชอบการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐาน ดังนั้นครูผู้สอนภาษาอังกฤษควรนำวิธีนี้ไปใช้สอนเขียนภาษาอังกฤษในชั้นเรียน

1.3 ควรนำวิธีการสอนเขียนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานไปเปรียบเทียบกับการสอนแบบอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบหาวิธีการสอนที่ดีที่สุดให้กับผู้เรียน และครูผู้สอนควรที่จะเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสามารถพัฒนาความรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเขียนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ควรนำวิธีการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานไปทดลองใช้กับระดับชั้นประถมศึกษา หรือระดับชั้นที่สูงขึ้น

2.2 การสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐานเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนไทยซึ่งเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

2.3 การสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบบรรทัดฐาน กำหนดบริบทและสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เรียนรู้การเขียนได้ ผู้ปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศควรปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม

2.4 ควรทำความรู้จักกับกลุ่มตัวอย่างให้มากที่สุด ในเวลาอันจำกัด ผู้ทำการวิจัยต้องเก็บข้อมูลผู้เรียนให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วย ความกรุณาและความช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.อินธิสาร ไชยสุข ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดและข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการศึกษา ค้นคว้า

เอกสารอ้างอิง

- วรวรรณ ไชยวงศ์. (2549). ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียน โดยการสอนแบบบรรทัดฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2532). การเขียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามทัศนะของ อาจารย์ และนักเรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สมสมัย วิสูตรรุจิรา. (2545). การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนเขียนตามแนวทฤษฎีการสอนแบบบรรทัดฐานกับการสอนเขียนตามคู่มือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริमान ยูวโลภีวี. (2545). การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเจตคติและความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนเขียนตามแนว ทฤษฎีการสอนแบบบรรทัดฐานและการสอนแบบเดิม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Ferreira, M. (2005). *A concept-based approach to writing instruction: From the abstract concept to the concrete performance*. Unpublished doctoral dissertation. The Pennsylvania State University. University Park, PA.
- Hyland, K. (2003). *Genre-based pedagogies: A social response to process*. Journal of second language writing, 12(1), 17-29.
- Latief, Muhammad Adnan. (1990). *Assessment of English writing skills for students of English as a Foreign language at the institute of teacher training and education (IKIP-Malang) Indonesia*. Diss. UMI, 1990.
- Krashen. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.
- Martin, J. R. (2009). *Genre and language learning: A social semiotic perspective*. Linguistics and Education, 20(1), 10-21
- Paltridge, B. (2004). *Academic writing*. Language teaching, 37(2), 87-105.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำจัดความสูญเปล่าด้วยแนวคิดลีนในบริษัทผลิตน้ำมัน

Effective Factors to Eliminate Waste with LEAN Concept in Oil Company

ประทีป นาคอ่อน¹, วรลักษณ์ ลลิตศศิริวิมล², สิริลักษณ์ ทองพูน³, ยรรยง คชรัตน์⁴
Prateep Nark-On¹, Woraluck Lalitsasivimol², Siriluck Thongpoon³,
Yanyong Kodcharat⁴

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ลดลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องทำให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจโดยตรงต่อการดำเนินกิจการของบริษัทผู้ผลิตน้ำมันทั้งในประเทศและต่างประเทศจากผลกระทบดังกล่าว ทำให้บริษัทเหล่านั้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์ในการดำเนินกิจการเพื่อความอยู่รอดของกิจการในภาวะปัจจุบัน และได้มีหลายบริษัทได้นำแนวคิดลีนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการลดต้นทุนในการผลิต โดยเริ่มต้นจากการมุ่งเน้นไปที่การกำจัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นภายในการดำเนินงานของตนเอง เพื่อเป็นการลดต้นทุน ให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และในการปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์การดำเนินงานนั้น การศึกษาข้อมูลจากงานวิจัย เพื่อพิจารณาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการนำแนวคิดลีน มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการปฏิบัติ เพื่อการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ผลการทบทวนงานวิจัยของนักวิจัยหลายท่านที่นำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการนำแนวคิดลีนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการ พบว่าตัวแปรที่เป็นปัจจัยในการส่งผลให้การนำแนวคิดลีนมาประยุกต์ใช้ประสบความสำเร็จในองค์กรส่วนใหญ่มาจาก ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการสื่อสารองค์กร เป็นหลัก

คำสำคัญ : แนวคิดลีน, ผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การสื่อสาร

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
089-888-3468, e-mail: prateepn@hotmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Doctor's Student of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

² Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

³ Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

⁴ Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

Abstract

The rapid and continuous decline in global oil prices has had a direct impact on domestic and international gas companies. These companies have to revise their business strategy if they are to survive in the current business environment. Many of them have taken the initial step of applying the LEAN concept whose main purpose is reducing production costs by focusing on eliminating waste that occurs within the company's own operations. This first step should put companies at par with present day environment and economic conditions prior to engaging a revised business strategy. A careful study of research data represents a logical response to determining the best solution for developing cost and time saving methods that will help the companies identify key success factors. There are several researchers who have presented research on the application of LEAN concepts to business operations. They found that the variables that contributed to the successful implementation of lean concepts in most organizations came from Change Agent and Communications.

Keywords : Lean concept, Change Agent, Communication.

บทนำ

จากสถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ลดลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2557 จากราคา 105.09 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรล ไปอยู่ที่ราคา 32.61 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรลซึ่งคิดเป็น 68.96% ภายในระยะเวลา 2 ไตรมาส เนื่องจากสถานะของอุปทาน มีมากกว่าอุปสงค์ในตลาดน้ำมันโลกทำให้บริษัทผลิตน้ำมันทั้งในประเทศและต่างประเทศต้องปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์ในการผลิตให้เหมาะสมกับราคาน้ำมันที่ลดลง

การเกิดวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันที่เห็นในขณะนี้เกิดขึ้นด้วยปัจจัยสองด้าน คือ ด้านความต้องการใช้น้ำมันและพลังงานหรือทางด้าน Demand ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานและปริมาณการผลิตน้ำมันและพลังงานฟอสซิลหรือ Supply ที่มีการค้นพบพลังงานชนิดใหม่และแหล่งผลิตใหม่ ซึ่งตามหลักเศรษฐศาสตร์ การมีความต้องการน้อยกว่าการผลิต ส่งผลให้ราคาในตลาดลดลง (วีรพงษ์ รามางกูร. 2559).

จากวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกทำให้บริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตน้ำมันได้หาแนวคิดเพื่อนำมาใช้ในการบริหารต้นทุน ไพโรจน์ กวียานนท์. (2559) กล่าวว่าหนึ่งในแผนกลยุทธ์ของบริษัทเซฟรอนประเทศไทยกำหนด เพื่อเป็นการลดต้นทุนตามนโยบายบริษัทแม่ที่ให้ดำเนินการทั่วโลกภายหลังจากราคาน้ำมันตลาดโลกตกต่ำ บริษัทเซฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต ได้รายงานแผนการปรับโครงสร้างองค์กรต่อกระทรวงพลังงาน โดยมีเป้าหมายลดต้นทุน 500 ล้านดอลลาร์ หรือ 17,500 ล้านบาทแผนดังกล่าวส่วนหนึ่งคือ การลดจำนวนบุคลากรของบริษัทลงอีก 20% หรืออีก 800 คนจากพนักงานบริษัท และพนักงานบริษัทผู้รับเหมาในส่วนของคนไทย

ในขณะที่ บุญบันดาล ยุวະศิริ. (2559) รองอธิบดีกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กล่าวว่า ขณะนี้ได้ให้บริษัทผู้รับสัมปทานปิโตรเลียมในประเทศไทยประมาณ 10 รายจัดทำแผนบริหารงาน 5 ปีมาเสนอเพื่อจะได้รับการดำเนินการดำเนินงานรวมถึงแผนปรับโครงสร้างธุรกิจช่วงน้ำมันขาลงซึ่งทางกรมเชื้อ

เพลิงธรรมชาติ ก็พยายามให้รักษาพนักงานไว้โดยเฉพาะคนไทย เพราะหากระดับราคาน้ำมันขึ้นมาก็จะสามารถผลิตได้ต่อเนื่องทันที

บริษัทผลิตน้ำมันที่ได้รับสัมปทานในประเทศไทยและแผนบริหารงานที่มีการนำเสนอคือการผลิตแบบแนวคิดลีน ความเชื่อมั่นว่า ระบบการผลิตแบบลีน (Lean Manufacturing System) เป็นระบบการผลิตที่ได้รับการยอมรับว่าแนวคิดลีนเป็นแนวคิดที่ดีอย่างหนึ่งที่สามารถทำให้องค์กรลด

ต้นทุน ลดความสูญเปล่าในการดำเนินกิจการและลดการสูญเสียโอกาสในการผลิตได้ (Bourkeaw N. 2004)

ลีนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถตอบโจทย์ของสภาพปัญหาดังกล่าวได้ สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนากระบวนการทำงานเพื่อลดเวลาและลดค่าใช้จ่ายได้ซึ่ง ลีนเป็นแนวคิดที่พัฒนา มาอย่างสืบเนื่องกับแนวคิดระบบคุณภาพอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจ (ตามธรรม จินากุล. 2016)

รูปที่ 1. แผนภูมิแสดงราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกเปรียบเทียบ 10 ปีย้อนหลัง
ที่มา: <https://www.investing.com/commodities/crude-oil-streaming-chart>

ความเป็นมาของระบบการผลิตแบบลีน (Historical of Lean Manufacturing)

ปี ค.ศ. 1988 John Krafcik ชาวอเมริกันซึ่งเป็นนักวิจัยอยู่บริษัท New United Motor Manufacturing Inc. (NUMMI) เห็นว่าเพื่อประสิทธิภาพแก่กระบวนการผลิตจึงนำมาเขียนเป็นปรัชญาในการผลิตโดยเป็นผู้เสนอคำว่า “ลีน” ลงในวารสาร “Sloan Management Review ปี ค.ศ.1988 “ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1990 James P. Womack สนใจเกี่ยวกับการสั่งซื้ออย่างประหยัด พร้อมกับเห็นว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในเรื่องการกำจัดความสูญเปล่า (Waste) จึงได้ศึกษาอย่างละเอียดและทำอย่างเป็นระบบจนประสบความสำเร็จที่ว่ากำจัดความสูญเปล่า (Waste) นี้จะช่วยสร้างคุณค่าเพิ่ม

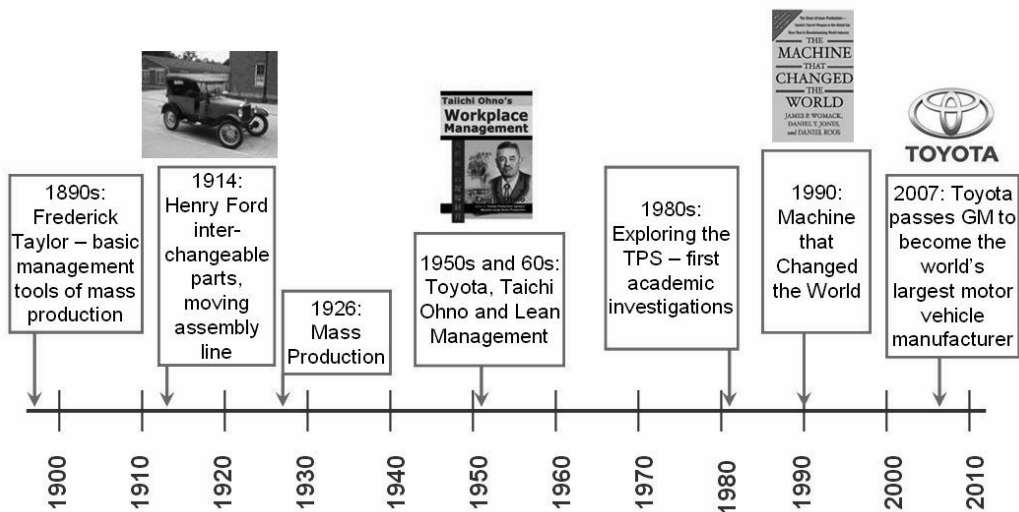
ขึ้นด้วยโดยเขียนลงในหนังสือ “Machine that Changed the World”

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 Henry Ford ผู้ก่อตั้งบริษัท ฟอร์ด มอเตอร์ ได้ริเริ่มแนวคิดในการสร้างสายการผลิตให้มีลักษณะคล้ายกับการไหลของสายน้ำ และถือว่าทุกสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนที่ในกระบวนการคือความสูญเปล่า โดยนำเอานวัตกรรมระบบสายพานลำเลียงมาใช้ในสายการประกอบรถยนต์ (Moving Assembly Line) ของบริษัท และใช้ชิ้นส่วนมาตรฐานที่สามารถเปลี่ยนทดแทนกันได้ (Standardized Interchangeable Parts) ทำให้ใช้เวลาในการผลิตลดลง อย่างไรก็ตามด้วยวิธีการดังกล่าว ทำให้ชิ้นส่วนและวัตถุดิบได้รับการผลิตและส่งต่อไปยังกระบวนการถัดไปโดยไม่มีการพิจารณาถึงความต้องการเช่นเดียวกับการผลิต

สินค้าสำเร็จรูประบบดังกล่าว จึงถูกเรียกว่าระบบการผลิตแบบเน้นปริมาณ (Mass Production) คือผลิตแบบปริมาณมาก รุ่นการผลิตมีขนาดใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยให้ต่ำลง โดยเฉพาะในส่วนของต้นทุนทางอ้อม ทำให้ระบบการผลิตของฟอร์ด ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง กล่าวกันว่ายุคนั้นในอเมริกาไม่มีใครที่ไม่รู้จักรถยนต์ฟอร์ด โมเดลที (Model T Ford) ซึ่งเป็นรถยนต์นิยมนที่มีการผลิตและจำหน่ายจำนวนมาก

จากความสำเร็จของบริษัทฟอร์ด ทำให้ Eiji Toyoda และ Taiichi Ohno ผู้บริหารของบริษัทโตโยต้า ได้พยายามนำเอาแนวคิดของฟอร์ดไปปรับปรุงระบบการผลิตของบริษัทโตโยต้าที่ญี่ปุ่น แต่พวกเขาพบว่าสภาพของบริษัทยังไม่เหมาะกับการใช้ระบบดังกล่าว เนื่องจากขณะนั้นประเทศญี่ปุ่นอยู่ในสภาพหลังสงคราม ปัจจัยการผลิตต่างๆ

และเงินทุนมีจำกัด ทำให้ไม่สามารถลงทุนสร้าง “ระบบการผลิตที่เน้นปริมาณ” ตามแบบอย่างของฟอร์ดได้ ทั้งสองจึงได้ร่วมกับทีมงานของบริษัทโตโยต้า พัฒนาระบบการผลิตของตนเองขึ้นมาจากระบบการณที่พบ โดยเริ่มต้นจากการค้นหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับปฏิบัติการ การนำข้อเสนอแนะการปรับปรุงงานที่ได้จากพนักงานมาทดลองปฏิบัติ และประยุกต์แนวคิดของระบบซูเปอร์มาร์เก็ตหรือระบบดึง มาสร้างระบบการผลิตที่เรียกว่า “ระบบการผลิตแบบโตโยต้า” (Toyota Production System) หรือที่รู้จักกันดีในชื่อของระบบการผลิตแบบทันเวลาพอดี (Just in Time Production System: JIT) ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ “การผลิตเฉพาะสินค้าหรือชิ้นส่วนที่จำเป็น ตามปริมาณที่มีความต้องการ และภายในเวลาที่มีความต้องการ”

ภาพที่ 2 ประวัติและวิวัฒนาการของแนวคิดลีน Adapt from “Standardization and Certification in Lean Manufacturing” by Tamer Degirmenci 2008 p. 11

แนวคิดลีน

การผลิตแบบลีนคือ การลดความสูญเปล่า (Waste) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการกล่าว และสอนกันว่า Waste นั้นคือ ของเสีย (Defect) ทั้งๆ ที่ความ

หมายของความสูญเปล่าหรือของเสียนั้นเป็นคนละเรื่องกัน ที่จริงแล้วในความหมายทั่วไป เราเข้าใจกันว่า Waste คือ ของเสียที่ไม่ใช้แล้วเป็นขยะ หรือหมดสภาพการใช้งาน นั่นเป็น Waste ที่มองจากผู้ใช้งาน หลังจากที่ได้อะไรชิ้นนั้นไปแล้วจนหมดอายุ

การใช้งาน หรือเกิดสภาพที่ใช้งานไม่ได้ จึงเรียก Waste เหล่านี้ว่าของเสีย

ส่วนในมุมมองของสินค้านั้น Waste ที่เกิดขึ้นเป็นการพิจารณาจากมุมมองของลูกค้าเป็นหลัก เราจึงเรียกว่า “ความสูญเปล่า” ซึ่งมีทั้งของเสีย หรือของที่ใช้การไม่ได้ และของที่ใช้การได้ดี ดังนั้นมุมมองของความสูญเปล่าจึงไม่น่าจะเป็นเรื่องพื้นๆ อย่างที่เราเข้าใจกัน (วิทยา สุทธิพิตรารัง. 2552)

แนวคิดสินค้านี้ได้มีการพัฒนาด้วยการมุ่งเน้นและให้ความสำคัญไปที่การลดความสูญเปล่าและการเพิ่มค่าในห่วงโซ่อุปทาน (Womack et al. 1990, Womack & Jones.1996) ความสูญเปล่าหรือ Muda มาจากภาษาญี่ปุ่นหมายถึง อะไรก็ตามแต่ที่มีอยู่มากกว่าขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับการผลิต ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ วัสดุ ชิ้นส่วน และเวลาการทำงาน ถือว่าเป็นความสูญเปล่าในการผลิต ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 7 ชนิดที่ส่วนใหญ่จะเรียกกันว่า 7 Wastes ได้แก่ 1. การผลิตที่มากเกินไป 2. เวลารอคอยที่นาน 3. การขนส่งที่ใช้เวลานาน 4. การเก็บสินค้าคงคลังจำนวนมาก 5. กระบวนการผลิตมีขั้นตอนมากเกินไป 6. มีการเคลื่อนไหวในการผลิตมากเกินไป และ 7. มีของเสียที่เกิดจากการผลิต (Womack and Jones. 1996)

Lindner and Becker. (2010) กล่าวว่าว่าการที่ความสามารถของพนักงานไม่ได้ถูกใช้ความสามารถอย่างเต็มสมรรถภาพ เป็นความสูญเปล่าอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นการสูญเสียโอกาส เช่น การขาดแรงจูงใจ ความคิดริเริ่มน้อยลง การสูญเสียแนวคิด ในการบริหารจัดการเรื่องเวลา การที่ความรู้และความสามารถของพนักงานไม่ได้ถูกใช้อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดผลในการบริหารนโยบายและรูปแบบการบริหารได้รับความตอบสนองลดน้อยลง ดังนั้น ความสูญเปล่า ลำดับที่ 8. การที่ความรู้ความสามารถของพนักงานไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในเวลาต่อมาได้มีนักวิชาการหลายท่านนำเอาความสูญเปล่าทั้งหมดมารวมกันและใช้ในการวิจัยในรูปแบบของ 8 Waste มากขึ้น และมีการนำ

เสนอเพื่อให้สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน ได้มีการจัดรูปแบบเพื่อให้เข้าใจง่ายและสื่อความหมายของแต่ละองค์การ มีการนำอักษรตัวแรกของ 8 Wastes มาประกอบกันเช่น TIMWOODS หรือ DOWNTIME ในบริษัทผลิตน้ำมันนิยมใช้คำว่า DOWNTIME ที่เป็นคำที่คุ้นเคยในการปฏิบัติงานซึ่งหมายถึงการที่เครื่องจักรไม่สามารถทำงานในการผลิตได้เช่น หยุดทำการซ่อมบำรุง, หยุดเพื่อดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่อง เป็นความหมายของความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นตามแนวคิดสิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสิน

การผลิตแบบลีนเป็นการผลิตที่เพิ่มคุณค่าด้วยการกำจัดความสูญเปล่า,เป็นการเปลี่ยนแปลง, ที่มุ่งเน้นในด้านคุณภาพ, และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น (Liker. 2004) ลีนมุ่งเน้นในการกำจัด หรือการลดความสูญเปล่าเพื่อเพิ่มคุณค่าในการการทำงานให้มากที่สุด ในมุมมองของลูกค้า ดังนั้นการกำจัดความสูญเปล่าเป็นหลักการเบื้องต้นของการผลิตแบบลีน (Womack and Jones. 2003) โดยชนิดของความสูญเปล่าแบ่งออกได้ดังนี้

1. ความสูญเปล่าจากของเสีย (Defect waste) ความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นจากของเสียจะส่งผลโดยตรงต่อต้นทุน, การขายสินค้า, รวมถึงความบกพร่องในเรื่องงานเอกสารซึ่งจะส่งผลต่อการให้ข้อมูลที่ผิดพลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์, สินค้าไม่ตรงตามมาตรฐาน, รวมไปถึงการสิ้นเปลืองวัตถุดิบในการผลิต (Capital. 2004) ความสูญเปล่าที่เกิดจากของเสียเป็นต้นทุนทางตรง ซึ่งหากเกิดความสูญเปล่านี้อาจเกิดขึ้น จะต้องมีการทำงานเต็มซ้ำและในบางครั้งอาจต้องทิ้งผลิตภัณฑ์ชิ้นนั้นไป ความสูญเปล่านี้นอกจากจะทำให้สูญเสียในเรื่องวัสดุและแรงงานแต่ยังสามารถส่งผลกระทบต่อการใช้วัสดุไม่เพียงพอ เสียเวลาในการประชุมเพื่อหาสาเหตุ และทำให้การส่งงานและผลิตภัณฑ์มีความล่าช้าเกิดขึ้น (Rawabdeh. 2005)

2. ความสูญเปล่าจากการผลิตมากเกินไป (Over production waste) คือการผลิตที่มากกว่าความต้องการของลูกค้า หรือการผลิตก่อนที่ลูกค้าต้องการซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการที่สินค้าจะตกรุ่นหรือล้าสมัย ซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของลูกค้า ทำให้เกิดการขายที่จำเป็นต้องลดราคาเพื่อจำหน่ายสินค้านั้นออกไป (Capital. 2004) ความสูญเปล่าจากการผลิตมากเกินไปเป็นสาเหตุที่จะต้องมีการผลิตสินค้าเพื่อในการจัดเก็บสินค้าที่ผลิตเกินเหล่านั้น, มีวัสดุเพิ่มขึ้น, ขาดความสมดุลในการไหลของสินค้า, ต้องมีการบริหารจัดการเรื่องวัสดุคงคลังและต้องใช้พนักงานเพิ่มขึ้น (Leon. 1999)

3. ความสูญเปล่าจากการรอคอย (Waiting waste) เป็นความสูญเปล่าที่เกิดจากการที่พนักงานไม่ได้ทำงานหรือเครื่องจักรต้องหยุดรอเนื่องจากการเกิดคอขวดในการทำงานหรือการไหลของกระบวนการผลิตไม่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการรอคอยของงานระหว่างขั้นต่อขั้น ซึ่งผลของความสูญเปล่านี้ส่งผลต่อค่าแรงงานและราคาของสินค้าที่ต้องสูงขึ้นตามต้นทุนในการผลิต (Capital. 2004) เมื่อเวลาถูกใช้ไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ หรือการที่สินค้าไม่มีการเคลื่อนที่หรือไม่มีการทำงานทำให้ความสูญเปล่าจากการรอคอยเกิดขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบในสองด้านคือ ค่าแรงงาน และ สินค้า ที่ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นจากแนวคิดนี้หากทำให้ความสูญเปล่าจากการรอคอยหมดไปทำให้กระบวนการไหลของสินค้าเร็วขึ้น ส่วนในเรื่องพนักงานจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้นแต่จะต้องไม่ส่งผลต่อการผลิตมากเกินไป (Hines and Rich. 2007)

4. ความสูญเปล่าจากการใช้ความรู้ความสามารถของพนักงานไม่เต็มที่ (Not using staff talent) ความสูญเปล่านี้เป็นสิ่งสำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงไว้ในเรื่องความสูญเปล่าต้นแบบของโตโยต้า แต่ความสูญเปล่าเป็นความรู้สึกในด้านจิตใจของพนักงาน, ความริเริ่มสร้างสรรค์, และความสามารถทางกายภาพ สิ่งเหล่านี้อาจส่งผล

ทำให้เกิดการสูญเสียโอกาส, ขาดแรงจูงใจ, มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์น้อย, ไม่มีการแสดงแนวคิด โดยสาเหตุหลักในเรื่องนี้เป็นผลลัพธ์มาจาก นโยบายของบริษัทและรูปแบบการบริหารจัดการ ทำให้พนักงานให้ความสนับสนุนน้อยลง หรือไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ (Lindner and Backer. 2010)

5. ความสูญเปล่าจากการขนส่ง (Transportation) ความสูญเปล่านี้อาจรวมถึงการเคลื่อนย้ายวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าในการผลิตเช่นการเคลื่อนย้ายวัสดุจาก สถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งด้วยซึ่งการเคลื่อนย้ายนี้หากมีการกำหนดเวลาหรือบริหารไม่ถูกต้องทำให้เกิดการส่งวัสดุไม่ทันเวลาหรือการไม่มีสถานที่ในการวางสินค้าหรือเกิดการกีดขวางการทำงานได้ ในกรณีที่มีการขนส่งเร็วเกินไป (Capital. 2004) การเคลื่อนที่ในสถานที่โรงงานไม่ว่าในกรณีใด ๆ ควรมองว่าเป็นความสูญเปล่าหากทำให้น้อยลงได้จะเป็นการดีกว่าการเอาออกทั้งหมด การทำให้มีการขนส่งมากเกินไปเป็นสาเหตุทำให้สินค้าชำรุดหรือเกิดความเสียหายได้ ซึ่งอาจเกิดจากการสื่อสารที่ไม่ดีพอดังนั้นควรมีการรายงานข้อมูลกลับไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการแก้ไขต่อไป (Hines and Rich. 2007)

6. ความสูญเปล่าจากสินค้าคงคลัง (Inventory waste) เกิดจากการเก็บวัตถุดิบมากเกินไป, การเก็บสินค้าที่ผลิตเสร็จแล้วมากเกินไป ซึ่งการเก็บสินค้าเหล่านี้มากเกินไปทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในเรื่องต้นทุนจมที่ไปสะสมอยู่ในราคาวัตถุดิบและสินค้าเหล่านั้นและมีอัตราเสี่ยงต่อของเสียหายสูง (Capital. 2004) การที่มีสินค้าคงคลังมากเกินไปเกิดจากการพยากรณ์หรือการสื่อสารในการกำหนดระยะเวลาจัดส่งของที่ผิดพลาด ความสูญเปล่านี้อาจส่งผลให้จะต้องมีการป้องกัน, บำรุงรักษาและ ต้องมีพื้นที่ในการจัดเก็บเพิ่มขึ้น การจัดหาที่มีประสิทธิภาพทำให้ความสูญเปล่าจากการเก็บสินค้าคงคลังให้หมดไปได้ (Rawabdeh. 2005)

7. ความสูญเปล่าจากการเคลื่อนไหว (Motion waste) เป็นความสูญเปล่าที่รวมไปถึงการที่

ต้องเดินไปมาระหว่างการปฏิบัติงานของพนักงาน เช่น การเดินเพื่อการทำงานเครื่องมือ, การเดินที่ไม่จำเป็น, การเคลื่อนไหวทางกายภาพที่ค่อนข้างลำบากและการออกแบบไม่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ อันเป็นเหตุให้เกิดการทำงานที่ล่าช้าของพนักงาน (Capital. 2004) ความสูญเสียเปล่าจากการเคลื่อนไหว เกิดจากการออกแบบการทำงานไม่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดความเมื่อยล้า, การบิดหรือเอี้ยวตัวเพื่อหยิบเครื่องมือและวัสดุต่างสมควรถือเสีย เพราะอาจเป็นเหตุในการนำไปสู่การทำให้ผลผลิตน้อยลง หรือ มีปัญหาในเรื่องคุณภาพ (Rawabdeh. 2005)

8. ความสูญเสียเปล่าจากขั้นตอนมากเกินไป (Excessive process) เกิดจากการที่มีการขั้นตอนการทำงานมากกว่าความต้องการของลูกค้าในเรื่องของคุณภาพ หรือการเพิ่มขึ้นขั้นตอนในการทำงานขึ้นแต่เรื่องเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ลูกค้าไม่ต้องการ เช่น การขัดผิวชิ้นงานให้ดูเงาขึ้น สิ่ง que เพิ่มขึ้นไม่ทำให้ส่งผลให้ราคาเพิ่มขึ้นแต่ในทางตรงกันข้ามทำให้ผู้ผลิตเสียเวลาในกระบวนการทำงานเพิ่มขึ้นและยังสามารถขายได้ราคาเดิม (Capital. 2004) ความสูญเสียเปล่าจากขั้นตอนมากเกินไป ทำให้เกิดความซับซ้อนในการดำเนินการมากกว่าการทำงานปกติ เช่น การใช้เครื่องจักรที่ค่อนข้างซับซ้อนและไม่มีความยืดหยุ่นซึ่งเครื่องจักรที่มีความซับซ้อนต้องมีการลงทุนที่สูงกว่าเครื่องจักรปกติ (Hines and Rich. 2007)

จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องแนวคิดสินที่มีการพัฒนามาจากอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โดยบริษัทโตโยต้า เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อุตสาหกรรมผลิตน้ำมันซึ่งเป็นอุตสาหกรรมต่างประเภทกันมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงเนื่องจากมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาแนวคิดสินไปประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมการขุดเจาะเพื่อกำจัดความสูญเสียในการทำงาน (Charles, Deutman, and Gold. 2012) บริษัทในอุตสาหกรรมน้ำมันและแก๊สมีการสังเกตการณ์เพื่อค้นหานวัตกรรมใหม่ภายในขอบเขตของสินเพื่อให้ได้ผลการตอบสนอง

ในการส่งน้ำมันของตนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีที่สุด (Pettersen. 2009)

แนวคิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง

องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเป็นเรื่องธรรมชาติ แนวความคิดของ Kimberly J.R. Kimberly J. and miles. (1980), และ Hannan and Freedman. (1994) กล่าวว่า องค์กรมีวิถีชีวิตธรรมชาติที่มีช่วงระยะเวลา การเจริญเติบโตเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ และในที่สุดก็จะเข้าสู่สภาวะถดถอย ดังนั้น กลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและการศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนมุ่งใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทักษะคิด ค่านิยม ตลอดจนโครงสร้างองค์กร เพื่อที่องค์กรจะได้สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับ เทคโนโลยี การตลาด และการเปลี่ยนแปลงในองค์กร (Bennis W.G. 1989)

ณัฐปาลิน นิลเบ็ง. (2017: 16) กล่าวว่า การที่องค์กรจะมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นที่จะต้องผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ผู้นำจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร การเปลี่ยนแปลงภารกิจหรือบทบาทขององค์กร การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับต่างๆ ขององค์กร เพื่อยังคงสร้างมูลค่าเพิ่มแบบเดิมหรือแบบใหม่ (Value creation) เพื่อความยั่งยืน (Sustainability) เพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (Self-reliability) เพิ่มขีดความสามารถในการอยู่รอด (Survivability) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Advantage) โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กรมีบุคคลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. ผู้อุปถัมภ์การเปลี่ยนแปลง (Change Sponsor) หมายถึง ผู้กำหนดและตัดสินใจว่าการ

เปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างไร เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาที่ผลกระทบสูงต่อความสำเร็จ ควรเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กร

2. ผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง (Change Advocate) หมายถึง ผู้ที่ให้การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งสามารถสื่อสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในองค์กร มีทักษะในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา โหม่งหน้าจิตใจคนฟังและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หมายถึง ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง มีส่วนช่วยดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดจนช่วยกำกับดูแลและติดตามให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้นดำเนินไปอย่างราบรื่นและได้ผลลัพธ์อย่างที่คาดหวัง ทำหน้าที่สื่อสารปัญหาที่พบ เป็นผู้ประสานงานและเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่าง ผู้อุปถัมภ์การเปลี่ยนแปลง (Change Sponsors) ผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง (Change Advocate) และผู้ที่ถูกเปลี่ยนแปลง (Change Target)

4. ผู้ที่ถูกเปลี่ยนแปลง (Change Target) หมายถึงผู้ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องได้รับการสื่อสารให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบต่างๆ มีการปรับทัศนคติแนวคิด เพื่อให้เกิดความเต็มใจ ยินยอม กระตือรือร้นที่จะสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งคนกลุ่มนี้อาจเป็นทั้ง บุคคลที่ยินดีที่จะเปลี่ยนแปลง และต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เป็นตัวกลางในการดำเนินการและประสานงานเพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจและบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

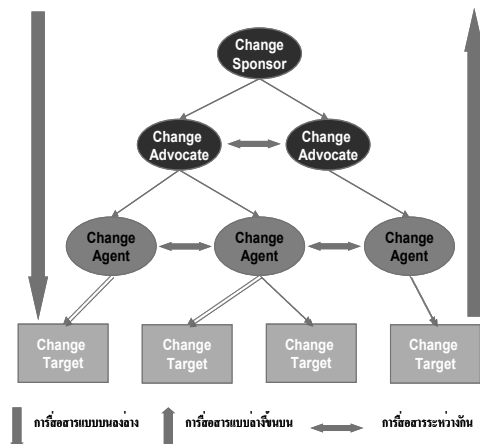
สรุป ได้ว่าการเปลี่ยนแปลงองค์กรไม่สามารถทำได้เพียงบุคคลเดียวหรือกลุ่มเดียว แต่ต้องการความร่วมมือกันจากหลายฝ่าย การร่วมมือ

กันนั้นจะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวกลางคอยขับเคลื่อนและประสานงานเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้จริง เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรนั้นๆ กำหนดไว้

แนวคิดการสื่อสารองค์กร:

ความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงทุกระดับ ทั้ง ผู้อุปถัมภ์การเปลี่ยนแปลง ผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้ที่ถูกเปลี่ยนแปลงต้องใช้ในการสื่อสารซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการควบคุม การออกคำสั่ง การประเมินผลงาน การจูงใจ หรือเพื่อในกิจการอื่นๆ ภายในองค์กร (สร้อยตระกูล อรรถมานะ. 2542:340-341)

ภาพที่ 3 บทบาทการสื่อสารของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ที่มา ปานจิต จินดากุล. 2557)

Rogers & Shoemaker. (1971), Berelson and Steiner. (1964), Dance and Larson. (1976), Robbins and Coulter. (2004) การสื่อสารเป็นการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านสื่อผ่านความคิดของผู้ส่งสารเป็นคำพูดหรือสัญลักษณ์ไปยังผู้รับสาร ในลักษณะของการสื่อสารแบบสอง

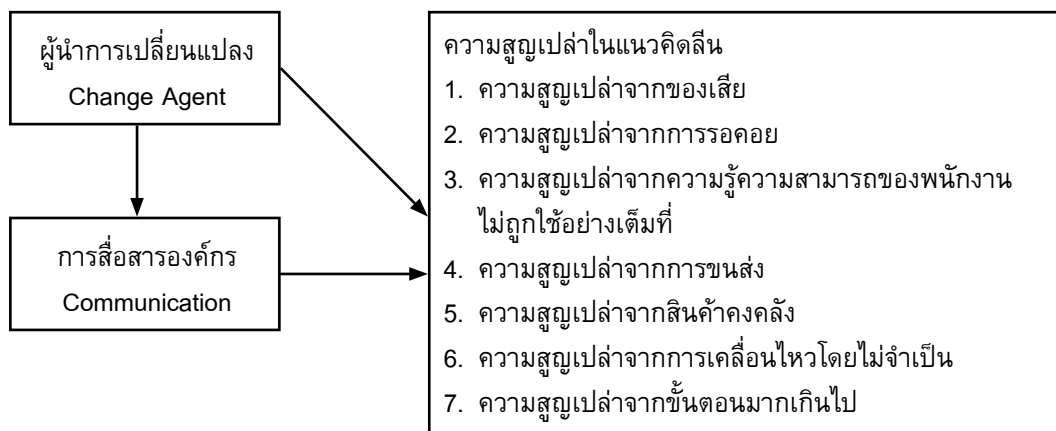
ทางระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ผ่านสื่อต่างๆ เช่น คำพูด ท่าทาง รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ การสื่อสารองค์กรเป็นเครื่องมือในการชี้แจงกิจกรรมทั้งหมด เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ ความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

สรุปได้ว่าในการสื่อสารองค์กร มีความสำคัญต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการสื่อสารที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถลดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการมีแนวคิดที่ไม่เป็นไปในทางเดียวกัน เพราะการสื่อสารคือการที่ผู้บริหารสามารถส่งต่อให้ผู้รับสารได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง ขั้นตอน และกระบวนการต่างๆ ในการบริหารการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทั้งผู้บริหารและปฏิบัติในการทำงานแบบมีส่วนร่วม

บทสรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จำนวน 50 ฉบับ พบว่าการกำจัดความสูญเปล่าเป็นสิ่งที่จะต้องทำเป็นอันดับแรกในการประยุกต์ใช้แนวคิดลีนในองค์กรและในการดำเนินการจำเป็นที่จะ

ต้องมีการเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อนำไปสู่การบริหารในแนวคิดลีนและในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องมีตัวกลางในการเปลี่ยนแปลงที่สามารถในการสื่อสารระหว่างผู้อุปถัมภ์ การเปลี่ยนแปลง, ผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง, ไปสู่ผู้ที่ถูกเปลี่ยนแปลง เพื่อส่งผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรส่วนประกอบที่สำคัญ คือการสื่อสารองค์กรที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นกรอบแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำจัดความสูญเปล่าด้วยแนวคิดลีนในบริษัทผลิตน้ำมันที่สำคัญได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการสื่อสารองค์กร แต่ในการนำความสูญเปล่าตามหลักการของโตโยต้ามาใช้ในบริษัทอุตสาหกรรมผลิตน้ำมันพบว่าตัวแปรในเรื่องความสูญเปล่าจากการผลิตมากเกินไปไม่สามารถเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตน้ำมัน เนื่องจากการผลิตถูกกำหนดจากลูกค้าอย่างชัดเจนในช่วงวันต่อวันซึ่งสามารถเรียกเพิ่มได้ ดังนั้นจึงตัดความสูญเปล่าในเรื่องการผลิตมากเกินไปออก เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินกิจการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

รูปที่ 3 กรอบแนวคิดของบทความ

บรรณานุกรม

- เกียรติขจร โหมมานะสิน. (2550). *Lean: วิถีแห่งการสร้างคุณค่าสู่องค์กรที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- ณัฐपालิน นิลเบ็ง. (2017). ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21, *Change agent in the 21st century. วารสารการพยาบาลและการดูแล (Journal of Nursing and Health Care)*, 35(1), 16-19.
- ตามธรรม จินากุล. (2016). การลดเวลาและค่าใช้จ่ายในงานทุนวิจัยเพื่อรับสิทธิบัตรหรือตีพิมพ์ผลงานในวารสารระดับนานาชาติ โดยใช้แนวคิดและวิธีการทำงานแบบ Lean วารสารสาระคาม. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ม.ค. - มิ.ย. 2559. 103-104.
- บุญบันดาล ยูวะนะศิริ. (2559). สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9590000049267>
- วิทยา สุทธิพิตรดำรง. (2552). เจาะแก่นแนวคิดแบบลีน ความหายนะของความสูญเปล่า ตอนที่ 3 (Productivity World 87), September - October 2009
- วีรพงษ์ รามางกูร . (2559) สืบค้นจาก <https://www.matichon.co.th/news/16540>
- ปานจิต จินตากุล. (2557). การบริหารการเปลี่ยนแปลง สืบค้นจาก <https://www.slideserve.com>hung>
- ไพโรจน์ กวียานนท์. (2559) สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/621354>
- สถาบันยานยนต์ ศูนย์สารสนเทศยานยนต์. (2557). *ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์ 1st-Tier of Car*. สืบค้นจาก http://data.thaiauto.or.th/iu3/modules/mod_partmaker/ExecutePart3.asp
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2542). พฤติกรรมองค์กรการ: ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Achanga, P., Shehab, E., Roy, R. and Nelder, G. (2006) 'Critical success factors for lean implementation within SMEs', *Journal of Manufacturing Technology Management*, Vol. 17, No. 4, pp.460–471.
- Bamber, L. and Dale, B.G. (2000). 'Lean production: a study of application in a traditional
- Berelson B. and Steiner G.A. (1964). *Human behavior: An inventory of scientific findings*.
- Bhasin, S. (2011). 'Improving performance through lean', *International Journal of Management Science and Engineering Management*, Vol. 6, No. 1, pp.23–36.
- Bennis W.G. (1989). *Managing the dream: Leadership in the 21st century*. *Journal of organization change management*. 2(1). 6-10.
- Bonavia, T. and Marin, J.A. (2006). 'An empirical study of lean production in the ceramic tile industry in Spain', *International Journal of Operation & Production Management*, Vol. 26, No. 5, pp.505–531.
- Bourkeaw, N. (2004). *Introduction to lean manufacturing*. 1st ed. Bangkok: SE-ED.
- Boyer, K.K. (1996). "An assessment of managerial commitment to lean production", *International-Journal of Operation & Production Management*, Vol. 16 No. 9, pp. 48-59.
- Cao, G., Clarke, S. and Lehane, B. (2000). 'A systematic view of organizational change and TQM', *The TQM Magazine*, Vol. 12, No. 3, pp.186–193.

- Capital, M. (2004). *Introduction to Lean Manufacturing for Vietnam*, Published Article by Mekong Capital Ltd.
- Charles, S. R., Deutman, R., and Gold, D. (2012). Implementing Lean Manufacturing Principles in New Well Construction. Presented at the SPE Heavy Oil Conference Canada. Calgary, Canada, 12 – 14 June. SPE-157907-MS. <http://dx.doi.org/10.2118/157907-MS>.
- Crute, V., Ward, Y., Brown, S. and Graves, A. (2003). "Implementing lean in aerospace: challenging the assumptions and understanding the challenges", *Technovation*, Vol. 23. No. 12, pp. 917-28.
- Dance, F, and Larson C. (1976). *Communication*. New York: Holt, Rinehart and Wiston.
- Hannon M.T. and Freedman J. (1994). Structure Inertia and organizational Change. *American Sociological Review* 49.
- Ibrahim Rawabdeh. (2005). *A Model for the assessment of Waste in Job Shop Environments*, *International Journal of Operations and Production Management*, Vol.25, No.8, pp.800-822.
- James P. Womack and Daniel T. Jones. (2003). *Banish Waste and Create Wealth in Your Corporation*, 1st Edition.
- James, T. (2006). 'Wholeness as well leanness', *IET Manufacturing Engineer*.
- Jeffrey K. Liker. (2004). "The Toyota Way" Tata McGraw-Hill, ISBN 0-07-139231-9.
- Jorge Leon. (1999). *Toyota Production System and Lean Manufacturing*, Texas A&M University.
- Karlsson, C. and Ahlstrom, P. (1996). 'Assessing changes towards lean production', *International Journal of Operation & Production Management*, Vol. 16, No. 2, pp.24–41.
- Kimberly J.R., Kimberly J. and Miles R.H. (1980). The organizational life cycle. The creation, transformation, and decline of organizations. Jossey-Bass Inc Pub.
- Lee-Mortimer, A. (2008). 'A continuing lean journey: an electronic manufacturer's adopting of Kanban', *Assembly Automations*, Vol. 28, No. 2, pp.103–112.
- Lindner, A., & Becker, P. (2010). *Wertstromdesign*. book, Munchen, Germany: Carl Hanser Verlag.
- manufacturing environment', *Production Planning & Control*, Vol. 11, No. 3, pp.291–298.
- Losonci, D., Demeter, K. and Jenei, I. (2011). 'Factors influencing employee perceptions in lean transformation', *International Journal of Production Economics*, Vol. 131, No. 1, pp.30–43.
- Melton, T. (2005). 'The benefits of lean manufacturing: what lean thinking has to offer the process industries', *Chemical Engineering Research and Design*, Vol. 83, No. A6, pp.662–673.
- Nordin, N., Deros, B. M., Wahab, D. A., & Rahman, M. N. A. (2012). A framework for organizational change management in lean manufacturing implementation. *International Journal of Services and Operations Management*, 12(1), 101-117.
- Papadopoulou, T.C. and Ozbayrak, M. (2005). 'Leaness: experiences from the journey to date', *Journal of Manufacturing Technology Management*, Vol. 16, No. 7, pp.784–807.
- Peter Hines and Nick Rich. (1997). *The Seven Value Stream Mapping Tools*, *International Journal of Operations and Production Management*.

- Pettersen, J. (2009). 'Defining lean production: some conceptual and practical issues', *The TQM Journal*, vol. 21, no. 2, pp. 127-142.
- Puvanasvaran, P., Megat, H., Hong, T.S. and Muhamad, M.R. (2009). 'The roles of communication process for an effective lean manufacturing implementation', *Journal of Industrial Engineering and Management*, Vol. 2, No. 1, pp.128–152.
- Rogers and Shoemaker. (1971). *Communication of innovations: A-cross culture approach*. New York Free. Press.
- Robbins S.P. and Coulter M. (2004). *Principle of management*.
- Scherrer-Rathje, M., Boyle, T.A. and Deflorin, P. (2009). 'Lean, take two! Reflections from the second attempt at lean implementation', *Business Horizon*, Vol. 52, No. 1, pp.79–88.
- Sim, K.L. and Rogers, J.W. (2009). 'Implementing lean production systems: barriers to change', *Management Research News*, Vol. 32, No. 1, pp.37–49.
- Stewart, D. (2001). 'Change management in lean implementation', in Allen, J., Robinson, C. and Stewart, D. (Eds.): *Lean Manufacturing: A Plant Floor Guide*, Society of Manufacturing Engineers, Michigan.
- Tamer Degirmenci. (2008). "Standardization and certification in Lean Manufacturing" . Master's thesis, University of Waterloo.
- Womack, J., Jones, D. and Roos, D. (1990). *The Machine that Changed the World*, Rawson Associates, New York, NY.
- Womack, J.P. and Jones, D.T. (1996). *Lean Thinking*, Simon & Schuster, New York, NY.
- Wong, Y.C., Wong, K.Y. and Ali, A. (2009). 'A study on lean manufacturing implementation in the Malaysian electrical and electronics industry', *European Journal of Scientific Research*, Vol. 38, No. 4, pp.521–535.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

Factors Affection the Propagation of Buddhism in Indonesia

ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง¹, เกษมชาติ นเรศเสนีย์², ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์³

Paitoon Trongtiang¹, Kasemchart Naressenie², Panuwat Pakdeewong³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการโดยสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 27 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารองค์การชาวพุทธจำนวน 13 รูป/คน (2) พระธรรมทูต จำนวน 14 รูป โดยการสนทนากลุ่ม มีจำนวน 9 คน ประกอบไปด้วย (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำนวน 4 คน และ (3) กลุ่มนักวิชาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความ การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นพุทธศาสนิกชนในประเทศอินโดนีเซีย จำนวน 400 คนประกอบไปด้วย (1) เมืองบันดุง จังหวัดชวาตะวันตก จำนวน 14 คน (2) เมืองเมดาน จังหวัดสุมาตราเหนือ จำนวน 186 คน และ (3) เมืองจาการ์ตา เขตนครหลวงพิเศษจาการ์ตา จำนวน 200 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน และการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และสถิติประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ดังนี้ (1) ปัจจัยด้านบริบทประเทศอินโดนีเซีย ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือด้านเครือข่ายทางสังคม ($\beta = .216$) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ($\beta = .340$) และด้านวัฒนธรรม ($\beta = .150$) (2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ ด้านทักษะความสามารถองค์กร ($\beta = .135$) ด้านกลยุทธ์การจัดองค์กร ($\beta = .118$) และด้านการจัดการบุคลากร ($\beta = .102$) โดยทั้งสองปัจจัยสามารถอธิบายความผันแปรของรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียได้ร้อยละ 64.90 ($R^2 = .649$) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผล, รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ประเทศอินโดนีเซีย

¹ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

¹ Doctor of Philosophy Program in Public Administration Valaya alognkorn Rajabhat University

² Teacher Program in Public Administration Valaya alognkorn Rajabhat University

³ Teacher in Faculty of Education Naresuan University

Abstract

The objectives of this research were to study the factors affecting the propagation of a Buddhism model in Indonesia. This study combined qualitative and quantitative research. The qualitative research was conducted by structured interviews of 27 key informants, divided into 2 groups: (1) 13 Buddhist organizations / person (2) 14 monks of Dhammaduta. Moreover, the group discussions tool was conducted by 9 experts consisting of (1) 3 Buddhist missionaries, 2) 4 foreign missionaries, and 3) 2 academicians in propagation. They were chosen by purposive sampling. The data were analyzed by means of content analysis and interpretation. The quantitative research was conducted by a sample of 400 Buddhists in Indonesia, consisting of (1) 14 Buddhists in Bandung city, West Java, (2) 186 Buddhists in Medan city, Northern Sumatra province, and 200 Buddhists in Jakarta city of The Jakarta Metropolitan Municipality. They were selected by proportional stratified random sampling and simple random sampling. The data were collected by using a 5-level rating scale questionnaire and the statistics consisted of percentage, mean, standard deviation and to test the hypothesis of the research using stepwise regression analysis. The research findings were as follows : The factors affecting the propagation of Buddhism in Indonesia revealed that there were 2 factors composed of (1) the factor Indonesia context; composed of 3 variables of social network ($\beta = .216$), the livelihood ($\beta = .340$), and culture ($\beta = .150$) (2) the factor of management; composed of 3 variables of organization capacity ($\beta = .135$), organization strategy ($\beta = .118$), and personnel management ($\beta = .150$). These 2 factors could explain 64.90 percent ($R^2 = .649$) of the variation of the propagation of Buddhism in Indonesia at a statistical significance level of .05.

Keywords : The factors affecting, Buddhism Propagation Model, Indonesia

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยโลกมากกว่า 2600 ปีแล้วนับว่าเป็นศาสนาหนึ่งที่มีอายุกาลที่ยืนยาวนาน ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนายังคงดำรงอยู่ได้ คือ มีการเผยแผ่สืบทอดในหมู่พุทธบริษัททั้งสี่กลุ่ม อันได้แก่ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ร่วมกันเผยแผ่หลักธรรมคำสอนจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ผู้ที่ยังไม่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการรักษาศรัทธาของ ผู้ที่มีความศรัทธาอยู่แล้ว ให้มีความมั่นคงหนักแน่น

ยิ่งขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของพระสงฆ์ที่เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำของพุทธศาสนิกชน ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553) ทั้งนี้ นอกจากพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เกิดมีความมั่นคงภายในประเทศแล้ว การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาไปสู่ประเทศอื่น ก็เป็นหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อการดำรงอยู่และการแพร่กระจายหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการเผยแผ่พุทธศาสนาในต่างประเทศนั้น จะส่งผลให้

พุทธศาสนิกชนในประเทศต่างๆ จะได้รับรู้ถึงแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอน อันจะส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง และเกิดความมั่นคงในโลกสืบไป

ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย ได้ดำเนินการแบ่งภารกิจออกเป็น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 และได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 เรียกว่า "ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2550" ใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่ถูกแยกออกจากกรมการศาสนาในปีพุทธศักราช 2545 เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555)

ทั้งนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้น ได้มีการสร้างวัดพุทธประทีป ณ ประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2507 การนี้ กรมการศาสนาได้ขออนุมัติคณะรัฐมนตรีจัดตั้งโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ เพื่อปฏิบัติศาสนากิจในวัดที่จัดตั้งในต่างประเทศ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติในหลักการให้กรมการศาสนา จัดตั้งสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ภายใต้ความร่วมมือของฝ่ายสงฆ์ทั้งสองนิกาย (สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ฝ่ายธรรมยุต, 2550) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อเลือกเฟ้นและฝึกอบรมพระสงฆ์ไทย ให้สามารถประกาศพระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อเผยแผ่เกียรติคุณของชาติไทย เพื่อสงเคราะห์ทางด้านจิตใจแก่คนไทยในต่างประเทศ และเพื่อให้เกิดศาสนสัมพันธ์อันดี ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับองค์กรศาสนาอื่น

สำหรับในประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศหนึ่งที่คณะสงฆ์ไทยได้ส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่

พระพุทธศาสนา ซึ่งจากสภาพของประเทศที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกาะกว่า 17,508 เกาะ มีพื้นที่เป็นทะเลมากกว่าพื้นดิน มีประชากรประมาณ 245 ล้านคน โดยชาวอินโดนีเซีย ร้อยละ 87 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 10 นับถือศาสนาคริสต์ (ศาสนาคริสต์นิกายโปรแตสแตนท์ ร้อยละ 6 และศาสนาคริสต์นิกายแคทอลิก ร้อยละ 3.5) ที่เหลืออีกร้อยละ 3 นับถือศาสนาฮินดูและพุทธ ซึ่งแบ่งสัดส่วนได้คือร้อยละ 1.8 นับถือศาสนาฮินดู และร้อยละ 1.2 นับถือศาสนาพุทธ (เพ็ชรี สุมิตร, 2552)

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียจะเป็นประเทศนับถือศาสนาอิสลาม แต่ในอดีตเคยมีพระพุทธศาสนาแบบมหายานเข้ามาประดิษฐานอยู่ พระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองมาก ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 มีโบราณสถานที่สำคัญอยู่ในอินโดนีเซีย คือโบโรบูดูร์หรือบรมพุทโธ ตั้งอยู่ที่ราบเก-ดู (Kedu) ในภาคกลางของชวา (เพ็ชรี สุมิตร, 2552) ต่อมาเมื่ออิสลามได้ขยายอำนาจครอบงำอินโดนีเซียในปีพุทธศักราช 2012 นับตั้งแต่นั้นชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่จึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งต่อมาในภายหลังยังมีพุทธศาสนิกชนส่วนหนึ่งที่พยายามรักษาธรรมเนียมปฏิบัติของชาวพุทธ ด้วยการสวดมนต์ตามสถานที่สำหรับสวดมนต์ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากทั่วประเทศ ทั้งนี้ ชาวพุทธในประเทศอินโดนีเซียที่อาศัยอยู่ในชนบทจะเป็นชาวชวาเป็นส่วนใหญ่ และชาวจีนส่วนใหญ่จะเป็นชาวพุทธที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ ซึ่งถึงแม้ว่า จะเป็นพุทธที่ผสมผสานกับความเชื่อของบรรพบุรุษคือลัทธิเต๋าและขงจื้อก็ตาม การนี้ ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย จึงจะเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่เจ้าของประเทศโดยตรง

รัฐบาลไทยได้จัดส่งพระธรรมทูตไปเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2512 กว่า 48 ปีของการดำเนินงานของคณะสงฆ์ไทย (สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศฝ่ายธรรมยุต,

2550) ผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียสามารถจัดเป็นด้านศาสนวัตถุ มีการสนับสนุนสร้างวัดในพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ด้านศาสนบุคคล มีองค์กรคณะสงฆ์พุทธเถรวาท 3 องค์กร ได้แก่ คณะสงฆ์เถรวาทอินโดนีเซีย (STI) คณะสงฆ์สังฆะอากุง (SAGIN) และคณะสงฆ์พระธรรมทูตไทย (STT) และยังมีชาวพุทธส่วนหนึ่งที่ไม่เป็นพระสงฆ์แต่ดำเนินกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการจัดตั้งเป็นวัดเป็นสมาคม เป็นมูลนิธิซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก องค์กรต่างๆ ที่กล่าวมานี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านองค์กร บุคลากร ศาสนวัตถุ และจำนวนพุทธบริษัท

นอกจากคณะสงฆ์เถรวาทแล้ว การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ยังมีคณะสงฆ์มหายาน คณะสงฆ์ตันตระยาน พร้อมทั้งคณะสงฆ์จากประเทศต่างๆ หลายประเทศ ผลกระทบที่มาจากการเมืองการชาวมุสลิมหลายองค์การ ทำให้มีปัญหาระหว่างองค์การชาวมุสลิมหลายประการเช่น การไม่เป็นเอกภาพในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำเสนอหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ขัดแย้งกันทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสน การดำเนินกิจกรรมเผยแผ่ซ้ำซ้อนกันเพราะขาดการประสานงานระหว่างองค์การชาวมุสลิม และการไม่ให้ความร่วมมือกับองค์การชาวมุสลิมอื่นๆ เพราะคิดว่าไม่ใช่องค์การชาวมุสลิมที่ตนเองเป็นสมาชิก เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนองค์การชาวมุสลิม ศาสนวัตถุ และพุทธบริษัทข้างต้น ย่อมแสดงถึงความเจริญและมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกเข้าไปอีกย่อมจะพบว่า หากไม่มีการบริหารจัดการในองค์การและการประสานงานระหว่างองค์การที่ดี ก็ย่อมเป็นสิ่งบั่นทอนความเจริญและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียด้วยเช่นกัน

ดังนั้นพระธรรมทูตโดยเฉพาะพระสงฆ์ไทย จึง ควรมีรูปแบบหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวอินโดนีเซียให้สามารถเข้าใจหลักธรรมและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง ซึ่งในการศึกษาค้างนี้ได้ ตั้งข้อสังเกตของประเด็นในการสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตประกอบไปด้วย นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์การพระธรรมทูตสอดคล้องกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียหรือไม่ และองค์การการเผยแผ่ของพระธรรมทูตเหมาะสมกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียหรือไม่ และรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเหมาะสมกับวัฒนธรรมอินโดนีเซียหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแยกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารองค์การชาวมุสลิม จำนวน 13 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 พระธรรมทูต จำนวน 14 รูป

กลุ่มที่ 3 พุทธศาสนิกชนในประเทศอินโดนีเซีย จำนวน 652,361 คน แบ่งตามจังหวัดและเขตการปกครองพิเศษ ประกอบด้วย

 - (1) เมืองบันดุง จังหวัดชวาตะวันตก จำนวน 21,061 คน
 - (2) เมืองเมดาน จังหวัดสุมาตราเหนือ จำนวน 300,499 คน
 - (3) เมืองจาการ์ตา เขตนครหลวงพิเศษจาการ์ตา จำนวน 330,801 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

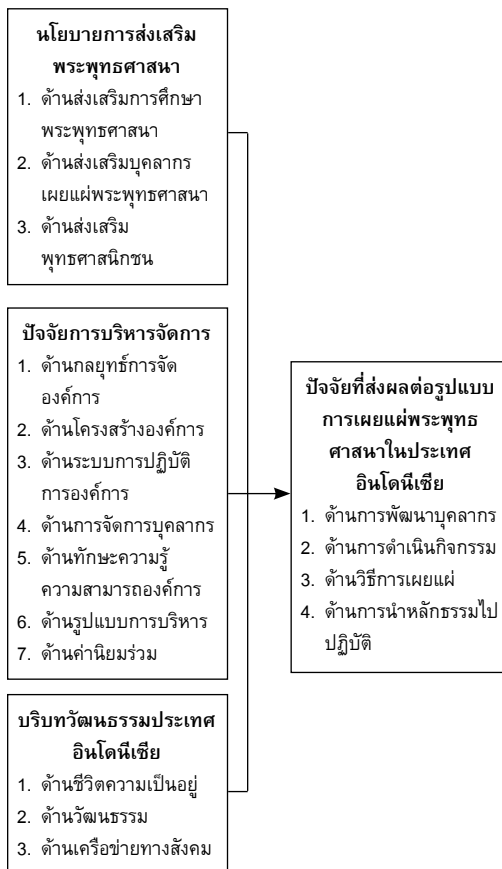
กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแยกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

(1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารองค์การชาวพุทธ จำนวนทั้งสิ้น 13 รูป/คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และกลุ่มที่ 2 พระธรรมทูตรวมทั้งสิ้น 14 รูป ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

(2) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่ 3 พุทธศาสนิกชน โดยใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ดำเนินการการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิโดยสุ่มเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified sampling) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้วิธีแบบเจาะจง ซึ่งคัดเลือก 2 จังหวัดคือ จังหวัดชาวดะวันตก จังหวัดสุมาตราเหนือ และคัดเลือกเขตปกครองพิเศษ 1 แห่ง คือ เขตนครหลวงพิเศษจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างกระจายไปทั่วจำแนกตามพื้นที่ ดังที่ตาราง 1

พื้นที่ศึกษา	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
เมืองบันดุง จังหวัดชาวดะวันตก	21,061	14
เมืองเมดาน จังหวัดสุมาตราเหนือ	300,499	186
เมืองจาการ์ตา เขตนครหลวงพิเศษ จาการ์ตา	330,801	200
รวม	652,361	400

3. กรอบแนวคิด

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ตัวแปร ประกอบไปด้วย

(1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ นโยบายการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และบริบทของประเทศอินโดนีเซีย

(2) ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านวิธีการเผยแผ่ และด้านการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยแยกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

(1) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

(2) การวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการประกอบไปด้วย

(6.1) การเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

(1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ในประเทศอินโดนีเซีย ที่ต้องการสัมภาษณ์ เพื่อแจ้งความประสงค์ในการขอสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่กำหนดพร้อมในการขอการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

(2) นัดหมายวัน เวลาและสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์ทั้งเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

(3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่นัดหมาย

(4) ถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์พร้อมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาประกอบการสรุปผลการวิจัยต่อไป

(6.2) การเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มที่ 3 ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

(1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังในเมืองบันดุง เมืองเมดาน เมืองจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามการวิจัย

(2) แจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มที่ 3 ตามจำนวนที่กำหนด

(3) ติดตามผลของแบบสอบถามเพื่อรับแบบสอบถามกลับคืน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจัดลำดับการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(7.1) วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

(1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

(2) นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบข้อความเพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น

(3) ทำการวิเคราะห์และจัดแยกประเด็นตามกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

(4) สังเคราะห์เนื้อหาความของข้อมูลที่ได้โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

(5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ่านสรุปเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลแต่ละประเด็น โดยการสังเคราะห์เนื้อหา

(7.2) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

(1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าสถิติร้อยละ

(2) วิเคราะห์ระดับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

(3) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยการทดสอบความสัมพันธ์ของนโยบายการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศอินโดนีเซีย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยซึ่งแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ได้ดังนี้

4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับความคิด
อยู่ในระดับมากที่สุด

3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับความคิด
อยู่ในระดับมาก

2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับความคิด
อยู่ในระดับปานกลาง

1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับความคิด
อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับความคิด
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4) สถิติที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

(4.1) สถิติเชิงพรรณนา ในกรณีนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยเพศ อายุ และระดับการศึกษา อยู่ในเมืองเมดาน ประเทศอินโดนีเซีย โดยใช้สถิติค่าร้อยละและการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

(4.2) สถิติอนุমানใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยโดยภาพรวม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านนโยบายส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (X_1) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวมในด้านส่งเสริมบุคลากรการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (X_2) และด้านส่งเสริมพุทธศาสนิกชน (X_3) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y)

อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อนำปัจจัยด้านนโยบายส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (X_1) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวมในด้านส่งเสริมบุคลากรการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (X_2) และด้านส่งเสริมพุทธศาสนิกชน (X_3) ไปสร้างสมการพยากรณ์รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (R_2) ได้ร้อยละเท่ากับ 38.40 และมีค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (a) เท่ากับ 2.300 โดยได้สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ $Y = 2.300 + 0.292 (X_2) + 0.167 (X_3)$ ส่วนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $ZY = 0.427 (X_2) + 0.280(X_3)$

2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ(X_2) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) ในด้านทักษะความสามารถองค์กรการ (X_8) ด้านกลยุทธ์การจัดการองค์กรการ (X_4) ด้านภาวะผู้นำองค์กรการ (X_9) ด้านระบบการปฏิบัติการองค์กรการ (X_6) และด้านการจัดการบุคลากร (X_7) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อนำปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (X_2) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) ในด้านทักษะความสามารถองค์กรการ (X_8) ด้านกลยุทธ์การจัดการองค์กรการ (X_4) ด้านภาวะผู้นำองค์กรการ (X_9) ด้านระบบการปฏิบัติการองค์กรการ (X_6) และด้านการจัดการบุคลากร (X_7) ไปสร้างสมการพยากรณ์รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (R^2) ได้ร้อยละเท่ากับ 49.70 และมีค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (a) เท่ากับ 1.487 โดยได้สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ $Y = 1.487 + 0.154 (X_8) + 0.204 (X_4) + 0.127 (X_9) + 0.090(X_6) + 0.073(X_7)$ ส่วน

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $ZY = 0.216(X_8) + 0.285(X_4) + 0.159(X_9) + 0.112(X_6) + 0.110(X_7)$

3. ปัจจัยด้านบริบทประเทศอินโดนีเซีย (X_3) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) ในด้านเครือข่ายทางสังคม (X_{13}) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ (X_{11}) และด้านวัฒนธรรม (X_{12}) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อนำปัจจัยด้านบริบทประเทศอินโดนีเซีย (X_3) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) ในด้านเครือข่ายทางสังคม (X_{13}) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ (X_{11}) และด้านวัฒนธรรม (X_{12}) ไปสร้างสมการพยากรณ์รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (R^2) ได้ร้อยละเท่ากับ 60.20 และมีค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (a) เท่ากับ 1.384 โดยได้สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ $Y = 1.384 + 0.255(X_{13}) + 0.249(X_{11}) + 0.182(X_{12})$ ส่วนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $ZY = 0.328(X_{13}) + 0.410(X_{11}) + 0.229(X_{12})$

4. ปัจจัยด้านนโยบายส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (X_1) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (X_2) และปัจจัยด้านบริบทประเทศอินโดนีเซีย (X_3) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) ในด้านเครือข่ายทางสังคม (X_{13}) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ (X_{11}) ทักษะความสามารถองค์การ (X_8) ด้านวัฒนธรรม (X_{12}) ด้านกลยุทธ์การจัดองค์การ (X_4) และด้านการจัดการบุคลากร (X_7) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อนำปัจจัยด้านนโยบายส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (X_1) ปัจจัยด้านการ

บริหารจัดการ (X_2) และปัจจัยด้านบริบทประเทศอินโดนีเซีย (X_3) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวม (Y) ในด้านเครือข่ายทางสังคม (X_{13}) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ (X_{11}) ทักษะความสามารถองค์การ (X_8) ด้านวัฒนธรรม (X_{12}) ด้านกลยุทธ์การจัดองค์การ (X_4) และด้านการจัดการบุคลากร (X_7) ไปสร้างสมการพยากรณ์รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (R^2) ได้ร้อยละเท่ากับ 64.90 และมีค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (a) เท่ากับ 1.147 โดยได้สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ $Y = 1.147 + 0.168(X_{13}) + 0.207(X_{11}) + 0.096(X_8) + 0.119(X_{12}) + 0.084(X_4) + 0.068(X_7)$ ส่วนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $ZY = 0.216(X_{13}) + 0.340(X_{11}) + 0.135(X_8) + 0.150(X_{12}) + 0.118(X_4) + 0.102(X_7)$

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย โดยอภิปรายถึงปัจจัยด้านนโยบายส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านบริบทประเทศอินโดนีเซีย ที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวมในด้านเครือข่ายทางสังคม ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ทักษะความสามารถองค์การ ด้านวัฒนธรรม ด้านกลยุทธ์การจัดองค์การ และด้านการจัดการบุคลากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียโดยภาพรวมอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเนื่องจากชาวพุทธอินโดนีเซียมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาแบบมหายานและตันตระยานเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้วเมื่อมาศึกษาพระพุทธศาสนาเถรวาท

แบบไทยจึงมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของภิกษุณีปัญญสิมา พิทยรัง ฤทธิ์ (2552) ได้ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาขององค์กรพุทธฉือจี้ในไต้หวัน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของการจัดองค์กรที่มีหลายด้าน และ มีความสัมพันธ์กันหลายลักษณะ องค์กรพุทธฉือจี้ จึงมีเครือข่ายหลายชั้น ในเครือข่ายมีการสร้างสาย สัมพันธ์ ที่เชื่อมโยงผู้คนอย่างกว้างขวาง โดยผ่าน พื้นที่ปฏิสัมพันธ์หลากหลาย อาทิ ความสัมพันธ์ แบบบุคคล ความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรม ความ สัมพันธ์ผ่านสื่อ นับเป็นกลไกในการขับเคลื่อน กระตุ้นและประสานผู้คนให้มาทำความดีร่วมกันได้ อย่างมีพลัง และด้วยระบบประสานงานที่มี ประสิทธิภาพ ทำให้เครือข่ายของฉือจี้มีความ แน่นแฟ้นและยึดโยงกันอย่างทั่วถึง และสอดคล้อง กับงานวิจัยของพระครูอาทรปริยัติสุธี ทุมสิงห์ (2553) ได้ศึกษาการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชา ญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและวิธีการในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระ ราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) นั้นมีรูปแบบ และวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่หลากหลายเพื่อโน้มน้าวบุคคลให้ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าและ การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชีวิตของตนเองและสังคม โดยใช้วิธีการทั้งการปาฐกถาธรรม การบรรยายธรรม การแสดงพระธรรมเทศนา การ ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เป็นต้น โดยดำเนินการ ผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อ ผสม โดยมีเทคนิคในการเผยแผ่ เช่น การสนทนา การถามตอบ การโน้มน้าวจิตใจ การปฏิบัติตนให้ เป็นแบบอย่าง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียใน ครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งออก เป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดยุทธศาสตร์การเผยแผ่

ในอำนาจการบริหารจัดการองค์การพระ ธรรมทูตไทยในประเทศอินโดนีเซียที่ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นที่อำนาจการบริหารวัดอยู่ที่กรรมการ มูลนิธิ และผู้ที่เป็นกรรมการมูลนิธิได้ต้องเป็นผู้ถือ สัญชาติอินโดนีเซีย สิ่งที่พระสงฆ์ไทยที่จะต้อง ปฏิบัติได้ในการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในประเทศอินโดนีเซียได้คือ 1) ต้องมีปฏิปทาเป็น ที่ศรัทธาเลื่อมใสของชาวพุทธอินโดนีเซีย 2) ต้อง ไม่มีความขัดแย้งกับคณะกรรมการมูลนิธิ และ 3) ต้องเข้าไปเป็นกรรมการมูลนิธิปัญหาที่ได้พบใน การบริหารงานวัดของพระสงฆ์ไทยในประเทศ อินโดนีเซียก็คือ เมื่อพระสงฆ์ไทยไปจำพรรษาใน วัดต่างๆ แล้ว สร้างความศรัทธาเลื่อมใสให้กับ ประชาชนได้แล้วเมื่อต้องการนำวัดที่ตนเองพัฒนา มาอยู่ภายใต้สังกัดของคณะสงฆ์ไทยแต่คณะ กรรมการมูลนิธิไม่เห็นชอบด้วยก็ไม่อาจนำมาขึ้น สังกัดคณะสงฆ์ไทยได้ แต่ในทางกลับกันหากคณะ กรรมการมูลนิธิเห็นชอบที่จะนำวัดไปขึ้นกับสังกัด คณะสงฆ์ใด ก็สามารถทำได้ตามกฎหมาย มีวัด หลายวัดในประเทศอินโดนีเซียได้ประกาศไม่ได้อยู่ ภายใต้ การดูแลของ นิกายสงฆ์ในประเทศ อินโดนีเซียแต่บริหารจัดการกันโดยกรรมการมูลนิธิ เมื่อมีกิจกรรมทางศาสนาก็อาศัยการอาราธนาพระ สงฆ์ในนิกายที่ตนเองศรัทธาไปเป็นประธานในพิธี ต่างๆ เป็นครั้งคราวไป ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า อำนาจในการบริหารงานวัดในอินโดนีเซียขึ้นตรง ต่อคณะกรรมการมูลนิธิเป็นที่สุด และผู้ที่จะเป็น กรรมการมูลนิธิได้นั้นจะต้องเป็นผู้ถือสัญชาติ อินโดนีเซียเท่านั้น

2. พัฒนาคณะ

(1) พระธรรมทูตไทย ควรดำเนินการ พัฒนาเรื่องภาษา คณะสงฆ์ไทยยังขาดการเพิ่ม จำนวนพระสงฆ์ที่เป็นที่ตั้งศรัทธาของชาวพุทธใน ประเทศอินโดนีเซีย สาเหตุสำคัญคือ จำนวนพระ ธรรมทูตไทยที่มีความสามารถในด้านภาษา

อินโดนีเซียที่จะนำไปใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีจำนวนน้อย แต่ละปีที่มีพระธรรมทูตไทยที่สำเร็จจากสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศไปปฏิบัติงานในประเทศอินโดนีเซียแล้วแล้วแต่ต้องไปเริ่มต้นเรียนรู้อาษาอินโดนีเซียใหม่ทั้งหมด

(2) พระธรรมทูตชาวต่างชาติ ควรดำเนินการอำนวยความสะดวกในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนา ตามระบบการศึกษา เพราะชาวอินโดนีเซียที่ประสงค์จะบวชเป็นพระสงฆ์นั้นมีเป็นจำนวนน้อย และเมื่อจะบวชก็มีความยากลำบากในกฎของคณะสงฆ์ไทยที่ในอดีตนั้นยังไม่มีพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์พระธรรมทูตไทยในประเทศอินโดนีเซีย และหากจะนิมนต์พระอุปัชฌาย์จากประเทศไทยไปให้การอุปสมบทในประเทศอินโดนีเซีย พระอุปัชฌาย์รูปนั้นต้องได้รับการอนุญาตจากมหาเถรสมาคมก่อนหรือในกรณีที่ถูกบุตรชาวอินโดนีเซียต้องการเดินทางอุปสมบทกับพระอุปัชฌาย์ในประเทศไทย พระอุปัชฌาย์รูปนั้นต้องมีความเข้าใจในภาษาอินโดนีเซียและกฎบัตรรูปนั้นต้องอยู่จำพรรษาที่พระอุปัชฌาย์เป็นเวลา 5 พรรษาแล้วจึงจะกลับไปจำพรรษาที่ประเทศอินโดนีเซียได้ กฎเกณฑ์ต่างๆเหล่านี้เป็นการกำหนดขึ้นมาเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์ไทยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้นก็เป็น การกำหนดให้การขยายจำนวนพระสงฆ์ชาวอินโดนีเซียในสังกัดของคณะสงฆ์ไทยเป็นไปอย่างล่าช้า ส่งผลต่อการดำเนินงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียในภาพรวม

3. หลักสูตร

ด้านหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยยังไม่มีจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากยังไม่มีการแปลหลักสูตรจากภาษาไทยเป็นภาษาอินโดนีเซีย จึงยังไม่สามารถนำหลักสูตรจากประเทศไทยไปเปิดการเรียนการสอนได้ การพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาเมื่อมีการเปิดการเรียนการสอนเป็นภาษา

อินโดนีเซียแล้วจะพบกับปัญหาการขาดอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ผู้ตรวจข้อสอบเป็นภาษาอินโดนีเซีย

ข้อเสนอแนะการนำนโยบายไปปฏิบัติ

1. ชัดเจนในหลักการและวิธีการเผยแพร่ วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในชนบทนั้น บางหมู่บ้านที่มีชาวพุทธอยู่เป็นจำนวนน้อย พระธรรมทูตชาวอินโดนีเซียได้ดำเนินการสร้างสถานที่สวดมนต์ไว้ให้ชาวพุทธสวดมนต์ก่อน จากนั้นเมื่อมีจำนวนชาวพุทธมากขึ้นจึงร่วมกันสร้างเป็นวัดขึ้นในหมู่บ้านนั้น โดยมีการบริจาคทรัพย์ในการสร้างวัดและจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อระดมทุนในการสร้างวัดหลาย ๆ วัดในชนบทเกิดจากการบริจาคทรัพย์จากชาวพุทธเชื้อสายจีนโดยผ่านพระธรรมทูตชาวอินโดนีเซีย เป็นข้อสังเกตที่เห็นได้ว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสามารถขยายไปสู่ชนบทในอินโดนีเซียได้อีกมาก

2. ใช้ศรัทธาพุทธศาสนิกชน วัฒนธรรมของชาวอินโดนีเซีย ที่พระพุทธศาสนาเถรวาทสามารถขยายได้นั้น มาจากวัฒนธรรมชาวพุทธท้องถิ่นของอินโดนีเซียที่เคยนับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และได้กระจายกันอยู่ตามชนบทที่ห่างไกลในเกาะต่างๆ เช่นบรพบุรุษ เช่นมหายาน ดันตระยาน ลัทธินงจือ ลัทธิต๋า ซึ่งตามชนบทที่ห่างไกลในเกาะต่างๆ เช่นเกาะชวา เกาะสุมาตรา เกาะกาลิมันตัน เกาะชวา เกาะสุมาตรา เกาะกาลิมันตัน ส่วนในเมืองใหญ่ๆ จะมีชาวพุทธที่นับถือศาสนาตั้งเดิม ตามวัฒนธรรมความศรัทธาอย่างสูงของชาวพุทธอินโดนีเซียต่อพระสงฆ์ไทย อาจเป็นสาเหตุของวิกฤติศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในภาพรวมได้ ประกอบไปด้วย ความใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม รบกวณศรัทธาชาวพุทธในปัจจัยสี่กินสมณะสาธูป เมื่อพระสงฆ์รูปนั้นลาสิกขา ความคุ้นชินกับความเชื่อตั้งเดิมและยังไม่เข้าใจในแนวปฏิบัติในกายเถรวาท และการบริหารจัดการวัดในแนวทางพุทธพาณิชย์ เนื่องจากส่วนมากในเมืองใหญ่ๆ จะมีชาวพุทธที่นับถือศาสนาตั้งเดิมตามบรรพบุรุษ เช่น

มหายาน ต้นตระกูล ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้จะมีความเชื่อความศรัทธาในเรื่องการบริจาคตานเป็นความเชื่อดั้งเดิมอยู่แล้ว

3. ขยายปริมาณบุคลากรเผยแผ่ จาก การที่พระสงฆ์ขาดการพัฒนาในเรื่องของภาษาอินโดนีเซียที่ลึกซึ้งพอที่จะแสดงธรรมให้ชาวพุทธเข้าใจได้ พระสงฆ์ชาวอินโดนีเซียมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอที่จะส่งไปประจำตามวัดในชนบท อีกทางเลือกหนึ่งคือ มีการอบรมฆราวาส (บัณฑิตตะ) ให้มีความรู้ความสามารถในพระพุทธศาสนาและออกไปประจำตามหมู่บ้านชนบท นำพาชาวพุทธปฏิบัติศาสนกิจและแสดงธรรมได้ และพัฒนาเยาวชนวัยรุ่นช่วยปฏิบัติงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชนบทได้จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยถึงรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรของคณะสงฆ์เถรวาทอินโดนีเซีย (STI) เป็นการจัดองค์กรเป็นนิกายเถรวาทโดยเฉพาะ ในประเทศอินโดนีเซีย

2. ควรทำการวิจัยในการบริหารจัดการองค์กรของคณะสงฆ์สังฆาภูกุงอินโดนีเซีย (SAGIN) เป็นการรวมตัวกันของนิกายชาวพุทธ 3 นิกายคือ นิกายมหายาน นิกายต้นตระกูลและนิกายเถรวาทในประเทศอินโดนีเซีย

3. ควรศึกษาการบริหารจัดการองค์กรชาวพุทธวาลูบี (WALUBI) ที่มีการรวมตัวกันขององค์กรชาวพุทธอินโดนีเซีย 13 องค์กร ในประเทศอินโดนีเซีย

4. ควรศึกษาหลักธรรมที่มาประยุกต์ใช้ต่อการดำเนินชีวิตในประเทศอินโดนีเซีย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยผลเอกราช.เกษมชาติ นเรศเสนีย์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำอันเป็นคุณประโยชน์ต่องานวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- พระครูอาทรปริยัติสุธี ทุมสิงห์. (2553). *ศึกษาการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- เพ็ชรี สุมิตร. (2552). *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย.
- ภิกษุณีปัญญสิมา พิทยรังสฤษฎ์. (2552). *ศึกษาวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาขององค์กรพุทธนิกายในไต้หวัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *ประวัติความสำคัญของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2555). *ยุทธศาสตร์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศธรรมยุต. (2550). *พระธรรมทูตไปต่างประเทศ (ธรรมยุต) รุ่นที่ 13*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์มณฑลพริ้นท์ติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.

ศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร

A Study of the State of the Drug Problem of Youth in Bangkok Metropolitan Area

ภิรมย์ศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, บุญเรือง ศรีเหรียญ

Piromsak Kidputtanasombut¹, Kasemchart Naressenie², Boonrueng Sriharun³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่าง แบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนและกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ การดำเนินการโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนัก จำนวน 10 คน และผู้อำนวยการเขต จำนวน 6 คน รวม 17 คน ที่ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตีความ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหายาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19, S.D.=0.53$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างจิตสำนึกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29, S.D.=0.55$) รองลงมาคือ ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26, S.D.=0.59$) และด้านการสร้างค่านิยมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26, S.D.=0.56$) ด้านการสร้างสังคมที่มั่นคงอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24, S.D.=0.59$) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านยาเสพติดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19, S.D.=0.53$) และด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็งในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10, S.D.=0.64$) ตามลำดับ สภาพปัญหายาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร พบว่า ครอบครัวมีสภาพแตกแยก ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ขาดการดูแลเอาใจใส่ ถูกทอดทิ้ง ขาดวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งปัญหาด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่นซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในเบื้องต้นนั้น ครอบครัวส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ขาดการดูแลและสร้างปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว

คำสำคัญ : เยาวชน, ปัญหา, ยาเสพติด

¹ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ อาจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹ Doctor of Philosophy Program in Public Administration Valaya alognkorn Rajabhat University

² Teacher Program in Public Administration Valaya alognkorn Rajabhat University

³ Teacher in Faculty of Science and technology Valaya alognkorn Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research were to study the state of the drug problem among youth living in the Bangkok Metropolitan area. This research used the mixed methods of qualitative and quantitative. The quantitative research was conducted by studying a sample of 205 directors from schools in the Bangkok Metropolitan area, who were selected by stratified random sampling, and the sample size was obtained by calculation with the Taro Yamane's formula. The research tool for data collection was a five rating scale questionnaire. The data were analyzed, and the statistics consisted of percent, mean, standard deviation. Qualitative research was conducted by studying documents, research, and theory related including interviewing 17 key informants of governmental organizations in Bangkok Metropolitan area: Bangkok governor, 10 directors, and 6 district directors who were selected purposively. The data were analyzed using content analysis and interpretation. The research informs: The state of drug problem of youth in Bangkok Metropolitan is high. ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.53) The factor of the objective to build awareness was the highest ($\bar{X} = 4.29$, S.D.=0.55). The factor of warm family making was rather high ($\bar{X} = 4.26$, S.D.=0.59). The factor for building value was highest ($\bar{X} = 4.26$, S.D.=0.56) the factor about creating a secured society was also high. ($\bar{X} = 4.24$, S.D.=0.59) The factor which educates the youth about drugs and to be aware of them was high ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.53) The factor about creating secured society is also high ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=0.64) When considering each factor, it shows that the problems of youth in Bangkok Metropolitan have a broken family, low economic status, lack of care, derelict, undisciplined, being irresponsible for themselves family and community, and less relationship.

Keywords : youth, problem, drug

บทนำ

วิวัฒนาการความก้าวหน้าทางสังคม วิทยาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ที่มีความเปลี่ยนแปลงในกระแสโลก เป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและกระตุ้นเร่งเร้าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างเสริมศักยภาพด้านทุนมนุษย์ ให้มีภูมิคุ้มกันและดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมและองค์กร เป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มคุณค่าของทุน ให้กับทรัพยากรสำคัญขององค์กร ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ประเทศไทยจะยังคง

ประสบปัญหาประสบปัญหาสภาวะแวดล้อมและบริบทของความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยง ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ จึงจำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการ ในการวางแผนที่สำคัญ ดังนี้ (1) การนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิด การปฏิรูปประเทศ และ (4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2558) (ปรัชญา ชุมนานเสียว, 2551) กล่าวว่ วิธีการที่จะ รับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงนี้คือ ทุกประเทศ

ทุกองค์กรต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้โดยเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์(Human Resource Development) เพื่อสร้างศักยภาพทางทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้เกิดขึ้นในทุกๆ ระดับของสังคมแบบใหม่ ซึ่งการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้กลายเป็นตัวแปรหลักที่จะก้าวออกจากมิติเดิมคือ หาทางออกเพื่ออนาคต (HR' Out) ให้สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหา ในโลกปัจจุบันให้ได้ด้วยการเน้นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เป็นสำคัญ (HR' Strategy) (บุญทัน ดอกไธสง, 2551) ซึ่งวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดี คือ การให้การศึกษากับบุคคลในทุกๆรูปแบบ ให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และจิตใจให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณธรรม ความรู้ ทักษะ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง องค์กรและประเทศชาติ รวมถึงเป็นการวางรากฐานการพัฒนาความคิด ทักษะในการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักถนอมรักษา คัดสรร และสั่งสมความรู้ การนำความรู้ความสามารถไปพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติอย่างมีคุณธรรม

สถานการณ์ยาเสพติดกับเยาวชนว่า สถานการณ์ปัญหาเสพติดประเทศไทย นับตั้งแต่ปี 2547 เริ่มมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งพบว่าเยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปี เป็นกลุ่มที่เข้ารับการรักษาเป็นจำนวนมาก โดยเข้ารับการรักษาถึงร้อยละ 50.13 51.35 และ 52.04 ของประชากรที่เข้ารับการรักษาทั้งหมดในปี2549-2551 ตามลำดับ ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงควรมุ่งเน้นที่เยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2552) แนวนโยบายและกรอบยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ผ่านมา จึงได้กำหนดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายหลักของการดำเนินงาน โดยมีมาตรการป้องกันกลุ่มเสี่ยงให้มีโอกาสเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

(Potential Demand) เป็นแนวทางหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ จัดทำแผนปฏิบัติการและการดำเนินงาน ดังเช่น ปฏิบัติการ 6 เดือน “รวมพลังประเทศไทยพ้นภัยยาเสพติด” (1 เมษายน - 30 กันยายน 2551) ได้กำหนดกลยุทธ์ “3 ลด 3 เพิ่ม 3 เน้น” โดยการลดเยาวชนกลุ่มเสี่ยง/ปัจจัยเสี่ยงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญตามปฏิบัติการหรือตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 2/2552 เรื่อง ยุทธศาสตร์และกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามนโยบายรัฐบาล ก็ได้กำหนดให้เยาวชนเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติดและปัจจัยยั่วยุดต่างๆ เป็นต้น ฉะนั้นการป้องกันในกลุ่มเยาวชนเพื่อมิให้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด จึงเป็นเจตจำนงและแนวนโยบายที่สำคัญของภาครัฐและองค์กรในภาคส่วนต่างๆ โดยผลการวิจัยเชิงสำรวจของศูนย์วิจัยเอแบค เรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน ในปี 2550 พบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีโอกาส/ความเป็นไปได้ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด 5 อันดับแรก ได้แก่ กลุ่มที่มีทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกลุ่มที่มีวัฒนธรรม/วิถีชีวิตยอมรับการใช้ยาเสพติด กลุ่มที่ใช้ชีวิต/เวลาในทางที่ไม่ควร อาทิ หนีเรียนมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ติดเกม เสพสื่อลามก กลุ่มที่มีความอ่อนแอต่อพฤติกรรมแข่ง รถซิ่ง และกลุ่มที่มีปัญหาครอบครัว (ณฐนิตี อารีย์อักษรวิทย์, 2560)

แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกระทรวงมหาดไทยปี 2559 กำหนดทิศทางแผนปฏิบัติการที่เน้นการลดความต้อ คือ การป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับกลุ่มเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีความต้องการใช้ยาเสพติด โดยจะขยายรูปแบบกิจกรรมให้ครอบคลุมเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษาและประชาชนทั่วไปเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเสี่ยงมากยิ่งขึ้น และจะเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหา

ยาเสพติดที่ค่อนข้างรุนแรง และการลดปริมาณยาเสพติดลง โดยเน้นการสกัดกั้นยาเสพติดทั้งในและนอกประเทศ โดยบูรณาการในการปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด รวมทั้งจะพัฒนามาตรฐานกระบวนการบำบัดรักษาทุกระบบให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างครบวงจร โดยเพิ่มหลักสูตรเรื่องการฝึกอาชีพให้กับผู้ผ่านการบำบัดตามความเหมาะสมเพื่อช่วยเหลือผู้ผ่าน การบำบัดรักษาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยจะเร่งสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้งการปราบปรามผู้ค้ารายสำคัญและจัดระเบียบสังคมอย่างต่อเนื่องจริงจังทุกพื้นที่ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทยขอความร่วมมือจากทุกคนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมและเฝ้าระวัง เป็นหู เป็นตา ในการดูแลสมาชิกในหมู่บ้าน/ชุมชนให้ห่างไกลจากปัญหายาเสพติดเพื่อทำให้ปัญหายาเสพติดหมดสิ้นไปจากประเทศไทย (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ, 2558)

จากแนวโน้มของสถานการณ์ปัญหายาเสพติดที่พบถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยจนทำให้รัฐบาลตระหนักถึงปัญหานี้ จึงได้มีการให้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก (ส่วนกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2557) ได้แก่ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์การควบคุมด้วยยาและผู้ค้ายาเสพติด ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติด ยาเสพติด ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแบบบูรณาการ

ทั้งนี้เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 คือ

1. การลดปริมาณยาเสพติดนอกประเทศ โดยเน้นมาตรการเชิงรุก ในเรื่องการข่าวที่ชัดเจน มีปฏิบัติการทางการทหาร มีการกำหนดเป้าหมายการสืบสวนร่วมกัน

2. การลดกลุ่มการค้าระดับต่างๆ โดยการทำลายโครงสร้างการค้า-อิทธิพล-เส้นทางการเงินของกลุ่มตามแนวชายแดน โดยบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้เป็นยุทธการร่วม รวมถึงการเสนอให้มีการจัดกำลังแบบ Task Force โดยเฉพาะงานทางด้านทรัพย์สิน

3. การลดแรงงานยาเสพติดรายใหม่ โดยการณรงค์ ป้องกัน สร้างภูมิคุ้มกัน

4. การลดจำนวนผู้เสพยาเสพติด โดยการพัฒนามาตรฐานการบำบัดทุกระบบ ให้ครอบคลุมทุกด้านสร้างความพร้อม และพัฒนาระบบติดตามช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด โดยพัฒนาการติดตามอย่างเหมาะสมกับบุคคล

5. การแก้ไขปัญหายาในพื้นที่พิเศษ 3 พื้นที่ คือ จังหวัดชายแดนเหนือ โดยการจัดกลไกเบ็ดเสร็จเพื่อทำลายโครงสร้างการค้าชายแดนและตัดเส้นทางการเงิน พื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการจัดกลไกแบบบูรณาการส่วนกลางและท้องถิ่นและพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยการ บูรณาการกับพื้นที่ปัญหาความมั่นคง โดยกลไก กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ภาค 4 ส่วนหน้า

6. การสร้างเอกภาพและบูรณาการแผนทุกระดับทั้งระบบ(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558)

ซึ่งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่พิเศษตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 ที่รัฐบาลต้องดำเนินการจัดกลไกแบบบูรณาการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กรุงเทพมหานครจึงกำหนดวิสัยทัศน์ ปี 2559 คือ กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมุ่งสู่มหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน ดังนั้นในปี 2556-2559 กรุงเทพมหานคร จึงมุ่งเน้นการวางกรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของ

ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนและการสร้างความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุรวมทั้งมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี ระยะเวลาที่ 2 พ.ศ. 2556-2559 ซึ่งกรุงเทพมหานครยังไม่มียุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ซึ่งกรุงเทพมหานครจำเป็นต้องเร่งดำเนินการในเรื่องดังกล่าวเพื่อขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของกรุงเทพมหานคร ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, ม.ป.ป.)

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาเมืองของกรุงเทพมหานครเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ จำเป็นต้องเร่งป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในบริบทของความเป็นชุมชนเมืองที่เป็นพื้นที่เสี่ยงของพื้นที่พิเศษตามแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด พ.ศ. 2558 ของรัฐบาลและความเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน่วยงานในสังกัดรับผิดชอบด้านยาเสพติดเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาเมืองให้ปลอดภัยจากปัญหาเสพติด โดยเฉพาะการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับเยาวชน เพื่อเป็นพื้นฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรุงเทพมหานครที่มีคุณค่า ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครจะเป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาในทฤษฎีหลัก 5 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา และทฤษฎีระบบสารสนเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัย แบบผสมวิธีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย (1) แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา และเอกสารด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของกรุงเทพมหานคร สำนักการศึกษา สำนักงานเขต และสถานศึกษาจัดทำขึ้นเกี่ยวข้องกับ การดำเนินการจัดการการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด (2) แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ซึ่งดำเนินการดังนี้

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรของปกครองส่วนท้องถิ่นชนิดพิเศษ ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดผ่านระบบการบริหารจัดการ โดยผ่านหน่วยงานระดับสำนักจำนวน 19 หน่วยงานระดับสำนักและบริหารงานราชการทั่วไป ผ่านสำนักงานเขต จำนวน 50 สำนักงานเขต มีสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดจำนวน 438 สถานศึกษา ได้แก่ (1) สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอนุบาล ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 324 สถานศึกษา (2) สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอนุบาล ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 108 สถานศึกษา และ (3) สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 สถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

- สถานศึกษาระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 324 สถานศึกษา

- สถานศึกษาระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 108 สถานศึกษา

- สถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 จำนวน 6 สถานศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย 1) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร 2) หัวหน้าส่วนราชการระดับสำนัก จำนวน 19 หน่วยงาน และ 3) ผู้อำนวยการเขต จำนวน 50 สำนักงานเขต

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนและกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ จำนวนทั้งสิ้น 205 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 149 คน ผู้บริหารสถานศึกษาระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 50 คน และผู้บริหารสถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 จำนวน 6 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ที่คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน หัวหน้าส่วนราชการระดับสำนัก จำนวน 10 คน และผู้อำนวยการเขตที่เป็นประธานกลุ่มเขต จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีขึ้นดังนี้

2.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์เอกสาร ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง เอกสารวิชาการ เอกสารงานวิจัย และเอกสารที่องค์กรที่เกี่ยวข้องสร้างขึ้นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัญหาสุขภาพเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร

(2) ใช้แบบสอบถามในการวิจัยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และระยะเวลาทำงานอยู่ในหน่วยงาน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในปัจจุบันด้านวัตถุประสงค์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด ปัจจัยด้านการบริหารจัดการปัญหาสุขภาพเสพติด และปัจจัยด้านทรัพยากรต่อยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดอย่างยั่งยืนในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในการศึกษาสภาพปัญหาสุขภาพเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ (1) การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านยาเสพติด (2) การสร้างจิตสำนึก (3) การสร้างค่านิยม (4) การสร้างครอบครัวอบอุ่น (5) การสร้างชุมชนเข้มแข็ง และ (6) การสร้างสังคมที่มั่นคง

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 การสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบปลายเปิด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยตามลำดับดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงประมาณ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยของแบบสอบถามประกอบด้วย

(1) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

(2) วิเคราะห์แบบสอบถามโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และนำข้อมูลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องด้านเนื้อหาซึ่งได้ค่ามากกว่า 0.60

(3) นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 2 ไปทดลองใช้ (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อของเครื่องมือของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach) ได้แก่ ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.951 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการปัญหาเสพติด ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.948 ปัจจัยด้านทรัพยากร ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.981 และยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดอย่างยิ่งย่น ในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982

(4) จัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบปลายเปิด ประกอบด้วย

(1) นำแบบสัมภาษณ์ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

(2) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง

(3) จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และขณะที่สัมภาษณ์ เมื่อพบประเด็นที่เกี่ยวข้องก็ปรับปรุงเพื่อครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้มากที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหา ยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญ ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

(1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษา สำนักงาน

เขต และสถานศึกษา

(2) แจกแบบสอบถามไปยังส่วนราชการของกรุงเทพมหานครและผู้เกี่ยวข้องตามจำนวนที่กำหนด

(3) ติดตามผลของแบบสอบถามเพื่อรับแบบสอบถามกลับคืน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

(1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกรุงเทพมหานครและส่วนราชการในสังกัดที่ต้องการสัมภาษณ์ เพื่อแจ้งความประสงค์ในการขอสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่กำหนดพร้อมกับส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจะสัมภาษณ์

(2) นัดหมายวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์ทั้งเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

(3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่นัดหมาย

(4) ถอดเสียงบันทึกคำสัมภาษณ์พร้อม

ทั้งวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาประกอบการสรุปผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อพร้อมที่จะนำไปวิเคราะห์ และเมื่อข้อมูลมีความสมบูรณ์ จึงบันทึกผลลงในแบบสอบถาม บันทึกข้อมูลลงในเครื่องประมวลผล และประมวลผลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

(1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่และสถิติร้อยละ

(2) วิเคราะห์ระดับปฏิบัติการศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ ได้ดังนี้

4.21 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

3.41-4.20 หมายถึง มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2.61 - 3.40 หมายถึง มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.81 - 2.60 หมายถึง มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.80 หมายถึง มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตีความสรุปตามประเด็นการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.53) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านการสร้างจิตสำนึกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D.=0.55) รองลงมาคือ ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D.=0.59) และด้านการสร้างค่านิยมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D.=0.56) ด้านการสร้างสังคมที่มั่นคงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D.=0.59) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D.=0.53) และด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.=0.64) ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครของกรุงเทพมหานคร

สภาพปัญหาเสพติดในเยาวชน ของกรุงเทพมหานคร		\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน
1	ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านยาเสพติด	4.19	0.53	มาก
2	ด้านการสร้างจิตสำนึก	4.29	0.55	มากที่สุด
3	ด้านการสร้างค่านิยม	4.26	0.56	มากที่สุด
4	ด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่น	4.26	0.59	มากที่สุด
5	ด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็ง	4.10	0.64	มาก
6	ด้านการสร้างสังคมที่มั่นคง	4.24	0.59	มากที่สุด
โดยรวม		4.19	0.53	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์การสร้างภูมิคุ้มกัน และป้องกัน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครในปัจจุบันด้านวัตถุประสงค์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกัน กรุงเทพมหานครมีนโยบายขับเคลื่อนมาตรการที่ชัดเจน และ(2)ปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครและปัจจัยด้านวัตถุประสงค์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกัน พบปัจจัยภายใน และส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับสภาพปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครในครอบครัวมีสภาพแตกแยกฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ขาดการดูแลเอาใจใส่ ถูกทอดทิ้ง ขาดวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนร่วมทั้งปัญหาด้านการสร้างครอบครัวอบอุ่นซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในเบื้องต้นนั้นครอบครัวส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ขาดการดูแลและสร้างปฏิสัมพันธ์ ปัจจัยภายนอกที่เป็นบริบทต่างๆที่เกี่ยวข้อง เป็นแรงผลักดันสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติทางด้านป้องกันการสร้างภูมิคุ้มกัน ในยาเสพติดในกรุงเทพมหานครและปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$, $S.D.=0.46$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารัฐบาลมีการกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการด้านยาเสพติดได้อย่างชัดเจนตามหลักฐานข้อมูลด้านยาเสพติดของกรุงเทพมหานครที่เป็นปัจจุบัน กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการขับเคลื่อนตามวัตถุประสงค์ด้านยาเสพติดของรัฐบาลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของดิเรก ถึงฝั่ง (2550) กล่าวว่า กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ ชำรงชัย

วงศ์ (2550) ได้กล่าวว่า กิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นระดับใดในหน่วยงานใด ล้วนมีกำเนิดมาจากความคิดอันเป็นกรอบนำทางว่าควรจะทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน โดยใคร และอย่างไร หากปราศจากความคิดที่ชัดเจน การกระทำที่ตามมาคงปราศจากทิศทางที่แน่นอนชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ความคิดหรือเจตนารมณ์ก็เกิดขึ้นก่อนเช่นเดียวกัน จากนั้นก็ค่อยๆ พัฒนาชัดเจนขึ้นกลายเป็นกรอบกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาล ซึ่งในความหมายกว้างๆ ก็คือ นโยบายของรัฐบาล หรือ นโยบายสาธารณะ (Public Policy) นั่นเอง

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการปัญหาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร การบริหารจัดการยาเสพติดในกรุงเทพมหานครเป็นภารกิจที่อยู่ภายใต้การดูแลของหลายหน่วยงาน ได้แก่ สำนักอนามัย สำนักพัฒนาสังคม สำนักการศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร โดยมีสำนักงานอนามัยเป็นเลขานุการกระบวนกรด้านยาเสพติดและการทำงานของแต่ละสำนักก็เป็นอิสระออกจากกัน มีการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารราชการกรุงเทพมหานครและมีการบริหารร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครต่อไป และ (2) ปัญหาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร ควรการจัดการระบบและกลไกเพื่อติดตามสถานการณ์อยู่เสมอเป็นการเข้าถึงปัญหาปัจจุบันเร่งด่วนตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์ วางแผน ควบคุม ป้องกัน และปัจจัยด้านการบริหารจัดการปัญหาเสพติดโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมาก ($\bar{X} = 4.18$, $S.D.=0.51$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร โดยได้ดำเนินการบริหารจัดการปัญหาเสพติดในรูปแบบคณะกรรมการ แบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีภาวะ

กิจที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสาเหตุคิด รวมถึงการสร้างเครือข่ายสหวิชาชีพ ในการร่วมการบริหารจัดการปัญหาสาเหตุคิด เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับแนวคิดของอัครพันธ์ วงศ์ปรีดี (2550) การบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีนักวิชาการได้อธิบายไว้ว่า การบริหารจัดการที่ดี หมายรวมถึงการบริหารงานที่มีผลการปฏิบัติการที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับ เกิดโครงการหรือนวัตกรรมทางการบริหารใหม่ ๆ ที่ริเริ่มโดยท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยต้องมีการดำเนินงานที่อยู่ภายใต้แนวคิดและหลักการของ Good Governance เป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยคณะอง พิณ (2555) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านสองฮี ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ 1) การมีส่วนร่วมคิด อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก และ 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยวีระพงษ์ บัวทอง (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในพื้นที่ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วม ในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และ น้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัจจัยด้านทรัพยากร ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร การพัฒนาบุคลากรนั้นมีความจำเป็นต้องพัฒนาทั้งเรื่องงานให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์การโดยต้องมีทัศนคติที่ดีจากเฟียร์ ฝึกปฏิบัติให้มีความ

สามารถและทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน พร้อมกับอำนวยความสะดวก คอยบริการสนับสนุนในการร่วมมือและการสนับสนุนทุกด้านตลอดจนส่งเสริมพัฒนา เฝ้ารอวัง และประเมินผลและ (2) ปัญหาสาเหตุคิดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครนั้น บุคลากรยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานด้านการสร้างความคุ้มกันในการป้องกันยาเสพติดอย่างยิ่งในเยาวชนกรุงเทพมหานครได้ และปัจจัยด้านทรัพยากร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมาก ($\bar{X} = 4.04$, $S.D.=0.53$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โครงสร้างการบริหารทรัพยากรของกรุงเทพมหานครตอบสนองต่อภารกิจในการดำเนินการด้านปัญหาสาเหตุคิด ซึ่งกรุงเทพมหานครยังมีความจำเป็นในการเร่งการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร ชัดความสามารถขององค์กร รองรับการดำเนินการบริหารทรัพยากรในการป้องกันแก้ไขยาเสพติดในกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับแนวคิดของเพียร์สันต์ (Parsons, 1937) ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Theory of Social Action) เขาได้อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ (Action of Human) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป (A General Theory of Action) กล่าวคือ การกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับ บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality) และวัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกกลุ่มอยู่และวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ (Ideas of Beliefs) ความสนใจ (Primary of Interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (System of Value Orientation) สอดคล้องกับแนวคิดของพะยอม วงศ์สารศรี (2550) ได้ให้ความหมายว่า การที่จะทำให้บุคคลมีคุณภาพมากขึ้น ก็คือ การดำเนินการเพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสบผลสำเร็จ เป็นที่พอใจแก่องค์กร และ สอดคล้องกับแนวคิดของนราธิป ศรีงาม (2550) ได้

ให้ความหมายว่า การกระทำทุกอย่าง เพื่อที่จะเพิ่มศักยภาพและการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากรเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายการจัดโครงการต่อต้านยาเสพติดเป็นประจำทุกปีโดยมีงบประมาณสนับสนุนให้องค์การ

2. รัฐบาลควรมีนโยบายในการจัดหาวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดมาให้ความรู้ ความเข้าใจและจัดทำโครงการเสริมให้สอดคล้องกับวัย อายุของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการต้านยาเสพติดให้กับคณะครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. องค์การจัดกิจกรรมที่เพิ่มความสัมพันธ์ในครอบครัวและใส่ใจในพฤติกรรมเสี่ยงการติดยาเสพติดโดยให้ครอบครัวตระหนักถึงผลที่ได้รับจากยาเสพติด

4. องค์การสร้างความตระหนักและค่านิยมในการดำเนินชีวิต ที่มีความรู้เท่าทันโทษและอันตรายของสารเสพติด ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

5. องค์การมีเป้าหมายในการจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการดำเนินการขยายพื้นที่และกิจกรรมเชิงบวกแก่เยาวชนให้มากขึ้น อาทิ ลานกีฬา ลานดนตรี ลานกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้นภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ เพื่อดึงดูดยุวชนออกมาให้ไกล ยาเสพติด ภารกิจนี้ทุกกระทรวง ทบวง กรมต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างรั้วความมั่นคงนี้แก่สังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักและค่านิยมในการดำเนินชีวิตต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานครอย่างยั่งยืน

2. ควรศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับขีดความสามารถของบุคลากร และองค์การ ในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเหมาะสม

3. ควรศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยพลเอก ดร.เกษมชาติินเรศเสนีย์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำอันเป็นคุณประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนคุณภาพด้านผลงานวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ ในด้านสถิติและระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งยังให้ข้อคิดในการปรับปรุงประเด็นการวิจัย จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- คะนอง พิณ. (2557). *การพัฒนา รูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านของฮี ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ณัฐนิธิ อารีย์อักษรวิทย์. (2560). *สถานการณ์ปัญหาเสพติดในปัจจุบัน*. สืบค้นจาก <https://www.goto-know.org/posts/538688>.
- ดิเรก ถึงฝั่ง. (2551). *การบริหารราชการไทยกับการเมือง*. กรุงเทพฯ: ที.เค.พรินติ้ง.
- นราธิป ศรีงาม. (2550). *การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 8-15 พิมพ์ครั้งที่ 3*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2551). *การจัดการทุนมนุษย์: human capital management*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ตะวัน
- ปรัชญา ชุ่มนาเสียว. (2551). *แนวทางการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างทุน มนุษย์ในองค์กร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พยอม วงศ์สารศรี. (2550). *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต การพัฒนาทุนมนุษย์ : กลไกการขับเคลื่อนขององค์กร*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 : กรุงเทพมหานคร.
- วีระพงษ์ บัวทอง. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ตำบล สันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย*. การศึกษาโดยอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตบัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ. (2558). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแห่งชาติ ปี 2559*; ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ : กรุงเทพมหานคร.
- สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2549). *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- ส่วนกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2557). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด* : กรุงเทพฯ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. ฉบับที่ 12 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558*. สืบค้นจาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=25979.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (ม.ป.ป.) *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี ระยะ 2 (พ.ศ. 2556 - 2559)*: กรุงเทพฯ.
- สุริยเดว ทรีปาตีและคณะ. (2552). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจชีวิตเยาวชนเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด*. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.).
- อักษรณั วงศ์ปรีดี. (2552). *การเมืองในองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี*. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*. ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 : 41-75.
- Talcott Parsons. (1937). *The Structure of Social Action. A Study in Social Theory with Special Reference to a Group of Recent European Writers* New York : MacGraw Hill,.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี

The Development Model Of Competencies For Teachers of Private School in Udon Thani Province

ยศ สามเมือง¹, ประจัญ กิ่งมิ่งแอ², บุษกร สุขแสน³

Yod Sammeang¹, Prachon Kingminghae², Bussagorn Suksan³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี และเพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินแบบแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ภาพรวม พิจารณาเป็นรายด้าน ภาพรวมปัญหาค่าเฉลี่ยมากที่สุด (1) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร (2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ (3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนและความต้องการค่าเฉลี่ยสูงสุด (1) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และ (3) สมรรถนะด้านการประกันคุณภาพ 2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี 14 รูปแบบ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี 4 ด้านคือประเมินมาตรฐานความเป็นไปได้ ประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ประเมินมาตรฐานด้านความเหมาะสม และประเมินมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม พบว่าทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 สรุปว่าผ่านการประเมินสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้

คำสำคัญ : การพัฒนาสมรรถนะ, โรงเรียนเอกชน

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² อาจารย์ภาควิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ อาจารย์ภาควิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Doctor of Philosophy Program in Developmint Strategy Udon Thani Rajabhat University

² Teacher Program in Developmint Strategy Udon Thani Rajabhat University

³ Teacher Program in Developmint Strategy Udon Thani Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the problem of incompetent teachers at private schools in Udon Thani Province and 2) determine, develop, and evaluate, through the use of models, a set of requirements that will improve the level of competence of targeted teachers, The research design was Mixed Methods Research using the models and 30 experts in evaluation procedures. The research instruments were a questionnaire, a focus group discussion form and an evaluation form. The statistical data analysis involved frequency, percentage and mean and standard deviation. The results showed: 1) in identifying problems and requirements, it was found that overall the average was (1) competency of The Development of Curriculum. (2) Competency of Learning. (3) Competency of management classes. Demand was the most average. (4) Competency of moral and Ethics of Teaching Profession. (5) Competency of Learning. (6) Competency of Quality Assurance. 2) The model's used to develop competencies of teachers in the private school in Udon Thani Province contain 14 phases. 3. The evaluation of the model's to develop competencies of teachers in the private school in Udon Thani Province consisted of 4 sides 1) The evaluateion of the feasibility, The evaluation of the standard of usefulness, The evaluation of appropriate standards and the evaluation of the accuracy extensive standard. All sides had an average of more than 3.51. The result passed, and the evaluation can be used to practice.

Keywords : Develop competencies, The private school

บทนำ

การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มุ่งหวังจะพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มทุกวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีจิตสำนึก วัฒนธรรมที่ดีงาม และรู้คุณค่าของความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทางสังคมในการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เชื่อมโยงกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ มุ่งให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555 : 11-12) ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญ

ในการสร้างสรรค์พัฒนาคนให้มีสมรรถนะครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556 : 1) และจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของการพัฒนาสมรรถนะของครู

และบุคลากรอาชีวศึกษา สรุปได้ว่า S-Strength จุดแข็ง ด้านนโยบาย มีนโยบายของรัฐและมีหน่วยงานสนับสนุน เพื่อการพัฒนากำลังคนให้มีความสามารถในการแข่งขัน ด้านบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่มีความตื่นตัวในการพัฒนาสมรรถนะด้านทรัพยากร มีแหล่งสนับสนุนทั้งงบประมาณและแหล่งการเรียนรู้ weakness จุดอ่อนด้านนโยบาย นโยบายและหน่วยงานสนับสนุนมักเป็นแบบฉาบฉวย ด้านบุคลากรบุคลากรบางส่วนที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ต้องการสร้างภาพและผลงานที่จะไม่เกิดการพัฒนายังยืนแต่อย่างไร O-Opportunity โอกาสด้านนโยบาย นโยบายและหน่วยงานยังคงสนับสนุนต่อไปเนื่องจากไม่มีแผนงานใดไว้เป็นแกน ด้านบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่ยังต้องการพัฒนาจำนวนมาก ด้านทรัพยากรมีแหล่งสนับสนุนทั้งงบประมาณทำแบบสำเนาปีก่อนและแหล่งการเรียนรู้จากหลายแหล่งและ T-Threats อุปสรรคด้านนโยบาย นโยบายและหน่วยงานอาจสนับสนุนแบบมีเงื่อนไข การทำงานจึงสักแต่แล้วเสร็จ ด้านบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่ที่เป็นวัยผู้ใหญ่ก็มีรูปแบบเหมือนเด็กคือ ต้องการผลลัพธ์โดยด่วน ด้านทรัพยากร แหล่งสนับสนุนและแหล่งการเรียนรู้อาจไม่ยั่งยืน (มนตรี พรหมเพชร, 2550 : 1)

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556 : 14) ในด้านครูพบว่า ครูผู้สอนไม่ได้จบการศึกษาในวิชาเอกที่สอนโดยตรง ครูขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนา ในด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าครูส่วนใหญ่เน้นการบรรยายและยังใช้สื่อวัตกรรมการสอนน้อย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ในด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้สื่อการเรียนการสอนไม่หลากหลาย ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิตและ

พัฒนาสื่อการเรียนการสอนสื่อการสอนที่ได้รับจากส่วนกลางไม่ตรงกับเนื้อหาและความต้องการของครู ตลอดจนสื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับผู้เรียน และในด้านการวัดและประเมินผลการเรียน พบว่า ครูขาดทักษะในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดและประเมินผล

การจัดการศึกษาในประเทศไทย เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของรัฐ จากอดีตที่ผ่านมา รัฐมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนได้ทั่วถึง จึงเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล โดยรัฐได้สนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนทุกระดับทุกประเภท พัฒนาประชากรของประเทศ ให้มีความรู้ ความสามารถเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศ โรงเรียนเอกชน ในฐานะที่เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาให้สอดคล้องเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เช่นเดียวกับสถาบัน การศึกษาอื่น จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการศึกษาของภาคเอกชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากอาชีพครูของภาครัฐมีความมั่นคงกว่าครูโรงเรียนเอกชน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาด้านครูและมีใบประกอบวิชาชีพครูจึงเลือกที่จะสอบบรรจุเป็นครูภาครัฐ เมื่อสอบไม่ได้จึงจะมาเข้าเป็นครูในโรงเรียนเอกชน นอกจากนั้น ครูที่ปฏิบัติการสอนโรงเรียนเอกชนที่มีใบประกอบวิชาชีพครู อยู่แล้วก็ยังมีผลลาออกไปสอบบรรจุเป็นครูของภาครัฐอยู่เสมอ จึงทำให้โรงเรียนเอกชนมีปัญหาขาดแคลนครู ครูที่มาสมัครใหม่ก็ไม่มีใบประกอบวิชาชีพครู ขาดทักษะและความชำนาญในด้านการสอน แต่โรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องรับเข้ามาสอนนักเรียนทดแทนครูที่ลาออกไป

แม้หลายฝ่ายพยายามพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาพลเมืองให้ มีคุณภาพ

เพียงได้ก็ตาม แต่คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่เป็นไปตามที่ทุกฝ่ายมุ่งหวัง โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยตรงคือ คุณภาพของครูผู้สอนทั้งที่จากสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจากสำนักต่าง ๆ การวิจัย และความเห็นของนักวิชาการ มีความเห็นตรงกันว่า ปัจจุบันครูมีความรู้ความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรมต่ำ ซึ่งหากครูผู้สอนมีคุณภาพหรือสมรรถนะที่สูงแล้ว ปัญหาดังกล่าวข้างต้นอาจไม่เกิดขึ้นหรือไม่รุนแรงดังที่เป็นอยู่ (มานิตย์ นาคเมือง, 2552 : 4) กอปรกับเมื่อพิจารณาสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมาและการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง พ.ศ. 2555 พบว่าการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีหน่วยงานที่จะทำหน้าที่ดูแลกำกับติดตามวางระบบและวางแผนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556 : 88)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสูงขึ้น พิจารณาเห็นว่าสมรรถนะของครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าหากได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นแล้วย่อมสามารถแก้ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และสามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ และจะสามารถพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี

3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี

วิธีการศึกษา

ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น ประเมินค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี โดยนำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อกำหนดรูปแบบกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน ผู้วิจัยกำหนดประเด็นสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 30 ท่าน ใช้แบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แปลความหมายค่าเฉลี่ยคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน โดยใช้สถิติ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูล

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาการศึกษาค้นคว้าปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ภาพรวม พิจารณาเป็นรายด้านสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ภาพรวมปัญหาค่าเฉลี่ยมากที่สุด 1) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนและความต้องการค่าเฉลี่ยสูงสุด 1) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะด้านการประกันคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดลำดับปัญหาและความต้องการไว้โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด 3 ค่าในแต่ละด้าน เพื่อนำไปกำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ดังนี้ ปัญหาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย รายละเอียดดังนี้ 1. สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตรเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร 2) ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3) ความสามารถในการปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร 2. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ความสามารถในการบูรณาการสาระการเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และภายนอกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 3) ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ความสามารถในการกำกับดูแลนักเรียน ประจำชั้นเรียน และประจำวิชา 2) ความสามารถในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

3) ความสามารถในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ประจำชั้นเรียน และประจำวิชาส่วนความต้องการเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ (1) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และจิตใจ (2) ความรัก ศรัทธาและรับผิดชอบในวิชาชีพครู (3) การมีวินัยและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ (1) ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (2) ความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาที่สอนและวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอน (3) ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 3. สมรรถนะด้านสมรรถนะ ด้านการประกันคุณภาพเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ (1) ความสามารถในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา (3) ความสามารถในการจัดการคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ผลการกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานีพบว่า ผลการกำหนดรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบและกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ได้ 14 รูปแบบประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 4) สมรรถนะด้านการใช้ภาษาและการสื่อสาร 5) สมรรถนะด้านการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน 6) สมรรถนะด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษา 8) สมรรถนะด้านการวิจัยทางการศึกษา 9) สมรรถนะด้านการประกันคุณภาพ 10) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู 11) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม 12) สมรรถนะด้านการ

พัฒนาตนเองและวิชาชีพ 13) สมรรถนะด้านจิตวิทยาสำหรับครูและ 14) สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินการทดลองยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานีพบว่า 1. ผลการวัดพฤติกรรมการคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนของนักเรียน ได้คะแนนก่อนปฏิบัติกิจกรรม จากคะแนนเต็ม 100 คิดเป็นร้อยละ 60 และผลการวัดพฤติกรรมหลังจากปฏิบัติกิจกรรมได้คะแนนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 72 ส่วนผลการวัดความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนของนักเรียน ได้คะแนนก่อนครู่ให้ความรู้ความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนของนักเรียน จากคะแนนเต็ม 100 คิดเป็นร้อยละ 82 ผลการวัดความรู้ความเข้าใจ คุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนของนักเรียน หลังครู่ให้ความรู้ ได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ 90 แสดงว่าเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติตามกิจกรรมและเมื่อครู่ให้ความรู้เพิ่มขึ้น จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมดีขึ้นและมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และผลการประเมินการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานีพบว่า 1. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (กิจกรรมจิตอาสา) 2. ด้านการยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา (กิจกรรมรักษาศีลห้า) 3. ด้านการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กิจกรรมการทำน้ำหมัก) และ (กิจกรรมบันทึกสมุดรายรับ-รายจ่ายนักเรียน) ค่าเฉลี่ยมีค่ามากกว่า 3.50 ทุกกิจกรรม

อภิปรายผล

1. ปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งครูผู้

สอนโรงเรียนเอกชนมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ การจัด ทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นทั้งก่อนและหลังการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติวราณ สิ้นธุ์นอก (2552) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะที่จำเป็นของผู้จัดการฝึกอบรมสำหรับองค์กรเอกชนในประเทศไทย มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้จัดการฝึกอบรมสำหรับองค์กรเอกชนในประเทศไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ได้สมรรถนะที่จำเป็นจำนวน 5 สมรรถนะ คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจด้านทักษะด้านอัตมโนทัศน์ ด้านลักษณะนิสัยและด้านแรงจูงใจ 2) การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรในลักษณะการบูรณาการเนื้อหาโดยยึดสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ฝึกอบรมเป็นหลักแล้วนำโครงสร้างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ พบว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน 3) การประเมินโดยการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน แบบ One Group Pre-test Post-test Design และ 4) สรุปการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม

2. ปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนมีความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาที่สอนและวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับวิชาที่สอน มีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร โดยมีการออกแบบการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และภายนอกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทกา วารินิน (2556) ได้กล่าวว่า ปัญหาของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ระดับมาก โดยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

ที่สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรด้านเนื้อหาสาระที่สอน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้และพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. ปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอน โรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนมีความสามารถในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ประจำชั้นเรียนและประจำวิชา รวมทั้งการกำกับดูแลนักเรียนประจำชั้นเรียนและประจำวิชาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริสุภา เอมหยวก (2556) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ด้านการจัดการ ด้านการศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โมเดลโครงสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ต้องมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้มีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะในระดับมาก ซึ่งครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนมีความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาที่สอนและวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอน มีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร โดยมีการออกแบบการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และภายนอกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประกอบ ศรีตระกูล (2550) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ จะเป็นการ

ออกแบบการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และการใช้พัฒนาและสร้างสื่อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูผู้สอนที่ต้องทำขึ้นสำหรับใช้ในการเรียนการสอน ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน มีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะในระดับมาก ซึ่งครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนมีความสามารถในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ประจำชั้นเรียนและประจำวิชา รวมทั้งการกำกับดูแลนักเรียนประจำชั้นเรียนและประจำวิชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประกอบ ศรีตระกูล (2550) ได้กล่าวว่า ความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรีไม่มีการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ทั้งทางด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านการใช้ พัฒนาและสร้างสื่อ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ และด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี สมรรถนะด้านการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน มีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะในระดับมาก โดยครูผู้สอนมีความสามารถในการพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน การปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน การปลูกฝังความเป็นไทยให้กับผู้เรียน และการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา ประเสริฐสิน (2558) ได้กล่าวว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ 3 ลำดับแรกได้แก่ด้านใฝ่เรียนรู้มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือด้านอยู่อย่างพอเพียง และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการวิจัยพบว่าปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ภาพรวมปัญหาค่าเฉลี่ยมากที่สุด 1) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้อ 3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ การชั้นเรียนและความต้องการค่าเฉลี่ยสูงสุด 1) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้อ 3) สมรรถนะด้านการประกันคุณภาพ ดังนั้นจึงเสนอให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนได้มีการพัฒนาด้านการพัฒนาหลักสูตรแก่ครูผู้สอนให้เป็นปัจจุบัน

2. ผลการวิจัยกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานีได้ 14 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้อ 3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ ชั้นเรียน 4) สมรรถนะด้านการใช้ภาษาและการสื่อสาร 5) สมรรถนะด้านการพัฒนาคุณลักษณะ

ผู้เรียน 6) สมรรถนะด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษา 8) สมรรถนะด้านการวิจัยทางการศึกษา 9) สมรรถนะด้านการประกันคุณภาพ 10) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู 11) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม 12) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 13) สมรรถนะด้านจิตวิทยาสำหรับครูและ 14) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ดังนั้นจึงเสนอว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนควมเลือกรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียนได้ทั้ง 14 รูปแบบ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนา คณะครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุดรธานีที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยทำงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ของกระทรวงศึกษาธิการ. ค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2559 จาก <http://www.moe.go.th>.
- จิตติวรณสินธุ์นอก. (2552). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะที่จำเป็นของผู้จัดการฝึกอบรมสำหรับองค์กรเอกชนในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทกา วารินิน. (2556). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษาและการเรียนรู้). นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ประกอบ ศรีตระกูล. (2550). การศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี. (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานิตย์ นาคเมือง. (2552). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มนตรี พรหมเพ็ชร. (2550). ปัญหาหลักของการพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรอาชีวศึกษา. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2559 จาก <http://pimporn.nsdv.go.th/industrial/text/montri1.htm>
- ศิริสุภา เอมหยวก. (2556). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพสำหรับครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). สภาวะการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อัจฉรา ประเสริฐสิน. (2558). การพัฒนารูปแบบการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

การวิเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Factor Analysis of Motivation in Choosing a Bachelor Degree from Rajabhat Maha Sarakham University

รตวรรณ ประวิรัตน์¹, สมบัติ ท้ายเรือคำ²

Ratawan Prawirat¹, Sombat Tayraukham²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 1,540 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ จำนวน 560 คน และกลุ่มที่ 2 ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จำนวน 980 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ค่าความตรงของแบบสอบถาม (IOC) เท่ากับ .67 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ .208 ถึง .889 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .973 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ ด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม ด้านหลักสูตร ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน และด้านอาจารย์ผู้สอน

2. ระดับแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า โมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง

คำสำคัญ : การวิเคราะห์องค์ประกอบ, แรงจูงใจ, การเลือกเรียนระดับปริญญาตรี

¹ นิสิตระดับปริญญาโท วิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Candidate in Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Mahasarakham University.

² Associate Professor, Faculty of Education, Mahasarakham University.

Abstract

Factor analysis was employed to assist in identifying the motivational factors of over 1000 students in their selection of a particular university. More specifically, the purposes of this research were to: 1) study factor analysis motivational elements used in choosing a bachelor degree from Maha Sarakham University 2) to study motivation levels and analyze the determinants of motivation in choosing a bachelor degree from Rajabhat Maha Sarakham University. The sample of 1540 were first year students in Rajabhat Maha Sarakham University; they were divided into 2 groups: group 1 had 560 persons and was used to analyze the Exploratory Factor Analysis (EFA) the second group was used to analyze the Confirmatory Factor Analysis (CFA) of 980 persons.

A stratified random sampling technique was used. The research instrument was a questionnaire inquiring about the motivation for choosing a bachelor's degree from Rajabhat Maha Sarakham University. Content validity (IOC) was .67 to 1.00 ; the discriminative power was .208 to .889, the reliability of the questionnaire was .973, and data were analyzed by basic statistical analysis, Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis. The research showed

1. Elements of motivation for choosing the bachelor's degree from Rajabhat Maha Sarakham University consisted of 6 components: environment and service, public relations and values, image of the university, curriculum, media and learning materials, and teachers.

2. Level of motivation in choosing a bachelor's degree of Rajabhat Maha Sarakham University as a whole is high. Confirmatory Factor Analysis revealed that the model was consistent with empirical data showing that the model was structurally consistent.

Keywords : Factor Analysis, Motivation, choosing a bachelor's degree.

บทนำ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้มีความคิดสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและมีความทันสมัยต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน รวมถึงมีคุณธรรมและจิตสำนึกต่อสังคม ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเรียนประสบความสำเร็จทางด้านการศึกษาในระดับสูงได้ก็คือนักเรียนจะต้องมีแรงจูงใจในการเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมต่างกันและยังทำให้เกิดความ

พร้อมที่จะทำให้นักเรียนเต็มอกเต็มใจที่จะเรียนและเป็นแรงผลักดันให้นักเรียนมีสถานะที่สูงขึ้นมีความรับผิดชอบ มีความต้องการความสำเร็จสูงโดยเฉพาะความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Need of achievement) เป็นแรงขับเพื่อที่จะทำงานที่จะทำให้ประสบความสำเร็จที่สุด เป็นแรงขับเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ หรือเป็นแรงจูงใจกระทำให้มีคุณค่ามีประสิทธิภาพกว่า และประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย (จำรูญ เทียมธรรม, 2546) ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้วิเคราะห์เหตุจูงใจในการศึกษาต่อและแสดงข้อคิดเห็นว่าแรงจูงใจในการศึกษาของแต่ละบุคคลในแต่ละระดับจะแตกต่างกันตามวัย ฐานะ

โอกาสและปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายด้าน (ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา. 2526) ส่วนหนึ่งมาจากความต้องการของผู้เรียน ส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมในปริญญา (พจน์ สะเพียรชัย. 2542) รวมทั้งด้านอาชีพและความรู้เพื่อจะได้หางานง่ายขึ้น ประกอบอาชีพได้ดีขึ้น (ปฐม นิคมานนท์. 2528)

มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองผู้เรียนและดึงดูดให้มีผู้ต้องการเข้ามาศึกษาในสถาบันให้ได้มากที่สุดด้วยเหตุนี้จึงทำให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เกิดการแข่งขันแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยทุกแห่งต้องการเป็นมหาวิทยาลัยในฝันของนักเรียน โดยได้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถาบันอย่างเข้มข้น เช่น การจัดอันดับวิชาการความเป็นเลิศทางการเรียนการสอน ด้านผลงานวิจัย ด้านความทันสมัยของเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและเพื่อสร้างการรับรู้แก่นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ผู้ปกครองและครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมหาวิทยาลัยยังได้จัดให้มีหน่วยงานที่มีหน้าที่สำรวจความต้องการและทำการวิจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นการสร้างแนวทางการวางแผนการตลาดในอนาคต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามก็เช่นเดียวกัน มีการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักศึกษาให้เกิดความเชื่อมั่นและสนใจที่จะเข้ามาเรียนในสถาบัน ทั้งนี้การที่มีนักเรียนที่สนใจจะศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจำนวนมาก จะทำให้มหาวิทยาลัยมีโอกาสที่จะได้นักศึกษาที่มีศักยภาพ ความมุ่งมั่น มีแรงบันดาลใจในการเรียนสูง และคนกลุ่มนี้จะเป็นเสมือนวัตถุดิบที่มีคุณภาพและจะกลายเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพสูง ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยในอนาคตได้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ขึ้น เพื่อให้สามารถทราบถึงความคิดเห็นและแรงจูงใจในการตัดสินใจเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ทั้งนี้ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการประชาสัมพันธ์การให้ข้อมูลข่าวสารของมหาวิทยาลัย และเป็นแนวทางในการแนะแนวเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและตัดสินใจเลือกเรียนต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเพื่อให้มหาวิทยาลัยบรรลุตามเป้าหมายต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,540 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) เพื่อหาจำนวนองค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 560 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ใช้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อใช้สำหรับทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จำนวน 980 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เรื่อง แรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้สังเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจ

2. เขียนนิยามศัพท์เฉพาะ จากนิยามศัพท์เฉพาะนำมาสร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการวัดแรงจูงใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต จำนวน 80 ข้อ

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของข้อความและความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ตามที่นิยามไว้

4. นำผลการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ตั้งแต่ .67 ถึง 1.00 ข้อคำถามที่ใช้ได้ตามเกณฑ์การพิจารณา 80 ข้อ

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 85 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม

6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของแต่ละข้อกับคะแนนรวม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.183 ถึง 1.00 (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553) พบว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .208 ถึง

.889 และนำข้อคำถามที่คัดเลือกไว้มาหาความเที่ยงด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .973 คัดเลือกข้อคำถามไว้ 56 ข้อ แล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลองค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามด้วยการคำนวณ หาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างข้อคำถามทั้งหมด โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อให้ทราบลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปร สำหรับใช้พิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร โดยพิจารณาค่า KMO and Bartlett's Test ได้ค่าBarrett's Test เท่ากับ 22129.231 และค่า KMO เท่ากับ .973

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อหาองค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. วิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการเลือกเรียนเพื่อทราบระดับแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) พบว่า เมื่อพิจารณาค่าไอเกน (Eigenvalue) ซึ่งเป็นผลรวมกำลังสองของสัมประสิทธิ์ขององค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบที่มีค่ามากกว่า 1 มีองค์ประกอบทั้งหมด 7 องค์ประกอบ จากการหมุนแกนองค์

ประกอบ (Rotation) แต่มี 1 องค์ประกอบมีข้อคำถามไม่ถึง 3 ข้อ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ไม่ชัดเจน จึงได้้องค์ประกอบใหม่ 6 องค์ประกอบ จำนวน 46 ตัวแปร ค่า Community (h^2) มีค่าตั้งแต่ .513 ถึง .716 และทำการตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ ค่า Eigenvalues = 60.447% ดังตาราง 1-3

ตาราง 1 ค่า Community (h^2)

ข้อ	Community	ข้อ	Community	ข้อ	Community	ข้อ	Community
1	.673	15	.549	29	.619	43	.581
2	.671	16	.611	30	.587	44	.590
3	.615	17	.571	31	.591	45	.663
4	.634	18	.593	32	.655	46	.650
5	.562	19	.609	33	.642	47	.690
6	.566	20	.646	34	.606	48	.709
7	.513	21	.645	35	.541	49	.627
8	.564	22	.645	36	.564	50	.609
9	.595	23	.619	37	.579	51	.649
10	.582	24	.674	38	.694	52	.676
11	.590	25	.666	39	.670	53	.716
12	.560	26	.657	40	.695	54	.710
13	.566	27	.631	41	.589	55	.694
14	.610	28	.661	42	.594	56	.652

ตาราง 2 การหมุนแกนองค์ประกอบ (Rotation)

ข้อ	องค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
1				.702		
2				.701		
3				.580		
4				.669		
5				.545		
6				.572		
7				.476		
9			.575			
11			.703			

ข้อ	องค์ประกอบ					
	1	2	3	4	5	6
12			.582			
13			.528			
14			.655			
15						.318
18						.525
19						.539
20						.634
21						.710
22					.540	
23					.527	
24					.637	
25					.638	
26					.557	
27					.527	
28					.557	
30	.505					
31	.532					
32	.544					
33	.572					
34	.603					
35	.574					
36	.574					
37	.652					
38	.702					
39	.723					
40	.726					
41	.618					
42	.525					
45		.499				
49		.493				
50		.637				
51		.715				
52		.754				
53		.741				
54		.757				
55		.750				
56		.712				

ตาราง 3 การตั้งชื่อองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ชื่อองค์ประกอบ	ข้อคำถามข้อที่	จำนวน
1	ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ	30-42	13
2	ด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม	45, 49-56	9
3	ด้านหลักสูตร	9, 11-14	5
4	ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน	1-7	7
5	ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย	22-28	7
6	ด้านอาจารย์ผู้สอน	15, 18-21	5
	รวมจำนวนตัวแปร		46
	Eigenvalues = 60.447%		

2. ผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ระดับแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.714 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยด้านหลักสูตรอยู่ในระดับสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.897 รองลงมาได้แก่ ด้าน

อาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.884 ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.841 ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.686 ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.639 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.546 ดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

แรงจูงใจ	\bar{X}	S	ความหมาย
ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ	3.639	0.684	สูง
ด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม	3.546	0.828	สูง
ด้านหลักสูตร	3.897	0.601	สูง
ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน	3.841	0.617	สูง
ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย	3.686	0.700	สูง
ด้านอาจารย์ผู้สอน	3.884	0.621	สูง
รวม	3.714	0.587	สูง

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน มีค่าเป็นบวก มีค่าตั้งแต่ 0.837 ถึง 0.929 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ด้านหลักสูตร ด้านสภาพแวดล้อม

และการบริการ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม และด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.929, 0.928, 0.909, 0.900, 0.845 และ 0.837 ตามลำดับ มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ

1040.886 มีดัชนีวัดระดับความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.080 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 978 ค่า GFI เท่ากับ 0.956 ค่า AGFI เท่ากับ 0.952 ค่า

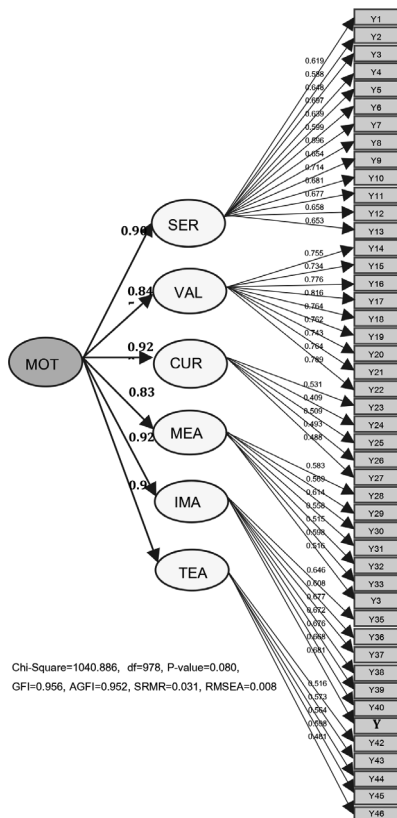
SRMR เท่ากับ 0.031 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.008 แสดงว่า โมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง ดังตาราง 5 และภาพประกอบ 1

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

องค์ประกอบ	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ (SER)	0.909	0.826	0.768
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม (VAL)	0.845	0.714	0.784
องค์ประกอบที่ 3 ด้านหลักสูตร (CUR)	0.928	0.861	0.776
องค์ประกอบที่ 4 ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน (MEA)	0.837	0.700	0.777
องค์ประกอบที่ 5 ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย (IMA)	0.929	0.862	0.836
องค์ประกอบที่ 6 ด้านอาจารย์ผู้สอน (TEA)	0.900	0.810	0.900

$\chi^2 = 1040.886$ df = 978 P-value = 0.080

GFI = 0.956 AGFI = 0.952 SRMR = 0.031 RMSEA = 0.008

ภาพประกอบ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ปรับแก้

อภิปรายผล

การวิเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม ด้านหลักสูตร ด้านภาพลักษณ์มหาวิทยาลัย ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน และด้านอาจารย์ผู้สอน มีระดับแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเลือกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการและหลากหลายเป็นสถาบัน การศึกษาที่มีชื่อเสียง อาจารย์ผู้สอนมีคุณภาพและมีคุณวุฒิสูง มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย มีอาคารสถานที่ใหญ่โตมีสภาพแวดล้อมและสวัสดิการที่ดี ค่าเทอมหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มีความเหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นหรือเป็นสิ่งที่เร้าที่ชักนำให้เกิดความต้องการและตัดสินใจเลือกเข้าเรียน สอดคล้องกับวันวิสาข์ แก้วสมบูรณ์ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจที่ให้นักศึกษาต่อชั้นขึ้นอยู่กัปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ด้าน

ความครบถ้วนของสถานศึกษา เช่น มีหลักสูตรตรงตามความต้องการของนักศึกษา มีอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย เป็นสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง อาจารย์ที่สอนมีคุณภาพมีการทดลองการปฏิบัติงานหรือมีการฝึกปฏิบัติงานจริง มีอาคารสถานที่ที่สะดวกสบายมีสวัสดิการต่าง ๆ ด้านค่าจัดการศึกษา เช่น ค่าเล่าเรียนมีความเหมาะสม ระบบการจ่ายค่าเล่าเรียนมีความสะดวกรวมทั้งมีทางเลือกในการชำระเงินค่าเล่าเรียนหลายวิธี ด้านอาคารสถานที่ เช่น มีที่จอดรถกว้างขวางสะดวกสบาย มีสภาพแวดล้อมที่ดี สถานที่ตั้งของสถาบันการศึกษามีความสะดวกสบายในการเดินทาง มีรถประจำทางผ่าน ด้านได้รับอิทธิพลจากการชักจูงจากบุคคลอื่นและสื่อ เช่น ได้รับคำชี้แนะจากเพื่อน ๆ หรืออาจารย์ที่เคยสอนมา ญาติพี่น้องหรือคู่สมรสให้การสนับสนุน ตลอดจนได้รับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และด้านการเป็นสาขาที่ตรงกับความต้องการของสังคมเนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าศึกษาต่อนั้นต้องมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความต้องการของตลาดแรงงานและสอดคล้องกับ ขวัญชัย สอนศิริ (2551) ได้ศึกษาแรงจูงใจของนักศึกษาในการเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ระดับแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ นักศึกษาส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีอยู่ในระดับมาก

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ องค์ประกอบด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเท่ากับ 0.929 องค์ประกอบด้านหลักสูตร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.928 องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ เท่ากับ 0.909 องค์ประกอบด้านอาจารย์ผู้สอน เท่ากับ 0.900 องค์ประกอบด้านการประชาสัมพันธ์และค่านิยม เท่ากับ

0.845 และองค์ประกอบด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน เท่ากับ 0.837 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่มีชื่อเสียงและเปิดสอนมานานกว่า 90 ปี มีความเป็นเลิศทางวิชาการซึ่งเป็นภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยอันจะช่วยให้เกิดการจดจำการบอกถึงลักษณะเด่นของมหาวิทยาลัย รวมทั้งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในเมื่อได้เข้ามาและสำเร็จการศึกษาออกไป อีกทั้งยังเป็นมหาวิทยาลัยที่สามารถผลิตบัณฑิตให้เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานหรือสถานประกอบการ โดยมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายสาขาวิชาเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน มีความโดดเด่นด้านการปฏิบัติเนื่องจากมหาวิทยาลัยได้มีการนำเทคโนโลยีเครื่องมืออุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในห้องเรียนในภาคบรรยาย มีชั่วโมงของการปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการสำหรับภาคการปฏิบัติ นักศึกษาสามารถเรียนรู้การใช้งานอุปกรณ์และเครื่องมือซึ่งเอื้อต่อการเรียนการสอนให้ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cubillo, Sanchez and Cervino (2006) ที่พบว่า ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยนั้น ๆ และคุณภาพของสถาบัน ชื่อเสียงของสถาบันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันแห่งนั้น (Chen and Zimitai, 2006) และสอดคล้องกับ พวงรัตน์ บำรุงพันธ์ (2550) พบว่า นิสิตรับรู้ว่ามีชื่อเสียง เป็นแรงจูงใจให้นิสิตมีแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อ ทั้งนี้เพราะ นิสิตรับรู้ถึงชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ด้านชื่อเสียงในความเข้มข้นทางวิชาการ ความประพฤติที่เหมาะสมของอาจารย์ การมีสวัสดิการที่ดีและการหางานทำได้อย่างรวดเร็วเมื่อสำเร็จการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการผลิตบัณฑิตออกสู่สังคมทำให้นิสิตมีแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อ ในด้านหลักสูตรมหาวิทยาลัยมีหลักสูตรที่เมื่อเรียนจบแล้วสามารถสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและประกอบอาชีพได้ สอดคล้อง

กับ ทรวงธรรม วีระกุล และคณะ (2554) ที่ศึกษา ลำดับความสำคัญเปรียบเทียบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณจากนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีการศึกษา 2553 พบว่า ลำดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณจากปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัย ด้านหลักสูตรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ด้านอาจารย์ผู้สอน คณาจารย์ที่สอนเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญตรงกับสาขาที่สอน อีกทั้งยังมีชื่อเสียงและประสบการณ์ และมีคุณวุฒิด้านวิชาการ สอดคล้องกับพิมพ์พร ธรรมวิหารคุณ (2552) ที่ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม พบว่า ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนสาขาวิชาบัญชี คือ ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนมีความรู้ความสามารถทางวิชาการสูง มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี ในด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ มีการจัดสภาพแวดล้อมโดยรอบมหาวิทยาลัยให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่นเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน มีการบริการด้านแหล่งเงินทุนสนับสนุนการศึกษาของสถาบัน เช่น กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และทุนอื่น ๆ เหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่ต้องการศึกษามากขึ้น สอดคล้องกับธนาชัยวัฒน์ เดชาสินธุ์เจริญ (2549) พบว่า ปัจจัยด้านเงินทุนการศึกษาเป็นแรงจูงใจในการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร เช่น มีทุนสนับสนุนจากครอบครัว ทุนสนับสนุนจากหน่วยงาน จากการศึกษา การประชาสัมพันธ์และคำนิยาม เป็นการได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ วารสาร/แผ่นพับ/จดหมายแนะนำที่ส่งไปยังโรงเรียน การลงพื้นที่แนะนำการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของนเรนทร์ แก้วใหญ่ (2555) พบว่า ปัจจัยด้าน

การประชาสัมพันธ์ เป็นแรงจูงใจภายนอกที่เป็นปัจจัยที่สำคัญของการตัดสินใจในการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยเซนต์อีส์ท์บางกอก ในด้านความเชื่อและค่านิยมนั้น ความเชื่อหรือค่านิยมในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง เพื่อน รุ่นพี่ ญาติสนิทหรือคนรู้จักแนะนำให้เข้าศึกษารวมไปถึงอาจารย์ในสถานศึกษาเดิมแนะนำให้เข้าศึกษา ครูประจำชั้นและครูแนะแนวเป็นอีกแรงจูงใจหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราลักษณ์ ฤทธิเดชโยธิน (2544) พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครอง การแนะแนวของครู เจตคติต่อการเรียน ค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน มีอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีห้องเรียนพร้อมใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัย มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ให้นักศึกษาได้ใช้จริงและเพียงพอ มีห้องสมุดที่มีเอกสารตำราหนังสือสารสนเทศและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพียงพอสำหรับสืบค้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณศรี สมบูรณ์ (2552) พบว่า ปัจจัยทางด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนและเทคโนโลยีมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา การติดตั้งเครื่องปรับอากาศ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ห้องปฏิบัติการทางการศึกษาที่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในด้านหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมใน

ปัจจุบัน และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับตลาด
แรงงานมากขึ้น

1.2 องค์ประกอบภาพลักษณ์ของ
มหาวิทยาลัยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด
มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม
ทางการศึกษา มีป้ายโฆษณา แผ่นพับใบปลิวและ
มีการออกพื้นที่เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้มีความน่า
สนใจ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
ตลอดจนพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย
ผลิตบัณฑิตออกมาตอบสนองความต้องการของ
ตลาดแรงงานให้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษา
แรงจูงใจในการเลือกเรียนระดับปริญญาตรีโดย
จำแนกตามองค์ประกอบอื่น

2.2 จากการวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะ
ระดับปริญญาตรี ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษา
องค์ประกอบแรงจูงใจในการเลือกเรียนทั้งในระดับ
ปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ซึ่งจะทำให้
เกิดประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการหา
แนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้เหมาะสมกับ
นักศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชัย สอนศิริ. (2551). แรงจูงใจของนักศึกษาในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย
เจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.
- จิราลักษณ์ ฤทธิเดชโยธิน. (2544). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ ก.ศ.ม. ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จำรูญ เทียมธรรม. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา. (2526). "เรียนเพื่ออะไร," วิทยากร. 4(2) : 32-35 ; ตุลาคม-ธันวาคม.
- ธนาชัยวัฒน์ เดชาสินทร์เจริญ. (2549). ความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัย
เอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นเรนทร์ แก้วใหญ่. (2555). การวิเคราะห์ปัจจัยจูงใจในการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี
วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปฐม นิคมานนท์. (2528). ผู้ใหญ่เรียนรู้อย่างไร, วารสารการศึกษาออกโรงเรียน, 164 : 27 ; 9 ตุลาคม -
พฤศจิกายน 2534. การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพฯ : ทิพย์อักษร.
- พิมพ์พร ธรรมวิहारคุณ. (2552). ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนสาขาวิชาการบัญชี หลักสูตรบริหารธุรกิจ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันเกษม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันเกษม.
- พวงรัตน์ บำรุงพันธ์. (2550). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อวิชาเอกแนะแนว
ของนิสิตระดับปริญญาตรีวิชาเอกการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พจน์ สะเพียรชัย. (2542). "การศึกษากับการพัฒนาเยาวชน," วารสารการศึกษาแห่งชาติ, 17(2) : 7-35; พฤศจิกายน.
วันวิสาข์ แก้วสมบุญ. เหตุจูงใจในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา. ได้มาจาก www.tsu.ac.th/grad/report_files/06044949200949.doc
- ทรงธรรม ธีระกุล และคณะ. (2553). ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของ
มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรุณศรี สมบูรณ์. (2552). ทศนคติในการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักเรียนโรงเรียนโปลิเทคนิค
ลานนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษ บธ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Chen, C. H. and Zimitai, C. (2006). Understanding Taiwanese Students' Decision-Making Factors
Regarding Australian International Higher Education. *International Journal of Educational
Management* 20(2) : 91-100.
- Cubillo, J. M., Sanchez, J., and Cervino, J. (2006). International Student's Decision-Making Process.
International Journal of Educational Management 20(2) : 101-115.

การเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์จากการใช้เกมเพื่อการเรียนรู้

The Comparison of Attitudes Towards Mathematics with Game-Base Learning

ลดาวัลย์ แย้มครวญ¹, ศุภกฤษฎี นีวัฒนากุล²

Ladawan Yamkuan¹, Suphakit Niwattanakul²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเกมเพื่อการเรียนรู้มาใช้เพื่อส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้เกมเป็นสื่อเสริมในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีเนื้อหาเรื่อง (1) จำนวนนับ การบวก ลบ คูณ หารจำนวนนับ (2) สมการและการแก้สมการ และ (3) ตัวประกอบของจำนวนนับ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน และได้แบ่งการประเมินเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียน ผลที่ได้จากการประเมินเจตคติพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกและเชิงลบหลังเรียนสูงกว่าและต่ำกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้านตามลำดับ ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกหลังเรียนต่ำกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความคิด และพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม ส่วนก่อนเรียนและหลังเรียนในเชิงลบเจตคติทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : เจตคติ, เกมเพื่อการเรียนรู้, คณิตศาสตร์, การประเมินเจตคติ

Abstract

This research aimed to use game-based learning in tandem with mathematics teaching to promote a positive attitude towards mathematics. Game-based learning was used as a supplementary media in the topic of (1) counting numbers and their addition, subtraction,

¹ นักศึกษาปริญญาตรี, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

¹ Bachelor degree student, Information Technology, Suranaree University of Technology, Thailand.

² Assistant Professor., Information Technology, Suranaree University of Technology, Thailand.

* Corresponding author; Ladawan Yamkuan, Information Technology, Suranaree University of Technology, Thailand. kuemjandi@hotmail.co.th

multiplication and division, (2) equation and equation solving, and (3) factor of counting numbers. The sample of this research was 6th grade students. The sample was divided into an experimental group and a control group. The sample size was 30 students for each group. In this study, the attitude towards mathematics was evaluated in three aspects, which were ideas, feelings, and behavior and behavioral trends. The experimental data were collected from the pre-test and post-test questionnaires on game-based learning integration. The evaluation results showed that the experimental group had a mean score of positive and negative attitude in the post-test significantly higher and lower than the pre-test in all aspects at the 0.05 level, respectively. The control group had a mean score of positive attitude in the post-test significantly lower than the pre-test at the 0.05 level of ideas and behavior and behavioral trends. And negative attitude in the pre-test and post-test was not significantly different at 0.05 level.

Keywords : Attitude, Game-Based Learning, Mathematics, Attitude Evaluation

บทนำ

การเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในปัจจุบันมีการใช้สื่อการสอนสมัยใหม่ที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ และสร้างแรงจูงใจในการเรียน สื่อการสอนประเภทเกมเพื่อการเรียนรู้ถือเป็นสื่อการสอนที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ดีขึ้น พัฒนาความรู้ ทักษะกระบวนการคิด และเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ดังแนวคิดที่ว่า การสอนที่ดีที่สุดคือการทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน มีความสนุกสนาน และสนใจในสิ่งที่เรียน ซึ่งแรงจูงใจเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์และพฤติกรรมของคน ดังนั้น หากผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยความสุข และถูกส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการเรียน (Fry & Kress, 2006)

แนวคิดของเกมเพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย (1) ข้อมูลนำเข้า (Input) (2) กระบวนการ (Process) และ (3) ผลลัพธ์ (Outcome) (Garris, Ahlers & Driskell, 2002) โดย (1) ข้อมูลนำเข้า คือเนื้อหาการเรียนการสอนผสมผสานกับลักษณะเฉพาะของเกม (2) กระบวนการ มีการทำงานเป็นวงรอบ (Game Cycle) แต่ละวงรอบ ประกอบด้วยการ

ตัดสินใจ (Judgments) ของผู้เล่นที่นำไปสู่พฤติกรรม (Behavior) ที่เกมต้องการให้เกิด และมีการตอบสนองโดยระบบ (System Feedback) เพื่อให้ผู้เล่นรู้ว่าพฤติกรรมที่กระทำไปถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะวนรอบไปเรื่อย ๆ โดยเกมต้องมีส่วนในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้เล่นอยู่ในวงรอบ ท้ายที่สุดผู้เล่นจะเกิดการเรียนรู้และตั้งคำถามในใจ (Debriefing) นำไปสู่ (3) ผลลัพธ์ ที่ออกมาในรูปแบบของผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes)

เกมเพื่อการเรียนรู้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และความสนุกสนานไปพร้อมกัน (Resse, 1977) ผู้สอนสามารถใช้เกมเพื่อวัตถุประสงค์สองประการ (Bell, 1981) ประการแรก คือ การใช้เกมเพื่อให้รู้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เกิดมโนคติ และหลักการที่เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและเวลา ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะ มีการประเมินผลระหว่างเรียน และหลังเรียน ประการที่สอง คือ การใช้เกมเพื่อการทบทวน โดยคำนึงถึงความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน

การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเต็มใจ สนุกสนาน กระตือรือร้นที่จะเรียนนั้น ช่วยให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ (สิริพร

ทิพย์คง, ปรีชา เนาว์เย็นผล และสมวงษ์ แปลง ประสบโชค, 2549) ซึ่งเจตคติ หมายถึง สภาวะจิตใจ หรือสภาพของอารมณ์ที่ซับซ้อนก่อนที่บุคคลจะตัดสินใจ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ประสบมาจากในอดีต (ศักดิ์ สุนทรเสณี, 2531)

องค์ประกอบของเจตคติตามแนวคิดของ ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531) และ นพมาศ ธีรเวคิน (2542) มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านความคิด คือ ความคิดเชิงประเมินค่าว่าดีหรือไม่ดี ความเชื่อ ความรู้ หรือความเข้าใจ โดยบุคคลต้องมีความรู้ ความเชื่อ หรือความเข้าใจต่อสิ่งเร้าก่อน จึงจะทำให้เกิดเจตคติ (2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความชอบ หรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และ (3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม คือ การแสดงออก หรือความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

องค์ประกอบของเจตคติทั้ง 3 เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดเจตคติ และมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน (Krech, Crutchfield & Ballachey, 1962; Triandis, 1971) กล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ จนเกิดเป็นความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จึงทำให้เกิดความชอบ หรือพอใจต่อสิ่งนั้น หลังจากบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกต่อสิ่งนั้นแล้ว จึงทำให้เกิดแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น โดยมีความคิดและความรู้สึกเป็นพื้นฐาน

จากแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของเจตคติ แสดงให้เห็นว่าเจตคติเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียน พบว่า หนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ เจตคติ (ศรีธณย์ จันทร์ศรี และน้อมจิต กิตติโชติ พาณิชย์, 2557) เพราะเมื่อผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ และประสบผลสำเร็จทางการเรียน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียน

ได้ (พิรุณไพบรย์ สำโรงทอง, 2554)

จากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปี พ.ศ. 2558 พบว่า คะแนนสอบวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 43.47 คะแนน ส่วนผลการทดสอบประจำปี พ.ศ. 2559 มีคะแนนเฉลี่ย 40.47 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559) เห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยลดลง และยังไม่ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคะแนนสูงสุด

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคะแนน O-NET ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (เอี่ยมพร หลินเจริญ, สิริศักดิ์ อาจิวชัย และภีรภา จันท์อินทร์, 2552) คือ (1) ปัจจัยด้านผู้เรียน ได้แก่ ไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ ให้ความสำคัญต่อการสอบน้อย พื้นฐานความรู้ไม่ดี (2) ปัจจัยด้านผู้สอน ได้แก่ พฤติกรรมการสอนของผู้สอน ผู้สอนไม่มีความรู้ ผู้สอนไม่เพียงพอ และคุณวุฒิของผู้สอนไม่ตรงตามสาระการสอน จึงส่งผลต่อคุณภาพการสอน ทำให้มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการนำเกมเพื่อการเรียนรู้ไปใช้กับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านผู้เรียนและผู้สอน

การนำเกมเพื่อการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอนนั้นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้สอนจึงสามารถนำเกมเพื่อการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสอนได้ (Grambs, Carr & Fitch, 1970) ซึ่งจากการนำเกมเพื่อการเรียนรู้ไปใช้เพื่อส่งเสริมเจตคติพร้อมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แสดงให้เห็นว่า เจตคติคือปัจจัยสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น (วารจกานา บุญครอบ, 2553; กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์, 2556; ณีฐัฐชญา อินพูลวงษ์, 2559)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัย ยังไม่พบงานวิจัยที่ประเมินเจตคติครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน

และยังไม่มีภาระทางด้านของเจตคติที่ประเมินอย่างชัดเจน ซึ่งเจตคติแต่ละด้านอาจมีความสัมพันธ์กันในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเปรียบเทียบกับเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยแบ่งเป็นเจตคติเชิงบวกและเชิงลบ และการที่ผู้เรียนจะเกิดเจตคติได้นั้น ต้องมีสิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความรู้สึก และมีพฤติกรรมและแนวโน้มของพฤติกรรมที่จะแสดงต่อวิชาคณิตศาสตร์ จึงนำเกมเพื่อการเรียนรู้มาใช้กับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความเข้าใจ และมีทักษะด้านการใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ (สุวรรค์ โค้วตระกูล, 2556) และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากการเรียนร่วมกับเกมเพื่อการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และทำให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เกมเพื่อการเรียนรู้เป็นสื่อเสริม

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเจตคติด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์ในเชิงบวกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

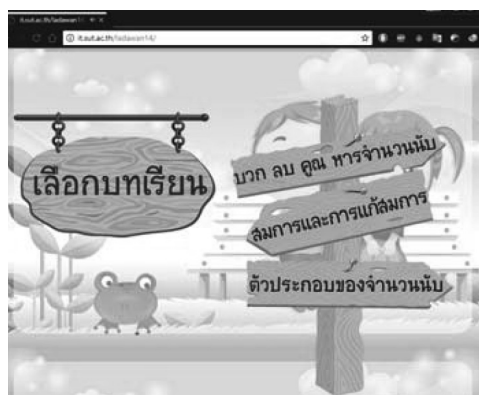
2. ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเจตคติด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์ในเชิงลบหลังเรียนต่ำกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิธีดำเนินการวิจัย

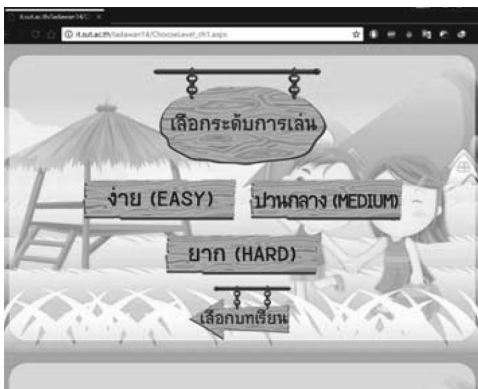
งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ จากการเล่นเกมเพื่อการเรียนรู้ไปใช้เป็นสื่อเสริมในวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อหาเรื่อง (1) จำนวนนับ การบวก ลบ คูณ หารจำนวนนับ (2) สมการและการแก้สมการ และ (3) ตัวประกอบของจำนวนนับ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเจตคติที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการใช้เกมเพื่อการเรียนรู้เป็นสื่อเสริม โดยการปริทัศน์วรรณกรรม และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า เจตคติเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และงานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ร่วมกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ไม่ได้ระบุด้านของเจตคติที่ประเมินอย่างชัดเจน หรือไม่ครอบคลุมเจตคติทั้ง 3 ด้าน ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ งานวิจัยนี้จึงประเมินเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์โดยแบ่งเป็นเจตคติเชิงบวกและเชิงลบด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์

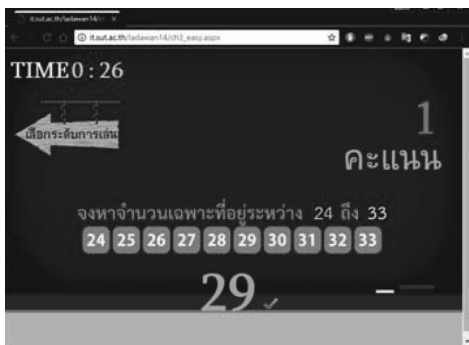
2) พัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ ดังรูปที่ 1-3

รูปที่ 1 หน้าแรกของเกม

รูปที่ 2 การเลือกระดับความยาก-ง่ายของเกม

รูปที่ 3 ส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ขณะเล่นเกม

3) ประเมินเกมเพื่อการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเกมคอมพิวเตอร์ ด้านปฏิสัมพันธ์ของระบบ และด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ด้วยการประเมินคุณสมบัติเชิงคุณภาพแบบ ISO/IEC 9126 (International Standard Organization, 1991) แบ่งการประเมินเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านความยืดหยุ่น และด้านเนื้อหา โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า ในการกำหนดระดับความพึงพอใจ (Likert, 1932) และแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (Fisher, 1950) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การแปลผลระดับความพึงพอใจ

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	แปลผลระดับความพึงพอใจ
5	4.21 – 5.00	มากที่สุด
4	3.41 – 4.20	มาก
3	2.61 – 3.40	ปานกลาง
2	1.81 – 2.60	น้อย
1	1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ผลการประเมินเกมเพื่อการเรียนรู้แต่ละด้านแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินเกมเพื่อการเรียนรู้

ด้านที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านประสิทธิภาพ	4.26	0.98	มากที่สุด
2. ด้านประสิทธิผล	4.06	1.00	มาก
3. ด้านความยืดหยุ่น	4.08	1.24	มาก
4. ด้านเนื้อหา	4.09	1.02	มาก
รวม	4.12	1.02	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของเกม ($\bar{X} = 4.26, S.D. = 0.98$) ได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ส่วนผลการประเมินด้านประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.06, S.D. = 1.00$) ด้านความยืดหยุ่น ($\bar{X} = 4.08, S.D. = 1.24$) และด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.09, S.D. = 1.02$) ได้รับความพึงพอใจในระดับมาก

4) สร้างแบบประเมินเจตคติ แบบลิเคิร์ต (Likert, 1932) มีช่วงคะแนน 1-5 และวัดคุณภาพของแบบประเมินเจตคติ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (Rovinelli & Hambleton, 1977) โดยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของเจตคติด้าน

ความคิดต่อวิชาคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 เท่ากับ 0.88 ข้อคำถามในการประเมินเจตคติ แสดง ส่วนด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมและแนวโน้ม ดังตารางที่ 3 ที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 3 ข้อคำถามในการประเมินเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์

ด้านที่ประเมิน/ ประเภทคำถาม	ข้อคำถาม
ด้านความคิดที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์	
คำถามเชิงบวก	1. ผู้เรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ
	2. ผู้เรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ทำให้เกิดความสนุกสนาน
	3. ผู้เรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย
	4. ผู้เรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ทำให้คิดอย่างเป็นระบบ
คำถามเชิงลบ	5. ผู้เรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องใช้สมองมาก เช่น ต้องคิดเยอะ คิดหลายขั้นตอน เป็นต้น
	6. ผู้เรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์ไม่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน
	7. ผู้เรียนคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาซับซ้อน หรือเข้าใจยาก
	8. ผู้เรียนคิดว่าไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์
ด้านความรู้สึกที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์	
คำถามเชิงบวก	1. ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้นที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์
	2. ผู้เรียนชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากกว่าวิชาอื่น ๆ
	3. ผู้เรียนรู้สึกสนุกเมื่อได้ทำโจทย์หรือการบ้านวิชาคณิตศาสตร์
	4. ผู้เรียนสนใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ของวิชาคณิตศาสตร์ เช่น เกมคณิตศาสตร์ ตอบปัญหา เป็นต้น
คำถามเชิงลบ	5. เมื่อเรียนวิชาคณิตศาสตร์แล้ว ผู้เรียนจะรู้สึกเครียด
	6. ผู้เรียนรู้สึกสบายใจที่วันนี้ไม่มีเรียนวิชาคณิตศาสตร์
	7. ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อเรียนวิชาคณิตศาสตร์
	8. ผู้เรียนมักเกิดความสับสนเมื่อเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เช่น สับสนกับตัวเลข เครื่องหมาย เป็นต้น
ด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์	
คำถามเชิงบวก	1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเมื่อถึงเวลาเรียนวิชาคณิตศาสตร์
	2. ผู้เรียนทำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง
	3. ผู้เรียนทบทวนบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์เมื่อมีเวลาว่าง
	4. เมื่อไม่เข้าใจโจทย์คณิตศาสตร์ ผู้เรียนจะถามผู้สอน
คำถามเชิงลบ	5. ผู้เรียนมักง่วงนอนเมื่อเรียนวิชาคณิตศาสตร์
	6. ผู้เรียนลอกการบ้านวิชาคณิตศาสตร์จากเพื่อนเป็นประจำ
	7. เมื่อผู้สอนให้ทำแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์ ผู้เรียนจำเป็นต้องฝืนใจทำ
	8. ผู้เรียนมักคุยกับเพื่อนเวลาเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากกว่าวิชาอื่น

5) นำเกมเพื่อการเรียนรู้ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก และเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ได้แก่กลุ่มทดลอง คือกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนโดยผู้สอนร่วมกับเกมเพื่อการเรียนรู้ และกลุ่มควบคุม คือกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนโดยผู้สอนเพียงอย่างเดียว และใช้สถิติการทดสอบที (t-test) (Student, 1908) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ระดับความเชื่อมั่น 95% แล้วแปลผลระดับเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์โดยการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (Fisher, 1950) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เกณฑ์การแปลผลระดับเจตคติ

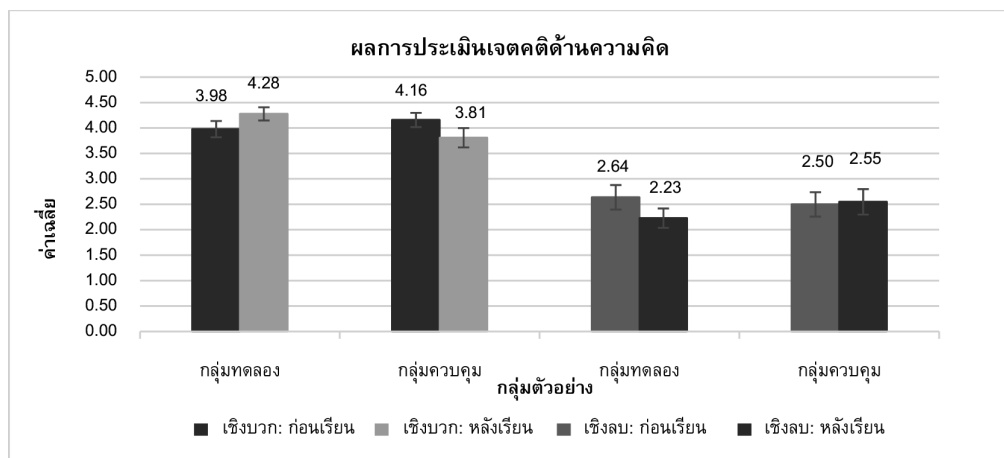
ระดับเจตคติ	ค่าเฉลี่ย	แปลผลระดับเจตคติ
5	4.21 – 5.00	มากที่สุด
4	3.41 – 4.20	มาก
3	2.61 – 3.40	ปานกลาง
2	1.81 – 2.60	น้อย
1	1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ผลการประเมินเจตคติ

งานวิจัยนี้ได้ประเมินเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ จากนั้นได้เปรียบเทียบเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแล้วแปลผลระดับเจตคติ ซึ่งผลที่ได้มีดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบระดับเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากผลการเปรียบเทียบระดับเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แบ่งผลการเปรียบเทียบออกเป็นเจตคติเชิงบวกและเชิงลบในแต่ละด้าน ดังนี้

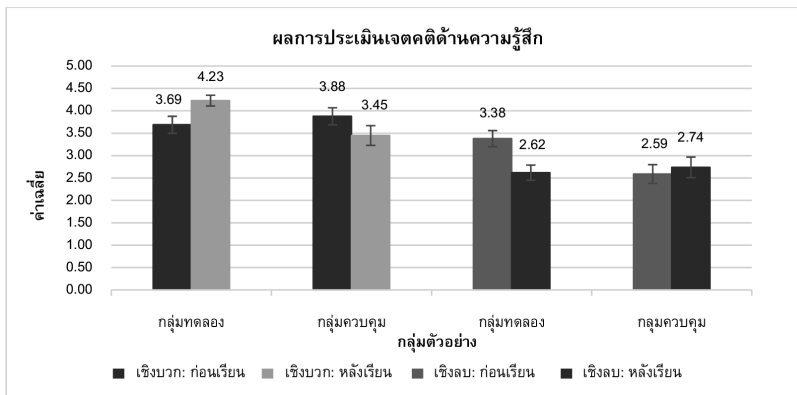
1.1) **เจตคติด้านความคิด** กลุ่มทดลองมีเจตคติด้านความคิดเชิงบวกเพิ่มขึ้นจากระดับมาก ($\bar{X} = 3.98, S.D. = 0.44$) เป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28, S.D. = 0.42$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีเจตคติด้านความคิดเชิงบวกคงที่อยู่ที่ระดับมาก ส่วนในเชิงลบ กลุ่มทดลองมีเจตคติด้านความคิดเชิงลบลดลงจากระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64, S.D. = 0.70$) เป็นระดับน้อย ($\bar{X} = 2.23, S.D. = 0.56$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีเจตคติด้านความคิดเชิงลบคงที่อยู่ที่ระดับปานกลาง ซึ่งผลที่ได้แสดงดังรูปที่ 4

รูปที่ 4 แผนภูมิแสดงผลการประเมินเจตคติด้านความคิด

1.2) เจตคติด้านความรู้สึก กลุ่มทดลองมีเจตคติด้านความรู้สึกเชิงบวกเพิ่มขึ้นจากระดับมาก ($\bar{X} = 3.69, S.D. = 0.77$) เป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23, S.D. = 0.42$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีเจตคติด้านความรู้สึกเชิงบวกคงที่อยูในระดับมาก

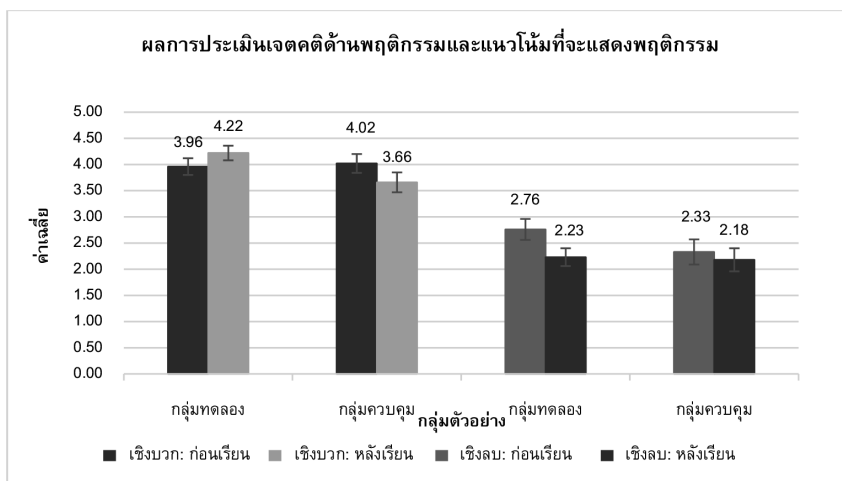
ในเชิงลบกลุ่มทดลองมีเจตคติด้านความรู้สึกคงที่อยูในระดับปานกลาง แต่กลุ่มควบคุมมีเจตคติด้านความรู้สึกเพิ่มขึ้นจากระดับน้อย ($\bar{X} = 2.59, S.D. = 0.95$) เป็นระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.74, S.D. = 0.95$) ซึ่งผลที่ได้แสดงดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 แผนภูมิแสดงผลการประเมินเจตคติด้านความรู้สึก

1.3) เจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม กลุ่มทดลองมีเจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้นจากระดับมาก ($\bar{X} = 3.96, S.D. = 0.47$) เป็นระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22, S.D. = 0.54$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีเจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวกคงที่อยูในระดับ

มาก ในเชิงลบกลุ่มทดลองมีเจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงลบลดลงจากระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.76, S.D. = 0.63$) เป็นระดับน้อย ($\bar{X} = 2.23, S.D. = 0.62$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีเจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงลบคงที่อยูในระดับน้อย ซึ่งผลที่ได้แสดงดังรูปที่ 6

รูปที่ 6 แผนภูมิแสดงผลการประเมินเจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม

2) ผลการทดสอบสมมติฐานของเจตคติ ก่อนเรียนและหลังเรียนภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ในการทดสอบสมมติฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติภายในกลุ่ม

ทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนเรียนและหลังเรียนร่วมกับเกมเพื่อการเรียนรู้ ผลการเปรียบเทียบเจตคติ แต่ละด้านเชิงบวกและเชิงลบ แสดงดังตารางที่ 5 และ 6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบเจตคติเชิงบวกที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ด้านที่เปรียบเทียบ	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	p
			S.D.		S.D.		
ความคิด	กลุ่มทดลอง	3.98	0.44	4.28	0.42	4.093	0.00
	กลุ่มควบคุม	4.16	0.49	3.81	0.76	2.477	0.02
ความรู้สึก	กลุ่มทดลอง	3.69	0.77	4.23	0.42	5.360	0.00
	กลุ่มควบคุม	3.88	0.73	3.45	0.92	1.987	0.56
พฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม	กลุ่มทดลอง	3.96	0.47	4.22	0.54	3.430	0.00
	กลุ่มควบคุม	4.02	0.46	3.66	0.67	2.979	0.01

จากตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบเจตคติเชิงบวกก่อนเรียนและหลังเรียนร่วมกับเกมเพื่อการเรียนรู้ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแบ่งผลการเปรียบเทียบเจตคติเชิงบวกในแต่ละด้าน ดังนี้

เจตคติด้านความคิด กลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงบวกต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน โดยมีเจตคติเชิงบวกหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 4.093$, $p = 0.00$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกก่อนเรียนเท่ากับ 3.98 ($S.D. = 0.44$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกเพิ่มขึ้นเป็น 4.28 ($S.D. = 0.42$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกก่อนเรียนเท่ากับ 4.16 ($S.D. = 0.49$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกลดลงเหลือ 3.81 ($S.D. = 0.76$) ซึ่งกลุ่มควบคุมมีเจตคติเชิงบวกลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เจตคติด้านความรู้สึก กลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงบวกต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและ

หลังเรียนแตกต่างกัน โดยมีเจตคติเชิงบวกหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 5.360$, $p = 0.00$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกก่อนเรียนเท่ากับ 3.69 ($S.D. = 0.77$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกเพิ่มขึ้นเป็น 4.23 ($S.D. = 0.42$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกก่อนเรียนเท่ากับ 3.88 ($S.D. = 0.73$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกลดลงเหลือ 3.45 ($S.D. = 0.92$) ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม กลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงบวกต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน โดยมีเจตคติเชิงบวกหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 3.430$, $p = 0.00$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกก่อนเรียนเท่ากับ 3.96 ($S.D. = 0.47$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกเพิ่มขึ้นเป็น 4.22 ($S.D. = 0.54$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกก่อนเรียน

เท่ากับ 4.02 ($S.D. = 0.46$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงบวกลดลงเหลือ 3.66 ($S.D. = 0.67$) ซึ่งกลุ่มควบคุมมีเจตคติเชิงบวกลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบเจตคติเชิงลบที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ด้านที่เปรียบเทียบ	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	p
			S.D.		S.D.		
ความคิด	กลุ่มทดลอง	2.64	0.70	2.23	0.56	3.371	0.00
	กลุ่มควบคุม	2.50	0.75	2.55	0.76	0.282	0.78
ความรู้สึก	กลุ่มทดลอง	3.38	0.67	2.62	0.54	7.940	0.00
	กลุ่มควบคุม	2.59	0.95	2.74	0.95	0.698	0.49
พฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม	กลุ่มทดลอง	2.76	0.63	2.23	0.62	4.583	0.00
	กลุ่มควบคุม	2.33	1.04	2.18	0.83	0.649	0.52

จากตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบเจตคติเชิงลบก่อนเรียนและหลังเรียนร่วมกับเกมเพื่อการเรียนรู้ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแบ่งผลการเปรียบเทียบเจตคติเชิงลบในแต่ละด้าน ดังนี้

เจตคติด้านความคิด กลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงลบต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน โดยมีเจตคติเชิงลบหลังเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 3.371, p = 0.00$) โดยมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อนเรียนเท่ากับ 2.64 ($S.D. = 0.70$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบลดลงเหลือ 2.23 ($S.D. = 0.56$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อนเรียนเท่ากับ 2.50 ($S.D. = 0.75$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบเพิ่มขึ้นเป็น 2.55 ($S.D. = 0.76$)

เจตคติด้านความรู้สึก กลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงลบต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน โดยมีเจตคติเชิงลบหลังเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 7.940, p = 0.00$) โดยมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อน

เรียนเท่ากับ 3.38 ($S.D. = 0.67$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบลดลงเหลือ 2.62 ($S.D. = 0.54$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อนเรียนเท่ากับ 2.59 ($S.D. = 0.95$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบเพิ่มขึ้นเป็น 2.74 ($S.D. = 0.95$)

เจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม กลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงลบต่อวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน โดยมีเจตคติเชิงลบหลังเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 4.583, p = 0.00$) โดยมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อนเรียนเท่ากับ 2.76 ($S.D. = 0.63$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบลดลงเหลือ 2.23 ($S.D. = 0.62$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบก่อนเรียนเท่ากับ 2.33 ($S.D. = 1.04$) ขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเจตคติเชิงลบลดลงเหลือ 2.18 ($S.D. = 0.83$) แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการเปรียบเทียบเจตคติที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ สามารถอธิบายโดยใช้แนวคิดเรื่องลักษณะของเจตคติที่สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ (Sax, 1980) ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้

1) ทิศทางของเจตคติที่เป็นไปในทิศทางบวกหรือลบ การใช้เกมเพื่อการเรียนรู้ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดเจตคติไปในทิศทางบวกและลบได้ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เห็นได้จากการที่ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงบวกเพิ่มขึ้น และมีเจตคติเชิงลบลดลงหลังเรียนร่วมกับเกมเพื่อการเรียนรู้

2) ความเข้มข้นของเจตคติ คือความต่อเนื่องตั้งแต่เชิงบวกจนถึงเชิงลบ ซึ่งจากผลการเปรียบเทียบเจตคติที่มีต่อคณิตศาสตร์ทำให้ทราบว่า เมื่อผู้เรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงบวกเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้มีเจตคติเชิงลบลดลงด้วย

3) การแพร่กระจายของเจตคติ คือการที่ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีด้านใดด้านหนึ่งต่อวิชาคณิตศาสตร์ จึงทำให้มีเจตคติด้านอื่น ๆ ดีขึ้นด้วย อาจกล่าวได้ว่า เมื่อผู้เรียนมีเจตคติด้านความคิดเชิงบวกเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีเจตคติด้านความรู้สึกและด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้นเช่นกัน เห็นได้จากการที่ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีเจตคติเชิงบวกทุกด้านเพิ่มขึ้นจากระดับมากเป็นระดับมากที่สุด

4) ความคงเส้นคงวาของเจตคติ คือการที่เจตคติไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากไม่มีสิ่งใดมากระตุ้นทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากการนำเกมเพื่อการเรียนรู้มาใช้กับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้น ผลที่ได้คือผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีเจตคติเพิ่มขึ้นในเชิงบวก และลดลงในเชิงลบ แต่กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือเปลี่ยนแปลงแต่มีเจตคติ

เชิงบวกลดลง เป็นไปได้ว่าเกิดจากการที่กลุ่มควบคุมไม่มีสิ่งเร้ามากระตุ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงทำให้มีเจตคติเชิงบวกลดลง หรือคงที่

5) ความพร้อมที่จะแสดงออก คือการที่ผู้เรียนมีเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม และมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้นเช่นกัน เห็นได้จากผลการประเมินเจตคติของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองที่มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้นจากระดับมากเป็นมากที่สุด และมีเจตคติเชิงลบลดลงจากระดับปานกลางเป็นระดับน้อย

จากผลการประเมินเจตคติดังกล่าวพบว่าเจตคติเชิงบวกในแต่ละองค์ประกอบมีความเกี่ยวข้องกัน อันเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องสูงขึ้น โดยเจตคติด้านความคิด ส่งผลต่อเจตคติด้านความรู้สึก เมื่อผู้เรียนมีความคิดความเข้าใจในบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ทำให้เกิดความชอบ หรือมีความต้องการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งความชอบอาจส่งผลต่อความเข้าใจในบทเรียนคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

อีกทั้ง เจตคติด้านความคิด และความรู้สึกยังส่งผลต่อพฤติกรรมและแนวโน้มของพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากเมื่อผู้เรียนมีความคิด และความรู้สึกที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ จะทำให้แนวโน้มของการแสดงพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ดังผลการประเมินเจตคติแต่ละด้านในเชิงบวกที่เพิ่มขึ้นจากระดับมากเป็นระดับมากที่สุด และผลการประเมินเจตคติเชิงลบด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมลดลงจากระดับปานกลางเป็นระดับน้อย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อนำเกมเพื่อการเรียนรู้มาใช้เป็นสื่อเสริมกับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ในชั้นเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็น

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการประเมิน เจตคติพบว่า ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีเจตคติด้าน ความคิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมและ แนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์ใน เชิงบวกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีเจตคติทั้งสามด้านเพิ่ม ขึ้นจากระดับมากเป็นระดับมากที่สุด แต่กลุ่ม ควบคุมมีเจตคติเชิงบวกทุกด้านลดลง โดยมีเจตคติ ด้านความคิด และด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะ แสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนต่ำ กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนในเชิงลบผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมี เจตคติด้านความคิด ด้านความรู้สึก และด้าน พฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชา คณิตศาสตร์หลังเรียนต่ำกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกัน ในส่วนของ เจตคติเชิงลบด้านความคิด และด้านพฤติกรรมและ แนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์ผู้ เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีเจตคติลดลงจากระดับ ปานกลางเป็นระดับน้อย ส่วนด้านความรู้สึกมี เจตคติคงที่อยู่ในระดับปานกลางส่วนกลุ่มควบคุม มีเจตคติเชิงลบด้านความคิด และด้านความรู้สึก เพิ่มขึ้น ส่วนด้านพฤติกรรมและแนวโน้มที่จะแสดง พฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนลดลง แต่ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เป็นเพียงการนำ เกมเพื่อการเรียนรู้ไปใช้กับการเรียนการสอนวิชา คณิตศาสตร์เพียงบางบทเรียนเท่านั้น ไม่ได้ ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ซึ่งในอนาคตอาจมีการ

ออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้ในบทเรียน อื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถใช้ได้กับทุกบทเรียน นอกจากนี้ งานวิจัยนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบตามสะดวก ซึ่งอาจไม่ได้เป็นตัวแทนของ ประชากรที่เป็นผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด โดยอาจมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ทำให้ ครอบคลุมถึงประชากรมากกว่า และในอนาคตอาจ มีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเจตคติแต่ละ ด้านว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อให้สามารถ ใช้สื่อการสอนประเภทเกมเพื่อการเรียนรู้ให้เป็น ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนวิชา คณิตศาสตร์ในการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อวิชา คณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกม เพื่อการเรียนรู้ เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งที่ผู้สอน สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละ รายวิชา โดยการเรียนการสอนโดยผู้สอนร่วมกับ เกมเพื่อการเรียนรู้สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความ ตั้งใจ และมีความกระตือรือร้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่มีความเป็นไปได้ที่ผู้ เรียนจะจดจ่อกับการเล่นเกมเพื่อความสนุกมาก เกินไป จนทำให้ไม่สนใจการเรียนการสอนโดยผู้ สอนเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้สอนจึงเป็นหนึ่งในปัจจัย สำคัญในการแนะนำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของ การเรียนการสอนโดยผู้สอน และการเรียนการสอน ร่วมกับเกมเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความ เข้าใจ และสามารถใช้เทคโนโลยีประเภทเกมเพื่อ การเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *การพัฒนาการเรียนรู้โดยผ่านคอมพิวเตอร์พกพา*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์. (2556). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียนคณิตศาสตร์ การชั่งและการตวงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ที่เน้นทักษะการเชื่อมโยงระหว่างคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐรัชญา อินพุลวงษ์. (2559). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เจตคติต่อคณิตศาสตร์ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นพมาศ ธีรเวคิน. (2542). *จิตวิทยาสังคมกับชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิรุณไพบย สำโรงทอง. (2554). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์กับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรางคณา บุญครอบ. (2553). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการแก้ปัญหาตามขั้นตอนของโพลยากับเทคนิค KWDL*. *เอกสารการประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ; 3 มิถุนายน 2553*. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 759-768.
- ศรัณย์ จันท์ศรี และน้อมจิต กิตติโชติพาณิชย์. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตพระโขนง*. *วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง*. 23(1): 62-79.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. (2531). *เจตคติ*. กรุงเทพฯ: ดี.ดี บุ๊คสโตร์.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2559). *คะแนน O-NET ปี 2559*; สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2560. เข้าถึงได้จาก: http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/SummaryONET M6_2559.pdf.
- สิริพร ทิพย์คง, ปรีชา เนาว์เย็นผล และสมวงษ์ แปลงประสพโชค. (2549). *เล่นและเรียนคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: Learn And Play Mathgroup Phranakhon.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอื้อมพร หลินเจริญ, สิริศักดิ์ อาจิวัย และภิรภา จันท์อินทร์. (2552). *รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้คะแนนการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- Bell FH. (1981). *Teaching and Learning Mathematics (in Secondary School)*. 2nd Edition. Dubuque: Brown.

- Fisher RA. (1950). *Statistical methods for research workers*. 11th Edition. Edinburgh: Oliver & Boyd.
- Fry EB & Kress JE. (2006). *The reading teacher's book of list*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Garris R, Ahlers RT & Driskell JE. (2002). Games, Motivation, and Learning. *A Research and Practice Model.Simulation & Gaming*. 33(4): 441-467.
- Grambs JD, Carr JC & Fitch RM. (1970). *Modern Methods in Secondary Education*. 3rd Edition. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- International Standard Organization. (1991). *ISO/IEC 9126: Information Technology – Software Product Evaluation -Quality Characteristics and Guidelines for Their Use*.Geneva: International Organization for Standardization.
- Krech D, Crutchfield RS & Ballachey EL. (1962). *Individual in Society*. New York: McGraw-hill Book Co.Inc.
- Krejcie RV & Morgan DW. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30: 607-610.
- Likert R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*. 140: 1-55.
- Resse J. (1977). *Simulation Game and Learning Activities Kit for The Elementary School*. New York: Parker Publishing Co.
- Rovinelli RJ & Hambleton RK. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Dutch Journal for Educational Research*. 2(2): 49-60.
- Sax G. (1980). *Principles of education and psychological measurement and evaluation*. California: Wadsworth Publishing Co.
- Student. (1908). The Probable Error of a Mean. *Biometrika*. 6(1): 1-25.
- Triandis HC. (1971). *Attitude and Change*. New York: Wiley.

การคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดเครื่องหมายการค้า: ศึกษากรณีประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับจากการใช้มาตรการริบทรัพย์

Injured Person Protection from Trademark Infringement: Case of the Benefit from Confiscated Assets Measure

สมพงษ์ ชาวดอย¹, อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์²

Sompong Chaodoi¹, Udomsak Sinthipong²

บทคัดย่อ

การคุ้มครองผู้เสียหายเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ในปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมถึงการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่ง การริบทรัพย์ รวมถึงมาตรการภายหลังจากการริบทรัพย์อันเกิดจากการละเมิดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า ซึ่งจะต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดมาเป็นเครื่องมือในการฟ้องร้องดำเนินคดี อีกทั้งกรณีการริบทรัพย์ผู้เสียหายจะต้องฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาอีกทางหนึ่งโดยอาศัยประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้เมื่อริบทรัพย์อันเกิดจากการละเมิดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าแล้ว กฎหมายยังบัญญัติให้ทรัพย์ที่ริบมานั้นตกเป็นของแผ่นดินหรือศาลพิพากษาให้ทำลายทรัพย์นั้นก็ได้

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อทรัพย์ที่ริบมานั้นเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า กฎหมายจึงควรที่จะกำหนดให้เจ้าของเครื่องหมายการค้ามีส่วนร่วมในการเข้ามาจัดการทรัพย์นั้น เช่น การนำไปบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือหากต้องมีการทำลายทรัพย์นั้นควรให้เจ้าของเครื่องหมายการค้ามีส่วนให้ความเห็นชอบร่วมกำหนดวิธีการ อันจะเป็นการเยียวยาความเสียหายของเจ้าของเครื่องหมายการค้า และทำให้ผู้ทรงสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: เครื่องหมายการค้า การละเมิดเครื่องหมายการค้า การริบทรัพย์ ผู้เสียหาย

¹ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

² รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

¹ Master of Law in Intellectual Property and Information Technology, Faculty of Law, Bangkok University

² Associate Professor, School of Law, Bangkok University

Abstract

The Trademark Act, B.E. 2534 is a specific law protecting a trademark holder. Despite its specificity, this Act does not provide the trademark owner with the right to claim civil damages for the infringement of trademark. In so doing, the trademark owner must rather rely upon the general law—Wrongful Acts section under the Civil and Commercial Code. Furthermore, in order to implement the confiscation and other relevant measures, the trademark holder must initiate a separate criminal proceeding in accordance with the Criminal Code. After the counterfeit goods have been confiscated, they will belong to the state or they will be eradicated by the court order. The study found that the legislation should provide the trademark owner with the right to the confiscated counterfeit products. The trademark owner then can participate in managing such products. He may donate them for public interests or in cases of eradication he and the state may together decide the manner in which the eradication should be processed. These will cure the trademark holder's loss and reaffirm that his trademark interests have been honored.

Keywords : Trademark, Trademark Infringement, confiscates assets, injured person

บทนำ

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญของประเทศไทยประกอบด้วย พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ถือเป็นกฎหมายที่คุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ดังนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาจึงถือว่าเป็นสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล โดยบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง และทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นสิทธิทั้งหลายซึ่งให้แก่บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (จักรกฤษณ์ ควรพจน์, 2545)

ในส่วนเครื่องหมายการค้า นั้น เมื่อตลาดการค้าของโลก เริ่มมีการขยายตัว มีการพัฒนาทางด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ผลิตภัณฑ์สินค้าของต่างประเทศเริ่มมีความนิยมกันมากขึ้น สินค้ามีการกระจายจำหน่ายไปทั่วโลก สามารถสร้างรายได้อย่างมหาศาลแก่เจ้าของสินค้า และโดยที่สินค้าที่มีผู้นิยมกันนั้น ได้มีบุคคลที่ต้องการสร้างรายได้เช่นเดียวกับเจ้าของ

เครื่องหมายการค้า แต่ไม่สามารถติดค้นหรือสร้างสรรค์สินค้านั้นได้ด้วยความคิดของตนเอง จึงใช้วิธีการลอกเลียนแบบ หรือทำปลอมสินค้าดังกล่าวออกจำหน่าย โดยอาจมีจุดประสงค์ให้ประชาชนทั่วไปสับสนหลงผิดว่าสินค้าที่ลอกเลียนแบบนั้นเป็นสินค้าแท้จริงของเจ้าของเครื่องหมายการค้า โดยผู้ลอกเลียนแบบสามารถทำกำไรได้อย่างง่ายดายเพราะไม่ต้องริเริ่มคิดค้นออกแบบและสร้างชื่อเสียงจากยี่ห้อของสินค้าด้วยทุนทรัพย์ของตนเอง มาตรการคุ้มครองความเสียหายที่สามารถทำได้ คือการฟ้องคดีทางแพ่ง แต่บทบัญญัติของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่มีมาตรการในการเรียกร้องค่าเสียหายโดยเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดมาใช้บังคับ และโดยที่มาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 บัญญัติให้มีการเพิกถอนการจดทะเบียนได้เท่านั้น ส่วนในคดีอาญามีบทบัญญัติในมาตรา 115 ให้รับทรัพย์สินที่ละเมิดเสียทั้งสิ้น

การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา มีลักษณะที่แตกต่างจากการละเมิดในกรณีทั่วไป เพราะการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวพันถึงความเสียหายที่ยากจะหาหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดค่าเสียหายได้อย่างถูกต้องแท้จริง (ปริญญาดิษฐ์, 2552) มาตรการคุ้มครองความเสียหายตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยสะท้อนให้เห็นว่า ในการฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีทางแพ่งในสวนกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทย ยังไม่มีบทบัญญัติโดยชัดเจนในการคุ้มครองความเสียหายในทางแพ่ง แต่ต้องนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดมาใช้บังคับ และถึงแม้ว่าจะนำบทบัญญัติในสวนของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รวมทั้งกฎหมายอาญามาใช้บังคับในการริบทรัพย์สิน และการทำลายทรัพย์สินอันเกิดจากการละเมิดนั้นได้ก็ตาม แต่เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะได้รับประโยชน์อย่างไรกับมาตรการริบทรัพย์สินและทำลายทรัพย์สินดังกล่าว

ปัญหาที่สำคัญของระบบทรัพย์สินทางปัญญา คือการไม่สามารถคุ้มครองความเสียหายของผู้ทรงสิทธิได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ในการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดสิทธิ ผู้เป็นเจ้าของสิทธีย่อมต้องการที่จะให้มีการคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนในหลายรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการชดเชยค่าเสียหาย และหยุดยั้งการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิ เช่น การเรียกค่าเสียหายจากการทำละเมิด การห้ามนำเข้าสินค้าที่ละเมิด การอายัดสินค้าที่ละเมิด การทำลายทรัพย์สินอันเกิดจากการละเมิด รวมถึงเมื่อรัฐริบทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดดังกล่าวแล้ว ผู้เสียหายที่แท้จริงควรจะได้รับประโยชน์อย่างไร เมื่อแท้ที่จริงแล้วทรัพย์สินที่ริบไปนั้นตกได้แก่รัฐ ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างแท้จริง เป็นต้น ซึ่งการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จะต้องมีการกำหนดถึงกระบวนการในการบังคับใช้สิทธิใน

ทรัพย์สินทางปัญญา การเยียวยาความเสียหายเพื่อยุติการกระทำละเมิดอันเป็นการคุ้มครองความเสียหายและเยียวยาความเสียหายของผู้ทรงสิทธิอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และพัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า
2. เพื่อศึกษาถึงมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหาย ทั้งก่อนและหลังการบังคับใช้สิทธิตามเครื่องหมายการค้า
3. เพื่อศึกษาถึงมาตรการริบทรัพย์สิน ลักษณะของการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับ
4. เพื่อศึกษาถึงมาตรการการชดเชยค่าเสียหายที่เหมาะสม ในการคุ้มครองผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ทั้งในคดีแพ่งและในคดีอาญา

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยถึงแนวคิด ทฤษฎี พัฒนาการ และหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า โดยศึกษาจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐเยอรมัน และประเทศสหรัฐอเมริกา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า

2. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย และประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับภายหลังใช้มาตรการริบทรัพย์สิน

3. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ปัญหาและมาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองผู้เสียหายให้มีประสิทธิภาพ

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการชดเชยค่าเสียหายในการคุ้มครองผู้เสียหายเกี่ยวกับความผิดเครื่องหมายการค้าอย่างเป็นธรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายไทย

แนวคิดการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาของไทยในอดีต ถือว่าการริบทรัพย์สินเป็นโทษโดยแท้ คือริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำผิดเป็นของรัฐทั้งสิ้นที่เรียกว่า “ริบราชบาตร” (จิตติ ดิงศภัทย์, 2552) แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน การริบทรัพย์สินเป็นโทษที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิด “โทษริบทรัพย์สิน” เป็นโทษอุปกรณ์ เป็นโทษที่มีผลทำให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นถูกริบและตกเป็นของแผ่นดิน (คณิต ณ นคร, 2543)

การริบทรัพย์สินเป็นโทษที่ทำให้เจ้าของทรัพย์สินซึ่งตามปกติคือผู้กระทำความผิดต้องเสียทรัพย์สินที่ถูกริบไป เป็นการตัดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย การริบทรัพย์สินยังมีลักษณะเป็นมาตรการป้องกันการกระทำความผิดในภายหน้าในบางกรณีอีกด้วย (จิตติ ดิงศภัทย์, 2552) จากลักษณะดังกล่าวนี้จึงเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินมีลักษณะเป็น “วิธีการเพื่อความปลอดภัย” อย่างหนึ่ง กล่าวคือเป็นวิธีการเพื่อให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดในเวลาภายหน้า หรือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยเพื่อปฏิบัติต่อผู้ที่น่าจะกระทำความผิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องของ “การป้องกันพิเศษ” ได้อีกด้วย

การริบทรัพย์สิน มีขึ้นเพื่อบังคับเอากับทรัพย์สินที่ไม่ควรจะถูกผู้กระทำความผิด และมีลักษณะเป็นโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย กล่าวคือ ที่ว่าเป็นโทษ ก็คือ ทำให้เจ้าของต้องเสียทรัพย์สินที่ถูกริบไปนั้น และที่ว่าเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ก็คือ เมื่อริบทรัพย์สินไปแล้ว ทรัพย์สินนั้นก็ไม้อาจถูกใช้ในการกระทำความผิดอีกได้ เป็นการป้องกันการกระทำความผิดอันจะเกิดขึ้นในภายหน้าเนื่องมาจากทรัพย์สินนั้น เมื่อพิจารณาแล้วการริบทรัพย์สินนั้นเป็นการมุ่งดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินที่เป็นโทษทางอาญานั้น อาจกล่าวได้ว่ามีเฉพาะการริบทรัพย์สินของผู้ที่ได้ใช้ทรัพย์สินของตน หรือมีทรัพย์สินของตนไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเท่านั้น จึงจะเป็นโทษ เพราะผู้ถูกริบทรัพย์สินได้รับผลร้ายจากการริบทรัพย์สินนั้น ส่วนกรณีอื่นเป็นการกระทำแก่ตัวทรัพย์สินนั่นเอง เพื่อมิให้เป็นภัยแก่สังคมต่อไป มิได้เป็นการริบเพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด เพราะทรัพย์สินที่อยู่กับผู้กระทำนั้น ผู้กระทำไม่มีสิทธิได้ทรัพย์สินนั้นอยู่แล้ว กฎหมายจึงให้ทรัพย์สินนั้นคืนแก่ผู้มีสิทธิ

เมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินใดแล้ว ยังมีบทบัญญัติกำหนดผลต่อมาภายหลังจากการที่ศาลได้มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินแล้ว โดยบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 ว่า “ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้”

มาตรการริบทรัพย์สินน่าจะถือเป็นการคุ้มครองความเสียหายอย่างหนึ่ง เพราะการคุ้มครองความเสียหาย หมายถึง การให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายได้รับการทดแทน ชดเชยหรือหยุดยั้งความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งการหยุดยั้งความเสียหายนั้นถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองความเสียหาย ดังนั้น มาตรการริบทรัพย์สินมิใช่จะเป็นเพียงมาตรการที่มีไว้เพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดมิให้กระทำอีกเท่านั้น แต่หากมาตรการริบทรัพย์สินยังเป็นการคุ้มครองความเสียหายโดยเป็นการยับยั้งการกระทำละเมิดต่อไป

อีกด้วย โดยทำให้ผู้กระทำความผิดหยุดการกระทำต่อไป และหมดโอกาสที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นต่อไปเพื่อการละเมิดในภายหน้า ดังนั้นมาตรการทรัพย์สินจึงถือได้ว่าเป็นมาตรการเพื่อการคุ้มครองความเสียหายทางหนึ่งอีกด้วย

มาตรการคุ้มครองความเสียหายในกฎหมายเครื่องหมายการค้า

ในเรื่องสภาพบังคับในคดีละเมิดเครื่องหมายการค้า นั้น แม้จะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่สามารถนำมาปรับใช้แก่การฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายก็ไม่มีส่วนที่ได้ให้ความคุ้มครองคุ้มครองเจ้าของสิทธิที่จะใช้วิธีการคุ้มครองความเสียหายโดยวิธีอื่น (วิศ ดิงสมิตร, 2546) เพื่อป้องกันสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า เช่น การริบทรัพย์สินหรือทำลายทรัพย์สิน แต่กฎหมายลักษณะละเมิดก็ให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดสภาพบังคับที่เหมาะสมได้ทั้งการกำหนดค่าเสียหาย การสั่งให้หยุดการกระทำละเมิด และสภาพบังคับอื่นๆ ที่จำเป็นและสมควร (วาริ นาสกุล, 2540)

การริบทรัพย์สินในคดีเครื่องหมายการค้า นั้นถือเป็นมาตรการทางกฎหมายอาญาซึ่งแบ่งออกได้ 2 กรณี คือ การริบทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า และการริบทรัพย์สินที่ใช้ในการละเมิดเครื่องหมายการค้า ดังนี้

1. การริบทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า

การริบทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า เป็นมาตรการที่ใช้ในการริบทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นมาตรการทางอาญาปรากฏอยู่ในบทกำหนดโทษ มาตรา 115 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ที่บัญญัติว่า “บรรดาสินค้าเข้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายอันเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิใช่ผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นการริบสินค้าที่ได้นำเข้ามานาในอาณาจักร โดยละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า หรือกรณีที่เป็นกรณีนำเข้าซ้อนเพื่อจำหน่ายกรณีหนึ่ง กับริบเป็นสินค้าที่มีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งสินค้าที่ละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า ไม่ว่าสินค้านั้นจะผลิตขึ้นในราชอาณาจักรหรือไม่ก็ตามอีกกรณีหนึ่ง บทบัญญัติมาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในส่วนของบทกำหนดโทษ ซึ่งเป็นส่วนของการลงโทษทางอาญาที่ใช้กับการลงโทษทางอาญาที่ใช้กับการฟ้องร้องดำเนินคดีภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าเมื่อบุคคลใดกระทำความผิดตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าแล้ว บุคคลนั้นอาจถูกริบทรัพย์สินที่กระทำละเมิดได้ เช่น เสื้อผ้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าปลอม ไม่ว่าบุคคลนั้นจะผลิตขึ้นในประเทศหรือนำเข้ามาก็ตาม การริบก็จะริบตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าเพราะเป็นทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า

2. การริบทรัพย์สินที่ใช้ในการทำละเมิดเครื่องหมายการค้า

การริบทรัพย์สินส่วนที่ใช้ในการทำละเมิดเครื่องหมายการค้า นี้ ก็เป็นมาตรการทางอาญาเช่นกัน เพราะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญา ในเรื่องการละเมิดเครื่องหมายการค้า นั้น กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำละเมิดเครื่องหมายการค้า เป็นการละเมิดต่อผู้เป็นเจ้าของสิทธิ และเป็นการกระทำที่ผิดต่อสังคม มีการหลอกลวงให้ประชาชนได้รับความเสียหาย (ปริญญา ตีผดุง, 2552) เช่น การลวงขาย ประชาชนผู้ไม่รู้ก็จะไม่ได้รับสินค้าที่ตนประสงค์เพราะการเข้าใจผิดในตัวสินค้า ดังนั้นจึงเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ที่ผู้กระทำอาจถูกฟ้องร้องได้ทั้งทางแพ่งและอาญา แต่บทบัญญัติของกฎหมายในส่วนนี้ มิได้กล่าวถึงทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดไว้แต่อย่างใด ดังนั้น การกระทำความผิดฐานละเมิดเครื่องหมายการค้าในทางอาญานั้น ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด จึงต้องริบตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(1) ซึ่งบัญญัติว่า “ในการริบทรัพย์สินนอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังกล่าวต่อไปนี้อีกด้วย คือ ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

จากบทบัญญัติดังกล่าว หากเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าโดยผู้กระทำละเมิดได้ใช้วัตถุในการกระทำความผิด โจทก์ก็สามารถร้องขอให้ริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้นได้ตามมาตรา 33(1) และหากเป็นการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าในข้อหาความผิดเกี่ยวกับการค้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272 ถึงมาตรา 275 ไม่ว่าจะเป็นสินค้าหรือทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด โจทก์ก็รับได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 นี้เช่นกัน

มาตรการคุ้มครองความเสียหายทางแพ่งในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรการคุ้มครองความเสียหายตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา อยู่ภายใต้กฎหมาย The Lanham Act of 1946 ได้บัญญัติถึงวิธีการคุ้มครองความเสียหายทางแพ่งที่ผู้เสียหายอาจเรียกได้ในคดีละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าทั้งในกรณีที่เป็นเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนและในกรณีการลงขายสำหรับเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศหลักที่ต้องทำให้มีการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าในระดับสูงเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจ โดยมีมาตรการดังนี้

1. การเรียกเก็บทรัพย์สิน

มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งไม่มีปรากฏอยู่ในกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา คงมีแต่มาตรการในการยึดทรัพย์สิน ซึ่ง

เป็นคำสั่งห้ามกระทำการชั่วคราว ปรากฏอยู่ใน Section 34(d)(4)(A) และ (B) มีใจความโดยสรุปว่า ศาลจะออกคำสั่งห้ามกระทำการชั่วคราวเมื่อพบว่ามี การกระทำละเมิดมาตรา 31(1)(A) และออกมาตรการเพื่อยึดสินค้าและเครื่องหมายการค้าปลอมที่พบในการกระทำละเมิด อย่างไรก็ตาม ศาลจะปฏิเสธคำร้องขอดังกล่าว เว้นแต่ มีกรณีดังต่อไปนี้ศาลจึงอนุญาต

1.1 ผู้ร้องสามารถจัดหาหลักประกันที่เพียงพอ ครอบคลุมกับความเสียหายที่บุคคลใดที่ถูกบังคับตามคำสั่งอาจได้รับสืบเนื่องจากการร้องขอให้ออกคำสั่งที่ไม่ถูกต้อง

1.2 ปรากฏข้อเท็จจริงที่ชัดเจนว่า ไม่มีคำสั่งอื่นใดที่เหมาะสมไปกว่าคำสั่งฝ่ายเดียวเพื่อยึดสินค้า

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มาตรการนี้เป็นมาตรการที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาและเป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองความเสียหายในลักษณะการยับยั้งการกระทำการเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

2. การทำลายทรัพย์สินทางแพ่ง

การคุ้มครองความเสียหายทางแพ่งกรณีทำลายทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกาปรากฏอยู่ในมาตราเดียวกันของ Lanham (Trademark) Act 194 คือ (15 U.S.C) Title VI การคุ้มครองความเสียหาย มาตรา 36 (15 U.SOCO 1118) การทำลายสินค้าที่ละเมิด และมาตรา 118 การทำลายทรัพย์สินที่ละเมิด มีใจความโดยสรุปว่า

การกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้มาตรานี้ ที่ล่วงละเมิดเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนซึ่งได้กระทำความผิดตาม มาตรา 43 (A) หรือจงใจกระทำความผิดตาม มาตรา 43 (C) จะต้องถูกดำเนินการตามกฎหมาย โดยศาลอาจมีคำสั่งให้เรียกเก็บหรือทำลายทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำละเมิด เช่น ป้ายฉลาก เครื่องหมาย แบบพิมพ์ หีบห่อ ภาชนะและประกาศโฆษณา ที่อยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิด หรือเกี่ยวข้องกับการทำละเมิดอื่นๆ รวม

ถึง คำ ถ้อยคำ ชื่อ สัญลักษณ์ ตราเครื่องหมายซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำละเมิด ในการทำปลอมหรือแปลงใดๆ และวัตถุที่ใช้ในการผลิต แม้พิมพ์หรืออื่นๆ ที่มีความหมายอย่างเดียวกัน แต่ทั้งนี้ ผู้ร้องขอให้มีการทำลายวัตถุที่ยึดตามมาตรา 34(D) จะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 10 วัน และหากเป็นกรณีที่มีการทำลายสินค้าดังกล่าวที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อประโยชน์แห่งรัฐ พนักงานอัยการอาจสั่งให้มีการสืบพยานก่อนได้

มาตรการคุ้มครองความเสียหายทางแพ่งในคดีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสาธารณรัฐเยอรมัน

มาตรการคุ้มครองความเสียหายทางแพ่งตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศเยอรมัน ภายใต้ The German Trademark Act of 1994 ได้บัญญัติครอบคลุมทั้งสิทธิและการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน และคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน ดังนี้

1. การคุ้มครองความเสียหายทางแพ่งตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าในกรณีของการริบทรัพย์สินของประเทศเยอรมันไม่มีบทบัญญัติกล่าวถึงไว้เลยมีแต่มาตรการทำลายทรัพย์สินซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 18 หากมีการกระทำละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าเกิดขึ้น ตามข้อ 14, 15 และ 17 เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือชื่อทางการค้า อาจร้องขอให้มีการทำลายสินค้าที่มีเครื่องหมายที่ผิดกฎหมายที่อยู่ในความครอบครองของผู้กระทำละเมิด หรือที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้กระทำละเมิด เว้นแต่ การทำลายสินค้าบนผลิตภัณฑ์ที่สามารถถอนออกโดยทางอื่น และการทำลายจะไม่มีประโยชน์ต่อเจ้าของหรือผู้กระทำละเมิด

2. มาตรการตาม ข้อ 1. ให้นำไปใช้บังคับแก่เครื่องมือในการประดิษฐ์ของผู้กระทำละเมิด และที่มิใช่ หรือเจตนาจะใช้ในการกระทำผิดโดยอนุโลมข้อเรียกร้องในการทำลายอื่นๆ จะไม่ถูกกระทบกระเทือนบทบัญญัตินี้มีหลักเกณฑ์ว่า การ

ร้องขอให้ส่งมอบหรือทำลายนั้น ให้รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำละเมิด หรือที่ตั้งใจจะใช้ในการกระทำละเมิดด้วย

บทวิเคราะห์

เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินที่ตนเองเป็นเจ้าของ ซึ่งสิทธิดังกล่าวต้องมีมาตรการ วิธีการ หรือกระบวนการเพื่อป้องกันความเสียหาย และปราบปรามการกระทำอันเป็นการละเมิดอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดในการบังคับใช้สิทธิ โดยมาตรการ วิธีการ หรือกระบวนการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวย่อมต้องกำหนดให้มีหลายวิธี อาทิ มาตรการทางแพ่ง มาตรการทางอาญา และกระบวนการฝ่ายบริหาร เป็นต้น

ภายใต้ความตกลงทริปส์ (TRIPs) ได้กำหนดพันธกรณีให้ประเทศสมาชิกต้องกำหนดมาตรการในกระบวนการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไว้โดยเฉพาะในกฎหมายในประเทศของตนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันการละเมิดในทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองและการยับยั้งการละเมิด เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้นำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในประเทศตนเองด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติของประเทศสมาชิก

มาตรการริบทรัพย์สินในคดีเครื่องหมายการค้าของไทยภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 นั้น แบ่งออกได้ 2 กรณี คือ กรณีทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า และทรัพย์สินที่ใช้ในการทำลายเครื่องหมายการค้า ซึ่งทั้งสองกรณีมีความแตกต่างกัน ดังนี้

กรณีทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าตามมาตรา 115 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 บัญญัติไว้ว่า “บรรดาสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย หรือมิใช่เพื่อจำหน่ายอันเป็นการกระทำผิดตามพระราช

บัญญัตินี้ให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิผู้ถูกลงโทษตาม คำพิพากษาหรือไม่” การริบทรัพย์สินในกรณีนี้เป็น การริบตามอำนาจของพระราชบัญญัติเครื่องหมาย การค้า พ.ศ.2534

กรณีทรัพย์สินที่ใช้ในการทำละเมิด เครื่องหมายการค้า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 บัญญัติไว้ว่า “ในการริบทรัพย์สินนอกจากศาล จะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะ แล้วให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวต่อไป นี้อีกด้วย คือ (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมิไว้ เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ (2) ทรัพย์สินซึ่ง บุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สิน เหล่านั้นเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจ ด้วยในการกระทำความผิด” การริบทรัพย์สินกรณีนี้ เป็นการริบทรัพย์สินที่ใช้ในการละเมิดเครื่องหมาย การค้าโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมาย อาญาซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไป

มีข้อพิจารณาว่า การริบทรัพย์สินทั้งสองกรณี ใช้กฎหมายในการริบทรัพย์สินที่แตกต่างกัน แต่ อย่างไรก็ตาม ผลตามกฎหมายภายหลังการริบ ทรัพย์สินทั้งสองกรณีดังกล่าว ทรัพย์สินที่ริบก็จะตกแก่ แผ่นดินเช่นเดียวกัน แต่การฟ้องร้องจำต้องมีการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางอาญา กล่าวคือต้อง ฟ้องทางอาญาเข้ามาด้วย เพราะมาตรการทั้งสอง กรณีนี้ เป็นมาตรการทางอาญา ซึ่งการริบทรัพย์สินนั้น เป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง ซึ่งหากเจ้าของสิทธิ ฟ้องร้องแต่ทางแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายเพียงอย่าง เดียว ผู้เป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาก็ไม่ สามารถร้องขอให้ทรัพย์สินที่ละเมิดสิทธิดังกล่าวได้

ในขณะที่กฎหมายเครื่องหมายการค้า ของ ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ไม่มีบทบัญญัติให้ริบทรัพย์สิน คงมีแต่มาตรการในการคุ้มครองความเสียหายที่ เรียกว่าการเรียกเก็บสินค้าน้ำที่ละเมิด ซึ่งศาลอาจมี คำสั่งให้เรียกเก็บวัตถุต่างๆ ที่ใช้ในการทำละเมิด เช่น ป้าย ฉลาก หีบห่อ ชื่อ คำบรรยาย หรือวัตถุ ต่างๆ ที่ก่อให้เกิด หรือเกี่ยวข้องกับกระทำความ ละเมิดอื่นๆ ได้ กฎหมายของสหรัฐอเมริกามีลักษณะ

เช่นเดียวกับกฎหมายของไทย กล่าวคือ ศาลมี อำนาจที่จะเรียกเก็บสิ่งของที่ละเมิดได้เลย แต่ บทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาจะ อยู่ในส่วนการคุ้มครองความเสียหายทางแพ่ง ซึ่ง ไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาตั้งเช่นกรณี ของประเทศไทย

สำหรับประเทศสาธารณรัฐเยอรมัน ก็เช่น เดียวกัน คือ ไม่มีมาตรการริบทรัพย์สินในคดีแพ่ง คงมีแต่มาตรการในการร้องขอให้ส่งมอบสำเนา จำลองงาน ที่แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ (1) การ ร้องขอให้ส่งมอบตัวสำเนาจำลองงานที่ละเมิด และ (2) การร้องขอให้ส่งมอบสิ่งซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ กระทำละเมิด ในกรณีแรกนั้นการร้องขอให้ส่งมอบ สำเนาจำลองงานที่อยู่กับผู้กระทำละเมิดแก่เจ้าของ สิทธิได้ แตกต่างกับประเทศไทยตรงที่ว่า คำร้อง หรือกระบวนการของประเทศเยอรมันเป็นคำร้องที่ เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางแพ่ง แต่ของไทยนั้นเป็นคำร้องที่เป็นบทกำหนดโทษทาง อาญา ซึ่งหากไม่ดำเนินคดีอาญาแล้วส่งมอบทรัพย์สิน ที่ใช้ในการกระทำนั้น ประเทศเยอรมันสามารถ ร้องขอให้ทรัพย์สินนั้นตกแก่เจ้าของได้ แตกต่างจาก กรณีของประเทศไทย ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระ ทำความผิดศาลจะมีคำสั่งให้ริบและตกแก่แผ่นดิน เท่านั้น

จะเห็นได้ว่า มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายของประเทศไทยนั้นยังไม่มีมาตรการในการ บังคับสิทธิที่เพียงพอ มาตรการคุ้มครองความเสียหายในทางแพ่ง ยังไม่มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะ ต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดในการนำมาปรับใช้เรียกค่าเสียหาย แต่ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจ โจทก์ที่ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เรียกเก็บ ทรัพย์สินที่ละเมิดได้ หรือในความตกลงเขตการค้าเสรี ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศซีลี มีข้อ ตกลงอนุญาตให้นำสินค้าน้ำที่ละเมิดนั้นไปปรับจาค เป็นการกุศลได้ หากผู้ทรงสิทธิให้ความยินยอม ซึ่ง ถือว่าทำให้ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า

สามารถเลือกที่จะดำเนินการอย่างไรได้ด้วยตนเอง ไม่ได้มีการผูกขาดจากอำนาจรัฐที่ต้องทำลายทรัพย์สินนั้น หรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ ระบบการคุ้มครองความเสียหายของผู้เสียหายและการบังคับสิทธิ แก่เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำลังอยู่ระหว่างการเจรจานั้น ประเทศไทยได้ถูกกดดันจากประเทศมหาอำนาจที่ต้องการให้ประเทศไทยมีการคุ้มครองสิทธิมากขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเรียกร้องให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เรียกว่า “ทริปส์พลัส” หรือ TRIPS-plus ที่มีข้อเรียกร้องในเรื่องการคุ้มครองความเสียหายในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าประเทศไทยอาจต้องยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องนั้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

มาตรการรับทรัพย์สินในประเทศไทยเป็นโทษทางอาญาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายอาญา คือประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติต่างๆ ที่มีโทษทางอาญา รวมถึงกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำอย่างใดจะถูกใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย การคุ้มครองความเสียหายของเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยยังไม่มีมาตรการในการบังคับสิทธิที่เพียงพอ เช่น มาตรการคุ้มครองความเสียหายในทางแพ่งตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ยังไม่มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะ ต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดนำมาปรับใช้ในการเรียกร้องค่าเสียหาย แต่ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจโจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เรียกเก็บหรือทำลายวัตถุที่ละเมิดได้ หรือในกฎหมายของประเทศเยอรมัน ที่ให้อำนาจโจทก์ที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้มีการ

ทำลายทรัพย์สินที่ละเมิดได้ หรือมีข้อตกลงยินยอมให้นำสินค้าปลอมแปลงออกบริจาคนเพื่อการกุศลได้

จึงมีความจำเป็นและความเหมาะสมในการที่ประเทศไทยควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนของเครื่องหมายการค้า ให้มีมาตรการภายหลังการรับทรัพย์สิน เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้ทรงสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้รับประโยชน์สูงสุด โดยพิจารณาพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ในมาตรา 115 ที่บัญญัติว่า “บรรดาทรัพย์สินที่ได้นำเข้ามาราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายอันเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รับเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิได้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่” โดยเมื่อรับทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำความผิดนั้นแล้ว ทรัพย์สินทั้งหมดที่รับมาจะตกเป็นของแผ่นดินตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 35 ที่บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้รับให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้”

เห็นได้ว่าเมื่อสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้า เมื่อมีการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าย่อมเป็นผู้เสียหาย เมื่อมีการรับทรัพย์สินที่เกิดจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น เหตุใดกฎหมายจึงกำหนดให้ทรัพย์สินที่รับมานั้นตกเป็นของแผ่นดินหรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสีย โดยประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้นมีเพียงการได้รับการชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งในเรื่องละเมิด โดยต้องดำเนินการบังคับคดีตามขั้นตอนต่อไป ซึ่งเป็นการไม่แน่ว่าจะได้รับชดเชยค่าเสียหายเพียงพอหรือไม่ เพียงใด

จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 115 ของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ในส่วนที่ให้อำนาจผู้เสียหายเข้ามามีส่วนในการจัดการทรัพย์สินที่รับมานั้น เช่น นำไปบริจาคนเป็นสาธารณะกุศล เครื่องมืออุปกรณ์ที่มีราคาสูงซึ่ง

เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่รับมานั้นนำออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า หรือให้ทรัพย์สินที่รับมาทั้งหมดตกเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้า แทนที่จะตกเป็นของรัฐ โดยรัฐไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดในความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเลย ข้อดีของการที่ให้ทรัพย์สินที่รับมานั้นตกได้แก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า หรือนำทรัพย์สินนั้นออกบริจาคเพื่อการกุศล หรือนำเครื่องมืออุปกรณ์ที่รับได้ออกขายทอดตลาดนั้น มีดังนี้

1. เป็นการเยียวยาความเสียหายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าอย่างแท้จริง
2. เจ้าของเครื่องหมายการค้ามีอำนาจเข้ามาจัดการทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าของตนเอง ทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้ามีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคที่เกิดขึ้นและมุ่งหน้าผลิตสินค้าที่ถูกต้องต่อไป ทำให้ประเทศชาติพัฒนามากขึ้น
3. ทำให้สินค้าที่รับได้นั้นไม่สูญเปล่า โดยแทนที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปทำลาย ก็นำไปบริจาคเป็นการกุศลให้ผู้ยากไร้ในชนบทหรือตามมูลนิธิต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าการทำลายทิ้ง ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ เป็นเพียงการป้องกันการที่สินค้านั้นจะกลับเข้าสู่ตลาดอีกเท่านั้น ซึ่งวิธีการป้องกันนั้นไม่ได้มีเพียงการที่จะทำลายทรัพย์สินที่ละเมิดนั้นเพียงอย่างเดียว
4. หากจำเป็นต้องทำลายทรัพย์สินที่ละเมิดซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ หรือที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์อย่างใดได้อีกกฎหมายควรที่จะให้ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีอำนาจร่วมตัดสินใจ โดยความเห็นชอบของเจ้าของเครื่องหมายการค้า ไม่ใช่ให้รัฐใช้อำนาจทางกฎหมายผูกขาดการตัดสินใจแต่เพียงฝ่ายเดียว อันจะทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้ามีความรู้สึกว่ารรัฐเข้ามาแทรกแซงความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าของตน ผู้ทรงสิทธิไม่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ไม่ได้มีอำนาจดำเนินการใดๆ ในทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าของตนเอง

ส่วนผลเสียที่อาจมีขึ้นจากการให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าเข้ามาจัดการทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า โดยสามารถนำไปบริจาค หรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้า คือ

1. ทรัพย์สินนั้นอาจกลับเข้าสู่ตลาดได้อีก
2. ในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินนั้นเจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง

โดยผลเสียในข้อที่ว่าทรัพย์สินนั้นอาจกลับเข้าสู่ตลาดได้อีกนั้น เห็นว่าการกลับเข้าสู่ตลาดของทรัพย์สินนั้นเป็นการกลับเข้าสู่ตลาดโดยเจ้าของเครื่องหมายการค้ายินยอมให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าจะไม่รู้สึกว่าเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าของตนเอง และการจะกลับเข้าสู่ตลาดในเชิงธุรกิจของสินค้านั้นก็เป็นการยากเพราะเจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นคนควบคุมดูแลทรัพย์สินนั้นเองทั้งสิ้น ซึ่งการบริจาคก็เป็นไปเพื่อการกุศล หากได้เป็นไปเพื่อการค้าของใครคนใดคนหนึ่งแต่อย่างใด

ดังนั้น จึงควรเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นไว้ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 เพื่อที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง เป็นการสนับสนุนให้มีการคิดค้นสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. (2543). *กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จันัญญา เฉลิมวิวัฒน์กิจ. (2542). *ข้อกำหนดของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. วิทยาลัยพณิชยการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- จิตติ ดิงศภักดิ์.(2552). *กฎหมายอาญา ภาค1*. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- จักรกฤษณ์ ควรวจน์. (2545). *กฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า. (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ปริญญา ดีผดุง. (2552). *ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ: เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยที่ 9-15. (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2546). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- ไพโรจน์ วายภาพ.(2542). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้*. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- วารี นาสกุล.(2540). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัส ดิงสมิตร. (2546). *เครื่องหมายการค้า: ดัชนีพร้อมข้อสังเกตเรียงมาตราและคำพิพากษาศาลฎีกา Trademark law. (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ผลกระทบของความรู้ทางวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอและเครื่องหนังของประเทศไทย : ผลกระทบที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานและรางวัลตอบแทนพนักงาน

Accountancy Profession Knowledge of Textile and Leather Manufacturing Industry of Thailand: Impacts on Work Efficiency and Extrinsic Reward

ณัฐวงศ์ พูนพล¹, ปกรณ์ สัจจพงษ์¹, ประภัสสร จรัสอรุณฉาย¹, และ พัชฎาภรณ์ แสงทามาตย์²
Nuttavong Poonpool¹, Pakorn Sujchaphong¹, Prapatsorn Jarataroonchay,
and Patchadaporn Sangtamat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทดสอบผลกระทบของความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่มีต่อรางวัลตอบแทนพนักงาน ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ประสิทธิภาพในการทำงานเป็นตัวแปรต้นกลางสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอและเครื่องหนังของประเทศไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสูงสุดจำนวน 475 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยแบบกำลังสองน้อยที่สุด ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลกระทบของความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ประกอบด้วย มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ การตรวจสอบภายในที่อิงฐานความเสี่ยง การได้รับประโยชน์ทางภาษี มีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และ 2) ประสิทธิภาพในการทำงานที่เป็นตัวแปรต้นกลางระหว่างความรู้ทางวิชาชีพบัญชีและรางวัลตอบแทนพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.1$) ดังนั้น การตัดสินใจของผู้บริหารทุกระดับและทุกหน้าที่ควมรับผิดชอบจำเป็นต้องมุ่งเน้นความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน จนก่อให้เกิดรางวัลตอบแทนพนักงานของนักบัญชีที่เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี, ประสิทธิภาพในการทำงาน, รางวัลตอบแทนพนักงาน

¹ อาจารย์, หน่วยวิจัยด้านบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

² อาจารย์, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี, ประเทศไทย

¹ Lecturer, Accounting Research Unit, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, THAILAND

² Lecturer, Faculty of Management Science, UdonThani Rajabhat University, THAILAND

Abstract

This study examined the relationships between accountancy profession knowledge and extrinsic reward, where work efficiency was taken as a mediator for textile and leather manufacturing industry of Thailand. The key participants in this study were Chief Accounting Officers (CAOs) who worked in textile and leather manufacturing industry of Thailand. Of the surveys completed and returned, only 475 were usable. The ordinary least squares (OLS) regression analysis was employed to estimate parameters in hypotheses testing. The findings show that accountancy profession knowledge, which consists of international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit, has the significant positive effect on work efficiency ($p < 0.05$). Work efficiency significantly mediates the relationship between accountancy profession knowledge and extrinsic reward ($p < 0.1$). Therefore, a key decision for managers in all levels and functions is to focus at accountancy profession knowledge that can improve and develop work efficiency's effectiveness and increase extrinsic reward.

Keywords: accountancy profession knowledge; work efficiency; extrinsic reward

Background/Objectives and Goals

Accountancy profession knowledge is perceived to be important or very important for the auditing profession. Among the most important skills that graduates are expected to possess are ethics, teamwork, and honesty (Appelbaum et al., 2017). The recently researches are perceived to be extremely necessary such as auditing, accounting and financial reporting standards, financial statement analysis, financial accounting, capital market board regulations, cost accounting, and managerial accounting. In addition, cross analyses indicated that there are significant differences among subgroups based on gender, education, auditing firm, experience, and job title (Ax and Greve, 2017).

Accountancy profession knowledge includes international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit.

International accounting standard is the important part of accounting to be designed as a common global language for business affairs so that company accounts are understandable and comparable across international boundaries (Bui and de Villiers, 2017). It is a consequence of growing international shareholding and trade and is particularly important for companies that have dealings in several countries. It is progressively replacing many different national accounting standards. The rules are followed by accountants to maintain books of accounts which are comparable, understandable, reliable and relevant as per the internal or external users (Ding et al., 2017). Risk-based auditing is defined as a systematic and independent examination of data, statements, records, operations and performances of an enterprise for a stated purpose. In any auditing, the auditor perceives and recognizes the

propositions before him for examination, collects evidence, evaluates the same and on this basis formulates his judgment which is communicated through his audit report (Lachmann et al., 2017). Moreover, a tax benefit is an examination of an organization's or individual's tax return. Each year when tax season rolls around, the internal revenue service, as well as state departments of taxation, kicks into overdrive to meet with the onslaught of tax filings. The purpose of a tax audit is to verify that the financial information is being correctly reported. Accountancy profession knowledge and accountants are watchdogs of efficiency, effectiveness, and compliance (Lehman, 2017). Both kinds of accountants can be found in corporations, but each plays a different role.

Accountancy profession knowledge studies and interprets business numbers, such as earnings and salaries. It decides how money should be spent and advises management on key business decisions. Accountants, on the other hand, check that records whether they are accurate and the controls are in place to protect against fraud and waste as a part of work efficiency (Maas et al., 2016). Accordingly, the work efficiency must have a well-established structure if it is to effectively address these concerns. Work efficiency is the extent to which time, effort, or labor is well-used for the intended task or purpose. It often comprises specifically the

capability of a specific application of effort to work a specific outcome effectively with a minimum amount or quantity of waste, expense, or unnecessary effort. Performance indicators constitute a key factor in the department's success and extrinsic reward. Extrinsic reward include wage, salary, commission, bonus, and benefit (Masquefa et al., 2017).

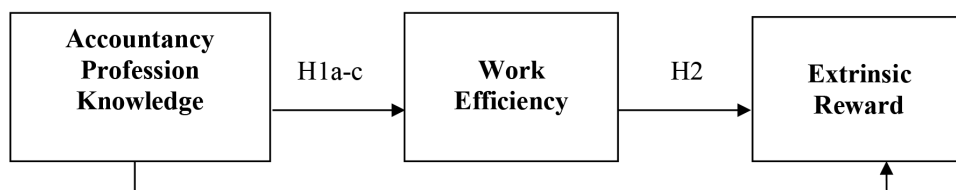
Developing models for the effects of accountancy profession knowledge on extrinsic reward via work efficiency as mediator is a challenge as the literature on accountancy profession knowledge is vast, varied, and evolving. Yet, there was not any systematic testing about effects of accountancy profession knowledge on extrinsic reward via work efficiency as mediator within Thailand and abroad. These have motivated researches to continue to develop improved models with this research question.

This research will offer useful guidance for measuring and implementing accountancy profession knowledge and facilitate further research in this area. The research question of this work is "how does the accountancy profession knowledge affect extrinsic reward via work efficiency as mediator?" The purposes of this study are to identify the effects of accountancy profession knowledge on work efficiency and to determine the impact of accountancy profession knowledge on extrinsic reward through work efficiency of textile and leather manufacturing industry of Thailand.

Relevant literature review

Figure 1

The effects of accountancy profession knowledge on extrinsic reward of textile and leather manufacturing industry of Thailand

H3

The research model of this study is illustrated in Figure 1. It shows the effects of accountancy profession knowledge including international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit on work efficiency. However, the work efficiency has a positive relationship with extrinsic reward. Moreover, accountancy profession knowledge directly affects extrinsic reward.

1.Effects of international accounting standard

Accountancy profession knowledge refers the process to seeks to understand about measurement and recognition of accounting principle (Bozkurt et al., 2013). In addition, it is a systematic and independent examination of data, statements, records, operations and performances. The accountancy profession knowledge has three goals including international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit (Ke et al., 2016).

International accounting standard is the important part of accounting to be designed as a common global language for business

affairs so that company accounts are understandable and comparable across international boundaries (Masquefa et al., 2017). The role of international accounting standard is the universality that it brings to financial record keeping (Mohammed et al., 2015).

International accounting standard is designed to enforce transparency in accounting operation. The principles, procedures and standards that make up the accounting standard is chosen with the purpose of ensuring that accountants lean in the direction of openness when deciding how to provide information to observers (Murphy and O’Connell, 2017).

International accounting standard helps entities provide the most relevant information in the most reasonable way possible. In this way, an accountant guided by international accounting standard will generate the kind of financial information that observers are most interested in examining (Nurunnabi, 2014). Ultimately, the importance of international accounting standard lies in the

value that it brings to financial documents for the various audiences that view and make critical decisions based on it. An absence of international accounting standard would make the work of accountants, investors, regulators, taxpayers, reporters and others more difficult and more risky (Zhang and Chen, 2017).

Thus, international accounting standard has a positive relationship with work efficiency. Therefore, the following hypotheses are posited:

H1a: The higher the international accounting standard of accountancy profession knowledge, the more likely that the firm achieves greater work efficiency.

2. Effects of risk-based auditing

Risk-based auditing is defined as a systematic and independent examination of data, statements, records, operations and performances of an enterprise for a stated purpose (Appelbaum et al., 2017). In any auditing, the auditor perceives and recognizes the propositions before an accountant for examination, collects evidence, evaluates the same and on this basis formulates accountant judgment which is communicated through an accounting report (Ax and Greve, 2017).

Risk-based auditing is responsible for detecting and deterring fraud by evaluating accounting systems for weaknesses, designing and monitoring internal controls, determining the degree of organizational fraud risk, interpreting financial data for unusual trends, and following up on fraud indicators (Bui and de Villiers, 2017).

An accountant examines the financial statements prepared by accountants and

ensure they accurately represent the company's financial position (Kang, 2017). An accountant verifies that these financial statements, particularly the ones of public companies that are required to release them annually, are assembled in accordance with international accounting standard (Murphy and O'Connell, 2017).

Thus, risk-based auditing has a positive relationship with work efficiency. Therefore, we posit the hypotheses as follows:

H1b: The higher risk-based auditing of accountancy profession knowledge, the more likely those firms achieve greater work efficiency.

3. Effects of tax benefit

A tax benefit is an examination of an organization's or individual's tax return. Each year when tax season rolls around, the internal revenue service, as well as state departments of taxation, kicks into overdrive to meet with the onslaught of tax filings (Campoy-Muñoz et al., 2017).

Accountants prepare these financial statements, which include the balance sheet, income statement and statement of cash flows (Chiapello, 2017). Beyond this, there are myriad additional duties that an accountant might perform, such as bookkeeping, tracking expenses and revenues, forecasting future profits and cash flows, and tax preparation (Cipriano et al., 2017). An accountant could be a dedicated employee of a company, or he or she might work for a third party hired by businesses to efficiently and effectively manage their books and prepare their taxes (Hopper et al., 2017).

Thus, tax benefit has a positive relationship with work efficiency. Therefore, we posit the hypothesis as follows:

H1c: The higher tax benefit of accountancy profession knowledge seeks, the more likely those firms achieve greater work efficiency.

4. Consequences of work efficiency

With financial accounting, the emphasis is on looking at past data with the objective of determining an organization's value as a whole. Managerial accounting is used internally for planning and for moving an organization forward in a financially sound manner (2017). With this function, accountants look at the historical financial data stream as well as the current economy and make assumptions about trends and what these trends mean for the organization's future (Kumarasiri and Gunasekarage, 2017). Managerial accountants look at the organization in segments, such as by department, by region or by product lines, then estimations about sales expectations, performance, pricing, costs and work force needs are made (Dauth et al., 2017). With managerial accounting, smart managers try to predict an organization's financial future and make sound decisions based upon those expectations (Bui and de Villiers, 2017).

Working as an accountant has personal and financial rewards. It is a positive career choice if an accountant enjoys working with numbers (Ding et al., 2017). Public and private accountants have competitive salaries, benefit packages and opportunities to climb the corporate ladder, so monetary rewards are a big plus (Kumarasiri and Gunasekarage, 2017).

Thus, this research implies that a firm with high work efficiency gains high extrinsic reward. Hence, the following hypothesis is proposed:

H2: The work efficiency has a positive relationship with extrinsic reward.

5. Effects of accountancy profession knowledge

Accountancy profession knowledge refers to the process to seek to understand about measurement and recognition of accounting principle (Masquefa et al., 2017). In addition, it is a systematic and independent examination of data, statements, records, operations and performances. The accountancy profession knowledge has three goals including international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit (Murphy and O'Connell, 2017).

Accountancy profession knowledge is important to ensure availability of audit committee for operation process of the business with work efficiency. Accountancy profession knowledge is required on work efficiency when firms are planning to expand or grow firms' business or are planning a new venture as audit committee strategies (Ding et al., 2017). However, work efficiency is affected by better employee engagement to enhance firm work efficiency and increase extrinsic reward (Appelbaum et al., 2017).

Thus, this research implies that a firm with high accountancy profession knowledge will gain high extrinsic reward. Hence, the following hypothesis is proposed:

H3: accountancy profession knowledge has a positive relationship with extrinsic reward.

Research methods

1. Sample

For this research, the sample was selected from the firms within textile and leather manufacturing industry. A mailed survey was used for data collection. The questionnaire was sent to 1,584 firms within textile and leather manufacturing industry. The key participants in this study were accountants, which were Chief Accounting Officers (CAOs), within textile and leather manufacturing industry. Of the surveys completed and returned, only 475 were usable. The effective response rate and usable was approximately 29.98% follows Asker, Kumar and Day (2001). However, the non-response bias did not appear to be a problem in the study on an overall basis.

2. Measure

All the variables were obtained from the survey. The independent variables include accounting auditing and taxation. Accountancy profession knowledge was measured on 5-point Likert scales (i.e., 5 = Strongly Agree, 4 = Agree, 3 = Neutral, 2 = Disagree, 1 = Strongly Disagree). Most of the scales employed have been adopted from the existing and validated scales used in the extant literature to fit the current situation. Work efficiency is the extent to which time, effort, or labor is well-used for the intended task or purpose. It often comprises specifically the capability of a specific application of effort to work a specific outcome effectively with a minimum amount or quantity of waste, expense, or unnecessary effort. It is measured by the mediator variable that deals with accountancy profession

knowledge and extrinsic reward. Work efficiency was measured on 5-point Likert scales (i.e., 5 = Strongly Agree, 4 = Agree, 3 = Neutral, 2 = Disagree, 1 = Strongly Disagree). The dependent variables include wage, salary, commission, bonus, and benefit. Extrinsic reward was measured on 5-point Likert scales (i.e., 5 = Strongly Agree, 4 = Agree, 3 = Neutral, 2 = Disagree, 1 = Strongly Disagree).

Beyond the dependent, independent, and mediator variables, All variables used is 5-point Likert-type scales ranging from one (Strongly Disagree) to five (Strongly Agree). In addition, these control variables were personal age and experience. Personal age was measured by the number of age a personal has been in existence with a dummy variable (Zahra, Ireland and Hitt, 2000). The personal experience was measured by the number of year to each person employed in a firm with a dummy variable (Arora and Fosfuri, 2000).

Table 1 Reliability and validity analysis

Variables Factor	Loading Range			Cronbach's Alpha
Extrinsic reward	0.56	-	0.65	0.70
Work efficiency	0.59	-	0.66	0.69
Personal age	0.67	-	0.79	0.65
Personal experience	0.58	-	0.72	0.66
International accounting standard	0.59	-	0.83	0.67
Risk-based auditing	0.70	-	0.74	0.72
Tax benefit	0.70	-	0.77	0.69

3. Method

Confirmatory factor analysis (CFA) was employed to investigate the validity of constructs. Furthermore, factor scores were used to estimate for regression analysis. Table 1 demonstrates the results of factor loading and Cronbach's alpha coefficients. All factor loadings are greater than 0.6 (Hair et al., 2006) and are statistically significant. Cronbach's alpha of all variables are greater than 0.7 (Nunnally and Berstein, 1994). Overall, the results indicate the reliability and validity of these constructs.

The ordinary least squares (OLS) regression analysis was employed to estimate parameters in hypothesis testing. Three equation models are shown as follows:

$$\text{Equation 1: } WE = \beta_{01} + \beta_1 IAS + \beta_2 RBA + \beta_3 TB + \beta_4 PA + \beta_5 PE + \varepsilon$$

$$\text{Equation 2: } ER = \beta_{02} + \beta_6 WE + \beta_7 PA + \beta_8 PE + \varepsilon$$

$$\text{Equation 3: } ER = \beta_{03} + \beta_9 APK + \beta_{10} PA + \beta_{11} PE + \varepsilon$$

APK is accountancy profession knowledge; IAS is international accounting standard; RBA is risk-based auditing; TB is tax benefit; WE is work efficiency; ER is extrinsic reward; PA is personal age and PE is personal experience as measured by dummy variable; ε is error term.

Results and discussion

Table 2 shows the descriptive statistics and correlation matrix analyzed by Pearson correlation coefficients. Although it indicates a high correlation between independent variables, it does not have severe multicollinearity problems according to the VIFs range from 1.00 to 6.31 (Hair et al., 2006).

Table 2 Descriptive statistics and correlation matrix

Constructs	ER	IAS	RBA	TB	WE	PA	PE
Mean	3.45	3.46	3.46	3.54	3.51	-	-
Standard Deviation	0.44	0.48	0.47	0.48	0.55	-	-
Extrinsic reward (ER)							
International accounting standard (IAS)	0.48*						
Risk-based auditing (RBA)	0.61**	0.42*					
Tax benefit (TB)	0.40	0.16	0.16				
Work efficiency (WE)	0.59*	0.72**	0.33	0.44*			
Personal age (PA)	0.28	0.39	0.26	0.27	0.39		
Personal experience (PE)	0.14	0.14	0.12	0.29	0.13	0.27	

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

1. Impacts of accountancy profession knowledge on its consequence

Table 3 presents the results of OLS regression analysis of the relationships between accountancy profession knowledge and work efficiency. To test hypotheses 1a – 1c, this study examined the relationships between accountancy profession knowledge (i.e., international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit) and work efficiency. The results show that all independent variables consisting of international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit have a significant positive effect on work efficiency ($b_1 = .052, p < 0.05$; $b_2 = .065, p < 0.05$; $b_3 = .040, p < 0.05$).

Table 3 Results of OLS regression analysis

Independent Variables	Dependent variable
	WE
International accounting standard (IAS)	0.052** (0.010)
Risk-based auditing (RBA)	0.065** (0.051)
Tax benefit (TB)	0.040** (0.043)
Personal age (PA)	0.022* (0.018)
Personal experience (PE)	0.02* (0.018)
Adjusted R-square	0.753

Note: Standard error is in parentheses.

** $p < .05$

* $p < .10$

Table 4 Results of OLS regression analysis

Independent Variables	Dependent variable
	ER
Work efficiency (WE)	0.051* (0.032)
APK	0.131* (0.152)
Firm Age (PA)	0.022 (0.012)
Personal experience (PE)	0.032 (0.021)
Adjusted R-square	0.421

Note: Standard error is in parentheses.

** $p < .05$

* $p < .10$

Hypothesis 1b is supported. An accountant verifies that these financial statements, particularly the ones of public companies that are required to release them annually, are assembled in accordance with international accounting standard (Murphy and O'Connell, 2017).

Hypothesis 1c is supported. An accountant might perform, such as bookkeeping, tracking expenses and revenues, forecasting future profits and cash flows, and tax preparation. An accountant could be a dedicated employee of a company, or he or she might work for a third party hired by businesses to efficiently and effectively manage their books and prepare their taxes (Hopper et al., 2017).

2. Impacts of work efficiency on its consequence

Table 4 presents the results of the relationships between work efficiency and

extrinsic reward. To test hypothesis 2, this study examined the relationship between work efficiency and extrinsic reward. The results show that work efficiency has a significant positive effect on extrinsic reward ($b_6 = .051, p < 0.1$). That is, hypothesis 2 is supported. Working as an accountant has personal and financial rewards. It is a positive career choice if accountants enjoy working with numbers. Public and private accountants have competitive salaries, benefit packages and opportunities to climb the corporate ladder, so monetary rewards are a big plus (Kumarasiri and Gunasekarage, 2017).

3. Impacts of accountancy profession knowledge on extrinsic reward

Table 4 presents the results of OLS regression analysis of the relationships between accountancy profession knowledge and extrinsic reward. A narrative review explains the existing knowledge about international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit (Murphy and O'Connell, 2017). Achieving these three types of consistency will help accountancy design gain better wage, salary, commission, bonus, and benefit. (Murphy and O'Connell, 2017) To test hypothesis 3, this study examined the relationship between accountancy profession knowledge and extrinsic reward. The results show that an accountancy profession knowledge has a significant positive effect on extrinsic reward ($b_9 = .131, p < 0.1$). That is, hypothesis 3 is supported. Accountancy profession knowledge is important to ensure availability of audit committee for operation process of the business with work efficiency, accountancy

profession knowledge is required on work efficiency when firms are planning to expand or grow firm's business or are planning a new venture as audit committee strategies. However, work efficiency is affected by better employee engagement to enhance firm work efficiency and increase extrinsic reward (Appelbaum et al., 2017).

Contributions and future research

1. Theoretical contributions and future directions for research

This study provides important theoretical contributions extending on prior studies by incorporating both perspectives of accountancy profession knowledge including international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit in the same model and links this accountancy profession knowledge to extrinsic reward via work efficiency as a mediator. Especially, there is significant direct positive relationship between work efficiency and extrinsic reward. Finally, further research should reexamine this research model in other group for more generalization.

2. Practical contributions

For executive managers and firms' owners, this study helps them to understand and know that international accounting standard is an important factor that motivates textile and leather manufacturing industry of Thailand. Especially, work efficiency is the mediating effect of the relationship between international accounting standard and extrinsic reward.

Conclusion

This study investigates the effects of international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit on extrinsic reward via work efficiency as a mediator. The data were collected from 475 Chief Accounting Officers (CAOs) who worked in Thai listed companies. The findings show that international accounting standard, risk-based auditing, and tax benefit

have the most powerful effect on work efficiency. Furthermore, the relationship between accountancy profession knowledge and extrinsic reward via work efficiency as a mediator in this empirical research. Interestingly, there is a direct positive relationship between work efficiency and extrinsic reward.

References

- Arora, A. and A. Fosfuri. (2003). Licensing the market for technology. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 1522, 1-19.
- Asker, D. A., V. Kumar and G. S. Day. (2001). *Marketing research*, New York: John Wiley and Sons.
- Hair, J. F., W. C. Black, B. J. Babin, R. E. Anderson, and R. L. Tatham. (2006). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Pearson Educations, Inc.
- Nunnally, J. C. and I. H. Bernstein. (1994). *Psychometric Theory*, New York: McGraw-Hill
- Poonpool, N. (2016). Internal audit competency of the firms within chemical products of Thailand: Impacts on risk-based auditing efficiency and client acceptance. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*. 35(2)
- Poonpool, N. (2016). Proactive profit planning of the firms within export businesses of Thailand: Impacts on forward integration and market effectiveness. *Journal of Commerce-Burapha Review*. 11(1)
- Zahra, S. A., R. D. Ireland, I. Gutierrez and M. A. Hitt, (2000). Privatization and entrepreneurial transformation: Emerging issues and a future research agenda. *Academy of Management Review*, 25 (3), 509–24.
- Appelbaum, D., A. Kogan, et al. (2017). Impact of business analytics and enterprise systems on managerial accounting. *International Journal of Accounting Information Systems*. 25: 29-44.
- Ax, C. and J. Greve (2017). Adoption of management accounting innovations: Organizational culture compatibility and perceived outcomes. *Management Accounting Research*. 34: 59-74.
- Bozkurt, O., M. Islamoğlu, et al. (2013). Perceptions of professionals interested in accounting and auditing about acceptance and adaptation of global financial reporting standards. *Journal of Economics Finance and Administrative Science*. 18(34): 16-23.
- Bui, B. and C. de Villiers (2017). Business strategies and management accounting in response to climate change risk exposure and regulatory uncertainty. *The British Accounting Review*. 49(1): 4-24.
- Campoy-Muñoz, P., M. A. Cardenete, et al. (2017). *Economic impact assessment of food waste reduction on European countries through social accounting matrices*. Resources, Conservation and Recycling. 122: 202-209.
- Chiapello, E. (2017). *Critical accounting research and neoliberalism*. Critical Perspectives on Accounting. 43: 47-64.
- Cipriano, X., G. Gamboa, et al. (2017). Developing indicators to improve energy action plans in municipalities: An accounting framework based on the fund-flow model. *Sustainable Cities and Society*. 32: 263-276.
- Dauth, T., P. Pronobis, et al. (2017). Exploring the link between internationalization of top management and accounting quality: The CFO's international experience matters. *International Business Review*. 26(1): 71-88.

- Ding, Y., A. Hellmann, et al. (2017). Factors driving memory fallibility: A conceptual framework for accounting and finance studies. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*. 14: 14-22.
- Hopper, T., P. Lassou, et al. (2017). Globalisation, accounting and developing countries. *Critical Perspectives on Accounting*. 43: 125-148.
- Kang, S. (2017). The optimal stringency of accounting regulation to alleviate time inconsistency problems. *International Review of Economics & Finance*. 49: 190-210.
- Ke, B., Y. Li, et al. (2016). The substantial convergence of Chinese accounting standards with IFRS and the managerial pay-for-accounting performance sensitivity of publicly listed Chinese firms. *Journal of Accounting and Public Policy*. 35(6): 567-591.
- Kumarasiri, J. and A. Gunasekarage (2017). Risk regulation, community pressure and the use of management accounting in managing climate change risk: Australian evidence. *The British Accounting Review*. 49(1): 25-38.
- Lachmann, M., I. Trapp, et al. (2017). Diversity and validity in positivist management accounting research—A longitudinal perspective over four decades. *Management Accounting Research*. 34: 42-58.
- Lehman, G. (2017). The language of environmental and social accounting research: The expression of beauty and truth. *Critical Perspectives on Accounting*. 44: 30-41.
- Maas, K., S. Schaltegger, et al. (2016). Integrating corporate sustainability assessment, management accounting, control, and reporting. *Journal of Cleaner Production*. 136, Part A: 237-248.
- Masquefa, B., S. Gallhofer, et al. (2017). Developing appreciation of micro-organizational processes of accounting change and indicating pathways to more 'Enabling Accounting' in a micro-organizational domain of research and development. *Critical Perspectives on Accounting*. 44: 59-82.
- Mohammed, N. F., F. M. Fahmi, et al. (2015). The Influence of AAOIFI Accounting Standards in Reporting Islamic Financial Institutions in Malaysia. *Procedia Economics and Finance*. 31: 418-424.
- Murphy, T. and V. O'Connell (2017). Challenging the dominance of formalism in accounting education: An analysis of the potential of stewardship in light of the evolution of legal education. *Critical Perspectives on Accounting*. 44: 1-29.
- Nurunnabi, M. (2014). 'Does accounting regulation matter?': An experience of international financial reporting standards implementation in an emerging country. *Research in Accounting Regulation*. 26(2): 230-238.
- Vassallo, P., C. Paoli, et al. (2017). Assessing the value of natural capital in marine protected areas: A biophysical and trophodynamic environmental accounting model. *Ecological Modelling*. 355: 12-17.
- Zhang, B. and B. Chen (2017). Sustainability accounting of a household biogas project based on emergy. *Applied Energy*. 194: 819-831.

ผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ ปีงบประมาณ พ.ศ.2559

Citizens' Satisfaction Survey on the Public Services of Local Administration Organizations. Case Study : Local Administration Organizations in Southern Provinces, Fiscal Year 2016.

สุธรรม ขนานศักดิ์¹

Sutham Khanabsak¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะ ของผู้รับบริการต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 โดยศึกษาข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่อยู่ในรูปแบบองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 130 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ 11 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนราธิวาส จังหวัดพังงา จังหวัดพัทลุง จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลา จังหวัดตรัง และจังหวัดยะลา ซึ่งสำรวจข้อมูล จากประชาชนใน งานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 26,000 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling) โดยสำรวจด้านคุณภาพการให้บริการใน 4 ประเด็นหลัก คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) คะแนนเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมผู้รับบริการ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ ส่วนการเปรียบเทียบความพึงพอใจ พบว่า ผู้รับบริการที่อาศัยอยู่ในจังหวัดต่างกัน และรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจที่ไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพัฒนา ด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง นั่นคือ (1) พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้และจิตบริการเพิ่มขึ้น (2) ลดขั้นตอนการให้บริการ บริการหลากหลายช่องทาง พัฒนาความพร้อมของสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ (3) ติดตามและประเมินงาน/โครงการต่างๆ เพื่อนำข้อมูล/ปัญหาไปปรับปรุงพัฒนางาน/โครงการต่างๆ และ (4) ให้ประชาชน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

¹ Assistant Professor, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University.

ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการพัฒนาต่างๆ และควรจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ : งานบริการ ผู้รับบริการ ความพึงพอใจ องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น

Abstract

This study aims to examine and compare the level of satisfaction and suggestion of people served by their local administration organisations in southern provinces in the fiscal year 2016. Data on citizen satisfaction were collected from 130 sub-district administration organizations, municipalities and provincial administrative organisations from eleven provinces such as ; Krabi, Nakhon Si Thammarat, Narathiwat, Phangnga, Phatthalung, Phuket, Ranong, Satun, Songkhla, Trang and Yala. The survey was conducted from 26,000 people regarding to public services of local administration organisations using systematic random sampling. The study examined four components of services: quality-processes, channels, officers, and facilities using opinion survey for data collection. Analytical techniques were percentage, means, standard deviation, t-test and one-way ANOVA. The results indicated that overall citizen satisfaction was very high. Citizen satisfaction with services showed that satisfaction with officers was ranked the highest, followed by satisfaction with processes, channels and facilities. By comparing citizen satisfaction, it was found that living in different provinces and types of local administration organisations did not lead to differences in levels of satisfaction. However, local administration organisations need to develop in different areas continuously including (1) The officers need to gain more knowledge and improve service mind. (2) Reduce the process of service, increase multi-channels of services and improve the condition of the offices and facilities. (3) Monitor and evaluate different projects for project development. (4) The citizens should be involved in management of different development projects and should develop more community economic development projects.

Keywords : Service, Customer, Satisfaction, Local Administration

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามนโยบายการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้ปกครองและบริหารท้องถิ่นของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ความต้องการ และปัญหาในแต่ละท้องถิ่นย่อมแตกต่างกัน ดังนั้นการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการบริหารจัดการ จึงนำไปสู่การตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผล นอกจากนี้การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความสำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว กล่าวคือ 1) เป็นการวางรากฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตย 2) เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล 3) ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการปกครองตนเอง และ 4) เป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง (โกวิทย์ พวงงาม, 2550)

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวนั้น ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งในแต่ละปีจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านการเงินและการคลัง และด้านการบริการสาธารณะ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559) ซึ่งจะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติราชการในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านบริการสาธารณะ ซึ่ง้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นกลางและได้รับการ ชื่นบชูชรัยชื่อสถาบันการศึกษาเพื่อสำรวจ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ตามตัวชี้วัดที่ 1 มิติที่ 2 : ด้านคุณภาพการให้บริการ จากคณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ก.จ.จ) คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.จ.) และคณะกรรมการพนักงานส่วนตำบล (ก.อบต.จังหวัด) ทำการสำรวจและประเมินความพึงพอใจของประชาชน ใน 4 ประเด็นหลัก คือ

- 1) ความพึงพอใจด้านขั้นตอนการให้บริการ
- 2) ความพึงพอใจด้านช่องทางการให้บริการ
- 3) ความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และ
- 4) ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (ประกาศ ก.จ. ก.ท. และ ก.อบต., 2558)

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ ได้รับการมอบหมายจาก้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ ประกอบไปด้วย จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล จังหวัดพังงา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง จังหวัดระนอง และจังหวัดภูเก็ต ให้ดำเนินการสำรวจและประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ ของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวไปปรับปรุง และพัฒนากระบวนการทำงานด้านบริการ ให้ตอบสนองความต้องการ ของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจ ของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ ของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจ ของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ ของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการให้บริการสาธารณะของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด
2. จังหวัดที่อาศัยอยู่ของผู้รับบริการ และรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่แตกต่างกันส่งผลทำให้ความพึงพอใจ ของผู้รับบริการแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาระดับ และเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อเสนอแนะที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการ งานบริการต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จำนวน 130 อปท. โดยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา จำนวน 57 อปท. จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 44 อปท. จังหวัดยะลา จำนวน 10 อปท. จังหวัดสตูล จำนวน 7 อปท. จังหวัดพังงา จำนวน 3 อปท. จังหวัดนราธิวาส จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดละ 2 อปท. จังหวัดตรัง จังหวัดระนอง และจังหวัดภูเก็ต จังหวัดละ 1 อปท. โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่ใช้บริการในงานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 26,000 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ (systematic random sampling) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ ดังกล่าว ได้ทำสัญญาจ้างกับมหาวิทยาลัยทักษิณเพื่อให้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

จะเห็นได้ว่า จำนวน อปท.ในแต่ละจังหวัดดังกล่าว มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการจ้าง

สถาบันการศึกษาใดเป็นผู้ประเมินความพึงพอใจดังกล่าว นั้น เป็นส่วนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้จำนวน อปท.ของจังหวัดต่างๆ แตกต่างกันอย่างน้อยที่สุด จึงได้รวม อปท. ในจังหวัดยะลา สตูล พังงา นราธิวาส กระบี่ พัทลุง ตรัง ระนอง และจังหวัดภูเก็ต เข้าด้วยกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสำรวจความพึงพอใจในการให้บริการ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จัดเก็บข้อมูล 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ(primary data) โดยการนำแบบสำรวจ สอบถามผู้รับบริการ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งตอนที่ 1 และ 2 พร้อมทั้งสัมภาษณ์รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลและค้นคว้าเอกสารเชิงวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) และร้อยละ สถิติทดสอบที (t-test) และสถิติทดสอบเอฟ (F-test) ผ่านการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) แบบตัวอย่างที่อิสระกัน (independent samples) ส่วนการแปลผลความพึงพอใจได้ใช้เกณฑ์ของ ลิเคิร์ต (Likert) แบ่งระดับความ พึงพอใจ ออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

- ระดับ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง พึงพอใจมาก
- ระดับ 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยจะใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อเสนอแนะที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

จากการสำรวจความพึงพอใจ ของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ จากผู้รับบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 130 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดสงขลา คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็น ร้อยละ 33.8 และจังหวัดอื่นๆ (จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล จังหวัดพังงา

จังหวัดนราธิวาส จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง จังหวัดระนอง จังหวัดภูเก็ต) คิดเป็นร้อยละ 19.07 ตามลำดับ

สำหรับการจำแนกตามรูปแบบ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีรูปแบบเป็นองค์กรบริหารส่วนตำบล จำนวน 105 อบต. คิดเป็นร้อยละ 80.8 รองลงมาคือ เทศบาล จำนวน 22 เทศบาล คิดเป็นร้อยละ 16.9 และองค์กรบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 3 อบจ. คิดเป็นร้อยละ 2.3

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับความ พึงพอใจในภาพรวม

1. ภาพรวมระดับความพึงพอใจ ของผู้รับบริการจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด นั่นคือ ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 (S.D = 0.140) หรือร้อยละ 92.20 โดยพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมากที่สุด มีระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 (S.D = 0.142) หรือร้อยละ 93.00 รองลงมาคือ ด้านขั้นตอน การให้บริการและด้านช่องทางการให้บริการ ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 (S.D = 0.137 และ 0.141 ตามลำดับ) หรือร้อยละ 92.00 เท่ากัน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 (S.D = 0.139) หรือร้อยละ 91.80 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแยกเป็นรายด้าน

ด้านที่ประเมิน	\bar{x}	S.D	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ
ด้านขั้นตอนการให้บริการ	4.60	0.137	92.00	มากที่สุด
ด้านช่องทางการให้บริการ	4.60	0.141	92.00	มากที่สุด
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	4.65	0.142	93.00	มากที่สุด
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.59	0.139	91.80	มากที่สุด
ความพึงพอใจเฉลี่ยรวม	4.61	0.140	92.20	มากที่สุด

2. ภาพรวมความพึงพอใจของผู้รับบริการจำแนกเป็นรายจังหวัดอยู่ในระดับมากที่สุด นั่นคือ ระดับความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 4.61 (S.D =

0.140) หรือร้อยละ 92.20 โดยจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดอื่นๆ มีค่าคะแนนความพึงพอใจมากที่สุด มีระดับความพึงพอใจเฉลี่ย

เท่ากับ 4.62 (S.D = 0.153 และ 0.145 ตามลำดับ) สงขลา มีระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 หรือร้อยละ 92.40 เท่ากัน รองลงมาคือ จังหวัด (S.D = 0.121) หรือร้อยละ 92.00 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแยกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	\bar{x}	S.D	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ
1. จังหวัดนครศรีธรรมราช	4.62	0.153	92.40	มากที่สุด
2. จังหวัดสงขลา	4.60	0.121	92.00	มากที่สุด
3. จังหวัดอื่นๆ	4.62	0.145	92.40	มากที่สุด
ความพึงพอใจเฉลี่ยรวม	4.61	0.140	92.20	มากที่สุด

หมายเหตุ : จังหวัดอื่นๆ คือ จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล จังหวัดพังงา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง จังหวัดระนอง จังหวัดภูเก็ต

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านคุณภาพการให้บริการ ใน

4 ประเด็นหลัก คือ ด้านขั้นตอน การให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็นรายจังหวัด ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ

ด้านที่ประเมิน	จังหวัด			F	Sig.
	นครศรีธรรมราช \bar{x} (S.D)	สงขลา \bar{x} (S.D)	อื่นๆ ¹ \bar{x} (S.D)		
1. ด้านขั้นตอนการให้บริการ	4.63 (0.146)	4.58 (0.125)	4.61 (0.140)	1.391	0.253
2. ด้านช่องทางการให้บริการ	4.60 (0.156)	4.59 (0.116)	4.60 (0.151)	0.263	0.769
3. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	4.65 (0.156)	4.64 (0.124)	4.65 (0.145)	0.218	0.805
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.61 (0.154)	4.56 (0.120)	4.60 (0.142)	2.166	0.119
ภาพรวม	4.62 (0.151)	4.59 (0.115)	4.62 (0.138)	0.776	0.462

หมายเหตุ : ¹อื่นๆ คือ จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล จังหวัดพังงา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง

สำหรับการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแยกตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การให้บริการขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในรูปแบบองค์กรบริหารส่วนจังหวัด รูปแบบเทศบาล และรูปแบบองค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในทุกๆ ด้านไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะจำแนกตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านที่ประเมิน	รูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			F	Sig.
	องค์กรบริหารส่วนจังหวัด	เทศบาล	องค์กรบริหารส่วนตำบล		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)		
1. ด้านขั้นตอนการให้บริการ	4.64 (0.156)	4.57 (0.087)	4.61 0.144	0.966	0.383
2. ด้านช่องทางการให้บริการ	4.64 (0.149)	4.58 (0.106)	4.60 0.144	0.304	0.739
3. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	4.73 (0.116)	4.63 (0.108)	4.65 0.146	0.824	0.441
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.65 (0.130)	4.55 (0.101)	4.59 0.145	1.156	0.318
ภาพรวม	4.67 (0.133)	4.58 (0.093)	4.61 (0.140)	0.789	0.457

ตอนที่ 4 ปัญหาที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ

ปัญหาในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยแยกตามประเด็นปัญหาต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางส่วน ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย จึงเห็นควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะการจัดทำโครงการที่สำคัญๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน กล่าวคือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ รวมทั้งติดตามประเมิน และตรวจสอบโครงการ นอกจากนี้ประชาชนที่เป็นตัวแทน เข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าว

จะต้องเป็นตัวแทน ของประชาชนในท้องถิ่น/ชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการพัฒนาท้องถิ่นนั้นๆ

2. โครงการ/กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมาก เน้นการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนนสาธารณะ ประปาหมู่บ้าน ซึ่งโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนยังไม่ได้เน้นหนักเท่าที่ควร จึงเห็นสมควรจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจ ของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 เป็นการสำรวจข้อมูลจากผู้มารับบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช ยะลา สตูล พังงา นราธิวาส กระบี่ พัทลุง ตรัง ระนอง และภูเก็ต จำนวน 130 อปท. โดยทำการประเมินด้านคุณภาพการให้บริการ จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้มารับบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสงขลา รองลงมาคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ยะลา สตูล พังงา นราธิวาส กระบี่ พัทลุง ตรัง ระนอง และภูเก็ต ตามลำดับ และมีรูปแบบ เป็นแบบองค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด รองลงมาเป็นเทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามลำดับ

2. การศึกษาความพึงพอใจในภาพรวม

การศึกษาระดับความพึงพอใจ ในภาพรวมของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจต่อด้านเจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ เมื่อแยกเป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดอื่นๆ เป็นจังหวัดที่ผู้รับบริการมีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดสงขลา

3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษากการเปรียบเทียบความ พึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จังหวัดที่อาศัยอยู่ของผู้รับบริการ และรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้รับบริการที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่ต่างกันจะมีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน นั่นคือ ผู้รับบริการ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ส่วนการเปรียบเทียบความพึงพอใจ ของผู้รับบริการด้านคุณภาพการให้บริการกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน นั่นคือ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดเช่นกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายแบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. จากผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.61 (S.D = 0.140) หรือร้อยละ 92.20 ซึ่งตรงกับสมมติฐานข้อที่ 1 โดยพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ เป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 (S.D = 0.142) หรือร้อยละ 93.00 เนื่องจากเจ้าหน้าที่บริการด้วยความพร้อม มีจิตบริการที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำงานด้วยความถูกต้อง และรวดเร็ว ปฏิบัติต่อผู้มารับบริการ อย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านช่องทางการให้บริการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 (S.D = 0.137 และ 0.141 ตามลำดับ) หรือร้อยละ 92.00 และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

4.59 (S.D = 0.139) หรือร้อยละ 91.80 โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดลำดับขั้นตอนในการให้บริการเพิ่มช่องทางในการให้บริการหลากหลายมากขึ้น พร้อมทั้งจัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรที่เพียงพอต่อการให้บริการจึงทำให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในภาพรวมที่ดีมาก ต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบความพึงพอใจ ที่ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้สึก (affective) ที่รู้สึกพอใจเห็นใจ หรือรู้สึกตรงข้ามที่ไม่พอใจ ไม่ชอบ เป็นต้น (2) ด้านความคิด (cognitive) ที่บุคคลมีความคิดว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี เป็นต้น และ (3) ด้านพฤติกรรม (behavior) เป็นสิ่งที่บุคคลได้กระทำหรือพร้อมที่จะตอบสนอง (Allport.1967 : 3-6) จากองค์ประกอบดังกล่าว แสดงว่าผู้รับบริการในงานต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้สึกที่ดี จึงส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกในทิศทาง ที่พอใจต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานเรื่องคุณภาพการให้บริการที่สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการบริการที่เกิดขึ้นในกระบวนการบริการระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการเป็นผลของการรับรู้และประเมินคุณภาพของการบริการในสิ่ง ที่ผู้รับบริการคาดหวังว่าจะได้รับ และสิ่งที่ผู้รับบริการได้รับจริงจากการบริการ (ชัชวาลย์ ทัดศิริวัช, 2552)

นอกจากนั้น ความพึงพอใจดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับผลการศึกษา ของสุธรรม ขนานศักดิ์ (2558 : บทคัดย่อ) เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ.2557 ที่พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่บุคลากรผู้ให้บริการ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และยังสอดคล้องกับผลการศึกษา ของสมบัติ บุญ

เลี้ยง และคณะ (2555 : บทคัดย่อ) เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการด้านคุณภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และผลการศึกษาของ วาสนา แก้วฟอง และคณะ (2550 : บทคัดย่อ) เรื่อง ศึกษาความ พึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตพื้นที่จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เช่นกัน รวมทั้งผลการศึกษาของโสโรชา แพร่ภาษา (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การประเมินผล ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นโดยสรุปจะเห็นได้ว่าผู้รับบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความพึงพอใจ ในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งส่วนมากเป็นผู้ที่มีภูมิสำเนา/พักอาศัยในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความรู้สึก ความคิดในทิศทางบวกต่อผู้รับบริการที่พักอาศัยในพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มีพฤติกรรมต่างๆ ที่ทำให้ผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจในการให้บริการ

2. จากการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแต่ละจังหวัดได้เปรียบเทียบความพึงพอใจด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าความพึงพอใจของผู้รับบริการในจังหวัดต่างๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อสมมติฐานข้อที่สอง ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากแต่ละจังหวัดให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ ไม่ว่าจะด้านขั้นตอน

การให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ซึ่งมากกว่า ด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการมีหัวใจบริการ (service mind) ที่เห็นว่าองค์กรที่มีหัวใจบริการจะต้องสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น ในจิตใจของผู้ให้บริการทุกคน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร เป็นผู้ที่มีความรู้สึกเต็มใจ และกระตือรือร้นที่จะให้บริการยิ้มแย้มแจ่มใส มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นต้น (ธีรวรรณ รุ่งเรือง, 2552) แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตระหนักเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้บุคลากรผู้ให้บริการมีจิตสำนึกต่อการให้บริการ และสอดคล้องกับผลการศึกษา ของพรรณนภา มีโสและคณะ (2550 : บทคัดย่อ) เรื่อง ศึกษาความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการไปรษณีย์ของเทศบาลตำบลวังกะเพา อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้มาใช้บริการมีความพึงพอใจต่อพนักงานที่มีความเป็นกันเองกับผู้ใช้บริการมากที่สุด รองลงมาคือความรวดเร็ว ในการให้บริการ ความมีไมตรีจิตต่อผู้ใช้บริการ นอกจากความตระหนักขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่จะต้องดำเนินการให้บุคลากร ผู้ให้บริการเป็นผู้มีจิตบริการ ปัจจัยอื่นๆ ที่น่าจะเกี่ยวข้อง อันได้แก่ ความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่าง ผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ซึ่งมีที่พักอาศัยในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ และแหล่งรายได้ส่วนหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากประชาชนในพื้นที่นั้น จึงส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีจิตสำนึกต่อการให้บริการมากขึ้น

ในขณะที่การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการที่จำแนกตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ ในทุกๆ

ด้านไม่แตกต่างกัน นั่นคือ ในภาพรวมความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.67 4.58 และ 4.61 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ต่างก็มีจิตสำนึก ในการให้บริการมุ่งเน้นความพึงพอใจ ของประชาชนผู้รับบริการเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาที่พบว่าความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้รับบริการมีความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการเป็นอันดับแรก ในขณะที่ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านช่องทางการให้บริการ มีความพึงพอใจเป็นอันดับสอง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ เป็นอันดับที่สาม แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงเพื่อพัฒนาการให้บริการจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับบริการมักจะคาดหวังการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ในงานบริการสาธารณะต่างๆ เป็นอันดับแรก ดังนั้น หากเสริมสร้างให้เจ้าหน้าที่มีจิตบริการ และอัธยาศัยไมตรีที่ดี จะทำให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจที่ดีมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีทัศนคติที่ดี ต่อองค์กรที่ให้บริการ นอกจากนั้นผู้รับบริการมักจะคาดหวังเกี่ยวกับการให้บริการที่มีความสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นการลดขั้นตอนการให้บริการและการให้บริการหลากหลายช่องทาง ตลอดจนความพร้อมของสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. จากการศึกษา พบว่า ผู้รับบริการมักจะคาดหวังที่จะได้รับการดูแลแก้ไขปัญหาต่างๆ ในงาน/โครงการ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องติดตาม (monitoring)

งาน/โครงการ เหล่านี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้นำ ข้อมูล/ปัญหา ไปปรับปรุงพัฒนาให้การให้บริการในงาน/โครงการเหล่านั้นตรงตามความต้องการของผู้รับบริการได้มากที่สุด

3. จากการศึกษา พบว่า ผู้รับบริการ ต้องการให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน/โครงการที่สำคัญๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดทำโครงการ/กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการมุ่งสู่ความเข้มแข็งของ

องค์กร นั้นคือ 1) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ได้มีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยให้ประชาชนเป็นผู้คัดเลือกตัวแทนเข้าไปเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระในการบริหารจัดการโครงการพัฒนาต่างๆ และ 2) ควรจัดโครงการ/กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจให้มากขึ้น เพื่อเสริมสร้างอาชีพหลักให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง ที่จะนำไปสู่รายได้ของประชาชนที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งสนับสนุนอาชีพรองเพื่อเป็นแหล่งรายได้ ของประชาชนอีกแหล่งหนึ่งด้วย

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). รายงานผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ.2558. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กระทรวงมหาดไทย)
- กิตติศักดิ์ ชนะจันทร์ และคณะ. (2551). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านทะเบียนราษฎรและบัตรประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานเทศบาลตำบลสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่. (รายงานการวิจัย บช.บ.ธุรกิจบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- โกวิท พวงงาม. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ขวัญเรือน ทองกลาง และคณะ. (2551). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่ว่าการอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย. (รายงานการวิจัย บช.บ. (ธุรกิจบริการ) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2552). คุณภาพการให้บริการภาครัฐ : ความหมาย การวัด และการประยุกต์ในระบบบริหารภาครัฐไทย. [ออนไลน์]. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 7(1),105-146.
- ธีรวรรณ รุ่งเรือง. (2552). การมีหัวใจบริการ. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.npu.ac.th/gad/pdf/m7.pdf>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พรรณณา มีโส และคณะ. (2550). ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการไปรษณีย์ของเทศบาลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์. (รายงานการวิจัย บช.บ. ธุรกิจบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (ม.ป.ป.). บทเรียนวิชาจิตวิทยาการบริการ. ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2558, จาก www.elearning.msu.ac.th/open-course/1010311/unit09.html.

- วาสนา แก้วฟอง และคณะ. (2550). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตพื้นที่จังหวัดแพร่. (รายงานการวิจัย บช.บ.ธุรกิจบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2537). พฤติกรรมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรโรชา แพร่ภาษา. (2549). การประเมินความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข็งเทรา อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.polpacon7.ru.ac.th/>.
- สมบัติ บุญเลี้ยง. (2555). ความพึงพอใจของผู้รับบริการด้านคุณภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2558, จาก <http://human.pcru.ac.th/vijai/vi55.pdf>.
- สุธรรม ขนาบศักดิ์. (2558). ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ.2557. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ. 10(1) 35-51.
- สำนักงาน ก.จ. ก.ท. และ อบต. ประกาศ ก.จ. ก.ท. และ อบต. เรื่อง กำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการกำหนดเงินประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษอันมีลักษณะเป็นเงินรางวัลประจำปีสำหรับพนักงานส่วนท้องถิ่น ลูกจ้าง และพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ที่ มท.0809.3/ว380 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2558.
- อรจรณ์ สีหะอำไพ. (2546). เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชาจิตวิทยาการบริการ. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2558, จาก elearning.aru.ac.th/35722007/ser12/topic7/linkfile/print5htm.
- Allport, G.W. (1967). *Theory and measurement*. New York : John Wiley and Sons.

ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำบัญชีของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

The Relationships between Accounting Practice Planning and Accounting Efficiency of the College Under the Office of Vocational Education Commission

สุรวดี เอ็มรัตน์,¹ อัครเดช ฉวีรักษ์,² และ สลักจิต นิลผาย³

Surawadee Emarat,¹ Aukkaradej Chaveerug,² and Salakjit Nillaphay³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำบัญชีของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำนวน 263 แห่ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำบัญชีโดยรวม ดังนั้นวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรนำหลักการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานทางการบัญชี และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นแนวทางหรือข้อมูลในการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และส่งเสริมให้ส่วนราชการมีระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การวางแผนการปฏิบัติงานทางบัญชี, ประสิทธิภาพการทำบัญชี, วิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master student, Master of Accountancy, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

² Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

³ Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

Abstract

This research aimed to examine the relationship between accounting practice planning and accounting efficiency of college under the Office of Vocational Education Commission. Data was collected from 263 college accountants in the College under the Office of Vocational Education Commission. By using questionnaire as a tool, statistics used on data analysis were the multiple correlation analysis, Simple regression analysis, and multiple regression analysis. The results showed accounting practice planning, operational planning, compliance action plan, monitoring and evaluation has a positive relationship and affect on the accounting efficiency overall. Thus, the colleges under the Office of Vocational Education Commission should apply the accounting practice planning principles as a guideline to change the process of work for improve accounting practices, and should be applied to appropriate the organization. Furthermore, it can also be used as a guideline or decision-making information for executives and stakeholders to gain benefits and efficiency of college administration under the Office of Vocational Education Commission. It is also encourage the government agents to have a strong internal audit system consistent with good governance practices and sustainable development.

Keywords : Accounting Practice Planning , Accounting Efficiency , The College Under the Office of Vocational Education Commission

บทนำ

ตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายปฏิรูประบบราชการ สร้างยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายในการบริหารงานประเทศ กำหนดให้หน่วยงานรัฐต้องมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายในการดำเนินการ รวมทั้งแผนที่จะปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามทิศทางการดำเนินงานขององค์กรนั้น ๆ ส่วนงานบัญชีและการเงินได้นำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ มาใช้ในการบริหารงานวางแผนงานบัญชี การจัดการงบประมาณเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนตามทิศทางนโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงจากระดับประเทศสู่ระดับปฏิบัติในหน่วยงาน การวางแผนการปฏิบัติงานเป็นแนวทางหรือวิธีการทำงานป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ลดความผิดพลาดหรือลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานทำให้มีกรอบในการทำงานที่

ชัดเจน ละเอียตรอบคอบเพิ่มประสิทธิภาพตัดสินใจ การวางแผนปฏิบัติงานและแผนงบประมาณตามนโยบายของรัฐสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ทั้งในการบริหารงานบัญชีงบประมาณของส่วนราชการและหน่วยงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้ (หน่วยตรวจสอบภายใน. 2556 : 2)

การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี (Accounting Practice Planning) เป็นการปฏิบัติงานบัญชีตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ โดยการปฏิบัติงานที่มีรูปแบบ มีการวางแผนขั้นตอนการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี ลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานช่วยในการควบคุมตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จ มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สร้างแรงจูงใจให้นักบัญชีมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งผลให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์

และรวบรวมข้อมูล (Analysis and Data Collection) 2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Goals and Objective) 3) ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน (Operational Planning) 4) ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน (Compliance Action Planning) และ 5) ด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) (ชาคร คัยนันท์. 2557 : 63) องค์ประกอบเหล่านี้ จะช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทางการบัญชี ป้องกันมิให้เกิดปัญหาและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากปฏิบัติงานการปฏิบัติงานถูกต้องรวดเร็ว ทำให้มีกรอบหรือทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร

ประสิทธิภาพการทำบัญชี (Accounting Efficiency) เป็นการปฏิบัติงานบัญชีให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลทางการบัญชีที่ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ใช้ข้อมูลมีความเชื่อมั่นในความถูกต้องของข้อมูล สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพการทำบัญชีมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมีสาระสำคัญ (Materiality) 2) ด้านความครบถ้วน (Fullness) 3) ด้านความเป็นกลาง (Neutrality) 4) ด้านปราศจากข้อผิดพลาด (Free from Error) และ 5) ด้านความทันเวลา (Timeliness) (สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. 2557 : 16 - 20) ซึ่งจะทำให้ข้อมูลทางการบัญชีมีความถูกต้องเชื่อถือได้ และเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ช่วยผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เกิดความมั่นใจต่อผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี ส่งผลให้การทำบัญชีมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 จัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพและยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น ใน

การบริหารการเงินและงบประมาณสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยเบิกจ่ายเงินงบประมาณจากกรมบัญชีกลาง สามารถเบิกจ่ายเงินได้ถูกต้องตามกฎหมาย มีหน้าที่ในการจัดทำบัญชี และรายงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ตรวจสอบ ซึ่งมีระเบียบวิธีการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ครบถ้วนทั้งระบบถูกต้องเป็นปัจจุบันจะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการเงิน การบัญชีให้สามารถปฏิบัติงานได้เป็นระบบมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้การจัดทำบัญชีของสถานศึกษามีความถูกต้อง โปร่งใส สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจในการบริหารทรัพยากร และบริหารจัดการด้านการเงินการคลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ (หน่วยตรวจสอบภายใน. 2556 : บทหน้า)

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำบัญชีของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่า การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำบัญชีของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือไม่ อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานทางการบัญชี และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางหรือข้อมูลในการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และส่งเสริมให้ส่วนราชการมีระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสมมุติฐานของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีได้ถูกกำหนดให้เป็น

ตัวแปรอิสระและ มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำบัญชี จากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

รูปภาพประกอบ 1

โมเดลของการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีและประสิทธิภาพการทำบัญชี

1. การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี (Accounting Practice Planning)

การปฏิบัติงานบัญชีตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ โดยการปฏิบัติงานบัญชีที่มีรูปแบบมีการวางแผนขั้นตอนการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี ลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ช่วยในการควบคุมตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จ มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน (ชาคร คัยนันท์, 2557 : 63) ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล (Analysis and Data Collection) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานทางบัญชี ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร เช่น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี นโยบายของรัฐบาลมา กำหนดเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการปฏิบัติงาน

1.2 ด้านการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ (Goals and Objective) หมายถึง การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.3 ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน (Operational Planning) หมายถึง แนวทางขั้นตอนกระบวนการในการปฏิบัติงาน โดยมีกรรมมอบหมายงานอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบภารกิจ หน้าที่ ขอบข่ายของงานที่รับผิดชอบตามแผนการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน (Compliance Action Planning) หมายถึง การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงานไปดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.5 ด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับแผนงานและโครงการ โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการที่วางไว้ เพื่อประเมินความสำเร็จของแผนงานและโครงการ และตัดสินใจหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

2. ประสิทธิภาพในการทำบัญชี (Accounting Efficiency)

ผลการปฏิบัติงานบัญชีเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลทางการบัญชีที่ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ใช้ข้อมูลมีความเชื่อมั่น

ในความถูกต้องของข้อมูล สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย (สภาวิชาชีพบัญชี, 2557 : 16 - 20)

2.1 ด้านความมีสาระสำคัญ (Materiality) หมายถึง ข้อมูลทางการบัญชีที่จัดทำมีสาระสำคัญ โดยหากละเว้นแสดงข้อมูลหรือแสดงข้อมูลผิด อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูล ซึ่งความมีสาระสำคัญเป็นลักษณะเฉพาะของความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

2.2 ด้านความครบถ้วน (Fullness) หมายถึง การรวมข้อมูลทางการบัญชี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงการให้ความหมายและคำอธิบายที่จำเป็นทั้งหมด เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลเข้าใจ ถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วนตามรายงานที่เสนอ

2.3 ด้านความเป็นกลาง (Neutrality) หมายถึง การจัดทำข้อมูลทางการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยปราศจากอคติในการเลือกหรือนำเสนอข้อมูลทางการบัญชี ข้อมูลทางการบัญชีที่เป็นกลางเป็นข้อมูลที่ไม่เอนเอียง ไม่มีการให้ความสำคัญ หรือไม่ถูกตกแต่งในลักษณะอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ที่ผู้ใช้จะพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในข้อมูลทางการบัญชี

2.4 ด้านปราศจากข้อผิดพลาด (Free from Error) หมายถึง ข้อมูลทางการบัญชีที่จัดทำมีความถูกต้องทุกลักษณะ ไม่มีข้อผิดพลาดในกระบวนการเลือกและประยุกต์กระบวนการที่ใช้ในการจัดทำข้อมูลที่รายงาน ซึ่งการปราศจากข้อผิดพลาดไม่ได้หมายความว่า ถูกต้องสมบูรณ์ทุกลักษณะ แต่มีการอธิบายถึงลักษณะและข้อจำกัดของเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ได้อย่างเหมาะสม

2.5 ด้านความทันเวลา (Timeliness) หมายถึง ข้อมูลทางการบัญชีที่มีความถูกต้อง เชื่อถือได้ และเป็นข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซึ่งผู้ใช้ข้อมูลสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้ทันเวลา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีส่งผลต่อผลประสิทธิภาพการทำงานบัญชี จึงตั้งเป็นสมมุติฐาน ได้ดังนี้

สมมุติฐานการวิจัย : การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานบัญชี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กระบวนการและวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 424 วิทยาลัย (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2559 : เว็บไซต์) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวนรวม 40 ข้อ ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของนักบัญชีในวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ข้อมูลทั่วไปของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานบัญชีวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (e-office) ของวิทยาลัย จำนวน 424 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 263 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 62.03 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar และ Day (2001) ได้นำเสนอว่า การส่งแบบสอบถาม ต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 45 วัน ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม – 5 พฤษภาคม 2560

3.2 การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี จำแนกได้เป็น 5 ด้าน รวมทั้งหมด 20 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ ให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งข้อมูลภายในและข้อมูลภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มุ่งมั่นในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

การปฏิบัติงานด้านบัญชี เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ มีกระบวนการในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และครบถ้วน มีการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ ให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของเกณฑ์การปฏิบัติงาน ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2552 มุ่งมั่นในการกำหนดเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมั่นว่าการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานทางการบัญชีที่ชัดเจนจะทำให้การปฏิบัติงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ให้ความสำคัญกับการศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

3) ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงานประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ เชื่อมั่นว่าการกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน จะทำให้มีแนวทาง และวิธีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการวางแผนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันในแต่ละส่วนงาน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงทันตามกำหนดเวลา มุ่งเน้นให้มีการมอบหมายงานอย่างเป็นทางการตามแผนการปฏิบัติงาน จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบภารกิจ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อมั่นว่าแผนการปฏิบัติงานที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้อง และทันต่อสภาวการณ์ปัจจุบัน จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

4) ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงานโดยคำประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ ตระหนักถึงการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ทุกขั้นตอน เชื่อมั่นว่าการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง เป็นระบบ จะช่วยให้งานของท่าน

สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมงาน โดยมีการสร้างความสัมพันธ์อันดี และสร้างข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มุ่งเน้นให้มีการรายงานปัญหา และอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตามแผนงานได้ และ 5) การติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ ให้ความสำคัญกับการกำหนดวิธีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เชื่อมั่นว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะเพื่อติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่องนั้น จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญกับการนำผลที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงาน ไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ตระหนักถึงการรายงานผลการปฏิบัติต่อผู้บริหารโดยตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานที่แท้จริง

ประสิทธิภาพการทำบัญชีจำแนกได้เป็น 5 ด้าน รวมทั้งหมด 20 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านความมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการนำข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูล มาจัดทำบัญชีอย่างครบถ้วน จัดทำและนำเสนอข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป นำเสนอข้อมูลทางบัญชีที่มีสาระสำคัญและมีผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูลอย่างครบถ้วน โดยไม่ละเว้นการแสดงผลที่มีสาระสำคัญ นำเสนอข้อมูลทางบัญชีที่มีสาระสำคัญอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันความผิดพลาดและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ใช้ข้อมูล 2) ด้านความครบถ้วน ประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับ ทำการรวบรวมข้อมูลทางบัญชีทั้งหมดที่จำเป็นสำหรับผู้ใช้ และมีการนำเสนออย่างครบถ้วนไม่ละเว้นการนำเสนอข้อมูลทางบัญชี แม้ว่าข้อมูลนั้นจะมีความซับซ้อนและยากแก่การเข้าใจ มีการเปิดเผยข้อมูลทางบัญชีที่จำเป็นอย่างเพียงพอตามระเบียบข้อบังคับของสำนักงานคณะ

กรรมการอาชีวศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูล จัดทำรายงานทางการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา โดยรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างครบถ้วน 3) ด้านความเป็นกลางประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีที่มีความน่าเชื่อถือและปราศจากความลำเอียง มุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีที่มีความเป็นกลางไม่เน้นหรือยกเลิการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ มุ่งเน้นในการนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีที่สะท้อนกิจกรรมการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างแท้จริง นำเสนอข้อมูลทางการบัญชีโดยการแสดงรายการ เหตุการณ์ทางบัญชีอย่างี่ควรแสดง 4) ด้านปราศจากข้อผิดพลาด ประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีที่มีความถูกต้อง ปราศจากข้อผิดพลาด และเป็นไปตามข้อกำหนด หลักเกณฑ์ และระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้อง นำเสนอข้อมูลทางการบัญชีที่สะท้อนถึงรายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูล และไม่ให้ข้อมูลที่เป็นเท็จมีการจัดทำและนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีที่ตรงกับรายการหรือเหตุการณ์ทางบัญชีที่ควรแสดง มีการประมาณการทางการบัญชีที่สมเหตุสมผล และเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ผลการปฏิบัติงานมีความถูกต้องเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาได้ และ 5) ด้านความทันเวลา ประกอบด้วย 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลที่น่าเสนอในงบการเงิน สามารถคาดคะเนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ทันเวลา มุ่งมั่นในการนำเสนอข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องได้ทันเวลาตามความต้องการ จัดลำดับของความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลให้กับผู้เกี่ยวข้องใช้ในการตัดสินใจทันตามเวลาที่ต้องการ สามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนตาม

กำหนดเวลา และเป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของสถานศึกษา

3.3 คุณภาพของเครื่องมือวัด

ผู้วิจัยมีการทดสอบความเที่ยงตรง โดยผ่านการพิจารณาเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าอำนาจจำแนกเป็นราย (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.418 – 0.863 และประสิทธิภาพการทำบัญชี มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.487 – 0.912 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978) ได้นำเสนอว่า การทดสอบค่าอำนาจจำแนกเกินกว่า 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวัด และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability Test) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.714 – 0.904 และประสิทธิภาพการทำบัญชี มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.822 – 0.925 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally และ Bernstein (1994 : 256) ได้นำเสนอว่า การทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเกินกว่า 0.70 เป็นค่าที่ยอมรับได้ ว่าเครื่องมือมีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูล

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี กับประสิทธิภาพการทำบัญชีของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

$$EEB = \beta_0 + \beta_1 AD + \beta_2 GO + \beta_3 OP + \beta_4 CA + \beta_5 ME + \varepsilon$$

โดย β แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

ε แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์

EEB แทน ประสิทธิภาพการทำบัญชี	OP แทน การวางแผนการปฏิบัติงาน
AD แทน การวางแผนการปฏิบัติงาน	ทางการบัญชี ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน
ทางการบัญชี ด้านการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล	CA แทน การวางแผนการปฏิบัติงานทางการ
GO แทน การวางแผนการปฏิบัติงานทางการ	บัญชี ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน
บัญชี ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์	ME แทน การวางแผนการปฏิบัติงาน
	ทางการบัญชีด้านการติดตามและประเมินผล

ผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล

ตาราง 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำบัญชีโดยรวมของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตัวแปร	EEB	AD	GO	OP	CA	ME	VIFs
\bar{X}	4.42	4.34	4.44	4.46	4.47	4.41	
S.D.	0.43	0.45	0.47	0.45	0.45	0.48	
EEB		0.522 [*]	0.574 [*]	0.633 [*]	0.660 [*]	0.665 [*]	
AD			0.662 [*]	0.568 [*]	0.606 [*]	0.558 [*]	2.030
GO				0.651 [*]	0.644 [*]	0.585 [*]	2.363
OP					0.701 [*]	0.613 [*]	2.343
CA						0.713 [*]	2.849
ME						-	2.239

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่า ค่า VIFs ของตัวแปรอิสระการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีมีค่าตั้งแต่ 2.030 – 2.849 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006 : 585)

ตาราง 2 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำบัญชีโดยรวมของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี	ประสิทธิภาพการทำบัญชีโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.839	0.209	4.018*	0.0001
ด้านการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล (AD)	0.039	0.057	0.690	0.491
ด้านการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ (GO)	0.087	0.059	1.483	0.139
ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน (OP)	0.208	0.061	3.387*	0.001
ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน (CA)	0.194	0.068	2.857*	0.005
ด้านการติดตามและประเมินผล (ME)	0.279	0.056	4.960*	0.0001

F = 63.317 p = .000 Adj R² = 0.543

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่าการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม ด้านความมีสาระสำคัญ ด้านความครบถ้วน ด้านความเป็นกลาง ด้านปราศจากข้อผิดพลาด และด้านความทันเวลา เนื่องจาก ในการปฏิบัติงานของวิทยาลัยนั้น ผู้ปฏิบัติงานทุกตำแหน่งงานไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งนักบัญชีหรือตำแหน่งงานใด ๆ ก็ตาม ก็มุ่งที่จะปฏิบัติงานของตนเองให้ดี เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ผู้บริหารพึงพอใจกับผลงานที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ โดยวิทยาลัยจะต้องกำหนดให้มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์รวบรวมข้อมูล ทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของการปฏิบัติงานและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทราบวิธีการ ขั้นตอน รวมถึงทราบภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง วิทยาลัยต้องกำหนดให้มีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น และสามารถรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานที่แท้จริง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ได้มีการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง มีการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงาน ศึกษามาตรฐานการบัญชีที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาปฏิบัติงานทางการบัญชีให้มีประสิทธิภาพครบถ้วน เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผลการปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Dwight (2008) กล่าวว่า การวางแผนการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการที่องค์กรหรือหน่วยงานดำเนินการเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจไว้

ล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุดมีประสิทธิภาพมากที่สุด ให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด และเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถปรับปรุงแก้ไขได้อยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Howieson (2003 : 69 – 103) พบว่า การปฏิบัติงานทางบัญชีในศตวรรษใหม่ที่ตอบสนองต่อความท้าทาย และประสิทธิภาพการทำงานบัญชีจะปรากฏอยู่ในขอบเขตข้อมูลของธุรกิจที่ให้บริการ โดยนักบัญชีจะต้องมีความรู้ในหน้าที่ที่ปฏิบัติ มีทักษะในการปฏิบัติงานมากกว่าทักษะในการวิเคราะห์การแก้ไขปัญหา และชาคร คัยนันท์ (2557 : 53 - 54) กล่าวว่า การวางแผนการปฏิบัติงาน เป็นการเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ของผู้บริหารกับวิธีการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่คิดว่าจะเกิดขึ้น การวางแผนการปฏิบัติงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ก็ต่อเมื่อได้มีการนำแผนการปฏิบัติงานนั้นไปปฏิบัติ และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย การวางแผนการปฏิบัติงานเป็นการกำหนดวิธีการทำงานซึ่งเกิดจากความคิดของผู้บริหาร โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรมากำหนดเป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติงาน แล้วตัดสินใจดำเนินการเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดและนำไปปฏิบัติเพื่อให้องค์กรบรรลุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต และประโยชน์ของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1.1 ควรศึกษาผลกระทบของการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มอื่น ๆ ภายในวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างยั่งยืน เช่น ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ธุรการ เป็นต้น

1.2 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานบัญชี เช่น การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการรายงานทางการเงิน เป็นต้น เพื่อวัดว่ามีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของคุณบุคลากรในองค์กร

1.3 นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว ควรใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นบ้าง เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth – Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียด ตรงประเด็น และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

1.4 ควรศึกษาสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงว่า การเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่ปฏิบัติงานทางการบัญชีของสถานศึกษาอยู่บ่อย ๆ มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานภายในองค์กรหรือไม่อย่างไร

2. ประโยชน์ของการวิจัย

2.1 ผู้บริหารวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานทางการบัญชีของวิทยาลัยมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพการทำงานบัญชีด้านความมีสาระสำคัญ ด้านความครบถ้วน ด้านความเป็นกลาง

2.2 ผู้บริหารวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรส่งเสริมให้บุคลากร การปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานทางการบัญชีของวิทยาลัยมีประสิทธิภาพ รายงานทางการเงินที่น่าเสนอมีสาระสำคัญครบถ้วน ข้อมูลเป็นกลาง ปราศจากข้อผิดพลาด ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจได้ทันเวลา

2.3 นักบัญชีควรมีความรู้ความเข้าใจในงานอย่างถ่องแท้ และยึดระเบียบ กฏเกณฑ์ ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด มีอิสระในการตัดสินใจในงานที่ได้รับมอบหมาย จึงจะทำให้งานมี

ประสิทธิภาพ ปราศจากข้อผิดพลาด

2.4 นักบัญชีจะต้องมีการทบทวนการปฏิบัติงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารทราบเป็นระยะ เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ

2.5 นักบัญชีควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำบัญชี ด้านความมีสาระสำคัญ ด้านความครบถ้วน ด้านความเป็นกลาง ด้านปราศจากข้อผิดพลาด และด้านความทันเวลา เพื่อให้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย รายงานทางการเงินของสถานศึกษามีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ทันตามเวลาที่กำหนด และเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานบัญชีของวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า การวางแผนการปฏิบัติงานทางการบัญชี ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามและประเมินผล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานบัญชีโดยรวม ด้านความมีสาระสำคัญ ด้านความครบถ้วน ด้านความเป็นกลาง ด้านปราศจากข้อผิดพลาด และด้านความทันเวลา เนื่องจาก ในการปฏิบัติงานของวิทยาลัยนั้น ผู้ปฏิบัติงานทุกตำแหน่งงานงานไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งนักบัญชีหรือตำแหน่งงานใด ๆ ก็ตาม ก็มุ่งที่จะปฏิบัติงานของตนเองให้ดี เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ผู้บริหารพึงพอใจกับผลงานที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ ดังนั้นวิทยาลัยจะต้องกำหนดให้มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของการปฏิบัติ

งานและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทราบวิธีการ ขั้นตอน รวมถึงทราบภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง มีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น และสามารถรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานที่แท้จริง มีการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงาน ศึกษามาตรฐานการบัญชีที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อยู่เสมอ

เพื่อนำมาปฏิบัติงานทางการบัญชีให้มีประสิทธิภาพครบถ้วน เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผลการปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทนิสิต ระดับปริญญาโท คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม งบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

เอกสารอ้างอิง

- ชาคร คัยนันท์. (2557). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการ*. คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). *กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง)*. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2559, จาก <www.fap.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิสัยทัศน์ พันธกิจ. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2559, จาก <www.vec.go.th>
- หน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). *คู่มือระบบการบัญชีส่วนราชการ เกณฑ์คงค้าง ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หลักการบันทึกรายการบัญชี (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ.
- Aaker, A., Kumar, V. & Day C.S. (2001). *Marketing research*. (7th ed). New York : John Wiley and Sons.
- Black, K. (2006). *Business statistics for contemporary decision making*. (4th ed). USA : John Wiley & Sons.
- Dwight, W. (2008). *The Study of Public Administration*. New York : Random House.
- Howieson, B. (2003). "Accounting Practice in the New Millennium : is Accounting Education Ready to Meet the Challenge?." *The British Accounting Review*. 35 (1) : 69 – 103.
- Nunnally, J.C. (1978). *Psychometric theory*. New York : McGraw Hill.
- Nunnally, J.C. & Bernstein I.H. (1994). *Psychometric theory*. New York : McGraw Hill.

ผลกระทบจากการแก้ไขการเสียภาษีเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลต่อประชาชน

Effects from Amendment of Revenue Codes about Non-Registered Ordinary Partnership and Group of Persons as Non-Legal Entity toward Public

สุวนัย ทะคำสอน¹, ชัชววรรณ ลีโรจนวุฒิกุล²

Suwanai Thakumsorn¹, Charchawan Leerodanawutikun²

บทคัดย่อ

ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล เป็นฐานภาษีที่ให้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันกระทำการกิจการร่วมกันเพื่อแบ่งผลกำไรหรือแบ่งเงิน และแยกยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีต่างหากจากการเป็นฐานภาษีในฐานะบุคคลธรรมดา อันเป็นวิธีการหลบหลีกภาษีที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เสียภาษีได้น้อยลง กระทั่งมีการแก้ไขพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 39) พ.ศ. 2557 ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงวิธีการคิดคำนวณภาษีใหม่ ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่เข้าร่วมกันกระทำการร่วมกันเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล เมื่อได้รับการแบ่งผลกำไรหรือแบ่งเงินแล้ว จะต้องนำเงินได้นั้นไปยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีในฐานะฐานภาษีบุคคลธรรมดาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ต้องเสียภาษีมากขึ้น และหากบุคคลไม่ดำเนินการหรือดำเนินการไม่ถูกต้องจะถือว่าเป็นการหลีกเลี่ยงอันเป็นการกระทำผิดกฎหมายมีความผิดต้องได้รับโทษทางอาญา

คำสำคัญ : ห้างหุ้นส่วนสามัญ, คณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล, การหลบหลีกภาษี

Abstract

Non-registered ordinary partnership and group of persons as non-legal entity are tax bases which require two or more persons who do business together aim to share profit or split turn over and separately file for tax revenue apart from the individual income tax revenue. In doing so, it is considered as legally tax avoidance. It also means less tax payment. Until there was an amendment of Revenue Code (no. 39) B.E.2557, which changed tax calculation methods. It requires persons doing business together as Non-registered ordinary partnership and group of persons as non-legal entity, after receiving shares of profits or split money made, to include that

¹ อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม E-mail :thakumsorn88@hotmail.com

² อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ Lecturer, Faculty of Law, RajabhatMahasarakham University.

² Lecturer, Faculty of Law, RajabhatMahasarakham University.

amount received in filing for revenue as tax base for individual income again. This resulted in more tax. In addition, if an individual does not comply with the law or incorrectly proceed to tax filing will be considered as tax avoidance which is guilty of criminal offense and must be punished.

Keywords : non-registered ordinary partnership, group of persons as non-legal entity, tax avoidance

บทนำ

ประมวลรัษฎากรเป็นกฎหมายที่บัญญัติบังคับจัดเก็บภาษีจากประชาชนที่เป็นเงินได้บุคคลธรรมดา และเงินได้นิติบุคคล ซึ่งในเงินได้บุคคลธรรมดาได้แบ่งฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาออกเป็น 4 ประเภทคือ บุคคลธรรมดา ผู้ที่ถึงแก่ความตาย กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่งและห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลซึ่งเมื่อฐานภาษีมีเงินได้พึงประเมินถึงเกณฑ์ที่กำหนดก็ต้องยื่นแบบแสดงรายการแสดงรายรับรายจ่ายและเสียภาษีให้แก่รัฐ

ในส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลเป็นฐานภาษีที่เปิดโอกาสให้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป สามารถร่วมกันกระทำการร่วมกัน เช่น บุคคลสองคนร่วมกันลงทุนทำธุรกิจเพื่อหวังนำกำไรมาแบ่งกัน ก็จะทำให้เกิดเป็นฐานภาษีประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญอีกฐานหนึ่ง แยกต่างหากจากฐานภาษีบุคคลธรรมดา เมื่อได้ดำเนินการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีในนามห้างหุ้นส่วนสามัญแล้ว ต่อมาได้แบ่งกำไรหรือแบ่งเงินให้กับบุคคลที่เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ ก็ไม่ต้องนำเงินได้ที่ได้รับมานั้นไปยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีอีกครั้งในฐานะฐานภาษีบุคคลธรรมดาแต่อย่างใด ทำให้บุคคลดังกล่าวเสียภาษีเงินได้น้อยลง

จนกระทั่งมีการแก้ไขพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 39) พ.ศ. 2557 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 ซึ่งได้ยกเลิกการยกเว้นเงินได้พึงประเมินที่ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลได้แบ่ง

กำไรหรือแบ่งเงินให้กับบุคคลที่เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญหรือบุคคลในคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลต้องนำมารวมเพื่อยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีด้วย ประกอบกับกรมสรรพากรได้ออกคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.149/2558 เรื่อง การเสียภาษีเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ฉบับลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2558 ได้ยกตัวอย่างการกระทำกิจการบางประการ ให้เป็นการกระทำที่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือบุคคลในคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลที่ต้องเป็นฐานภาษีแยกต่างหากจากฐานภาษีบุคคลธรรมดา ทำให้หลักเกณฑ์การเสียภาษีของฐานภาษีเงินได้ประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลเปลี่ยนแปลงไป

การจัดเก็บภาษีเงินได้จากบุคคลธรรมดา

ภาษีอากรคือเงินที่บุคคลถูกบังคับให้จ่ายแก่รัฐ (สมคิด บางโม, 2557, หน้า 1) ซึ่งรัฐจะนำไปใช้จ่ายในกิจการอันเป็นประโยชน์ส่วนร่วม โดยบุคคลผู้ถูกบังคับให้จ่ายเงินแก่รัฐจะไม่ได้รับประโยชน์ในทางตรง หน้าที่ของประชาชนชาวไทยที่ต้องเสียภาษีอากรให้แก่รัฐ ได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลมีหน้าที่ต่อไปนี้ (9) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ” กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่เสียภาษีมีจำนวนหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติบำรุงท้องที่ พระราชบัญญัติภาษีป้าย พระราชบัญญัติศุลกากร ประมวลรัษฎากร เป็นต้น

หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร ได้แก่ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐอื่นๆ ซึ่งภาษีอากรที่จัดเก็บจากประชาชนมีหลายประเภท แต่ที่จัดเก็บเป็นรายได้แผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมากคือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคลภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ อันเป็นภาษีตามประมวลรัษฎากรได้บัญญัติให้มีการจัดเก็บจากเงินได้พึงประเมินจากประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี

การจัดเก็บภาษีนั้น Adam Smith นักเศรษฐศาสตร์ชาวสกอตแลนด์ ได้อธิบายว่ารัฐจะต้องมีหลักการเกี่ยวกับจัดเก็บภาษีมาใช้เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินการจัดเก็บภาษีของรัฐ 4 ประการ (เพริศพิบูลย์ แก้วสถิต, 2536 : 75 - 78) ดังนี้

1) หลักความยุติธรรม (Equity) ระบบของภาษีที่ดีควรมีการกระจายภาระภาษีไปยังประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

2) หลักความแน่นอน (Certainty) ภาษีที่ดีจะต้องมีความแน่นอนชัดเจนรู้ว่าใครบ้างที่จะต้อง มีหน้าที่เสียภาษีเวลาที่ต้องเสียภาษีจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีวิธีการเสียภาษีเสียอย่างไร

3) หลักความสะดวก (Convenience) ภาษีที่ดีทุกชนิดควรให้ความสะดวกแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีทั้งขั้นตอน วิธีการ เวลาและสถานที่ที่ต้องเสียภาษีคือจะต้องเก็บได้ง่ายและง่ายต่อประชาชนที่จะปฏิบัติตาม

4) หลักความประหยัด (Economy) ภาษีอากรที่ดีต้องพิจารณาค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีให้น้อยที่สุดโดยพิจารณาทั้งเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีและผู้มีหน้าที่เสียภาษีแต่สามารถจัดเก็บภาษีได้มาก

ฐานภาษี (Tax Base) คือ สิ่งที่จะต้องถูกนำมาคำนวณเพื่อเสียภาษีตามอัตราภาษีที่กฎหมายกำหนดไว้ (ชัยสิทธิ์ ตรีชูธรรม, 2523, หน้า 10) หรือคือสิ่งที่รองรับอัตราภาษี (วิทย์ ต้นตยกุล,

2519 : 12) ซึ่งฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

- 1) บุคคลธรรมดา
- 2) ผู้ที่ถึงแก่ความตาย
- 3) กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง
- 4) ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล

1) บุคคลธรรมดาหมายถึงบุคคลที่มีชีวิตโดยมีสภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย แต่บุคคลที่จะเสียภาษีให้แก่รัฐนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีเงินได้หรือมีรายได้เป็นของตนเอง (ภมร ชันธหัตถ์, 2546 : 158) ซึ่งบุคคลธรรมดานี้ยังแบ่งออกเป็น 4 กรณีด้วยกันคือ

1.1) บุคคลธรรมดา คือ ผู้ที่มีสภาพเป็น

บุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ที่บัญญัติว่า “สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย” โดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร ถ้ามีเงินได้พึงประเมินอันอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องเสียภาษีแล้ว ต้องอยู่ในบังคับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากร มาตรา 56 วรรคแรก บัญญัติว่า “ให้บุคคลทุกคนเว้นแต่ผู้เยาว์หรือผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถยื่นรายการเกี่ยวกับเงินได้พึงประเมินที่ตนได้รับในระหว่างปีภาษีที่ล่วงมาแล้ว พร้อมทั้งข้อความอื่น ๆ ภายในเดือนมีนาคมทุก ๆ ปีตามแบบที่อธิบดีกำหนดต่อเจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง”

1.2) กรณีเป็นผู้เยาว์ผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคน

ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ในส่วนของผู้เยาว์ ผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หากมีเงินได้ตามเกณฑ์มาตรา 56 แห่งประมวลรัษฎากรก็ต้องเสียภาษีเช่นเดียวกัน แต่ผู้มีหน้าที่ยื่นแบบรายการเสียภาษีและเป็นตัวแทนในการชำระภาษีให้ คือ ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรมาตรา 57

บัญญัติว่า “ถ้าผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 56 วรรค 1 เป็นผู้เยาว์ผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็นผู้อยู่ในต่างประเทศให้เป็นหน้าที่ของผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ หรือผู้จัดการกิจการอันก่อให้เกิดเงินได้พึงประเมินนั้นแล้วแต่กรณี ต้องปฏิบัติ ตาม มาตรา 56 วรรค 1 และเป็นตัวแทนในการชำระภาษี”

1.3) ผู้อยู่ในต่างประเทศในส่วนของผู้อยู่ในต่างประเทศ หากผู้มีเงินได้พึงประเมินที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แม้จะมีเงินได้จะอยู่ต่างประเทศก็ต้องมีหน้าที่เสียภาษี เช่น ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่ประเทศญี่ปุ่น แต่มีรายได้จากบ้านที่ให้เช่าเดือนละ 30,000 บาทในประเทศไทย ก็ต้องมีหน้าที่เสียภาษีให้ประเทศไทย ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรมาตรา 57 บัญญัติว่า “ถ้าผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 56 วรรค 1 เป็นผู้อยู่ในต่างประเทศให้เป็นหน้าที่ผู้จัดการกิจการอันก่อให้เกิดเงินได้พึงประเมินเป็นผู้ยื่นรายการเกี่ยวกับเงินได้พึงประเมิน หากผู้อยู่ในต่างประเทศมีเงินได้พึงประเมินนั้นแล้วแต่กรณี ต้องปฏิบัติตามมาตรา 56 วรรค 1 และเป็นตัวแทนในการชำระภาษี”

1.4) กรณีหญิงมีสามีคือหญิงที่จดทะเบียนสมรสกับชาย ซึ่งเดิมก่อนปี พ.ศ. 2555 กรณีนี้ประมวลรัษฎากรให้สิทธิหญิงซึ่งเป็นภริยาจะใช้สิทธิแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามีได้เมื่อภริยามีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) ประเภทจำพวกเงินเดือน โดยมีให้ถือว่าเป็นเงินได้ของสามี ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 57 เบื้องแต่ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2555 ว่ามาตรา 57 เบื้องชัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 มาตรา 30 เพราะการบัญญัติให้แต่เฉพาะภริยาที่มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) สามารถแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามีโดยมิให้ถือว่าเป็นเงินได้ของสามีตามมาตรา 57 ตรีถือว่าเป็นการไม่ส่งเสริมความเสมอภาคของชายและหญิงและยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็น

ธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลภายหลังจากการสมรสตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

2) ผู้ที่ถึงแก่ความตายคือ บุคคลธรรมดาผู้มีเงินได้แต่ได้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษีหากผู้มีเงินได้พึงประเมินก่อนตายตามเกณฑ์ก็ยังมีภาระที่ต้องเสียภาษีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ทวิ บัญญัติว่า “ถ้าผู้มีเงินได้พึงประเมินตาม มาตรา 56 วรรค 1 ถึง แก่ความตายเสียก่อนที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติตาม มาตรา 56 วรรค 1 หรือก่อนที่ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ได้ปฏิบัติตาม มาตรา 57 ให้เป็นหน้าที่ของผู้จัดการมรดก หรือทายาท หรือผู้ครอบครอง ทรัพย์สินมรดกแล้วแต่กรณี ปฏิบัติแทนและโดยเฉพาะในการยื่นรายการ เงินได้พึงประเมินของผู้ตายนั้น ให้รวมเงินได้พึงประเมินของผู้ตาย และของกองมรดกที่ได้รับตลอดปีภาษีที่ผู้นั้นถึงแก่ความตายเป็น ยอดเงินได้พึงประเมินที่จะต้องยื่นทั้งสิ้น” ดังนั้นแล้วแม้จะตายไป สิ้นสภาพบุคคลก็มีภาระต้องเสียภาษีโดยผู้จัดการมรดก หรือทายาท หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่มีหน้าที่ปฏิบัติแทน (สุนัย ทะคำสอน, 2556 : 25)

3) กองมรดกที่ยังมิได้แบ่งหมายถึงทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ผู้มีเงินได้ที่ถึงแก่ความตายไปแล้วแต่ทายาทยังมิได้นำทรัพย์สินอันเป็นมรดกนั้นไปแบ่งปันกันไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเวลาใด (โกเมนทร์ สืบวิเศษ, 2544:24) ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 57 ทวิ วรรคสอง บัญญัติว่า “สำหรับในปีต่อไป ถ้ากองมรดกของผู้ตายยังมีได้แบ่ง และมีเงินได้พึงประเมินในปีภาษีที่ล่วงมาแล้วเกินจำนวนตามมาตรา 56 (1) ผู้จัดการมรดกหรือทายาท หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดกแล้วแต่กรณี มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในส่วนนี้ในชื่อ กองมรดกของผู้ตาย” ฉะนั้นแล้ว ทายาทจึงควรต้องรีบแบ่งมรดก เพื่อให้ทายาทแต่ละคนเป็นฐานภาษีบุคคลธรรมดาประเภทที่ 1 ซึ่งจะทำให้เงินได้พึงประเมินมียอดกระจาย เสียภาษีน้อยลงได้

4) ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคลคือ ห้างหุ้นส่วนสามัญตามความหมายในประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1025 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้างหุ้นส่วนสามัญนั้น คือ ห้างหุ้นส่วนประเภทซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด” กล่าวคือผู้เป็นหุ้นส่วนสามัญทุกคนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกอย่างลูกหนี้ร่วมในหนี้สินของห้างหุ้นส่วนไม่ว่าจะโดยสัญญาหรือละเมิดที่เข้าไปในกิจการของห้าง และผู้เป็นหุ้นส่วนสามัญทุกคนต้องรับผิดชอบในหนี้สินของห้างโดยไม่จำกัดจำนวน (ทวิเกียรติ มีนะกนิษฐ์, 2556 : 280)

ส่วนคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล คือบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการใดกิจการหนึ่งร่วมกัน โดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะหากำไรมาแบ่งกันแต่อย่างใด (ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, 2523 :1) ซึ่งต่างกับห้างหุ้นส่วนสามัญที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปกระทำการตกลงร่วมทุนเข้ากันเพื่อทำการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมีวัตถุประสงค์เอาเงินรายได้หรือผลกำไรมาแบ่งปันกัน

ซึ่งประมวลรัษฎากรมาตรา 56 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลมีเงินได้พึงประเมินในปีภาษีที่ล่วงมาแล้วเกินจำนวนตาม (1) ให้ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการ ยื่นรายการเกี่ยวกับเงินได้พึงประเมินในชื่อของห้างหุ้นส่วน หรือคณะบุคคลนั้น ที่ได้รับในระหว่างปีภาษีที่ล่วงมาแล้วภายในกำหนดเวลา และตามแบบเช่นเดียว กับวรรคก่อน การเสียภาษีในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้อำนวยการ หรือผู้จัดการรับผิดชอบเสียภาษีในชื่อของห้างหุ้นส่วน หรือคณะบุคคลนั้น จากยอดเงินได้พึงประเมิน ทั้งสิ้น เสมือนเป็นบุคคลคนเดียวไม่มีการแบ่งแยกทั้งนี้ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคล บุคคลในคณะบุคคลแต่ละคนไม่จำเป็นต้องยื่นรายการเงินได้ สำหรับจำนวนเงินได้ พึงประเมินดังกล่าวเพื่อเสียภาษีอีก แต่ถ้าห้างหุ้นส่วนหรือคณะบุคคลนั้นมีภาษี ค้างชำระ ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลทุกคนร่วมรับผิดชอบในเงินภาษีที่

ค้างชำระนั้นด้วย” ดังนั้นห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล จึงเป็นฐานภาษีอีกฐานหนึ่งที่เกิดขึ้นมากจากการที่บุคคลธรรมดาตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมลงเงินเพื่อทำการแสวงหากำไรหรือแสวงหาเงินแยกต่างหากออกจากฐานภาษีประเภทบุคคลธรรมดา

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการจัดเก็บภาษีเงินได้ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล คือประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์เทียบเท่าพระราชบัญญัติ ประมวลกฎหมายรัษฎากรเป็นกฎหมายที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมากจำนวนมากครั้ง กล่าวคือ ประมวลกฎหมายรัษฎากรเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการจัดเก็บภาษีจัดเก็บภาษี เงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรแสตมป์ ภาษีป้าย อากรมหรสพ และภาษีบำรุงท้องที่ นับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2482 เป็นต้นมา มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยตราเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร จำนวน 45 ครั้ง มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยตราเป็นพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร 17 ครั้ง และมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ 10 ครั้ง โดยครั้งล่าสุดคือพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 45) พ.ศ. 2560 รวมแล้วประมวลรัษฎากรถูกแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบันถึง 72 ฉบับ เรียกได้ว่าแก้ไขมาแล้ว 72 ครั้ง ปัจจุบันเพื่อให้เป็นการกระจายอำนาจในการจัดเก็บภาษี และเป็นการกระจายรายได้ให้ราชการส่วนท้องถิ่นคงเหลือให้มีอำนาจจัดเก็บภาษีเพียง ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม และอากรแสตมป์ เท่านั้น ส่วนภาษีประเภทอื่นได้แยกให้หน่วยงาน

อื่นจัดเก็บจึงได้ตราเป็นพระราชบัญญัติอื่น เช่น พระราชบัญญัติภาษีป้าย และพระราชบัญญัติบำรุงท้องที่ เป็นต้น

ประมวลรัษฎากรได้บัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคลเป็นฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนั้นแล้ววิธีการเกี่ยวกับภาษีอากรประเมินเงินได้พึงประเมินที่ได้รับการยกเว้น การยื่นรายการ และการเสียภาษีอากรจึงต้องดำเนินการเช่นเดียวกับฐานภาษีประเภทบุคคลธรรมดาด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับที่ก่อให้เกิดผลกระทบในการเปลี่ยนหลักเกณฑ์การเสียภาษีของฐานภาษีเงินได้ประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล คือ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 39) พ.ศ. 2557 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 ซึ่งได้ยกเลิกการยกเว้นเงินได้พึงประเมินที่ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคลได้แบ่งกำไรหรือแบ่งเงินให้กับบุคคลที่เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญหรือบุคคลในคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคลต้องนำมารวมเพื่อยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีด้วย ประกอบกับกรมสรรพากร ได้ออกคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.149/2558 เรื่อง การเสียภาษีเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล ฉบับลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2558 ซึ่งได้ยกตัวอย่าง การกระทำกิจการที่มีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กรมสรรพากร และประชาชน

ผลกระทบจากการการแก้ไขการเสียภาษีเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล

ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคลถือว่าเป็นฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 1 ใน 4 ประเภท ซึ่งประมวลรัษฎากรได้บัญญัติวิธี

การเกี่ยวแก่ภาษีอากรประเมินเงินได้พึงประเมินที่ได้รับการยกเว้น การยื่นรายการและการเสียภาษีอากรเช่นเดียวกับฐานภาษีประเภทบุคคลธรรมดา การเสียภาษีของบุคคลธรรมดา ตัวอย่างเช่น นายช่างทำงานให้บริษัทเอ จำกัด รับเงินเดือนรวมรายได้ทั้งปีเป็นจำนวนเงินห้าแสนบาท ก็ยื่นแบบแสดงรายการแบบแสดงเสียภาษีโดยหักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน เสียภาษีประจำปีจำนวนแปดพันบาท เป็นต้น

การเสียภาษีของห้างหุ้นส่วนสามัญ คือ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปกระทำการตกลงร่วมกัน ด้วยประสงค์ทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะนำกำไรมาแบ่งปันกันเอง ตัวอย่างเช่น นายแดงกับนายดำลงทุนคนละสามแสนบาทรวมเป็นเงินหกแสนบาท เพื่อนำเงินไปซื้อเสื้อผ้ามือสองมาขายที่ตลาดนัดแบบนี้เรียกว่าห้างหุ้นส่วนสามัญแล้ว และเมื่อขายเสร็จได้กำไรจากการลงทุนสองแสนบาท ก็ยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีโดยหักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน เสียภาษีประจำปีในนามห้างหุ้นส่วน นายแดงและนายดำเป็นจำนวนเงินหมื่นบาท คงเหลือกำไรสุทธิหลักจากเสียภาษีอากรแล้วหนึ่งแสนเก้าพันบาท ก็นำมาเงินกำไรสุทธินั้นมาแบ่งกันคนละเก้าหมื่นห้าพันบาท เป็นต้น และหากนายแดงทำงานรับจ้างมีรายได้จากการรับจ้างอีก นายแดงก็ยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีคนละหน่วยภาษีหรือฐานภาษีโดยหักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน เสียภาษีประจำปีในนามนายแดงต่างหาก หรือสรุปได้ว่า ห้างหุ้นส่วนสามัญนายแดงและนายดำคือฐานภาษีหนึ่งฐาน ส่วนนายแดงที่มีรายได้ต่างหากก็เป็นฐานภาษีอีกหนึ่งฐาน ที่แยกในการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษี

การเสียภาษีของคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล คือ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปกระทำการตกลงร่วมกัน ด้วยประสงค์ทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยไม่มีวัตถุประสงค์เอาเงินรายได้หรือผลกำไรมาแบ่งปันกัน ตัวอย่างเช่น นายเขียวและนายเหลือง ได้จัดงานแสดงดนตรีเพื่อระดมทุนช่วยเหลือบ้านพักคนชรา เมื่อจัดงานเสร็จได้เงินจากการขายบัตรและเงิน

บริจาคหนึ่งล้านบาท ก็ยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีโดยหักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน เสียภาษีประจำปีในนามคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคล เงินที่เหลือจึงเป็นยอดเงินสุทธินำไปมอบให้บ้านพักคนชราได้

ดังนั้นแล้ว การเสียภาษีของห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคล จึงเสียภาษีในนามห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคล เมื่อหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคลได้แบ่งเงินให้กับบุคคลที่เข้าทุนกันหรือร่วมกันทำกิจกรรม จึงไม่ต้องนำเงินที่ได้รับการแบ่งมายื่นแบบแสดงภาษีอีกรอบแต่อย่างใด เพราะมาตรา 42 (14) ได้ยกเว้นให้ไม่ต้องนำเงินที่แบ่งนั้นรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ในนามบุคคลธรรมดาอีก ตามที่บัญญัติไว้ว่า “เงินส่วนแบ่งของกำไรจากห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคลซึ่งต้องเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้ แต่ไม่รวมถึงเงินส่วนแบ่งของกำไรจากกองทุนรวม” สรุปได้ว่าเสียภาษีเพียงครั้งเดียว

ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นการหลบหลีกภาษี (Tax Avoidance) อันเป็นการกระทำที่ถูกกฎหมายแต่เป็นการใช้ช่องโหว่ (Loop hole) กฎหมายภาษีอากร ระเบียบปฏิบัติหรือข้อวินิจฉัยของส่วนราชการ เปิดช่องให้กระทำการไม่ซื่อสัตย์หรือพยายามชำระแต่น้อย หรือเรียกว่าเป็นการวางแผนภาษี (อรรถพรณ พจนานุกรม, 2548 : 3) ในขณะที่วิธีการไม่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษี หรือยื่นรายการไม่ครบถ้วนเรียกว่าการหลีกเลี่ยงหรือการหนีภาษี (Tax Evasion) เพื่อไม่เสียภาษีหรือพยายามชำระน้อยลงเป็นวิธีการที่ผิดกฎหมาย (วิโรจน์ เลหาพันธ์, 2523 : 11) ซึ่งจะต้องได้รับโทษทั้งเบี้ยปรับและเงินเพิ่มอันเป็นโทษทางแพ่ง และมีโทษทางอาญาต้องจำคุกตามมาตรา 37 แห่งประมวลรัษฎากรด้วย

วิธีการหลบหลีกภาษีอากรนี้บุคคลหลายกลุ่มได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ในการเสียภาษีให้ลดลง ตัวอย่างเช่น ยอดเงินได้สลิปห้าล้านบาท ในปีภาษี 2560 นักแสดงอาชีพได้นำวิธีนี้ไปใช้ คือ นัก

แสดง ก. กับนักแสดง ข. โดยปกติเมื่อมีรายได้ นักแสดง ก. มีรายได้ทั้งปีสลิปห้าล้านบาทต้องเสียภาษีสามล้านบาท นักแสดง ข. มีรายได้ทั้งปีห้าล้านบาทต้องเสียภาษีหนึ่งล้านบาท คือต่างกันห้าล้านบาทได้มาคำนวณเพื่อเสียภาษีในฐานะฐานภาษีของแต่ละคนไป รวมแล้วนักแสดง ก. และนักแสดง ข. ในปีภาษี 2560 เงินได้สลิปห้าล้านบาทต้องเสียภาษีรวมสี่ล้านบาท

แต่หากนักแสดง ก. และนักแสดง ข. ใช้วิธีการตกลงเข้ากันเป็นคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคล ใช้ชื่อว่าคณะบุคคล ค. มีวัตถุประสงค์เพื่อรับงานแสดงเป็นหมู่หรือคณะที่ต้องจ้างนักแสดง ก. และนักแสดง ข. แสดงเป็นหมู่คณะหรือแข่งขันเป็นทีมในเกมโชว์จะทำให้เกิดฐานภาษีอีกหน่วยหนึ่งขึ้นมาคือ นักแสดง ก. คือหนึ่งฐานภาษีมีเงินได้ห้าล้านบาทต้องเสียภาษีหนึ่งล้านบาท นักแสดง ข. คืออีกหนึ่งฐานภาษีมีเงินได้ห้าล้านบาทต้องเสียภาษีหนึ่งล้านบาท และคณะบุคคล ค. ที่มีนักแสดง ก. และนักแสดง ข. ได้ตกลงเข้ากันเป็นคณะบุคคล ค. ก็กลายเป็นอีกฐานภาษีหนึ่งแยกต่างหากแล้วแบ่งรับงานมาในนามของคณะบุคคล ค. มีรายได้ห้าล้านบาทต้องเสียภาษีหนึ่งล้านบาท รวมแล้วในปีภาษี 2560 เงินได้สลิปห้าล้านบาทหากนักแสดง ก. และนักแสดง ข. ได้เข้ากันเป็นคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคล เป็นคณะบุคคล ค. ด้วย ทำให้แตกหน่วยภาษีหรือฐานภาษีเป็นสามฐานภาษี จะเสียภาษีเพียงสามล้านบาททำให้เสียภาษีน้อยลงถึงหนึ่งล้านบาท

ทั้งนี้เพราะเงินได้ของนักแสดงอันเกิดจากการแสดงหรือแข่งขันที่ได้รับทั้งสิ้น ไม่ว่าจะได้รับในนามของหมู่หรือคณะ หรือทีม หรือได้รับแยกเป็นรายบุคคลให้นำมาคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในนามคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคล โดยให้ผู้จัดการคณะบุคคลเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการยื่นรายการและชำระภาษี ในชื่อของคณะบุคคลที่มีโชตินิติบุคคลดังกล่าว

จนเมื่อในปี พ.ศ. 2557 ได้มีการแก้ไขประมวลรัษฎากร โดยได้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 39) พ.ศ. 2557

ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 เพิ่มบทนิยามคำว่า คณะบุคคล ที่มีใช้นิติบุคคล ไว้ในมาตรา 39 ให้หมายความว่า บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกระทำการร่วมกัน อันมิใช่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ

ประเด็นที่ 2 ยกเลิกการยกเว้นเงินได้พึง ประเมินที่ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ในมาตรา 42

ผลของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร ในสองประเด็นดังกล่าว ทำให้เมื่อห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลได้แบ่งผลกำไรหรือเงินให้แก่บุคคลที่ได้เข้าร่วมทำกิจการร่วมกัน บุคคลดังกล่าวจะต้องนำเงินได้ที่ได้รับแบ่งนั้น ไปรวมกับเงินได้พึงประเมินอื่นของตน และยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีอีกครั้ง จึงทำให้บุคคลที่ได้รับเงินได้จากห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลมีหน้าที่ต้องเสียภาษีในจำนวนเงินนั้นถึงสองรอบ

ประกอบกับกรมสรรพากรได้ออกคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.149/2558 เรื่อง การเสียภาษีเงินได้ของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ฉบับลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2558 ข้อ 1 ได้ยกตัวอย่างการกระทำกิจการดังต่อไปนี้ คือ การกระทำตามความหมายของคำว่า ห้างหุ้นส่วนสามัญหมายความว่า “บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น ตามมาตรา 1012 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตัวอย่างเช่น

(1) การเข้าร่วมกันเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร เช่น บัญชีเงินฝากนาง ก. และนางสาว ข. เป็นต้น

(2) การเข้าร่วมกันซื้อหุ้น เช่น นาย ก. และนาย ข. เข้าร่วมกันเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญเพื่อซื้อหุ้น

(3) การเข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกัน เช่น นาย ก. นาง ข. และนาย ค. ซื้อที่ดินร่วมกัน

(4) การเข้าร่วมกันของแพทย์เพื่อทำกิจการรักษาคนไข้ เช่น แพทย์ ก. ร่วมกับแพทย์ ข. หรือแพทย์ ก. ร่วมกับพยาบาล ค. เป็นต้น

(5) การเข้าร่วมกันของนักแสดงหรือพิธีกร ในการรับงานแสดงหรือรับงานพิธีกร เช่นนักแสดง เอ ร่วมกับนักแสดง บี เป็นต้น”

นอกจากนี้ได้ยกตัวอย่างการกระทำตามความหมายของคำว่า “คณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล หมายความว่า บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกระทำการร่วมกันอันมิใช่ห้างหุ้นส่วนสามัญ ตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 39) พ.ศ. 2557 ตัวอย่างเช่น

(1) คณะกรรมการนักศึกษาจัดหาทุนเพื่อกระทำการกิจกรรมในกลุ่มของตน

(2) คณะกรรมการจัดหาทุนเพื่อสร้างและปรับปรุงโบราณสถาน

(3) ชมรมแม่บ้านจัดกิจกรรมหาทุนเพื่อสร้างโรงพยาบาล เป็นต้น”

จากการที่คำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.149/2558 ได้ยกตัวอย่างว่าการกระทำที่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนอย่างมากคือ การเข้าร่วมกันเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร และการเข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกัน ซึ่งเป็นธุรกรรมที่หลายกรณีมิได้กระทำไปในทางธุรกิจ แต่อยู่ในข่ายของนิยามคำว่าห้างหุ้นส่วนสามัญ อย่างเช่น สามีและภรรยา ร่วมกันเปิดบัญชีเพื่อเป็นเงินออมในวัยเกษียณ หรือหัวหน้าห้องเรียนกับรองหัวหน้าห้องเรียน ร่วมกันเปิดบัญชีเงินเพื่อฝากเงินที่นักศึกษาทุกคนในห้องเรียนจ่ายเป็นเงินกองกลาง ในการทำกิจกรรมของนักศึกษา แม้กระทั่งการเข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกัน ที่พี่น้องได้ซื้อที่ดินแล้วระบุชื่อในโฉนดที่ดินให้มีชื่อพี่น้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ซึ่งเป็นธุรกรรมที่ประชาชนทั่วไปกระทำเป็นประจำ

ส่วนที่ได้ยกตัวอย่างว่าคณะกรรมการนักศึกษาจัดหาทุนเพื่อกระทำการกิจกรรมในกลุ่มของ

ตนและชมรมแม่บ้านจัดกิจกรรมหาทุนเพื่อสร้างโรงพยาบาล เป็นการกระทำของคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ทำให้การดำเนินการของนักเรียนนักศึกษา หรือประชาชนทั่วไปที่ได้เข้าร่วมกันระดมทุนเพื่อบริจาคให้กับบุคคลหรือองค์กรใด ต้องตกอยู่ภายใต้การยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีเนื่องด้วยตามข้อ 2 ของคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.149/2558 ได้กำหนดให้ “ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ตามมาตรา 56 วรรคสอง แห่งประมวลรัษฎากร โดยต้องคำนวณภาษีตามมาตรา 48 แห่งประมวลรัษฎากรและหากห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลแบ่งส่วนแบ่งของกำไรหรือส่วนแบ่งเงินได้ให้แก่หุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญหรือบุคคลในคณะบุคคลในปีภาษีใด ให้หุ้นส่วนหรือบุคคลนั้นต้องนำส่วนแบ่งของกำไรหรือส่วนแบ่งเงินได้ซึ่งเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากรมารวมคำนวณเสียภาษีเงินได้กับเงินได้พึงประเมินประเภทอื่น ๆ ที่ได้รับ โดยไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ตามมาตรา 42 (14) แห่งประมวลรัษฎากรอีกต่อไป ทั้งนี้สำหรับส่วนแบ่งของกำไรหรือส่วนแบ่งเงินได้ที่ได้รับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป”

และตามข้อ 4 ของคำสั่งก็กำหนดให้ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายเพื่อแสดงให้เห็นถึงจำนวนเงินรายรับหรือรายจ่ายที่ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลได้รับมาหรือจ่ายไปจริง และยอดเงินคงเหลือของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ณ วันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี ทำให้มีประชาชนมีภาระต้องจัดทำรายงานแสดงรายรับรายจ่ายและเงินคงเหลือ และหากประชาชนไม่แนบบรรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายพร้อมกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเมื่อสิ้นปีภาษี ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท ตามมาตรา 35 แห่งประมวลรัษฎากรอีกด้วย

และถ้าหากห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลมีภาษีค้างชำระบุคคลในห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบในเงินภาษีที่ค้างชำระนั้นด้วยตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6226 / 2549

บทสรุป

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 39) พ.ศ. 2557 ส่งผลให้ห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลเมื่อมีการแบ่งกำไรหรือแบ่งเงินได้ให้แก่บุคคลผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญหรือบุคคลในคณะบุคคล บุคคลผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญหรือบุคคลในคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลจะต้องนำเงินได้นั้นมารวมคำนวณเสียภาษีเงินได้กับเงินได้พึงประเมินประเภทอื่นๆ อีกครั้ง เสมือนเงินได้จากการแบ่งกำไรหรือแบ่งเงินได้ต้องเสียภาษีสองรอบ ทำให้จำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐมากขึ้น ประกอบกับคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.149/2558 ที่ได้ประกาศใช้และยกตัวอย่างการกระทำที่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ทำให้การกระทำหลายอย่างที่ประชาชนทั่วไป แต่เดิมเคยปฏิบัติเป็นปกติ เช่น การเปิดบัญชีธนาคารร่วมกัน การมีชื่อร่วมกันในกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นต้น ต้องเป็นการกระทำที่เป็นลักษณะห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลที่ต้องจัดทำรายงานแสดงรายรับรายจ่ายและเงินคงเหลือทุกสิ้นปี และมีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีเป็นอีกฐานภาษีหนึ่งแยกออกจากการเสียภาษีในนามบุคคลธรรมดา

ดังนั้นเมื่อกฎหมายได้บัญญัติเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ไปจากเดิม ประชาชนคนไทยซึ่งมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ต้องเสียภาษีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไปให้ถูกต้อง เพื่อมิให้ถูกลงโทษ เพราะการอ้างว่าไม่รู้กฎหมายย่อมใช้ไม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- โกเมนทร์ สืบวิเศษ. (2544). *คำบรรยายวิชากฎหมายภาษีอากร ว่าด้วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร. บริษัทปิ่นเกล้าการพิมพ์ จำกัด.
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2523). *คำอธิบายประมวลรัษฎากรว่าด้วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา*. พิษณุโลก. โรงพิมพ์ตระกูลไทย.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2556). *กฎหมายเบื้องต้นทางธุรกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพริศพิบูลย์ แก้วสถิต. (2536). *ทฤษฎีภาษีอุตมภาพ*, สรรพากรสาส์น 40 (เมษายน 2536) : 75 - 78
- ภมร ชันธหัตถ์. (2546) *กฎหมายธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์วิสุทธิ.
- วิทย์ ตันตยกุล. (2519). *กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร*. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- วิโรจน์ เลหาพันธ์. (2523). *การหลีกเลี่ยงและการหลบหนีภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทย*. (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาเศรษฐศาสตร์). วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สมคิด บางโม. (2557). *การภาษีอากร*. กรุงเทพมหานคร. บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สุนัย ทะคำสอน. (2556). *กฎหมายภาษีอากร*. มหาสารคาม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อรรวรรณ พจนานูรัตน์. (2548). *เอกสารประกอบคำบรรยายกระบวนวิชากฎหมายภาษีอากรชั้นสูง*. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์

Graphic Design for Retirement by the Suntharaporn Songs Concept

หัตถ์นัฐ นาคไพจิตร¹, อารยะ ศรีกัลยาณบุทร²
Hattanut Nakpijit¹, Araya Srikanlayanabuth²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณ 2) ศึกษาหลักการและข้อแนะนำพื้นฐานเพื่อการออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณ 3) เพื่อกำหนดองค์ประกอบและหลักการออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณ ด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านมนุษย์และสังคมศาสตร์ การสนทนากลุ่ม ระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี กับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขศิลป์ การสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 ท่าน และการใช้แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีจำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขศิลป์ จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 ท่าน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการบรรยายคุณลักษณะที่ต้องการศึกษา ด้วยวิธีการรวมตัวแปร แล้วแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ แล้วทำการสรุปผลออกมาเป็นลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์งานวิจัยพบว่า

1) การเกษียณและความสูงอายุก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เกษียณในหลายๆ ด้านโดยเกิดขึ้นในลักษณะของปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณ 4 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 สุขภาพ ประเด็นที่ 2 เศรษฐกิจ ประเด็นที่ 3 สังคม และประเด็นที่ 4 ที่อยู่อาศัย

2) หลักการและข้อแนะนำพื้นฐานเพื่อการออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณ ในด้านการแบ่งสัดส่วนของคอลัมน์ในหน้ากระดาษ และการใช้ขนาดของตัวอักษรในการพิมพ์ พบว่าลักษณะของคอลัมน์ที่เหมาะสม คือ แบบ 1 คอลัมน์ และ 2 คอลัมน์ ส่วนขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม คือ ขนาด 16 พอยต์ และ 18 พอยต์

3) องค์ประกอบและหลักการออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณ ด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งประกอบด้วย เส้น รูปทรง สี ตัวอักษร เทคนิคการสร้างสรรค์ภาพประกอบ วิธีการคิดสร้างสรรค์ภาพ และความสมดุล พบว่าองค์ประกอบและหลักการทางเรขศิลป์ที่เหมาะสมสำหรับประเด็นปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณ มีคำตอบที่เหมือนกันบางเรื่อง และต่างกันบางเรื่องในทั้ง 4 ประเด็น

คำสำคัญ : การออกแบบเรขศิลป์, วัยเกษียณ, เพลงสุนทราภรณ์

¹ นิสิตหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาดนตรีศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Doctor of Fine and Applied Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

² Associate Professor, Department of Creative Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

Abstract

The objectives of the study are 1) to examine the problems and the needs of the retirees, 2) to explore basic principles and guidelines of graphic design for the retirees and 3) to determine the elements and principles of graphic design for the retirees, based on Suntharaporn songs. The study is conducted by using mixed methods, which include in-depth interviews of research methodology expert and humanities and social sciences expert, focus group discussions between music expert and graphic design expert, focus group discussions among 5 people from the target group and questionnaires for 5 music experts, 5 graphic design experts and 5 people from the target group. Descriptive statistics is also applied to describe the studied topics, starting from variable collection, frequency and percentage declaration to result conclusion respectively. The results from data analysis are shown below.

1) Retirement and ageing affect retired people in various ways, reflecting through their problems and needs in 4 issues: 1) health, 2) economy, 3) society and 4) accommodation.

2) As for basic principles and guidelines of graphic design for the retirees regarding column styles and the size of alphabets, it is suggested that the appropriate styles of column are one and two columns per page, and that the proper font sizes are 16 and 18 points.

3) Regarding the elements and principles of graphic design for the retirees, based on Suntharaporn songs including lines, forms, colors, alphabets, illustration techniques, creative execution and balance, it is found that the elements and principles of graphic design for the retirees have some similar answers and some different answers in the 4 issues.

Keywords : Graphic design, Retiree, Suntharaporn songs

บทนำ

ปัจจุบันแทบทุกประเทศกำลังเผชิญกับการเจริญเติบโตของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศของตน โดยภาวะประชากรสูงอายุ (Population ageing) ซึ่งหมายถึง การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้สูงอายุในจำนวนประชากรทั้งหมดนั้น นับเป็นจุดเปลี่ยนผ่านทางสังคมที่สำคัญของศตวรรษที่ 21 ที่มีผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งทางด้านตลาดแรงงานและการเงิน ความต้องการใช้สินค้าและบริการ ตลอดจนยังส่งผลต่อโครงสร้างครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างกลุ่ม (Intergenerational ties) ดังนั้น การเตรียมความพร้อมสำหรับภาวะเปลี่ยนผ่าน ทั้งทางด้าน

เศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับภาวะประชากรสูงอายุนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (United Nations, 2015)

จากผลการศึกษาโครงการ การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนพบว่าผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านจำนวนและสัดส่วน ส่งผลให้ใน พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นปีของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ จะมีประเทศสมาชิกถึง 3 ประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 หรือเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทยและ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และคาดว่าประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 5 ประเทศ จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุภายในอีก 10 ปี คือ พ.ศ. 2568 และประชาคมอาเซียนจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2583 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุในอาเซียนมีแนวโน้มที่จะมีอายุยืนยาวขึ้นและมีผู้สูงอายุหญิงมากกว่าชาย (วรเวศม์ และรักชนก, 2557)

สำหรับในประเทศไทยนั้น จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชากรสูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 9.4 ร้อยละ 10.7 ร้อยละ 12.2 ในปี 2545 2550 2554 ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็น ร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมด (ชายร้อยละ 13.8 และหญิง ร้อยละ 16.1) จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 10,014,705 คน เป็นชาย 4,514,815 และหญิง 5,499,890 คน หรือคิดเป็นชาย ร้อยละ 45.1 และหญิงร้อยละ 54.9 ของผู้สูงอายุทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร, 2557)

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร ถือได้ว่าเป็นประเด็นที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทำให้เกิดการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่สำคัญ ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ได้กำหนดสิทธิของผู้สูงอายุไว้ในมาตราที่ 11 โดยผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ หรือการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เป็นต้น (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ, 2553) นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544 โดยคำนึงถึงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุทั้งด้านมนุษยธรรม ด้านการพัฒนาและด้านการ

ศึกษาเป็นหลัก โดยมีนโยบายและมาตรการที่สำคัญ 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคงรายได้และการทำงาน และด้านสวัสดิการสังคม และปัจจุบันได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ซึ่งเป็นแผนระยะยาวที่ให้ความสำคัญตลอดวงจรชีวิต และทุกคนในสังคม ทั้งนี้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 5 ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ด้านระบบการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 เป็นต้น (วรเวศม์ และรักชนก, 2557)

จากการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าการกำหนดสิทธิ การสนับสนุนและยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกันประเด็นหนึ่งคือ การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยทั่วไปผู้สูงอายุที่จะเกษียณอายุนั้น จะพบว่าในกลุ่มบุคคลที่ไม่มี การปรับตัวและการเตรียมตัวเพื่อการเกษียณอายุ จะก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและบุคคลรอบข้าง ผู้สูงอายุที่จะเกษียณอายุ จะมีบุคลิกแตกต่างกันแต่แต่ละประเภท ผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มประเภท “ผู้ใหญ่เต็มตัว” (ประเภทที่เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว (Mature) หมายถึง ประเภทที่สามารถปรับตัวเองได้ ยอมรับความเป็นจริง มีทัศนคติในทางสร้างสรรค์ต่อสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถควบคุมสถานการณ์นั้นได้เป็นอย่างดี) จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเกษียณอายุ จะเกิดความว่าเหว สร้างความทุกข์ให้แก่ตนเอง และทำให้คนรอบข้างเดือดร้อนไปด้วย ทำให้ไม่มีความสุขในบั้นปลายชีวิต การเกษียณอายุจะเป็นวิกฤตการณ์ร้ายแรงต่อชีวิต และก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิต

ประจำวัน ในทางตรงกันข้าม ถ้ากลุ่มบุคคลที่มีการเตรียมตัว มีความรู้ ก็จะทำให้ก้าวเข้าสู่วัยเกษียณอายุ อย่างมั่นใจและมีความสุข (ราชินี ฝนทองมงคล, 2538) ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา และเพื่อประโยชน์ในการเตรียมตัวของผู้เกษียณอายุ การให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เกษียณอายุ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงการออกแบบสื่อเรขศิลป์ให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ เพื่อที่จะเป็นช่องทางทางการสื่อสารความรู้ไปยังวัยเกษียณ ที่มีความชัดเจน มีลักษณะดึงดูดความสนใจ และเมื่อได้พบเห็นแล้วเกิดความประทับใจ หรือสามารถจดจำได้ เพราะการออกแบบเรขศิลป์ (Graphic design) นับเป็นการออกแบบในเชิงทัศนศาสตร์ (Visual communication) กล่าวคือ เป็นการออกแบบโดยมีวัตถุประสงค์หลักเป็นการสื่อสารข้อมูลผ่านการออกแบบ ให้ผู้อื่นสามารถรับรู้ได้ผ่านการมองด้วยสายตา แต่ไม่ได้หมายถึงเพียงเป็นการออกแบบเพื่อบรรจุเนื้อหาเท่านั้น แต่เป็นการออกแบบที่สะท้อนความคิดรวบยอด (Concept) ของเนื้อหา รวมถึงบุคลิกภาพ (Personality) หรือภาพลักษณ์อันเป็นเอกลักษณ์ (Identity) ของเนื้อหาหนึ่ง ๆ อีกด้วย (อารยะ ศรีกัลยาณบุตร, 2550)

แต่เนื่องจากการออกแบบเรขศิลป์เป็นศาสตร์ที่ผู้สูงอายุไม่คุ้นเคย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงความเป็นไปได้อื่นซึ่งผู้สูงอายุสนใจและเข้าใจเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงผู้สูงอายุกับการออกแบบเรขศิลป์ โดยการศึกษาของ ศักดิ์สิทธิ์ สมิทธิธรรม (2555) ถึงความต้องการฝึกขับร้องในวัยกลางคนและวัยสูงอายุตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มนี้มีความต้องการเรียนขับร้องเพลง โดยปัจจัยที่ส่งผลทางจิตวิทยา ที่มีนัยสำคัญทางสถิติพบว่า ประชากรกลุ่มนี้ชอบร้องเพลง แนวไทยสากล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวความคิดจากเพลง มาใช้ในการออกแบบเพื่อเป็นการโน้มน้าวหรือชักจูงผู้สูงอายุ เพราะนอกจากเพลงจะเป็นสื่อที่สร้างความบันเทิงแล้ว เพลงยังทำหน้าที่ในการ

สื่อสาร สร้างความเข้าใจ ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก โดยอาศัยเนื้อร้องทำนอง จังหวะ รูปแบบการประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับฉันทลักษณ์ การใช้โวหาร เช่นเดียวกับการออกแบบเรขศิลป์ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบพื้นฐานทางเรขศิลป์ และหลักการทางการออกแบบ ในการสร้างสรรค์ สื่อสาร ข้อมูลทางการออกแบบ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ และคำนึงถึงความเหมาะสมมากที่สุด โดยผู้วิจัยเลือกแนวความคิดจากเพลงสุนทราภรณ์มาใช้ในการออกแบบ เพราะเพลงสุนทราภรณ์ ถือได้ว่าเป็นเพลงไทยสากลที่ได้รับความนิยม โดย สำเร็จ คำโหมง (2552) ได้กล่าวถึงวงดนตรีสุนทราภรณ์ ไว้ว่าเป็นวงดนตรีสำหรับบรรเลงประกอบการเต้นรำ คณะของครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นปอเกิดเพลงไทยสากลที่สำคัญยิ่ง เพราะทำให้เกิดนักแต่งเพลงไทยสากลถึง 94 คน วงดนตรีสุนทราภรณ์ ของ ครู เอื้อ สุนทรสนาน รุ่งเรืองอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2486-2488 ซึ่งช่วงเวลาที่วงดนตรี สุนทราภรณ์ รุ่งเรืองดังกล่าว เป็นช่วงเวลาของกลุ่มวัยเกษียณในปัจจุบัน

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงการออกแบบสื่อเรขศิลป์ให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ ด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้สื่อที่มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพสำหรับวัยเกษียณ เพื่อประโยชน์ในการเตรียมตัวของผู้เกษียณอายุ ในการได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณ
2. เพื่อศึกษาหลักการและข้อแนะนำพื้นฐานเพื่อการออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณ
3. เพื่อกำหนดองค์ประกอบและหลักการออกแบบเรขศิลป์ สำหรับวัยเกษียณ ด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ เป็นการวิจัยที่ผสมผสานวิธีการรวบรวมและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยการดำเนินการวิจัยสามารถแบ่งได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาระเบียบวิธีการวิจัย โดยผู้วิจัยเขียนโครงร่าง กระบวนการ ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย และนำโครงร่างดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้วยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการ ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมไปถึงแหล่งข้อมูลใน อินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความน่าเชื่อถือ โดยวรรณกรรมที่พิจารณาคัดเลือกมานั้น มีความสอดคล้องกับการวิจัย มีการจำแนกเนื้อหาที่ครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา โดยใช้เป็นเครื่องมือวิจัยในการสร้างแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ต่อไป แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัยเกษียณและผลกระทบของการเกษียณและความสูงอายุ เพื่อต้องการทราบถึง ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัยเกษียณและความสูงอายุ ความสำคัญของการศึกษาเรื่องของวัยเกษียณและผู้สูงอายุ แนวโน้มและสถานการณ์ของประชากรวัยเกษียณและผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ และการปรับตัวต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ผลกระทบของการเกษียณและความสูงอายุ ที่เกิดจาก ปัญหา ลักษณะของความต้อการ ความวิตกกังวล หรือผลกระทบที่ส่งผล ให้เกิดการเตรียมการ หรือเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตภายหลังการเกษียณ จากการศึกษารวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 12 แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์

สามารถสรุป และจัดแบ่งลักษณะประเด็นผลกระทบของการเกษียณและความสูงอายุซึ่งจะนำไปใช้เป็นตัวแปรต้นในเครื่องมือวิจัย ได้ 4 ประเด็น คือ 1. สุขภาพ 2. เศรษฐกิจ 3. สังคม 4. ที่อยู่อาศัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นผลกระทบของการเกษียณและความสูงอายุที่ผู้วิจัยสรุปได้ ไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้วยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่า ควรใช้คำอธิบายถึงผล กระทบของการเกษียณและความสูงอายุที่เกิดขึ้นจาก ปัญหา ลักษณะของความต้อการ ความวิตกกังวล หรือผลกระทบที่ส่งผล ให้เกิดการเตรียมการ หรือเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตภายหลังการเกษียณว่า “ปัญหาและความต้อการ” และเห็นด้วยถึงความเหมาะสม สมในการจัดแบ่งลักษณะประเด็นที่ผู้วิจัยทำการสรุปจากการศึกษาวิเคราะห์

ประเด็นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อต้องการศึกษาถึงประวัติของวงดนตรีสุนทราภรณ์ และการกำหนดแนว ความคิดจากเพลงสุนทราภรณ์ จากการศึกษาของ พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อค้นหาปัจจัยสนับสนุนความเป็นอมตะ ซึ่งรายละเอียดประกอบด้วย

1. วรรณศิลป์ในเพลง
 - 1.1 ความหมายในเพลง
 - 1.2 รูปแบบการประพันธ์
 - 1.3 โวหาร
2. คีตศิลป์ในเพลง
 - 2.1 ทำนอง
 - 2.2 จังหวะ

เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม

ประเด็นที่ 3 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขศิลป์ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 11 แหล่งข้อมูล โดยผู้

วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกทฤษฎีหลักการออกแบบ และองค์ประกอบพื้นฐานทางเรขาคณิตจากความสำคัญในการให้ข้อมูลและเป็นทฤษฎีที่มีตัวเลือกประกอบด้วย 1. เส้น (Line) 2. รูปทรง (Form) 3. สี (Color) 4. ตัวอักษร 5. ภาพประกอบ 5.1 เทคนิคการสร้างสรรค์ภาพประกอบ 5.2 วิธีการคิดสร้างสรรค์ภาพ 6. ความสมดุล (Balance)

ประเด็นที่ 4 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับข้อแนะนำพื้นฐานเพื่อ การให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับข้อแนะนำพื้นฐาน เพื่อการให้ข้อมูลจากความสำคัญในการให้ข้อมูล และเป็นทฤษฎีที่มีตัวเลือก ประกอบด้วย 1. จำนวนคอลัมน์ Column 2. ขนาดของตัวอักษร

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือวิจัย ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ชุด และได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบข้อมูลและตอบแบบสอบถาม ดังนี้

1) แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณ ด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ โดยใช้ข้อมูล และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณและแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด ลักษณะให้เลือกตอบ ใช้สถิติพรรณนา ในการบรรยาย คุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา ด้วยวิธีการรวมค่าตัวแปร แล้วแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ แล้วทำการสรุปผลออกมาเป็นลำดับ แบบสอบถามชุดนี้ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

2) แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม โดยแบบสอบถามชุดนี้นำคำตอบจากแบบสอบถามชุดที่ 1 โดยเลือกเฉพาะคำตอบที่เป็นอันดับ 1 มาใช้สร้างข้อคำถาม แบบสอบถามชุด

นี้ใช้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แล้วทำการสรุปผลออกมาเป็นคำตอบ

3) แบบสอบถามชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อหาองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขาคณิต ด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ แบบสอบถามชุดที่ 3 ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเรขาคณิตจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดลักษณะให้เลือกตอบใช้ สถิติพรรณนา ในการบรรยาย คุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา ด้วยวิธีการรวมค่าตัวแปร แล้วแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ แล้วทำการสรุปผลออกมาเป็นลำดับ ซึ่งก่อนดำเนินการผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขาคณิตด้วยแนว ความคิดเพลงสุนทราภรณ์ ที่ได้วิเคราะห์ไว้ไปตรวจสอบกับ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเรขาคณิต จำนวน 1 ท่าน โดยกำหนดลักษณะได้ ดังนี้

1. แนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์เรื่อง ความหมายในเพลง กำหนดองค์ประกอบพื้นฐาน และหลักการทางเรขาคณิต เรื่อง รูปทรง เทคนิคการสร้างภาพประกอบ และการคิดสร้างสรรค์ภาพประกอบ

2. แนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์เรื่อง รูปแบบการประพันธ์ กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขาคณิต เรื่อง สมดุล

3. แนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์เรื่อง โวหาร กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขาคณิต เรื่อง แบบตัวพิมพ์ไทย

4. แนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์เรื่อง ทำนอง กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขาคณิต เรื่อง เส้น

5. แนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์เรื่อง จังหวะ กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขาคณิต เรื่อง สี

4) แบบสอบถามชุดที่ 4 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานสำหรับการให้ข้อมูล เป็นแบบสอบถาม

แบบปลายปิด ใช้ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจำนวนคอลัมน์ Column และขนาดของตัวอักษรแบบสอบถามชุดนี้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แล้วทำการสรุปผลออกมาเป็นคำตอบ ด้วยกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเรื่องที่ศึกษาโดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ และส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเรื่องที่ศึกษาโดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบโดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นการศึกษาในเรื่องที่ผู้วิจัยสามารถศึกษาข้อมูลได้เอง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบกับวรรณกรรมที่ได้ทำการรวบรวมไว้ แบ่งเนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบโดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 การจัดแบ่งลักษณะประเด็นผลกระทบของการเกษียณและความสูงอายุซึ่งจะนำไปใช้เป็นตัวแปรต้นในเครื่องมือวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 12 แหล่งข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้นำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมนุษย์และสังคมศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบด้วยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก และทำการสรุปข้อมูลเพื่อความถูกต้อง อีกครั้ง

เรื่องที่ 2 การกำหนดองค์ประกอบพื้นฐานและหลักการทางเรขศิลป์ด้วยแนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้สร้างแบบสอบถามชุดที่ 3 และคู่มือตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 11 แหล่งข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้นำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขศิลป์จำนวน 1 ท่าน และผู้วิจัย ตรวจสอบด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม และทำการสรุปข้อมูลเพื่อความถูกต้อง อีกครั้ง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามชุดแบบสอบถามจำนวน 4 ชุด

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลการวิเคราะห์เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์งานวิจัยพบว่า

1) ปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1. สุขภาพ 2. เศรษฐกิจ 3. สังคม 4. ที่อยู่อาศัย

2) ข้อเสนอแนะพื้นฐานเพื่อการให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ ประกอบด้วย

2.1 จำนวนคอลัมน์ ที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ คือ แบบ 1 คอลัมน์ และ 2 คอลัมน์

2.2 ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ คือ ขนาด 16 พอยต์ และ 18 พอยต์

3) แนวทางการออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณ

3.1 ประเด็นเรื่องสุขภาพ

รูปทรงที่เหมาะสม รูปทรงอินทรีรูปเทศนิคการสร้างภาพประกอบที่เหมาะสม ภาพกราฟิกเวกเตอร์ และสีน้ำ วิธีการสร้างสรรค์ภาพที่เหมาะสม ภาพแอนิเมชั่น ภาพการ์ตูน ภาพแฟนตาซี ภาพแสดงอารมณ์ขัน ภาพถ่ายสวยงาม ภาพเรียบง่าย ภาพมุมมองที่แปลกตา สมดุลที่เหมาะสม สมดุลสมมาตร แบบตัวพิมพ์ไทยที่เหมาะสม ลักษณะตัวพาดหัว หัวแผงเร้น มีน้ำหนักเดียว ไม่มีกึ่ง ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง หัวโปร่งกลม น้ำหนักเดียว มีกึ่ง เส้นที่เหมาะสม เส้นโค้ง สีที่เหมาะสม Analogous Color Scheme, Rectangle or Tetradic Color Scheme Hue and Tone ที่เหมาะสม Vivid, Bright, Subdued

3.2 ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจ

รูปทรงที่เหมาะสม รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงอปกติ รูปทรงอิสระ เทคนิคการสร้างภาพประกอบที่เหมาะสม ภาพกราฟิกเวกเตอร์ วิธีการสร้างสรรค์ภาพที่เหมาะสม ภาพแอนิเมชัน ภาพการ์ตูน ภาพที่สื่อความหมายของคำพาดหัว ภาพเรขาคณิต ภาพถ่ายสวยงาม ภาพเรียบง่าย ภาพเหนือจริง ภาพสัญลักษณ์ ภาพอุปมาอุปไมยและภาพการเล่นสำนวน สมดุลที่เหมาะสม สมดุลสมมาตร แบบตัวพิมพ์ไทยที่เหมาะสม ลักษณะตัวพาดหัวแบบ หัวโปร่ง กลม น้ำหนักเดียว มีกึ่ง และหัวแฝงเร้น มีน้ำหนักเดียว ไม่มีกึ่ง ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง หัวโปร่ง กลม น้ำหนักเดียว มีกึ่ง เส้นที่เหมาะสม เส้นโค้ง สีที่เหมาะสม Split Complementary Color Scheme Hue and Tone ที่เหมาะสม Vivid, Bright

3.3 ประเด็นเรื่องสังคม

รูปทรงที่เหมาะสม รูปทรงอปกติ รูปทรงอิสระ เทคนิคการสร้างภาพประกอบที่เหมาะสม ภาพกราฟิกเวกเตอร์ วิธีการสร้างสรรค์ภาพที่เหมาะสม ภาพเหนือจริง ภาพอุปมาอุปไมยและภาพการเล่นสำนวน สมดุลที่เหมาะสม สมดุลสมมาตร แบบตัวพิมพ์ไทยที่เหมาะสม ลักษณะตัวพาดหัวแบบ หัวแฝงเร้น มีน้ำหนักเดียว ไม่มีกึ่ง ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง หัวโปร่ง กลม น้ำหนักเดียว มีกึ่ง เส้นที่เหมาะสม เส้นโค้ง สี ที่เหมาะสม Monochromatic Color Scheme, Analogous Color Scheme, Rectangle or Tetradic Color Scheme Hue and Tone ที่เหมาะสม Vivid, Bright, Subdued

3.4 ประเด็นเรื่องที่อยู่อาศัย

รูปทรงที่เหมาะสม รูปทรงอินทรีย์รูปเทคนิคการสร้างภาพประกอบที่เหมาะสม ภาพกราฟิกเวกเตอร์ และสีน้ำ วิธีการสร้างสรรค์ภาพที่เหมาะสม ภาพการ์ตูน ภาพแอนิเมชัน ภาพแฟนตาซี ภาพแสดงอารมณ์ขัน ภาพถ่ายสวยงาม ภาพเรียบง่าย ภาพมุมมองที่แปลกตา สมดุลที่เหมาะสม สมดุลสมมาตร แบบตัวพิมพ์ไทยที่เหมาะสม ลักษณะตัวพาดหัวแบบ หัวแฝงเร้น มีน้ำหนัก

เดียว ไม่มีกึ่ง ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง หัวโปร่ง กลม น้ำหนักเดียว มีกึ่ง เส้นที่เหมาะสม เส้นโค้ง สี ที่เหมาะสม Monochromatic Color Scheme, Analogous Color Scheme Hue and Tone ที่เหมาะสม Bright, Subdued

สรุปผล

จากผลการศึกษาได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ คือ

1) ปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1.1 สุขภาพ 1.2 เศรษฐกิจ 1.3 สังคม 1.4 ที่อยู่อาศัย

2) ข้อเสนอแนะพื้นฐานเพื่อการให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ ประกอบด้วย

2.1 ลักษณะของคอลัมน์ ที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ คือ แบบ 1 คอลัมน์ และ 2 คอลัมน์

2.2 ลักษณะของขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ คือ ขนาด 16 พอยต์ และ 18 พอยต์

3) แนวทางการออกแบบเรขศิลป์สำหรับวัยเกษียณ

3.1 ประเด็นเรื่องสุขภาพ สามารถระบุองค์ประกอบและหลักการ ได้ดังนี้

รูปทรงอินทรีย์รูป ภาพกราฟิกเวกเตอร์ และสีน้ำ ภาพแอนิเมชัน ภาพการ์ตูน ภาพแฟนตาซี ภาพแสดงอารมณ์ขัน ภาพถ่ายสวยงาม ภาพเรียบง่าย ภาพมุมมองที่แปลกตา สมดุลสมมาตร ตัวพิมพ์ลักษณะตัวพาดหัว 1 แบบ ตัวพิมพ์ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง 1 แบบ เส้นโค้ง Analogous Color Scheme, Rectangle or Tetradic Color Scheme, Vivid, Bright, Subdued

3.2 ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจ สามารถระบุองค์ประกอบและหลักการ ได้ดังนี้

รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงอปกติ รูปทรงอิสระ ภาพกราฟิกเวกเตอร์ ภาพแอนิเมชัน ภาพ

การ์ตูน ภาพที่สื่อความหมายของคำพาดหัว ภาพเรขาคณิต ภาพถ่ายสวยงาม ภาพเรียบง่าย ภาพเหนือจริง ภาพสัญลักษณ์ ภาพอุปมาอุปไมยและภาพการเล่นสำนวน สมดุลสมมาตร ตัวพิมพ์ลักษณะตัวพาดหัว 2 แบบ ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง 1 แบบ เส้นโค้ง Split Complementary Color Scheme, Vivid, Bright

3.3 ประเด็นเรื่องสังคม สามารถระบุองค์ประกอบและหลักการ ได้ดังนี้

รูปทรงอปกติ รูปทรงอิสระ ภาพกราฟิกเวกเตอร์ ภาพเหนือจริง ภาพอุปมาอุปไมยและภาพการเล่นสำนวน สมดุลสมมาตร ตัวพิมพ์ลักษณะตัวพาดหัว 1 แบบ ตัวพิมพ์ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง 1 แบบ เส้นโค้ง Monochromatic Color Scheme, Analogous Color Scheme, Rectangle or Tetradic Color Scheme, Vivid, Bright, Subdued

3.4 ประเด็นเรื่องที่อยู่อาศัย สามารถระบุองค์ประกอบและหลักการ ได้ดังนี้

รูปทรงอินทรีย์รูป ภาพกราฟิกเวกเตอร์ และสีน้ำ ภาพแอนิเมชัน ภาพการ์ตูน ภาพแฟนตาซี ภาพแสดงอารมณ์ขัน ภาพถ่ายสวยงาม ภาพเรียบง่าย ภาพมุมมองที่แปลกตา สมดุลสมมาตร ตัวพิมพ์ลักษณะตัวพาดหัว 1 แบบ ตัวพิมพ์ลักษณะตัวเนื้อเรื่อง 1 แบบ เส้นโค้ง Monochromatic Color Scheme, Analogous Color Scheme, Bright, Subdued

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ถึงการใช้แนวความคิดเพลงสุนทราภรณ์มาเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงผู้สูงอายุกับการออกแบบเรขาคณิต โดยแนวทางการออกแบบเรขาคณิต และข้อแนะนำพื้นฐานเพื่อการให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับนักออกแบบในการออกแบบ สื่อที่มีความต้องการให้ข้อมูลสำหรับวัยเกษียณ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ หรือเว็บไซต์ ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากประเด็นปัญหาและความต้องการของวัยเกษียณโดยประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และที่อยู่อาศัย ในการให้ข้อมูลและกำหนดองค์ประกอบและหลักการทางเรขาคณิต ซึ่งทั้ง 4 ประเด็น ดังกล่าว สามารถนำมาใช้ให้ข้อมูลส่งเสริมการเรียนรู้ การปรับตัวต่อการดำเนินชีวิต หรือเตรียมความพร้อมภายหลังการเกษียณได้

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป หากต้องการศึกษาการออกแบบเรขาคณิตสำหรับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ก็สามารถประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษาไว้เป็นแนวทาง ในการดำเนินการวิจัยได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนบทความขอขอบพระคุณทุนสนับสนุนการศึกษาต่อภายในประเทศ จากเงินกองทุนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาสารคาม (กองทุน กพม) สำหรับการสนับสนุนการศึกษา ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มเป้าหมายวัยเกษียณทุกท่าน สำหรับการให้ข้อมูล คำแนะนำ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย และขอขอบคุณ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพปัญญานิสย์.
- พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543). *ลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชณี ฝนทองมงคล. (2538). *การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังเกษียณอายุราชการ: ศึกษาจากข้าราชการบำนาญ สังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วราเวศม์ สุวรรณระดา และ รัชชนก คชานูบาล. (2557). *โครงการการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์สิทธิ์ สมิตธิธรรม. (2555). *การศึกษาความต้องการฝึกซ้อมในวัยกลางคนและวัยสูงอายุตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร. (2557). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- สำเร็จ คำโมง. (2552). *ผู้รอบครอบจักรวาลดนตรี*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อารยะ ศรีกัลยาณบุตร. (2550). *การออกแบบสิ่งพิมพ์*. กรุงเทพฯ : วิสคอมเซ็นเตอร์ จำกัด.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2015). *World Population Ageing 2015*. New York: United Nations.

การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

The Development of Problem Solving Ability and Achievement of Fifth Grade Students toward Physics Learning Management with Electricity content

อุษา ชมภูพุกฤษ¹ ประเสริฐ เรือนนະการ²

Usa. Chomphoopruk¹ Prasert Ruannakarn²

บทคัดย่อ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเมตาคอกนิชัน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย คือ (1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้วิธีเมตาคอกนิชัน และ (2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียน โพธิ์ชัยชนูปถัมภ์ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 41 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ชนิดละ 8 แผน รวมเวลา 16 ชั่วโมง (2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.22 ถึง 0.72 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (r_{cc}) เท่ากับ 0.90 (3) แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ แบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.37 ถึง 0.68 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.35 ถึง 0.56 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.89 และ (4) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อการเรียน รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.32 ถึง 0.74 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย Hotelling's T^2

¹ มหาบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Educational Research and Evaluation Faculty of Education, Mahasarakham University

² Associate Professor Faculty of Education, Mahasarakham University

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน มีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : เมตาคอกนิชัน, ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research were to (1) to compare student's achievement and problem solving ability and (2) study the student's satisfaction level. The sample used in the research consisted of 41 Matthayomsueksa 5 students at Phochaichanupatham School, Phochai district, Roi -Et province, in the second semester of academic year 2015. They were obtained using the cluster random sampling technique. The instruments used for the study were: (1) two types of learning plans, 8 plans each, for 16 hours per plan; (2) learning achievement test with discriminating powers ranging 0.22 – 0.72, and a reliability of .90 ; (3) problem solving ability test with difficulty ranging 0.37 - 0.68, discriminating powers ranging 0.35 - 0.56, and a reliability of 0.89 (4) achievement satisfaction questionnaire with discriminating powers ranging 0.32 - 0.74, and a reliability of 0.88. The statistics used for analyzing data were percentage, mean, standard deviation, and Hotelling's T^2 to test the hypothesis.

The results of the study were as follows:

1. The students who learned using management in metacognition learning had problem solving ability and achievement higher than the students who did not learn by using the metacognition at an 0.05 level of significance.
2. The satisfaction of learning, after learning using the metacognition, was at the highest level.

Keywords : Metacognition, Problem solving ability, Satisfaction

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551:1)

การจัดการเรียนรู้เป็นอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนด้วย ครูควรเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มีการวางแผนร่วมกัน มีการร่วมมือกันทำงาน และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มากที่สุด กระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน จึงได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นหลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นอย่างสร้างสรรค์ (บุญชม ศรีสะอาด. 2541: 41) การแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ เป็นกระบวนการทางความคิดที่จะนำความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ มาผสมผสานกับประสบการณ์ในการแก้โจทย์ปัญหาที่ผู้แก้โจทย์ปัญหามีอยู่ไปใช้ในการ

แก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ สิ่งที่จะช่วยให้การแก้โจทย์ปัญหามีระบบ ระเบียบ เป็นขั้นตอนและทำให้การแก้โจทย์ปัญหามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เรียกว่า วิธีคิดแบบเมตาคอกนิชัน ในการแก้โจทย์ปัญหา และหากนักเรียนขาดความรู้และความคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดของตนเองแล้วก็อาจทำให้การแก้โจทย์ปัญหาเป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง ไม่มีรูปแบบการคิด การตรวจสอบคำตอบ และการประเมินความคิดของตนเอง ตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาความสามารถดังกล่าวเกิดจากการพัฒนาความคิดของผู้เรียน คือความรู้ในเมตาคอกนิชันจึงได้เกิดแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียน โดยเฉพาะการพัฒนาเมตาคอกนิชันให้เกิดกับผู้เรียน (Flavell. 1979 : 906-911) ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า วิธีคิดแบบเมตาคอกนิชันมีส่วนช่วยควบคุมและตรวจสอบกระบวนการคิด ทำให้การคิดดำเนินไปตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ รู้ว่าจะดำเนินการด้วยวิธีใดและอย่างไร ง่ายต่อการตรวจสอบและแก้ไขเมื่อพบข้อผิดพลาด ซึ่งจะทำให้การคิดมีความถูกต้องแน่นอน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้กระบวนการทางการคิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเนื่องจากการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้นต้องอาศัยกระบวนการทางการคิด ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่การสอน รายวิชา ฟิสิกส์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จึงนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับมาศึกษาและค้นคว้า หาความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ และวิธีการใหม่ ๆ ที่ได้ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการแก้ปัญหา เพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการสอนแบบเมตาคอกนิชันมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและควบคุม การคิดของตนเอง ในการแก้โจทย์ปัญหา พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียน และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูล ในการสนับสนุนและพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนของนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้ากระแสของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิ์ชัยชนูปถัมภ์ อำเภอโพธิ์ชัย
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนโพธิ์ชัยชนูปถัมภ์ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 1 ห้องเรียน รวม 41 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random Sampling จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 3 ห้องเรียน โดยห้อง ม. 5/1 มีจำนวนนักเรียน 41 คน ห้อง ม. 5/2 มีจำนวนนักเรียน 30 คน ห้อง ม. 5/3 มีจำนวนนักเรียน 21 คน รวมทั้งหมดจำนวน 92 คน โดยจัดห้องแบบละความสามารถ
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ การ จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน
 - 3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) มีดังนี้
 - 3.2.1 ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

ผลการเรียนรู้	การวัดการเรียนรู้โดยใช้ กลวิธีเมตาคอกนิชัน	\bar{X}	S.D.	N
ความสามารถในการแก้โจทย์ ปัญหาฟิสิกส์	ก่อนเรียน	51.20	13.17	41
	หลังเรียน	102.61	11.03	41
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ก่อนเรียน	8.73	2.89	41
	หลังเรียน	19.51	3.51	41

ฟิสิกส์ 3.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 3.2.3 ความพึงพอใจของนักเรียน (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 1 ฉบับ จำนวน 15 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยกลวิธีแบบเมตาคอกนิชัน จำนวน 8 แผน เวลาที่ใช้แผนละ 2 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบ มี 2 ฉบับ ดังนี้
 - 2.1 แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นชนิดอัตนัย จำนวน 6 ข้อ

2.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ

3. แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิธีการสอนฟิสิกส์ที่สอนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ของนักเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ไฟฟ้ากระแส โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

จากตาราง 1 พบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 51.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.17 หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 102.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 11.03 และ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 19.51 หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.51

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

ตัวแปรตาม	ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์	1	0.758*
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	0.758*	1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตา

คอกนิชัน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงใช้การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามด้วยสถิติ Hotelling's T²

ตาราง 3 เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

สถิติทดสอบ	Value	Hypothesis Df	Error df	F	P
Pillai's Trace	.989	2	39	1.833	.000*
Wilk's Lambda	.011	2	39	1.833	.000*
Hotelling's Trace	94.006	2	39	1.833	.000*
Roy's Largest Root	94.006	2	39	1.833	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 Univariate test

ผลการเรียนรู้	SS	Df	MS	F	P
ความสามารถในการแก้โจทย์					
Contrast	431679.244	1	431679.244	3.546	.000*
Error	4869.756	40	121.744		
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน					
Contrast	15609.756	1	15609.756	1.268	.000*
Error	492.244	40	12.306		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความพึงพอใจหลังเรียน ของนักเรียนต่อการเรียน รายวิชา ฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อความ	แบบเมตาคอกนิชัน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับของความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้			
1.ฉันรู้สึกว่าการเรียนมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.15	0.57	มาก
2. ฉันรู้สึกว่าการเรียนมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต	4.18	0.49	มาก
3. ฉันรู้สึกว่าการเรียนมีความสำคัญ และเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงขึ้นไป	4.30	0.71	มาก
4. เป็นเรื่องที่ผมชอบ	4.13	0.40	มาก
รวม	4.19	0.08	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
5. ฉันสนุกกับการร่วมกิจกรรมในชั่วโมงเรียนวิชาฟิสิกส์	4.43	0.70	มาก
6. ฉันรู้สึกว่าการเรียนมีส่วนช่วยให้เรียนวิชาฟิสิกส์เข้าใจมากขึ้น	4.63	0.48	มากที่สุด
7. การเรียนด้วยวิธีนี้ทำให้ฉันรู้สึกภูมิใจและชื่นชมตนเองมากขึ้น	4.05	0.31	มาก
8. การเรียนด้วยวิธีนี้ทำให้ฉันรู้จักข้อบกพร่อง และจุดเด่นของตนเองมากขึ้น	4.48	0.50	มาก
9. ฉันได้ทำไปกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะและแบบทดสอบย่อยในชั่วโมงวิชาฟิสิกส์	4.58	0.54	มากที่สุด
10. กิจกรรมการเรียนรู้มีรูปแบบที่หลากหลายน่าสนใจ	4.48	0.50	มาก
รวม	4.44	0.21	มาก
ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน			
11. ในชั่วโมงวิชาฟิสิกส์มีสื่อประกอบการเรียนการสอนที่น่าสนใจ	4.33	0.57	มาก
12. สื่อและอุปกรณ์การเรียนมีจำนวนเพียงพอกับผู้เรียน	4.28	0.50	มาก
13. สื่อที่ใช้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.08	0.35	มาก
รวม	4.23	0.13	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล			
14. เมื่อมีการทดสอบย่อยฉันพอใจในคะแนนที่ฉันทำได้เสมอ	4.23	0.47	มาก
15. เมื่อฉันตั้งใจทำกิจกรรมคุณครูมักจะมีคำชมเชยฉันและเพื่อนๆ เสมอ	4.38	0.48	มาก
รวม	4.31	0.11	มาก
โดยรวม	4.31	0.17	มาก

จากตาราง 5 พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในการเรียนรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมี

ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้มากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.21 รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.11

สรุปผล

1. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเมตาคอกนิชัน มีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องจากการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชันเป็นการควบคุมและประเมินความคิดของบุคคลในการวางแผน กำหนดวิธีการในการปฏิบัติ กำกับควบคุมการปฏิบัติของตนเอง และสามารถที่จะประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นจากการคิดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ จนสามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมตาคอกนิชัน พบว่าเมตาคอกนิชันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธีการเรียนของนักเรียน การสอนเรื่องเมตาคอกนิชัน มีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะสอนนักเรียน เป็นผู้ที่มีเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ มีอิสระภาพในการเรียนรู้ และมีความสามารถในการประเมินตนเอง (Miller, 1991 อ้างถึงในทศนา ชมมณี, 2544) ซึ่งกระบวนการในการเรียนการสอนโดยใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน สามารถกำกับ ควบคุม และตรวจสอบ

ความคิดของตนเองได้ และสามารถประเมินความคิดของตนเองได้ จนทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างดี จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชันในการแก้โจทย์ปัญหาทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่ง สอดคล้องกับผลการทดลองของสุขสันต์ บัวสาย (2551) ที่ได้ศึกษาผลการสอนโดยวิธีสืบเสาะหาความรู้สอดแทรกเมตาคอกนิชันที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี เรื่อง สมดุลเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคม จังหวัดสระแก้ว พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอดแทรกเมตาคอกนิชันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ณรงค์ฤทธิ์ ประเสริฐสุข (2554) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาเมตาคอกนิชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องงานและพลังงาน โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันซึ่งพบว่านักเรียนทั้งหมดที่เรียนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันมีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะมาศ บุญประกอบ (2554) ซึ่งได้ศึกษา ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้วงจรการเรียนรู้เมตาคอกนิชันที่มีต่อมโนทัศน์ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ และความสามารถในการคิดอย่างเป็นเหตุผลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้วงจรการเรียนรู้เมตาคอกนิชันมีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเมตาคอกนิชัน มีความพึงพอใจใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในการเรียนรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.21 รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.11 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยกลวิธีเมตาคอกนิชันจะมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจตามไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของออร์จรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545 : 48) ที่ว่าความพึงพอใจเป็นแรงจูงใจภายในตัวนักเรียนและเกิดขึ้นเมื่อได้รับรางวัลภายนอกทำให้ความพึงพอใจภายในคงที่อยู่ด้วยการให้รางวัลภายหลังนักเรียนทำงานเสร็จ ด้วยการให้รางวัลที่นักเรียนไม่คาดคิดว่าจะได้รับ ด้วยการพูดชมเชยและให้ข้อมูลป้อนกลับแบบอธิบาย รายละเอียด ทำให้นักเรียนปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับที่มุ่งใจเมื่อนักเรียนตอบสนอง ทำให้นักเรียนปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีคุณภาพมากขึ้น จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีในการร่วมกิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติค้นคว้าหาคำตอบหรือฝึกการแก้ปัญหาอีกทั้งครูยังคอยช่วยส่งเสริมสนับสนุน และช่วยกระตุ้นนักเรียน โดยการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจและคำแนะนำในการแก้ปัญหาของนักเรียน จัดให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันรวมทั้งการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ ถือเป็นส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติที่ดีต่อวิชาเรียนฟิสิกส์ จะเห็นได้ว่าการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชัน เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร ช่วยธานี (2554) พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีแบบเมตาคอกนิชันทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและสามารถหาคำตอบด้วยตนเอง จะทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจ และมั่นใจในตนเอง ซึ่ง

จะส่งผลเจตคติที่ดีต่อการเรียนด้วยยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ในหัวข้ออื่น และรายวิชาอื่น หรือนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ควรมีการปฐมนิเทศก่อนการจัดกิจกรรมและควรมีการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันในบทเรียนเรื่องอื่น ๆ ก่อนหน้าที่จะทำการเก็บข้อมูลวิจัยเพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะขั้นตอนการวางแผนการแก้โจทย์ปัญหาเพราะนักเรียนต้องฝึกวิเคราะห์โจทย์ให้ได้ว่าโจทย์กำหนดอะไรมาให้ และจะเลือกใช้วิธีการในการหาคำตอบ

2. ในการจัดกิจกรรมครูควรมีคำชี้แนะหรืออธิบายเพิ่มเติม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลการสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชัน เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผล และการสื่อสาร เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาในเรื่องอื่น ๆ ว่ามีความเหมาะสม และสามารถสอนโดยใช้กระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชัน

3. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน สามารถพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนจึงควรนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดแก้โจทย์ปัญหาในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักคิดแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). *คู่มือกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ณรงค์ฤทธิ์ ประเสริฐสุข. (2554). *ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิทยาศาสตร์ การพัฒนาเมตาคognition และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง งานและพลังงาน โดยใช้ กลวิธีเมตาคognition*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทีศนา แคมมณี และคณะ. (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ : บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์ จำกัด.
- นิภาพร ช่วยธานี. (2554). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ เรื่อง จลศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการแก้ โจทย์ปัญหาโดยใช้เมตาคognition สำหรับนักศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การประมง*. ตรัง : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะมาศ บุญประกอบ. (2554). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้วงจรการเรียนรู้เม ตาคognition ชั้น ที่มีต่อมโนทัศน์เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สุขสันต์ บัวสาย. (2551). *ผลการสอนโดยวิธีสืบเสาะหาความรู้สอดแทรกเมตาคognition ชั้นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้วิชาเคมีเรื่องสมดุลเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองน้ำใสวิทยา ความ จังหวัดสระแก้ว*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระ การเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2545). *ยอดกลยุทธ์การจัดการกับชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ทบุคส.
- Flavell, J. H. (1979). "Metacognition and Cognitive Monitoring," *American Psychologist*. 34(10): 906-911.

ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในยุค Thailand 4.0

Competitive Advantage of SMEs in Thailand 4.0

เพ็ญสุข เกตุมณี¹, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล², สิริลักษณ์ ทองพูน³, กอแก้ว จันทร์กิงทอง⁴
Pensuk Katemanee,¹ Worluck Lalitsasivimol,² Siriluck Thongpoon,³
Korkaew Jankingthong⁴

บทคัดย่อ

ในการปรับเปลี่ยนประเทศไทยเพื่อเข้าสู่ “Thailand 4.0” ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ บทความนี้ได้มาจากการทบทวนเอกสาร จึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ภายในองค์กรและความสามารถทางนวัตกรรม เพื่อให้ธุรกิจมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน ให้เกิดการปรับเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ มาสู่ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพราะการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทย คือหัวใจของ Thailand 4.0

คำสำคัญ : ความได้เปรียบทางการแข่งขัน, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ความสามารถทางการเรียนรู้, ความสามารถทางนวัตกรรม, Thailand 4.0

Abstracts

“Thailand 4.0”, small and medium-sized enterprises (SMEs) are mechanism to drive the economic development of the country. This article comes from literature review that presents an approach to SMEs development should enhance the ability of learning within the organization and

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai University

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Doctor's Student of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

² Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

³ Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

⁴ Assistant Professor Dr., Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Hatyai Business School, Hatyai University

capacity for innovation. When businesses have a competitive advantage, they are transition from an economy driven performance to an economy driven by innovation. The economic restructuring Thailand is at the heart of Thailand 4.0

Keywords: Competitive Advantage, Small and Medium Enterprises, Learning Ability, Innovative Capabilities, Thailand 4.0

บทนำ

เมื่อโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลง เกิดเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกิดขึ้นใหม่ๆ จากการรวมตัวและแตกตัวของเทคโนโลยีและนวัตกรรมเดิมตลอดเวลา (คณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย สถาปนิกรูปแห่งชาติ, 2559) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเป็นกุญแจสำคัญของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการทำงาน อย่างเช่น การปฏิวัติดิจิทัล ทำให้เกิดยุคอินเทอร์เน็ทในทุกสิ่งทุกอย่าง และการเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 จะเป็นยุคที่มีการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการผลิตทั้งหมด ในระยะ 5 ปีข้างหน้า รูปแบบการค้ำมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่การค้ำเสรีมากขึ้น และมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่หลากหลายขึ้น (ปรเมธี วิมลศิริ, 2559)

ท่ามกลางบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประเทศไทยยังประสบปัญหาเชิงโครงสร้างหลายประการ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งรายได้และโอกาส ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาการเข้าสู่สังคมสูงอายุหรือปัญหาอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับศักยภาพเศรษฐกิจในยุค 4.0 ซึ่งปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศไทย ที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วย 3 ปัญหาสำคัญ ดังนี้ (วิโรไท สันติประภพ, 2560).

1. ปัญหาคุณภาพของแรงงานไทย: การขาดทักษะที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ในรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อยกระดับศักยภาพของตัวเองอย่างต่อเนื่อง หากสถานประกอบธุรกิจสามารถ

เพิ่มความสามารถในการจัดการความรู้ได้ อาจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน

2. ปัญหาโครงสร้างของเศรษฐกิจไทย : ที่มีกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ธุรกิจไทยและคนไทยต้องปฏิบัติตามนับแสนฉบับ มีใบอนุญาตมากกว่า 3,500 ประเภท ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างองค์รวมด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและการปรับตัวของภาคธุรกิจ

3. ปัญหาความสามารถในการสร้างและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ของธุรกิจไทยค่อนข้างต่ำ: ประเด็นแรกพบว่า ความรู้ยังกระจุกตัวอยู่กับธุรกิจขนาดใหญ่ ประเด็นที่สองคือเรื่องงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนของประเทศไทยค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ประเด็นสุดท้าย พบว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก และภาคเกษตรของไทยไม่สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่

จากการวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างออกมา รัฐบาลได้ประกาศแนวทาง Thailand 4.0 เป็นโมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคงและยั่งยืน และวางแนวทางในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทย ในทุกภาคส่วนให้มีความพร้อม ดังเช่น (พิมพ์วิญญา ผ่องเสนาะ, 2560)

1. นโยบายของภาครัฐ: เปรียบเสมือนสมออง ที่ตัดสินใจว่าจะเดินไปทิศทางใด ให้ทุกหน่วยงานต่างๆ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ: รัฐบาลให้ความสำคัญ กับเรื่อง “ผลิตภาพ คุณภาพ และความยั่งยืน” โดยการกระจายโอกาสในการเข้า

ถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างกว้างขวางต่อเนื่องและจริงจัง ในภาคการเกษตรและในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

2. หน่วยงานภาครัฐ: เปรียบเสมือนโครงกระดูก คอยพยุงร่างกายให้อยู่ได้ : ให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎเกณฑ์และกติกาให้มีความทันสมัย เช่น กฎหมายเพื่อรองรับเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (sharing economy) เป็นต้น อีกทั้งลดบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ เน้นการเป็น “ผู้สนับสนุน” ให้ภาคธุรกิจ

3. ระบบการเงิน: เปรียบเสมือนเส้นเลือด สร้างสภาพคล่องให้ธุรกิจ : โดยนำเทคโนโลยีทางการเงินมาสนับสนุนภาคธุรกิจให้สามารถเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ประชาชนให้รู้เท่าทันกับความเสี่ยงอันตรายในโลกออนไลน์ ที่มีผลกระทบต่อตัวผู้ใช้งานและทรัพย์สิน (Cyber Security) และทางด้านการเงิน

4. ภาคธุรกิจ: เปรียบเสมือนกล้ามเนื้อ : ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว สามารถรับแรงปะทะได้ เพราะได้รับการสนับสนุนจากส่วนต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว : โดยภาคธุรกิจจะต้องพัฒนาในส่วนของคุณภาพ โดยการใช้นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะทางเทคโนโลยี ความรอบรู้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กล่าวคือ หากจะดำเนินการภายใต้ “โมเดลประเทศไทย 4.0” จำเป็นจะต้องมีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ จากเดิมที่มี “ความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน” เพื่อเปลี่ยนจากโครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรม “เพิ่มมูลค่า” ไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรม “สร้างมูลค่า” ซึ่งประกอบด้วย 5 กลุ่มหลักๆ คือ 1. กลุ่มอุตสาหกรรมทางชีวภาพ 2. กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน 3. กลุ่มอุตสาหกรรมด้านวิศวกรรมและการออกแบบ 4. กลุ่มอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับคุณภาพชีวิต และ 5. กลุ่มอุตสาหกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2558)

ทั้ง 5 กลุ่มอุตสาหกรรมนี้ตั้งอยู่บนฐานของความได้เปรียบเชิง “ธรรมชาติ” และความได้เปรียบเชิง “วัฒนธรรม” ที่ประเทศไทยมีอยู่เดิม และต่อยอดด้วยการบริหารจัดการ องค์ความรู้สมัยใหม่ เทคโนโลยี ซึ่งมีความสอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงในประชาคมโลก ที่กำลังค่อยๆ เปลี่ยนผ่านจากยุคของสังคมที่เน้น “องค์ความรู้” มาสู่ยุคของสังคมที่เน้นการยกระดับ “คุณภาพชีวิต” มากขึ้น (คณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2559) เพื่อรับมือกับโอกาส ความเสี่ยง และภัยคุกคามที่เกิดขึ้นนี้ ธุรกิจต่างๆ จะเกิด วัฒนธรรมของการดำเนินธุรกิจชุดใหม่ จากในอดีตการทำธุรกิจ ยึดหลักการ Economies of Scale กล่าวคือ ยิ่งผลิตมากเท่าไร ต้นทุนถูกลงเท่านั้น ซื้อมากเท่าไรได้ราคาถูกลงเท่านั้น ณ วันนี้ โลกได้เปลี่ยนไปแล้ว โลกของดิจิทัลเอื้อบริษัทเล็ก ๆ อย่างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และ Startups มีโอกาสมากขึ้น (คณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2559)

ในปัจจุบันจึงเกิดกระแสของนวัตกรรมแบบเปิด (Open Innovation Economy) ผ่านหลักคิดว่าด้วย NEA:

N : Nobody owns ไม่มีใครเป็นเจ้าของที่แท้จริง

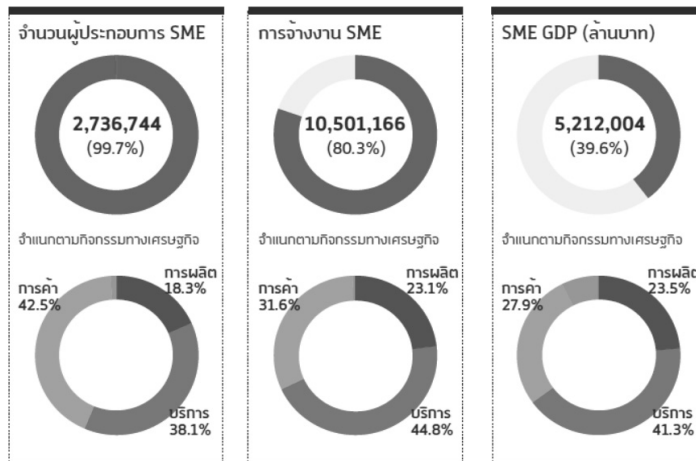
E : Everybody can use it ทุกคนสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้

A : Anybody can improve it ใครๆก็สามารถเข้าไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ เช่น เกิดธุรกิจภายใต้แนวคิด Sharing Economy อาทิ UBER, Airbnb, Co-Working Space เป็นต้น และ เกิดธุรกิจภายใต้ Do It Yourself Economy (DIY)

จากนี้ไป Maker และ Buyer เริ่มแยกออกจากกันไม่ได้เด็ดขาดเหมือนในอดีต จึงเกิดคำว่า Prosumer กล่าวคือ ผู้บริโภคสามารถเป็นทั้ง ผู้ผลิต (Producer) และ ผู้บริโภค (Consumer) ด้วยในเวลาเดียวกัน

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนประเทศไทยเพื่อเข้าสู่ “Thailand 4.0” วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ในมิติการลงทุนเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อให้ธุรกิจคิดค้นนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าผ่านนวัตกรรมในผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมในกระบวนการผลิต และนวัตกรรมเชิงธุรกิจ ให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (คณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2559)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แหล่งจ้างงานที่สำคัญของประเทศ หากมองเรื่องการจ้างงานที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว ในปี 2557 ประเทศไทยมีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งสิ้น 2,736,744 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 99.7 เมื่อเทียบกับวิสาหกิจทั้งหมดของประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานถึง 10,501,166 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.3 ของการจ้างงานทั้งหมด และสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์โดยรวมในประเทศ (GDP) 5,212,004 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 39.6 ของ GDP ประเทศ (รูปที่ 1)

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

รูปที่ 1 แสดงจำนวนผู้ประกอบการ SME การจ้างงาน SME และ SME GDP ประเทศไทย (ที่มา:แผนสำนักส่งเสริมวิสาหกิจ ฉบับที่ 4)

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเมินแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555-2559) พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ผ่านมามีต้นทุนธุรกิจโดยอาศัยข้อได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานทรัพยากรภายในประเทศ ภูมิประเทศและสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้าน การขนส่งมากกว่าความสามารถในการพัฒนาคุณภาพด้านบุคลากร

การวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมูลค่ามากยิ่งขึ้น ทำให้ปัจจุบันไม่สามารถเผชิญกับการแข่งขันทางธุรกิจกับกลุ่มประเทศเติบโตใหม่ที่มีความได้เปรียบด้านต้นทุนราคาถูกและได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการรองรับการมาตรการเพิ่มขีดความสามารถ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เรียกแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) ที่สอดคล้องกับ

แนวคิด Thailand 4.0 ระบุว่า ที่เร่งพัฒนาระดับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยทุกระดับ การเติบโตให้มีศักยภาพ มีความสามารถในการทำธุรกิจมากขึ้น ช่วยสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง (แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2560-2564))

การส่งเสริมดังกล่าว ส่งผลให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความได้เปรียบในการแข่งขันจนธุรกิจมีรายได้สูงขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เรียกรการเปลี่ยนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบเดิม (Traditional SMEs) ที่รัฐบาลจะต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา เป็น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ทันสมัย เป็น Smart Enterprises ที่มีศักยภาพสูง (พิมพ์วิญญา ช้องเสนาะ, 2560)

ดังนั้น “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ไม่ใช่เพียง “Small & Medium Enterprises” แต่เป็น “Smart Enterprise” คือ การสร้าง “วิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (Innovation-Driven Enterprise, (IDE) อย่างที่แผนชาติ ระยะ 20 ปี กำหนดไว้ และทุกหน่วยงานร่วมกำลังผลักดันอยู่ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2558)

แนวทางการพัฒนาเพื่อการอยู่รอดของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แผนการส่งเสริมฯ ฉบับที่ 4 มุ่งให้เกิดการขยายบทบาททางเศรษฐกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีเป้าหมายในระดับผลกระทบเชิงมหภาคให้ “สัดส่วนมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมของ SME ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ เพิ่มขึ้นเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี 2564” โดยแนวคิดของการดำเนินงานภายใต้แผนการส่งเสริมฯ นั้น ให้ความสำคัญทั้งการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด และการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อเป็นเครื่องมือการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ

ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาเพื่อการอยู่รอดของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีดังนี้

การปรับปรุงด้านเทคโนโลยี โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือ Know-how หากต้องการเป็นผู้นำทางธุรกิจ และสามารถตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการได้อย่างสูงสุดแล้ว จำเป็นต้องมีการนำนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ (กนกวรรณ, วีรยา และ อารีรัตน์, 2558) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค อันจะส่งผลต่อความได้เปรียบกับคู่แข่งอื่นๆ

การยืนหยัดด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เช่น การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบสหกรณ์ หรือบริษัท จะทำให้สามารถพัฒนากลุ่มวิสาหกิจได้เร็วขึ้น การปรับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเรื่องงบประมาณและการช่วยเหลือตนเองมากขึ้น หากการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐลดลง (มณีรัตน์, 2559) โดยการใช้ความรู้และพัฒนาความรู้ระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า

การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ โดยมีการเสริมสร้างความร่วมมือและความเชื่อมโยงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การตั้งกลุ่มที่มีกิจกรรมคล้ายกันร่วมกันพัฒนากระบวนการผลิตให้ในห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สร้างคุณค่าและยกระดับมาตรฐานกระบวนการงานและผลิตภัณฑ์ (นลินรัตน์ และนาถรพี, 2560) เพื่อช่วยลดการลงทุน และใช้บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

สรุปได้ว่า แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถเรียนรู้สถานการณ์หรือเหตุการณ์จากมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้น มาทำให้เกิดการได้เปรียบในการแข่งขันให้ได้

ทำอย่างไรให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage)

ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน ที่ศึกษา นี้ เป็นของ Michael E. Porter (1990) ที่กล่าวว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขัน เป็นการสร้างความสามารถให้สูงกว่าคู่แข่ง โดยองค์กรต้องสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง 3 ด้าน ประกอบด้วย การเป็นผู้นำด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน โดยมีแนวคิดที่ว่า ภาวะการแข่งขันในการค้าโลกนั้น ประเทศทุกประเทศย่อมพยายามเลือกยุทธวิธีที่ดีที่สุดที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน ในอุตสาหกรรมในประเทศของตน ดังนั้น ทุกประเทศจึงจำเป็นที่จะต้องประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน โอกาส รวมถึงการคุกคามจากประเทศคู่แข่งและภาวะการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศของตนและคู่แข่ง เพื่อให้สามารถหาแนวทางปรับตัวให้แข่งขัน (ซิลบีชัย สีมาวงศ์อนันต์, 2557)

การที่องค์กรสามารถดำเนินธุรกิจของตัวเองได้ดีกว่าองค์กรอื่น ทำกำไรได้สูงกว่ามาตรฐานของอุตสาหกรรมหรือองค์กรสามารถสร้างให้เกิดคุณค่าแก่องค์กรมากกว่าคู่แข่ง (เรวัตน์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ, 2553) เป็นการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และของกิจการ ที่ต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการและการยอมรับของลูกค้าแต่ละกลุ่ม (พินิตสุภา ธรรมประมวล, 2550). ซึ่งองค์กรจะต้องสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าให้กับลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง การจะทำได้ดีกว่าในสายตาลูกค้า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (พัชสิริ ชมพูคา, 2553) ดังนี้

1. ความได้เปรียบในเรื่องต้นทุน ในยุคที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลหลากหลายได้ง่ายขึ้น ผู้บริโภคสามารถที่จะตรวจสอบข้อมูลเปรียบเทียบราคาสินค้าและบริการก่อนตัดสินใจซื้อ ธุรกิจใดที่สามารถนำเสนอสินค้าได้ในราคาที่ต่ำ จึงมีความได้เปรียบทางการ

แข่งขันมากกว่า กลยุทธ์การใช้ต้นทุนต่ำเมื่อเทียบกับคู่แข่ง แต่อาจจะไม่ใช่ต้นทุนที่ต่ำที่สุด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2542) โดยปกติต้นทุนต่ำจะเกิดขึ้นเมื่อตลาดใหญ่มากและสินค้าที่ผลิตจะต้องเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานเดียวกัน การที่ต้นทุนของสินค้าเพียงอย่างเดียวหรือสองอย่างต่ำเท่านั้นไม่เพียงพอแต่จะต้องเป็นต้นทุนส่วนรวมขององค์การและของทุกผลิตภัณฑ์

ผลดีของต้นทุนต่ำก็คือบริษัทมีกำไรสูงกว่ากำไรปกติและขณะเดียวกันป้องกันคู่แข่งไม่ให้ลดราคาลงป้องกันลูกค้าและผู้ขายวัตถุดิบกดดันในด้านราคาเพราะต้นทุนต่ำ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาต้นทุนที่ต่ำมีดังนี้

- การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนผลิตภัณฑ์หรือความหลากหลายที่นำเสนอ
 - การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของบริการที่มอบให้ผู้ซื้อ
 - ลักษณะการดำเนินงานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มากขึ้นหรือน้อยลง
 - ค่าจ้างและผลประโยชน์สำหรับพนักงานที่มากขึ้นหรือลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน
 - การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนช่องทางการจัดจำหน่ายที่ใช้ในการกระจายผลิตภัณฑ์ระยะเวลาในการขนส่งสินค้าไปยังลูกค้าสั้นหรือยาว
 - การใช้สิ่งจูงใจที่มากขึ้นหรือน้อยกว่าคู่แข่ง ค่าตอบแทนที่จูงใจพนักงานมากขึ้นหรือลดลง
 - คุณสมบัติของวัตถุดิบที่สูงขึ้นหรือลดลง
- ดังนั้น การทำให้กิจการมีประสิทธิภาพด้านต้นทุนสูงสุด เพื่อให้เกิดข้อได้เปรียบด้านต้นทุน ผู้บริหารจะต้องรักษาลักษณะผลิตภัณฑ์และบริการที่สำคัญที่ผู้ซื้อต้องการด้วย

2. คุณภาพ ปัจจุบันลูกค้ามีความต้องการมากขึ้น ไม่เพียงแต่ต้องการสินค้าและบริการที่มีราคาถูก แต่ยังต้องการสินค้าและบริการที่มี

คุณภาพ นั่นคือคุณภาพอยู่ที่ความพึงพอใจของลูกค้าในอดีตที่ผ่านมามองการควบคุมคุณภาพเกิดขึ้นเมื่อสินค้าผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้วและได้รับการตรวจสอบข้อมูลตัวเลขดูจำนวนสินค้าที่ชำรุดเสียหายก่อนที่จะถึงมือลูกค้า แต่ในปัจจุบันการควบคุมคุณภาพจะเห็นตั้งแต่ในแนวทาง “ป้องกัน” เพื่อไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้น การใช้แนวคิดของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกด้านของการดำเนินงาน (พัชสิทธิ์ ชมพุดา, 2553)

อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่ธุรกิจที่จะผลิตสินค้าเท่านั้นที่จะให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพ ธุรกิจในส่วนของการบริการก็เน้นในเรื่องของคุณภาพของการบริการเช่นกันเพื่อสร้างความพึงพอใจกับลูกค้า อันจะนำมาซึ่งความเป็นหนึ่งของธุรกิจ

3. นวัตกรรม นวัตกรรมเป็นการคิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาโดยไม่จำเป็นต้องเป็นเพียงสินค้าหรือบริการใหม่เท่านั้น แต่ยังอาจหมายถึงกระบวนการใหม่ในการทำงาน ในปัจจุบันและอนาคตองค์กรอาจจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เพื่อก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความแตกต่างเกิดขึ้นในธุรกิจ องค์กรใหญ่หลายองค์กร การที่องค์กรจะได้มาซึ่งนวัตกรรมก็คือ จากบุคลากรขององค์กรที่มีความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันเป็นทีม

4. ความรวดเร็ว นอกจากราคาและคุณภาพแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ลูกค้าต้องการคือความรวดเร็ว ถ้ากำหนดให้ทุกอย่างเท่ากัน ใครที่เร็วกว่าย่อมเป็นผู้ชนะ ไม่ว่าจะเป็ความรวดเร็วในการคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ความเร็วในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ความเร็วในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ความรวดเร็วจะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อธุรกิจเร็วกว่าคู่แข่ง บางธุรกิจใช้ความเร็วเป็นจุดขาย

สรวิศ ปิ่นรัตนานนท์. (2555) ศึกษา พบว่าการดำเนินธุรกิจโดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างให้เหนือกว่าคู่แข่ง ไม่ว่าจะเป็นการ

สร้างความแตกต่าง, การเป็นผู้นำด้านต้นทุน, การตอบสนองลูกค้าอย่างรวดเร็ว และการมุ่งตลาดเฉพาะส่วน โดยเงื่อนไขสำคัญของข้อได้เปรียบทางการแข่งขันคือ ลูกค้าจะต้องจับด้วยความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการของกิจการ ทั้งนี้ การสร้างแตกต่างในด้านผลิตภัณฑ์ และการบริการ นั้นได้กลายเป็นการสร้างความได้เปรียบแบบชั่วคราว เนื่องจากในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคโนโลยีมีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงนั้นทำให้องค์กรไม่สามารถดำรงความได้เปรียบในสองด้านนี้ไว้ได้อย่างยาวนานและยั่งยืน หากผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างนั้นเป็นสินค้าที่จับต้องได้ ก็จะสร้างความได้เปรียบให้กับองค์กรได้ไม่นานเกิน 3 เดือน แต่หากเป็นการบริการที่แตกต่าง ก็จะสร้างความได้เปรียบให้กับองค์กรได้ไม่เกิน 2 สัปดาห์ ทั้งนี้เพราะการบริการสามารถลอกเลียนแบบได้ง่ายกว่า และมีกระบวนการในการผลิตที่รวดเร็วกว่ากระบวนการผลิตสินค้าที่จับต้องได้ (ณธาร สติววรรณ, 2558).

การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้มีความยั่งยืน

แนวคิดที่จะ “สร้างความยั่งยืน – Sustainability” ให้ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีแนวคิดที่สำคัญ 3 แนวคิด (ณธาร สติววรรณ, 2558) ที่ควรปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน คือ

แนวคิดที่ 1 คือ ทุนมนุษย์ กับ กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ (ทั้งประเภทสินค้าจับต้องได้และการบริการ) โดยการพัฒนาให้ทรัพยากรบุคคล ที่เป็นผู้คิดค้นนวัตกรรมใหม่ และนำเสนอสู่ตลาดให้ได้ ก่อนที่คู่แข่งจะสามารถนำออกสู่ตลาดได้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต้องหมั่นวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดเพื่อค้นหาโอกาสทางการตลาด การเลือกกลุ่มเป้าหมาย การจัดส่วนประสมทางการตลาดให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย (ปราณี ตันประยูร, 2559).

แนวคิดที่ 2 คือ ทุนมนุษย์ กับ บริการเสริมเพิ่มคุณค่า เมื่อองค์กรสามารถให้ความสำคัญกับ

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้สามารถนำเสนอนวัตกรรมสินค้าและบริการที่เป็นธุรกิจหลักให้ได้แล้ว องค์กรจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้สามารถนำเสนอ “ความแตกต่างที่แตกต่าง” ให้กับลูกค้าตั้งแต่ก่อนซื้อ ระหว่างการซื้อ จนไปถึงหลังการซื้อ ซึ่งหมายถึงการสร้างสรรค์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับลูกค้า การพัฒนาให้นโยบายรวมถึงกระบวนการปฏิบัติงานและกระบวนการส่งมอบให้เกิดความสะดวกและง่ายสำหรับลูกค้า โดยองค์กรนำเอาปัญหาและความสะดวกของลูกค้ามาเป็นโจทย์ ซึ่งทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น เนื่องจากทุกอย่างในองค์กรเกิดขึ้นได้โดยมี “มนุษย์” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

แนวคิดที่ 3 คือ ทูมมนุษย์ กับ การสร้างและรักษาลูกค้า ไม่ว่าจะองค์กรจะมีสินค้าที่ดึงดูดลูกค้าได้ดีเพียงไร จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้นำเสนอแก่ลูกค้าเพื่อเพิ่มคุณค่ามากมายแค่ไหน ทั้งสินค้าและสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นจะไม่มี “คุณค่า” อะไรเลยสำหรับลูกค้า ถ้าพนักงานในองค์กรไม่สามารถสื่อสารและดูแลให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า นอกจากองค์กรสามารถมีผลิตภัณฑ์หรือบริการที่แตกต่างจากผู้อื่น โดยมีการปรับใช้กลยุทธ์ทางการแข่งขันที่เหมาะสมแก่องค์กรเพื่อให้ผลการดำเนินงานที่เหนือกว่าคู่แข่งนั้น ยังไม่เพียงพอ องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขัน ให้เกิดความยั่งยืน ได้ก็ต่อเมื่อองค์กรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ความสามารถในการเรียนรู้ภายในองค์กรในยุค 4.0

แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) ระบุว่า ปัจจุบันวัฒนธรรมการเรียนรู้ชุดใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญคือ Learn, Unlearn และ Relearn

“Unlearn” คือการไม่ยึดติดกับสิ่งที่เรียนรู้มา ต้องปรับตัวให้ทันตลอดเวลา ส่วน “Relearn” นั้น

คือ สิ่งที่เราเชื่อมั่นเปลี่ยนไปในบริบทใหม่ๆ ดังนั้น ต้องเรียนรู้สถานการณ์หรือเหตุการณ์จากมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับ “Learn” นั้นหมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการนวัตกรรม ซึ่งถือโจทย์ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ จะทำอย่างไรให้องค์กรสามารถเกิดการเรียนรู้ จนองค์กรมีความสามารถทางนวัตกรรม

ทั้งนี้ จากประเด็นดังกล่าว สามารถกำหนดเป็นความท้าทายขององค์กร จนนำมาสู่ “การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้” ของคนไทยทั้งระบบ ควรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ โดยการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ภายในองค์กร โดยใช้แนวคิด Growth for People/ People for Growth ภายในธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยการปรับเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อข่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการรังสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ดังนี้ ส่งเสริมให้เกิดการใช้ความคิด ส่งเสริมให้มีการคิดนอกกรอบ และสร้างบรรยากาศภายในองค์กรให้เป็นการเรียนแบบชี้แนะ

ความหมายของความสามารถในการเรียนรู้ภายในองค์กร ในยุค 4.0

ความสามารถในการเรียนรู้ภายในองค์กร ในยุค 4.0 หมายถึง การที่องค์กรสามารถวางแผนกระบวนการเรียนรู้ให้แก่บุคลากร ตามแนวทาง Learn, Unlearn และ Relearn นั้นเอง

ปัญหาของการสร้างและรวบรวมความรู้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนและขาดการผลักดัน ติดตามสนับสนุนจากผู้บริหารการไม่มีแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน ผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจและไม่เห็นประโยชน์ รวมถึงการขาดทักษะในการจัดการด้านเอกสาร ผู้ปฏิบัติเคยชินกับการปฏิบัติแบบเดิมไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่เห็นประโยชน์ของการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน รวมไปถึงการเรียกค้นยาก ใช้เวลานานและความรู้ที่เรียกค้นไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (สุทธิ สีนทอง และสุเทพ บุตรดี, 2556)

ในยุค 4.0 จะสร้างองค์กรให้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างไร

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประกอบไปด้วย 11 ปัจจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำและการสนับสนุนจากผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศกลยุทธ์และเป้าหมาย การวัดผลโครงสร้างพื้นฐานกระบวนการและกิจกรรม การจูงใจทรัพยากร การอบรมและการให้การศึกษา และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Wong, 2005). แต่ถึงแม้ผู้บริหารจะให้ความสำคัญมาก ในการจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แต่อาจไม่เพียงพอที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพ ให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ จึงได้แนะนำว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน การทำให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ต้องสร้างการเรียนรู้ให้เกิด และต้องระดับโลกด้วยผู้บริหารองค์กรจึงต้องเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างมาก โดยเปลี่ยนภาพลักษณ์การเรียนรู้ ทั้งนี้ ตัวผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด โดยการพัฒนาคนและโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสม และกำหนดระบบ และกำหนดให้ “เรื่องการเรียนรู้ในระดับบุคคล” เป็นวัฒนธรรมองค์กรให้มากที่สุด (สุนทรารักษ์ สุทธิจันทร์ และดร.เมธา สุธีโรจน์, 2555).

ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กรผ่านกระบวนการทำงานของบุคลากร การศึกษาของ กัสมา กาซ็อน ธีร์ศักดิ์ กัญจนพงศ์ และนพพร ศรีวรรีไล. (2557). พบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขันเพื่อจัดการต้นทุนในการดำเนินงานและความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต โดยผู้บริหารในองค์กรควรให้ความสำคัญที่ทำให้ความสามารถด้านการแข่งขันสูง จะส่งผลต่อด้านการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานที่ดีขึ้น เพราะว่าการใช้พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ต้องมีพัฒนาและใช้ระยะยาวในการวางแผนเพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขันให้เพิ่มขึ้น

ดังนั้น ในยุค 4.0 ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร เกิดจาก ผู้บริหารองค์กรต้องสร้างการเรียนรู้จากกระบวนการทำงานประจำวันของบุคลากร หากทำได้แล้วนั้น จะทำให้เกิดการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน และเกิดความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต จนทำให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ความสามารถทางนวัตกรรม

นวัตกรรม เป็นการเรียนรู้ การผลิต และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ เพื่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการใหม่ การปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์และเกิดผลพวงทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ นวัตกรรม ไม่จำเป็นต้องเป็นเทคโนโลยี และจับต้องได้ เท่านั้น (ไพโรจน์ บุตรชิวิน, 2559) G.T. and Gregory.(1996). ได้ให้ความหมายของความมีนวัตกรรม คือการเป็นผู้มีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บริการ และกรรมวิธีทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ การช่วยคิดริเริ่มของคนงานทุกคนภายในขอบเขตที่คนคนนั้นพึงมี จะเป็นพลังอันสำคัญที่จะทำให้องค์กรเข้มแข็งขึ้น ตลอดจนแผนงานและเป้าหมายต่าง ๆ ก็จะถูกทำให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย (ชงชัย สันติวงษ์, 2531 : 23)

งานวิจัยของ Songsom, A. (2016). ได้เสนอแนะว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรให้ความสำคัญกับการมีนวัตกรรม ไปกำหนดเป็นกลยุทธ์และแผนส่งเสริมการส่งออกเพราะพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการที่ทำการบูรณาการการประยุกต์ใช้ทรัพยากรภายในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยประเด็นแรก โครงสร้างองค์กรต้องมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเป้าหมายที่วางไว้ มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม สามารถประเมินผลหรือดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการ

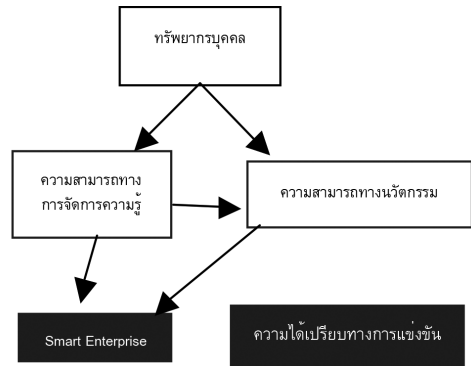
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถประสานกับภายนอกองค์กรได้ดี

ประเด็นที่สอง ความสามารถในการเชิงความรู้ขององค์กรที่ดี มีการพัฒนา ยกระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะประเด็นทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีการจัดการความรู้ในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรสามารถเปลี่ยนแปลงความสามารถและทรัพยากรที่องค์กรมีอยู่ให้ตอบสนองต่อภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ (Hareebin, Aujirapongpan, และ Siengthai, 2016) เพราะ เมื่อองค์กรมีความสามารถในการเรียนรู้ที่ดี มีการยกระดับทักษะของบุคลากรเพิ่มขึ้นแล้ว เมื่อนั้น หมายถึงบุคลากรสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ แก่กระบวนการต่างๆ ตามห่วงโซ่ธุรกิจ สอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และคณะ, 2016 พบว่า ผู้ประกอบการ ควรทบทวนกิจกรรมต่างๆ ตลอดห่วงโซ่ ว่ากิจกรรมใดสามารถเชื่อมโยงกับความสามารถทางนวัตกรรมได้ หากสามารถทำได้ จะทำให้ขั้นตอนนั้นๆ ของห่วงโซ่ มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะ เปรียบเสมือนการเห็นจุดอ่อน ของธุรกิจของตนเอง และนำมาปรับปรุงแผนการดำเนินงาน อีกทั้งยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับปัจจัยการผลิต สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

บทสรุป

หนึ่งในเป้าหมายของ “Thailand 4.0” โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด และเพื่อเป็นเครื่องมือการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มี

ทักษะความสามารถเพิ่มขึ้น และช่วยสนับสนุนการเติบโตและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของบุคลากรให้มีความต่อเนื่อง จนบุคลากรมีองค์ความรู้ พัฒนาทักษะส่วนบุคคลได้ดีขึ้น จนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ มาพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการทำงานในประจำวันที่ตนเองรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลต่อการสร้างความแตกต่าง การทำให้ต้นทุนต่ำ หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ถือว่า ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถดำเนินการในการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ภายในองค์กรและความสามารถทางนวัตกรรม ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน จนเป็นส่วนหนึ่งของการปรับเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ มาสู่ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ตามแผน Thailand 4.0 ได้อย่างแท้จริง

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดของบทความ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ เอ็มรัตน์, วีรยา ภัทรอาชาชัย, อารีรัตน์ ปานศุภวัชร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การบริการกับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 34(1) : 1-10.
- กัสม่า กาช้อน ธีรศักดิ์ ภัฏจนพงศ์ และนพพร ศรีววิไล. (2557). ผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 28(85) : 118-144.
- คณะกรรมการการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย. (2559). *พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน*. สภาปฏิรูปแห่งชาติ. 151 หน้า.
- ณธาร สติววรรณ. (2558). *บทความการพัฒนาภาวะผู้นำและการพัฒนาทีมงาน*. บริษัท เอชอาร์ดีเอส (ประเทศไทย) จำกัด. HRDS (Thailand) Ltd.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2531). *หลักการจัดการ*. (2531). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- นลินรัตน์ จันทน์น้อย, นาถรพี ชัยมงคล. (2560). การจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 36(1) : 185-194.
- ประภาศรี พงศ์ธนาพานิช. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานการตลาดธุรกิจ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 35(1) : 45-52.
- ปรเมธี วิมลศิริ. (2559). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทย. *หลักสูตรวิทยาการประกันภัยระดับสูงรุ่นที่ 6*. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย : 1-50.
- ปราณี ดันประยูร. (2559). องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ประกอบการและความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดอ่างทอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 35(1) : 155-163.
- แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564). *สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม*.
- พนิตสุภา ธรรมประมวล. (2550). *ความสำเร็จของตลาดสำหรับน้ำสมุนไพรพร้อมดื่ม:กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปน้ำสมุนไพร พร้อมดื่มในภาคกลางของประเทศไทย*. (ดุสิตนิพนธ์บริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พัชสิรี ชมพุดำ. (2552). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : แมคกรอ-ฮิล.
- พิมพ์ัญญา ฌ้องเสนาะ. (2560). การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทย เข้าสู่ "ประเทศไทย 4.0" สำนักวิชาการ. สำนักเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร. บทความวิชาการ.
- ไพโรจน์ บุตรชิวัน. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(2), 85-98.
- มณีรัตน์ รัตนพันธ์. (2559). พัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 35(6) : 161-176.
- เรวัฒน์ ชาตรีวิศิษฐ์, ศิรินทร ภูจินดา, อาทิตา ชูตระกูล, นันทน์ภัส จินานุรักษ์, พิมพ์ชนก พ่วงกระแสน, และ วรพจน์ นิลจุ. (2553). *Strategic Management*. กรุงเทพฯ : ถึงทรัพย์การพิมพ์.

- วิโรไท สันติประภพ. (2560). ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยสู่ยุค 4.0. *ปาฐกถา ในโอกาสก้าวสู่ปีที่ 15 ของหนังสือพิมพ์โพสทูเดย์*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. : 1-9.
- ศิลาปชัย สีมาวงศ์อนันต์. (2557). กลยุทธ์การตลาดต่างประเทศธุรกิจผลิตและติดตั้งระบบขนถ่ายวัสดุและจัดเก็บสินค้าเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). การบริหารเชิงกลยุทธ์ และกรณีศึกษา, กรุงเทพฯ : ธีระฟิล์มและไซเท็กส์.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2558). โมเดลประเทศไทย4.0 ผลึกความคิด จากคณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.)ฐานเศรษฐกิจ.
- สุทธิ สีนทอง และ สุเทพ บุตรดี. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในกระบวนการผลิตสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. 23(2) : 443-455.
- สุนทรารักษ์ สุทธิจันทร์ และ ดร.เมธา สุธีโรจน์. 2555. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 2(2) : 39-45.
- สรวิศ ปิ่นรัตนานนท์. (2555). ความได้เปรียบทางการแข่งขันและความสามารถของผู้ประกอบการต่อความสำเร็จทางการตลาดธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย. (หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). คณะบริหารธุรกิจ. : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์, อติลล่ำ พงศ์ยี่หล้า, และพชิต ชนัตศิริพานิช. (2560). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการบริหารกิจกรรมพื้นฐานของห่วงโซ่คุณค่าและความสามารถเชิงนวัตกรรมกับผลการดำเนินงานของกิจการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(โอท็อป) กลุ่ม เอ ในประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 6(2), 51-62.
- Asian Productivity Organization, Top Management. (2002). Forum: Knowledge Management: A Key for Corporate Competitiveness, Tokyo: Shueido Shiko Printing Co.,Ltd.
- G. T. Lumpkin and Gregory G. Dess. (1996) Clarifying the Entrepreneurial Orientation Construct and Linking It to Performance. *The Academy of Management Review*. 21(1) : 135-172.
- Hareebin, Y., Aujirapongpan, S., & Siengthai, S. (2016). The Network-Based Capability and Innovative Capabilities of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs). *Executive Journal*. 36(2) : 79-88.
- K.Y. Wong. (2005). Critical Success Factors for Implementing Knowledge Management in Small and Medium Enterprises. *Industrial Management & Data Systems*. 105(3) : 261-279.
- Michael E. Porter. (1990). The competitive advantage of nations: with a new introduction. eleventh printing. : Free Press Business & Economics.
- Songsom, A. (2016). Structural Equation Model of Small and Medium Enterprise Management Based on the Philosophy of Sufficiency Economy. *WMS Journal of Management*, 3(2), 51-56.
- Weeraeardena, J., Cass, O. A. (2004). "Exploring the characteristics of the market-driven firm and antecedents to sustained competitive advantage," *Journal of Industrial Marketing Management*. 33 : 419-428.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย

(Instructions for the Authors)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความทั่วไป บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิชาการ และบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind หรือ Triple Blind ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการเป็นงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาผลงานใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ
2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสี ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New
3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย **ไม่ควรเกิน 12 หน้า**
4. **การส่งผลงาน online** สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ www.journal.msu.ac.th
5. หากจัดรูปแบบไม่ถูกต้อง ทางวารสารจะไม่รับพิจารณาผลงาน

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. **บทความวิจัย**
 - 1.1 **ชื่อเรื่อง (title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้หน้าชื่อเรื่องภาษา

ไทยขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

1.5 บทนำ (introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่ามาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการศึกษา (results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน ใต้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 วิจารณ์และสรุปผล (discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

1.11 เอกสารอ้างอิง (references) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

2. บทความทั่วไป

2.1 ชื่อเรื่อง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ผู้แต่ง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- 2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.4 คำสำคัญ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.5 บทนำ
- 2.6 เนื้อหา
- 2.7 บทสรุป
- 2.8 เอกสารอ้างอิง
- 3. บทวิจารณ์หนังสือ
 - 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
 - 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
 - 3.3 บทวิจารณ์

เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิง (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนทั้ง 6 คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “ และคณะ” หรือ “et al”

ตัวอย่าง

อมรรัตน์ จงสวัสดิ์ตั้งสกุล, ลัดดา เหมาะะสุวรรณ. (2002). Evidenced based maillard reeaction : focusing on parenteral nutrition. *วารสารโภชนบำบัด*. 13(1) : 3-11

Vega KJ, Pina I, Krevaky B. (1996). Heart transplantation is associated is with an increase risk for pancreatobiliary diseases. *Ann Intern Med*. 124(11) : 980-3

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ตัวอย่าง

วิญญู มิตรานันท์. (2538). *พยาธิกายวิภาค*. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์ . 629-78.

Ringsven MK, Bond D.(1996). *Gerontology and leadership skills for nureses*. 2nd ed. Albany (NY) : Delmar Publishers. 100-25.

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือ ผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ณัฐนันท์ สิ้นชัยพานิช, วราภรณ์ จรรยาประเสริฐ, ยุพิน รุ่งเวชวุฒิวินทยา, มนต์ชูลี นิตินพ, สาธิต พุทธิพิพัฒน์ขจร. (2542). เกสัชกรพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง. รายงานการประชุมวิชาการเภสัชกรรมประจำปี 2542 ของเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ; 24-26 มีนาคม 2542. กรุงเทพมหานคร : เภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย. 89-105.

Kimmura J. Shibasaki H, editors. (1996). *Proceeding of 10yh International Congress of EMGand/ Clinical Neurophysiology* ; 15-16 Oct 1995; Kyoto Japan. Amsterdam: Elsevier. 80-90.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

ตัวอย่าง

อัมพร ณรงค์สันติ.(2541). การใช้ยาเจนด้ามยชินวันละครั้งเปรียบเทียบกับวันละสองครั้งในทารกแรกเกิดไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kaplan SJ. (1995).*Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization* [dissertation]. St. Louis (MO):Washington Univ.

ตัวอย่าง

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ตัวอย่าง

Lee G. (1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000 admissions annually. *The Washington Post* Jun 21.5.

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่) : ได้มาจาก ชื่อ website

ตัวอย่าง

Morse SS. (1995). Factors in the emergence of infectious disease. *Emerg Infect Dis* [cited 1996 Jun 5] ; 1(1): Available from:URL// [www. Cdc.gov/ncidod/Eid.htm](http://www.Cdc.gov/ncidod/Eid.htm)

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โปรดกรอรายละเอียดในใบสมัคร ดังต่อไปนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ – นามสกุล

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์

โทรสาร E – mail

หน่วยงานสถานที่ทำงาน

ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์โทรสาร

มีประสงค์ให้ออกใบเสร็จในนาม (โปรดระบุ).....

- สมัครเป็นสมาชิกรายปี 6 ฉบับ ค่าสมาชิก 240 บาท
- สมัครเป็นสมาชิกสองปี 12 ฉบับ ค่าสมาชิก 480 บาท

ส่งจ่ายผ่านเลขที่บัญชี 983-9-26661-6 ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(เงินรายได้) สาขาท่าขอนยาง มหาสารคาม
ทั้งนี้ขอให้ส่งหลักฐานการสมัคร(ใบสมัครนี้)และสำเนาการชำระเงินได้ที่ humanmsu@gmail.com
หรือ ส่งเป็นเอกสารทางไปรษณีย์มาที่ งานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองส่งเสริม
การวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม 44150